अनुसूचित जाती जमाती आयोग स्थापन करणेबाबत....

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य व विशेष सहाय्य विभाग,

शासन निर्णय क्र.रामाआ २००३/प्र.क्र.१७५/मावक-१

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक १ मार्च, २००५

प्रस्तावना :- राज्य शासनाने २००३-२००४ करिता सामाजिक न्याय संकल्पनेवर आधारित अर्थसंकल्प सादर केलेला आहे. राज्य शासनाच्या नवीन अर्थसंकल्पात काही संकल्पना आणि विविध विभागाशी संबंधित अशा उदा.सामाजिक जबाबदारी, सामाजिक न्याय निर्देशांक, सामाजिक विलीनिकरण, इ. अंतर्भूत आहेत. या सर्व योजनांचा विविध विभागांशी संबंध आहे. म्हणून त्यावर सर्व विभागांशी समन्वय साधून योजनांची अंमलबजावणी करणे क्रमप्राप्त आहे. सदर काम हे व्यापक आणि अत्यंत महत्वाचे आहे. याकरीता समर्पित अशा प्रभावी आणि सक्षम यंत्रणेची आवश्यकता आहे. अर्थसंकल्पात नवीन संकल्पना बाबत तसेच सामाजिक न्यायाचे तत्व प्रभावीपणे राबविण्यासाठी मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी अनुसूचित जाती / जमाती आयोग नेमणेबाबत दि. २५ जुलै, २००३ रोजी विधानसभेत घोषणा केलेली होती. उपरोक्तप्रमाणे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी नवीन अधिनियमाद्वारे महाराष्ट्र राज्य अनुसूचित जाती/जमाती आयोग निर्माण करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-अनुसूचित जाती जमाती समाजाच्या मागण्यांच्या अनुषंगाने या समाजाच्या सद्यस्थिती सामाजिक, शैक्षणिक, आर्थिक व सांस्कृतिक राजकीय वगैरे सद्यःस्थितीचा अभ्यास करण्याच्या अनुषंगाने शासनास उपाययोजना सुचविण्यासाठी खालीलप्रमाणे एक आयोग गठीत करण्यात येत आहे :-

१) अध्यक्ष - १ पद

२) अशासकीय सदस्य - ४ पदे

१. सदर आयोगाचे नांव "अनुसूचित जाती/जमाती आयोग" असे राहील. सदर आयोगाचे मुख्यालय हे जागेच्या उपलब्धतेनुसार शासन ठरविल त्या ठिकाणी असेल.

२. या आयोगात अध्यक्ष आणि ४ अशासकीय सदस्य यांचा समावेश असेल. या अशासकीय सदस्यांचे पदनाम खालीलप्रमाणे असेल.

अ) सदस्य (विधी)

ब) सदस्य (सेवा)

क) सदस्य (सामाजिक व आर्थिक विकास)

ड) सदस्य (नागरी हक्क)

३) सदर आयोग आणि शासन यात समन्वय तथा कामकाजाबाबत संपर्क साधण्यासाठी तसेच शासनाचे प्रशासकीय नियंत्रण ठेवण्यासाठी शासनाचे विभाग प्रमुख हे आयोगाचे पदसिध्द

272

(3)

सदस्य म्हणून नेमणूक [illegible] आहे. तसेच खालीलप्रमाणे तीन शासकीय [illegible] आयोगाचे पदसिद्ध सदस्य असतील :-

अ) प्रधान सचिव
[illegible] न्याय विभाग,

ब) प्रधान सचिव

परिशिष्ट-अ

१. आयोगाचे अध्यक्ष आणि अशासकिय सदस्य यांची नियुक्ती.

आयोगाचे अध्यक्ष व अशासकिय सदस्य यांची नियुक्ती राज्य शासनाकडून करण्यात येईल.

ज्या व्यक्ती सक्षम आहेत आणि अनुसुचित जाती आणि जमाती यांना न्याय प्रदान करु शकतील आणि जे निःस्वार्थीपणे सेवा प्रदान करु शकतील आणि सचोटीयुक्त आहेत अशांची अध्यक्ष म्हणून नियुक्ती करण्यात येईल.

(अ) सदस्य (विधी)

सदस्य (विधी) यांची नियुक्ती विधी तज्ञांच्या संवर्गातून करण्यात येईल . या व्यक्तीला क्रिमिनल मॅटर्स व विधी विषय शिकवण्याचा अनुभव तसेच कायद्यात सुधारणा करण्याबाबत आणि लेजिस्लेशन बाबतचा अनुभव असणे अपेक्षित आहे. याबाबतीत सर्वसाधारणपणे ३ व ५ वर्षांचा किमान अनुभव असावा.

(ब) सदस्य (सेवा)

सदस्य (सेवा) यांची नियुक्ती राज्य शासनाच्या सचिव दर्जाच्या सेवा निवृत्त अधिकाऱ्याच्या प्रवर्गातून किंवा केंद्र शासनाच्या तत्सम दर्जाच्या सेवानिवृत्त अधिकाऱ्यांच्या प्रवर्गातून करण्यात येईल.

(क) सदस्य (सामाजिक व आर्थिक विकास)

सदर सदस्याची नियुक्ती विद्यापीठ किंवा नामांकित अशासकीय संघटना यामधील अनुभव असणारी व्यक्ती असावी.

(ड) सदस्य (पी.सी.आर. आणि अत्याचार निवारण)

सदर सदस्याची नियुक्ती पोलीस महानिरीक्षक या दर्जाचा सेवा निवृत्त अधिकारी असावा आणि त्यांना सामाजिक न्याय प्रकरणे हाताळण्याचा चांगला अनुभव असावा.

(१) सदर ४ सदस्यांपैकी एक सदस्य स्त्री सदस्य असेल. तसेच या ४ सदस्यांपैकी २ सदस्य हे अनुसूचित जमातीपैकी आणि २ सदस्य अनुसूचित जातीपैकी असावेत.

(२) आयोगाचा कालावधी हा ३ वर्षाचा असेल.

(३) पहिल्या दिड वर्षाकरिता अनुसूचित जातीच्या व्यक्तीची अध्यक्ष पदावर नियुक्ती करण्यात येईल आणि त्यानंतर उर्वरित कालावधीसाठी अनुसूचित जमातीच्या व्यक्तीची नियुक्ती करण्यात येईल.

२. <u>अध्यक्ष आणि सदस्य यांचे वेतन आणि भत्ते.</u>

(अ) आयोगाच्या अध्यक्षांना / महाराष्ट्र राज्याच्या सचिवांना अनुज्ञेय असलेले वेतन व भत्ते प्रतिमाह देण्यात येतील. अध्यक्षांची नियुक्ती निवृत्त न्यायाधिशांमधून निवड करुन करण्यात आली असेल तर त्यांची वेतननिश्चिती महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तीवेतन) नियम १९८२ मधील नियम १५७ (२) नुसार करण्यात येईल.

(ब) अध्यक्षांना विना भाडे तत्वावर निवास-स्थान देण्यात येईल.

(क) महाराष्ट्र शासनाच्या सचिवांना जे भत्ते, सुविधा आणि दौऱ्यावर असतांना जे प्रवास भत्ते अनुज्ञेय आहेत ते सर्व आयोगाच्या अध्यक्षांना अनुज्ञेय असतील.

३. <u>अशासकीय सदस्यांचे मानधन व भत्ते</u>

(अ) आयोगाचे सदस्य यांना प्रतिमाह रु.१०,०००/- मानधन आणि महाराष्ट्र राज्याच्या सचिवांना अनुज्ञेय असलेले भत्ते देण्यात येतील.

(ब) महाराष्ट्र राज्याच्या सचिवांना ज्या सुविधा उपलब्ध करुन देण्यात आलेल्या आहेत त्या सर्व सुविधा या अशासकीय सदस्यांना उपलब्ध असतील.

(क) सदस्यांना सचिवांचा दर्जा असेल. तसेच राज्य शासनाच्या सचिवांना दौऱ्यावर असताना जे प्रवास भत्ते अनुज्ञेय आहेत तेही यांना अनुज्ञेय असतील.

---+++++---

परिशिष्ट-"ब"

महाराष्ट्र राज्य अनुसूचित जाती / जमाती आयोगाचे अध्यक्ष, सदस्य आणि सचिव यांची संक्षेपात कार्ये खालीलप्रमाणे :-

१) अध्यक्ष :
अ) आयोगाच्या बैठकीचे अध्यक्षपद भूषविणे.
ब) आयोगाच्या विविध शिफारशी शासनास अवगत करणे.
क) विकास योजनांच्या साध्याकडे लक्ष ठेवणे आणि त्यांचे मूल्यमापन करणे.
ड) अनुसूचित जाती / जमातींच्या विविध समस्यांबाबत राज्य शासनाशी संपर्क ठेवणे.
इ) अनुसूचित जाती / जमातींच्या विकास योजनांबाबत वार्षिक अर्थसंकल्प तयार करणेबाबत शासनास सल्ला देणे.

२) आयोगाचे सचिव :
अ) आयोगाचे प्रशासकीय प्रमुख.
ब) आयोगाच्या अधिकाऱ्यांचे सहाय्याने, आयोगास त्यांची कामे पार पाडणे.
क) आयोगाच्या बैठकीसाठी कार्यसूची (अजेंडा) तयार करणे आणि आयोगाच्या वतीने बैठक बोलविणे.
ड) बैठकीचे कार्यवृत्त पाठविणे.
इ) प्रशासकीय बाबी हाताळणे व अशा बाबींबदल योग्य ते आदेश पारीत करणे.
फ) शासनास सादर करावयाचे आयोगाचे विविध अहवाल अंतीम करणे.

३) सदस्य (विधी) :
अ) आयोगाच्या बैठकीत सक्रिय भाग घेणे.
ब) विधी विषयक बाबींवर लक्ष ठेवणे.
क) आयोगास विधी विषयक सल्ला देणे.
ड) पीसीआर आणि अत्याचार निवारण अधिनियमाखालील प्रलंबित प्रकरणाच्या स्थितीवर लक्ष ठेवणे.
इ) अनुसूचित जाती / जमाती यांची विकास विषयक माहिती आयोग आणि शासन यांना अवगत करणे.

४) सदस्य (सेवा) :
अ) अनुसूचित जाती / जमाती यांच्या सेवा विषयक बाबींबद्दल तक्रारी स्विकारणे.
ब) नियुक्ती / भरती, शिक्षण क्षेत्रातील प्रवेश, निवडणूक विषयक बाबी यांच्या आरक्षण धोरणांच्या अंमलबजावणीचा आढावा घेणे.
क) आरक्षण धोरण अंमलबजावणीबाबत आयोगाला उपाययोजना सूचविणे.

५) सदर (सामाजिक आर्थिक विकास) :

अ) अनुसूचित जाती जमातीबाबत सर्वेक्षण.

ब) अनुसूचित मधून जाती / जमाती वगळण्यात शिफारशी करणे.

क) अनुसूचित जाती / जमातीतील कुटुंबाच्या सामाजिक आर्थिक विकासासाठी उपाययोजना सूचविणे.

ड) अनुसूचित जाती / जमाती संबंधीत सामाजिक आर्थिक विकासाच्या विद्यमान योजनांच्या अंमलबजावणीचे मूल्यमापन करणे.

६) सदस्य (पी.सी.आर. व अत्याचार निवारण) :

अ) राज्यातील पी.सी.आर.व अत्याचार संबधीत प्रकल्पांचा आढावा घेणे.

ब) अत्याचारग्रस्त व्यक्ती / कुटुंबांना देण्यात येणाऱ्या कामांवर लक्ष ठेवणे.

क) जिल्हा व्हिजीलन्स अँड कंट्रोल कमिटीच्या बैठकीचा आढावा घेणे.

ड) अत्याचार घडलेल्या ठिकाणांना प्रत्यक्ष भेटी देणे.

इ) अत्याचारग्रस्त व्यक्तींच्या पुनर्वसनाबाबत उपाय योजना सूचित करणे.

फ) संशोधन आणि मूल्यमापन करणे.

No. PCR8591/7-D/80 Bombay, [illegible] Feb.1981

Sub.: Guidelines to the Police Officers investigating offences under the PCR Act-1955.

*****

CIRCULAR :

A scrutiny of cases reported under the PCR Act 1955 shows that the majority of these are under Section 7(1)(d) of the Act. It is seen that, in a very large number of cases even petty dispute are being given the colour of untouchability and reported under sections in order to invite Police action. While under section 154 Cr.P.C. it is incumbent on Officers in charge of Police Station to register these complaints it is hereby stressed that, it is for the investigating officers to elicit facts during the investigation. As far as the offences under Sec.7 (1)(d) are concerned, it must be borne in mind that the main ingredient of the offences under this section is that such omission should be on ground of " Untouchability " and mere insult would not constitute an offence. If after a thorough investigation the investigating officer feels that the facts mentioned in the first information are false then there should be no hesitation in submitting " B " summary and for asking for prosecution of the complaint. This would act as deterrent to unscrupulous complaints who may be wanting to use Police machinery for their own ends.

2. The Bombay High court have in their judgement in Smt. Mangala Khedkar Vs State of Maharashtra opined that the Bouddhas do not come in the category of scheduled castes. Consequently the PCR Act is not applicable to the Bouddhas. The said judgement is binding on us and therefore, orders issued in this office circular No.PCR/8591/7(d)/80 dated 17.1.1980 should be treated as cancelled.

Sd/-
Inspector General of Police

* * * * * * * * * * * * *

No.14/VA/671/1981
Office of the Supdt. of Police,
Satara : 10.2.1981

Copy fwd to:

All SDPOs, PIs in the dist. for information and necessary action.

For Supdt. of Police,
[illegible]

महाराष्ट्र शासन

<u>अतितात्काळ</u>

क्रमांक- एचडीओ-०११६/प्र.क्र.२१/आस्था-१
गृह विभाग, नवीन प्रशासकीय भवन,
१२ वा मजला, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक- ४ फेब्रुवारी, २०१६.

प्रति,

१) पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
२) पोलीस आयुक्त, बृहन्मुंबई, मुंबई.
३) महासंचालक, लाचलुचपत प्रतिबंधक विभाग, मुंबई.
४) अपर पोलीस महासंचालक, दहशतवाद विरोधी पथक, मुंबई
५) अपर पोलीस महासंचालक व कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
६) महासमादेशक, होमगार्डस, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
७) संचालक, नागरी संरक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
८) संचालक, अभियोग संचालनालय, मुंबई
९) संचालक, न्यायवैज्ञानिक प्रयोगशाळा, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
१०) अवर सचिव, महाराष्ट्र राज्य मानवी अधिकार आयोग, मुंबई
११) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळ, मुंबई.
१२) कक्ष अधिकारी (आस्था-२), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

विषय:- माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ अंतर्गत
नागरिकांचे अर्ज online पध्दतीने स्वीकारण्याबाबत.

महोदय,

विषयांकित प्रकरणी सामान्य प्रशासन विभागाच्या क्र.- संकीर्ण-२०१३/७७८/प्र.क्र.३९०/का.सहा, दि. ७/१/२०१६ ची प्रत सहपत्रांसह सोबत जोडली आहे.

प्रस्तुत पत्रात नमूद केल्याप्रमाणे आपल्या कार्यालयातील जन माहिती अधिकारी, प्रथम अपिलीय प्राधिकारी, समन्वय अधिकारी (Nodal Officer) यांची यादी सामान्य प्रशासन विभागाच्या पत्रासोबत जोडलेल्या विवरणपत्रामध्ये (विवरणपत्र-A, B, C) मराठी व इंग्रजीमध्ये दि. ६/२/२०१६ पर्यंत सादर करावी. तसेच amar.zaware@nic.in या ई-मेल वर देखील पाठवावी. आपल्या अधिपत्याखालील ज्या कार्यालयामध्ये फक्त जनमाहिती अधिकारी आहे त्याचा समन्वय अधिकारी कोण असेल याचा देखील माहितीमध्ये समावेश करावा.

आपला,

(स्वाक्षरी)

(अमर चं. झावरे)
कार्यासन अधिकारी, गृह विभाग.

सोबत:- वरीलप्रमाणे

प्रत,

सह सचिव (रा.ऊ.शु.) गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
सह सचिव (परिवहन व बंदरे), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

सामान्य प्रशासन विभागाच्या क्र.- संकीर्ण-२०१३/ ७७८/प्र.क्र.३९०/का.सहा, दि. ७/१/२०१६ ची प्रत सहपत्रांसह सोबत जोडली आहे. त्यांना विनंती करण्यात येते की त्यांच्या अधिपत्याखालील कार्यालयांची माहिती संकलित करुन परस्पर संचालक, माहिती व तंत्रज्ञान संचालनालय (Directorate of Information Technology) व राष्ट्रीय सूचना केंद्र (NIC) यांच्याकडे उपलब्ध करुन द्यावी.

क.अ., संगणक शाखा यांना माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ अंतर्गत नागरिकांचे अर्ज online पध्दतीने स्वीकारणे संदर्भात माहितीसाठी प्रत अग्रेषित.

निवडनस्ती (आस्था-१), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई

Kulkarni.
put-up.
8/2/16.

D-36

नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९५५ व भारतीय दंड विधान संहितेच्या तरतुदींखाली बँक व्यवस्थापक व इतर कर्मचाऱ्यांविरुद्ध करण्यात आलेल्या तक्रारींचा कसून तपास [illegible] चौकशी व तपास करण्याबाबत पोलीस अधिकाऱ्यांना सूचना.

11 JUN 84

DIG.

महाराष्ट्र शासन,
गृहविभाग (विशेष),
परिपत्रक क्रमांक विशेष ६/ पीसीआर १९८४/३५,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ५ जून १९८४.

परिपत्रक

राष्ट्रीयकृत बँका त्यांच्या अनेक शाखा ग्रामीण भागात उघडण्याच्या [illegible] साठी उत्सुक आहेत. ग्रामीण भागातील लोकांना जिल्हा ग्रामीण विकास संस्था (डी.आर.डी.ए.) व एकात्मिक ग्रामीण विकास योजना (आय.आर.डी.पी.) वगैरे विकास योजनांखाली अर्थसहाय्यासाठी कर्ज देण्याचे काम सदर बँका करीत आहेत. अशाप्रकारे कर्ज देतांना अधिकारांची कर्ज फेडीच्या दृष्टीने आर्थिक पत व इतर अनुषंगिक [illegible] बाबी लक्षात घेतात. काही अर्जदार कर्ज देण्यास पात्र [illegible] किंवा अधिकाऱ्यांना नियमानुसार कर्ज मंजूर करता येत नाही. याबाबत [illegible] असा निष्कर्ष काढण्यात आला आहे की, ज्या अर्जदारांना बँक कर्ज मंजूर करीत नाहीत ते अर्जदार बँक व्यवस्थापकांशी वाद घालतात, त्यांच्याविरुद्ध [illegible] धमकावणे [illegible] देतात व काही वेळा तर नागरी हक्क संरक्षण अधिनियमाखाली पोलीसांकडे तक्रारी करतात. त्याद्वारे [illegible] बँक व्यवस्थापकांवर कर्ज मंजुरीसाठी दबाव आणण्याचा प्रयत्न करतात.

सर्व पोलीस अधिकाऱ्यांना असे कळविण्यात येते की, बँक व्यवस्थापकांविरुद्ध नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ खाली अशा आलेल्या तक्रारींबाबत व इतर तक्रारींबाबत पोलीस अधिकाऱ्यांनी तात्काळ व कसून चौकशी करावी व आवश्यक ती कारवाई करावी. अशा प्रकरणांमध्ये तपासाअंती समोर आलेल्या पुराव्यावरून जर असे आढळून आले की, नागरी हक्क संरक्षण अधिनियमाखाली [illegible] पोलीस अधिकाऱ्यांनी अशा प्रकरणात "[illegible]" [illegible] (एस.डब्ल्यू.पी. Summary with Prosecution) [illegible] न्यायालयाकडून [illegible]साठी आवश्यक ती कारवाई करावी. त्याप्रमाणे

अटकेसह "ब" समरी ("B" Summary with Prosecution)
मंजूर झाल्यास त्याचा फार मोठा परिणाम होईल व [illegible] करण्यास आला नसेल व [illegible] अवलंबितांना व त्यांच्या [illegible] होणारा त्रास वाचेल.

सर्व पोलीस अधिकाऱ्यांनी वरील सूचनांचे तंतोतंतपणे पालन करून [illegible] अटक व कोर्टकेसपासून वरील आदेश अंमलात आणावेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

[न. मा. ....] ७/८

सह सचिव, गृहविभाग [विशेष] महाराष्ट्र शासन.

प्रति, १

पोलीस महासंचालक व पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
विभागीय आयुक्त, नाशिक विभाग, नाशिक [प्रजाती],
अपर पोलीस महानिरीक्षक [[illegible]] महाराष्ट्र राज्य, मुंबई [प्रजाती]
[४० जादा प्रतिसह(सर्व पोलीस उप अधीक्षक [[illegible]] [illegible] पाठविण्या-साठी)],
सर्व पोलीस उपमहानिरीक्षक,
सर्व परिक्षेत्र [illegible] निरीक्षक,
सर्व जिल्हादंडाधिकारी [illegible],
सर्व पोलीस आयुक्त,
सर्व पोलीस अधीक्षक.

12 2 JUN 2010

परिपत्रक फाईल

320

तात्काळ

प्रति,

प्रशासकीय कार्यालयाचे सर्व सहसचिव/उपसचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी,
गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२
पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य,मुंबई
पोलीस आयुक्त, बृहन्मुंबई
महासंचालक, ॲन्टी करप्शन ब्युरो, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
महासमादेशक, होमगार्डस, महाराष्ट्र राज्य मुंबई
संचालक, नागरी संरक्षण, महाराष्ट्र राज्य मुंबई
संचालक, न्यायसहायक वैज्ञानिक प्रयोगशाळा, महाराष्ट्र राज्य मुंबई
संचालक, सरकारी अभियोग संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य मुंबई.
प्रबंधक, मोटार अपघात दावा न्यायाधिकरण, मुंबई
परिवहन आयुक्त,महाराष्ट्र राज्य मुंबई
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र मेरीटाईम बोर्ड मुंबई
कारागृह महानिरीक्षक,महाराष्ट्र राज्य पुणे,
आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क, महाराष्ट्र राज्य मुंबई
महाव्यवस्थापक, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई.
व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृह निर्माण व कल्याण मंडळ, मुंबई.

क्र.एचडीओ १०१०/१८७/आस्था १

गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : ५ जून, २०१०.

विषय : अनुसुचित जमातीची खोटी प्रमाणपत्रे देणाऱ्या
व घेणाऱ्याविरुध्द दाखल केलेल्या फौजदारी
गुन्हयांचा पाठपुरावा करणेबाबत

उपरोक्त विषयाबाबत आदिवासी विकास विभाग क्र.एसटीसी १००९/ प्र.क्र.१६४/का-१०, दि.१२.०४.२०१० च्या परिपत्रकाची प्रत योग्य त्या उचित कार्यवाहीसाठी सोबत जोडली आहे.

(संतु माडगे)
कक्ष अधिकारी, गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन

दिनांक २३/६/२०१०
व.श्रे.लि. ( )
यांना माहिती व योग्य त्या
कार्यवाही करीता
कार्यालय अधिक्षक (मुख्या.)

187 HDO 1010.1wpG:\Neeta

NOTIFICATION

Law and Judiciary Department,
Madam Kama Road,
Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai- 400032,
Dated: 05 July, 2016.

Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989

No. SPC 1316/183/C.R.19/D-IX : In exercise of the powers conferred by sub-section (1) of section 14 of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989, as amended by Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, the Government of Maharashtra, with the concurrence of Hon'ble The Chief Justice of the High Court, Bombay, hereby specifies the Court of Session at Ahmednagar, Akola, Beed, Bhandara, Buldana, Chandrapur, Dhule, Gadchiroli, Gondia, Jalgaon, Jalna, Kolhapur, Latur, Nanded, Osmanabad, Parbhani, Raigad-Alibag, Ratnagiri, Sangli, Satara, Sindhudurg, Solapur, Wardha, Yavatmal, Washim, Nandurbar to be the Special Court to try the offences under the said Act.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(N.P. Dhote)
Legal Advisor-cum-Joint Secretary

210
102253/16

413

No. SPC 1316/183/C.R.19/IX
Law and Judiciary Department,
Madam Kama Road,
Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai- 400032,
Dated: 05 July, 2016.

Copy forwarded with compliments for information to-

1. The Registrar General, High Court , Mumbai,
2. Secretary, Social Justice & Special Appears Department, Mantralaya, Mumbai,
3. Principal District Judge, Ahmednagar, Akola, Beed, Bhandara, Buldana, Chandrapur, Dhule, Gadchiroli, Gondia, Jalgaon, Jalna, Kolhapur, Latur, Nanded, Osmanabad, Parbhani, Raigad-Alibag, Ratnagiri, Sangli, Satara, Sindhudurg, Solapur, Wardha, Yavatmal, Washim, Nandurbar,
4. Director General of Police, Mumbai,
5. The Home Deptt. (Special Branch), Mantralaya, Mumbai,
6. The Public Prosecutor, Ahmednagar, Akola, Beed, Bhandara, Buldana, Chandrapur, Dhule, Gadchiroli, Gondia, Jalgaon, Jalna, Kolhapur, Latur, Nanded, Osmanabad, Parbhani, Raigad-Alibag, Ratnagiri, Sangli, Satara, Sindhudurg, Solapur, Wardha, Yavatmal, Washim, Nandurbar,
7. The Manager, Government Central Press, Mumbai with a request to publish the Notification in Maharashtra Government Gazette, Extra-ordinary, Part IV-A and to send 10 copies thereof to this Department,
8. Desk Officer-14 Law and Judiciary Department, Mantralaya, Mumbai
9. Select File.

(N.P. Dhote)
Legal Advisor-cum-Joint Secretary

Creation of a Special Cell for looking into the complaints of harassment/atrocities on members of Scheduled Castes/Scheduled Tribes.

Government of Maharashtra
Home Department
Resolution No.UCM 3177/2048-III-P
Mantralaya, Bombay-400 032, 5th November 1977.

RESOLUTION: The question of making adequate arrangements for looking into the complaints of harassment/atrocities on members of the Scheduled Castes/Scheduled Tribes was under the consideration of Government for some time. After considering the matter carefully Government has decided to create a special cell in the office of the Inspector General of Police, Maharashtra State, Bombay for dealing with these complaints.

2. In pursuance of this decision, Government is pleased to accord sanction to the creation of the following posts with immediate effect in the usual scales of pay and allowances, for the period ending the 28th February 1978, in the first instance:

Sr.No.	Designation	No. of Posts.
1.	Deputy Inspector General of Police	1
2.	Deputy Superintendent of Police	1
3.	Police Inspectors	6
4.	Higher Grade Stenographer	1
5.	Senior Grade Clerk	1
6.	Junior Grade Clerk	1
7.	Peons	2
8.	Armed Head Constable	1
9.	Armed Police Constable	2

3. Govt. is further pleased to accord sanction to (i) an expenditure of not exceeding Rs. 37,800/-(Rupees

5. This resolution issues with the concurrence of the Finance Department vide its unofficial reference No.7142.S dated 30th Sept. 1977.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

Sd/-

(M.M.Shete)
Under Secretary to the Government of
Maharashtra, Home Department.

To

The Secretary to the Chief Minister.
The Personnal Secretary to the Minister of Social Welfare.
The Inspector General of Police, Maharashtra, Bombay,
All Deputy Inspector General of Police,
All Commissioner of Police,
All Supdts. of Police,
The Accountant General Maharashtra, Bombay(I), Bombay,
The Accountant General, Maharashtra (II), Nagpur,
The Pay and Accounts Officer, Bombay,
The Resident Audit Officer, Bombay,
The Finance Department,
The Social Welfare Department,
Desks IV-P, VII-P, X-P, XLII and XXI-SB, Home Department

...

No.XXV/8591-C 464) Bombay 17, Nov. 1977.

Copy forwarded for information.

Sd/-

(S.G.Sawant)
For Inspector General of Police.

To

The Director, A.C.& P.I.B. & the
Spl. Inspector General of Police, M.S., Bombay(W.Cs.)
The Director of Police Wireless.
Maharashtra State, Pune.

Desks Nos. I, II, III, V, VI XIX, XX, XXII, XXVI, XXXII
XXXV, XXXVII, XXXVIII, XL.

राज्यस्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीची पुनर्रचना करणेबाबत.

माहिती व योग्य त्या कार्यवाही करीता.

कार्यालय अधिक्षक (मुख्या.)

पोलीस उप अधिक्षक (मुख्या.)

पोलीस उप महानिरीक्षक (मुख्या.)

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक : पीसीआर-२०१३/प्र.क्र.३७४/सामासु,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : ०५ डिसेंबर २०१३.

वाचा :-
१) शासन निर्णय समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक : राऊस-१०९५/प्र.क्र.९३/मावक-२, दिनांक ०६ जानेवारी १९९६
२) शासन निर्णय समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक : राऊस-१९९५/प्र.क्र.९३/मावक-२, दिनांक १९ नोव्हेंबर १९९८
३) शासन निर्णय समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक : युटीए-२०००/प्र.क्र.१७१/मावक-२, दिनांक २९ ऑक्टोबर २००१
४) शासन निर्णय समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक : युटीए-२०००/प्र.क्र.१७१/मावक-२, दिनांक २९ जुलै २००३
५) शासन निर्णय समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक : युटीए-२००५/प्र.क्र.७/मावक-२, दिनांक १८ ऑक्टोबर २००७
६) शासन निर्णय समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक : युटीए-२००८/प्र.क्र.२६७/सुधार-१, दिनांक २३ एप्रिल २०१०
७) क्रमांक : युटीए-२०१२/प्र.क्र.४५९/सामासु, दिनांक ०७ मार्च २०१३.

शासन निर्णय :- भारत सरकारने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ भारतात सर्वत्र लागु केलेला आहे. या अधिनियमातील कलम २३ अन्वये प्राप्त अधिकारानुसार केंद्र शासनाने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम, १९९५ राजपत्र-असाधारण, भाग-२, खंड-३, दिनांक ३१ मार्च, १९९५ अन्वये प्रसिध्द केले आहे. सदर नियमातील नियम १६ मधील तरतुदीप्रमाणे समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभागाने क्रमांक : राऊस-१०९५/प्र.क्र.९३/मावक-२, दिनांक ०६ जानेवारी १९९६ अन्वये अधिनियम तथा नियमाच्या अंमलबजावणीसाठी मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीची स्थापना केली होती. त्या समितीची पुनर्रचना संदर्भाधिन क्रमांक २ ते ७ शासन परिपत्रक व शासन निर्णयाद्वारे वेळोवेळी करण्यात आलेली आहे. दिनांक २३ एप्रिल, २०१० व दिनांक ०७ मार्च, २०१३ च्या शासन निर्णयान्वये गठीत करण्यात

आलेल्या समितीची पुनर्रचना करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. अनुषंगाने याबाबतचे पूर्वीचे आदेश अधिक्रमित करण्यात येत असून खाली नमूद केल्याप्रमाणे राज्यस्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीचे पुनर्गठण करण्यात येत आहे.

अ.क्र.	समिती सदस्य	पद
१	मा. मुख्यमंत्री	अध्यक्ष
२	मा. उपमुख्यमंत्री, तथा मंत्री वित्त	सदस्य
३	मा. मंत्री, गृह	सदस्य
४	मा. मंत्री, सामाजिक न्याय विभाग	सदस्य
५	मा. मंत्री, आदिवासी विकास	सदस्य
६	मा. राज्यमंत्री, आदिवासी विकास	सदस्य
७	मा. राज्यमंत्री, सामाजिक न्याय विभाग	सदस्य
८	श्री. विजयकुमार गावित (मा. मंत्री वै.शि.वि.)	सदस्य
९	श्री. नितीन राऊत (मा. मंत्री, रोहयो व जल संधारण)	सदस्य
१०	श्री. पद्माकर वळवी (मा. मंत्री, क्रिडा व यु.क.)	सदस्य
११	श्रीमती वर्षा गायकवाड (मा. मंत्री, महिला व बाल विकास)	सदस्य
१२	श्री. जनार्दन वाघमारे, खासदार	सदस्य
१३	श्री. मारोतराव कोवासे, खासदार	सदस्य
१४	श्री. लक्ष्मणराव ढोबळे, माजी मंत्री तथा वि.स.स.	सदस्य
१५	श्रीमती निर्मला गावित, वि.स.स.	सदस्य
१६	श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.	सदस्य
१७	श्री. विष्णु सावरा, वि.स.स.	सदस्य
१८	श्री. सुजित मिणचेकर, वि.स.स.	सदस्य
१९	श्री. रावसाहेब अंतापुरकर, वि.स.स.	सदस्य
२०	मा. मुख्य सचिव	सदस्य
२१	अ.मु.स. गृह	सदस्य
२२	पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य	सदस्य
२३	संचालक/उपसंचालक, राष्ट्रीय अ.जा./अ.ज. आयोग	सदस्य
२४	प्रधान सचिव, आदिवासी विकास	सदस्य
२५	सचिव, सामाजिक न्याय विभाग	निमंत्रक

२. या समितीचे कार्य शासन निर्णय क्रमांक : युटीए-२०००/प्र.क्र.१७१/मावक-२, दिनांक २१ ऑक्टोबर २००१ प्रमाणेच राहतील. त्यामध्ये कोणताही बदल करण्यात आलेला नाही.

सदरहू शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करुन देण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०१३१२०५१७२३३०१६२२ असा आहे.

४. हा शासन निर्णय, मा. मुख्यमंत्र्यांच्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(गो.ग.आल्हाट)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति

मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव,
मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव,
मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव,
मा. मंत्री, (सामाजिक न्याय) यांचे खाजगी सचिव,
मा.राज्यमंत्री, (सामाजिक न्याय) यांचे स्वीय सहाय्यक,
मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानमंडळ, मुंबई यांचे स्वीय सहाय्यक,
मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानमंडळ यांचे स्वीय सहाय्यक,
सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव,
सर्व मा.राज्यमंत्री यांचे स्वीय सहाय्यक,
सर्व संबंधित अशासकीय सदस्य (डाकेने)
सह संचालक, भारत सरकार (पीसीआर डेस्क), कल्याण मंत्रालय, नवी दिल्ली,
महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई
महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर
पोलीस महानिरीक्षक, मुंबई
सर्व जिल्हा दंडाधिकारी,
सर्व जिल्हाधिकारी,
संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
सर्व विभागीय समाजकल्याण अधिकारी,
सर्व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी,
सर्व समाजकल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद,
सर्व जिल्ह्यांचे पोलीस अधिक्षक,
सर्व सभापती, समाजकल्याण समिती, जिल्हा परिषद,
अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई

Creation of additional posts of Junior Grade Clerk in the Office of the Inspector General of Police, State of Maharashtra, Bombay, for dealing with matters relating to the complaints of harassment/atrocities on members of Scheduled Castes/Scheduled Tribes, etc.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA,
Home Department,
Resolution No. APO 0178/31807-POL-3,
Mantralaya, Bombay-400 032, 6th August 1980.

Letter No. O&M/8300, dated the 7th July 1978, from the Inspector General of Police, State of Maharashtra, Bombay.

RESOLUTION. - A Special Cell was created in the office of the Inspector General of Police, State of Maharashtra, in November 1977, with the strength of one Senior Grade Clerk and one Junior Grade Clerk, for looking into the complaints of harassment/atrocities on members of the Scheduled Castes/Scheduled Tribes, etc. The scope of the Cell was subsequently extended to cover atrocities/harassment to Vimukta Jatis and Nomadic Tribes also. Consequently, the work of the Cell has increased considerably. This Cell has to deal with various matters, as indicated below :-

i) Numerous Assembly/Council and Parliament Questions etc. are required to be replied every now and then throughout the year and for this purpose, information has to be collected from the various units and consolidated in the Cell;

ii) There are also various periodical returns, monthly and half yearly, prescribed by the Government of India, wherein various details columnwise are required to be furnished promptly and punctually about atrocities on Scheduled Castes

2. The expenditure involved should be debited to the Budget head "[illegible]-Police-(a)-Direction and Administration-(a)(i)-Inspectorate of Police" and met from the grants sanctioned thereunder in the Budget Estimates for the financial year 1980-8[illegible].

3. This resolution issues with the concurrence of the Finance Department vide its Unofficial reference No.16448/1555-[illegible]-8, dated the 5th June 1979.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(K.B. Dabholkar)
Assistant Secretary to the Government of Maharashtra,
Home Department.

To
The Inspector General of Police,
State of Maharashtra, Bombay,
The Accountant General, Maharashtra-I, Bombay,
The Pay and Accounts Officer, Bombay,
The Resident Audit Officer, Bombay,
The Finance Department, EXP-8,

...

Copies to Desks BUD-1 and SPL-6 in the Home Department.

अतितात्काळ.
समयमर्यादा.

सामान्य प्रशासन विभाग
१९ वा मजला, नवीन प्रशासकीय इमारत,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालयासमोर, मुंबई-४०० ०३२.
दूरध्वनी क्र. ०२२-२२०४९५४३

क्र. संकीर्ण २०१३/७७८/प्र.क्र. ३९० /का.सहा. दिनांक : ७.१.२०१६.

प्रति,

सर्व अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव,
सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

विषय:- माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ अंतर्गत नागरिकांचे अर्ज online पध्दतीने स्वीकारण्याबाबत.
संदर्भ:- या विभागाची समक्रमांकाची दि.२९.१२.२०१४ व दि.१६.३.२०१५.

महोदय/महोदया,

आपणास विदित आहेच की, मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी दिलेल्या निर्देशानुसार Online R.T.I. ही सुविधा मंत्रालयीन सर्व विभागात दि.१.१.२०१५ पासून सुरू करण्यात आली असून आता सदर सुविधा राज्यातील सर्व शासकीय कार्यालयात दि.२६.१.२०१६ पासून राबविण्याचा मानस मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी व्यक्त केला आहे. सदर सुविधेच्या गतीमान अंमलबजावणीसाठी, विभागात/कार्यालयात प्राप्त होणारे online अर्ज/प्रथम अपील अर्ज संबंधित जन माहिती अधिकारी/प्रथम अपील प्राधिकारी यांना पाठविण्यासाठी राज्यातील सर्व शासकीय कार्यालयातील तसेच सार्वजनीक प्राधिकरणे (माहिती अधिकार अधिनियम २००५मधील कलम २(ज) मधील व्याख्येनुसार) यामधील जबाबदार अधिकाऱ्याची समन्वय अधिकारी (Nodal Officer) म्हणून नियुक्ती करण्याबाबत आपणास व आपल्या विभागास वेळोवेळी वरील संदर्भाधीन पत्रान्वये सूचित करण्यात आले आहे.

२. त्यासाठी विभागाच्या अधिपत्याखालील राज्यातील सर्व शासकीय कार्यालयातील तसेच सार्वजनीक प्राधिकरणे (माहिती अधिकार अधिनियम २००५मधील कलम २(ज) मधील व्याख्येनुसार) यामधील जन माहिती अधिकारी, प्रथम अपील प्राधिकारी, समन्वय अधिकारी (Nodal Officer) यांची यादी सोबतच्या विवरणपत्राप्रमाणे (मराठी व इंग्रजीमध्ये) सर्व शासकीय कार्यालयांकडून तसेच सार्वजनीक प्राधिकरणांकडून जिल्हानिहाय व तालुकानिहाय स्तरावर तात्काळ मागवून घेऊन एकत्रित तयार करावी व संचालक, माहिती व तंत्रज्ञान संचालनालय (Directorate of Information Technology) व राष्ट्रीय सूचना केंद्र (N.I.C.) यांचेकडे Hard व Soft copy मध्ये उपलब्ध करून द्यावी अशी विनंती आहे. आपल्या अधिपत्याखालील जिल्हा तसेच तालुकास्तरील ज्या ज्या कार्यालयांमध्ये फक्त जन माहिती अधिकारी आहे त्यांचा समन्वय अधिकारी (Nodal Officer) कोण असेल याबाबतचा निर्णय संबंधित विभागाने स्वाधिकारे घ्यावा व त्याप्रमाणे माहितीत समावेश करावा. संबंधीत जन माहिती अधिकारी/प्रथम अपीलीय प्राधिकारी यांना अग्रेषित केलेले माहिती अर्ज/प्रथम अपील, त्यांच्या समन्वय (Nodal Officer) अधिकाऱ्यांकडे Online प्राप्त होतील व ते त्यांनी तात्काळ वितरीत करावयाचे आहेत.

21

राज्यस्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीवर सर्वश्री. चंद्रकांत महादेव खिलारे व रामुजी सुबालाल पवार यांची निमंत्रीत सदस्य म्हणून नियुक्ती करण्याबाबत.

6 | 2 | 13
- 6 JUN 2013
41 | 5 | 9
आवक क्रमांक 85159

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक:- युटीए २०१२/प्र. क्र. ४५९/सामासु
मंत्रालय विस्तार इमारत, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक:- ७ मार्च, २०१३.

वाचा :- (१) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग, क्र. राउस-१०९५/प्र. क्र. ९३/मावक-२, दि. ६ जानेवारी, १९९६.
(२) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग, क्र. राउस-१९९५/प्र. क्र. ९३/मावक-२, दि. १९ नोव्हेंबर, १९९८.
(३) शासन परिपत्रक समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग, क्र. युटीए २०००/प्र. क्र. १७१/मावक-२, दि. २९ ऑक्टोबर, २००१.
(४) शासन परिपत्रक समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग, क्र. युटीए २०००/प्र. क्र. १७१/मावक-२, दि. २९ जुलै, २००३.
(५) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग, क्र. युटीए २००५/प्र. क्र. ७/मावक-२, दि. १८ ऑक्टोबर, २००७.
(६) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग, क्र. युटीए २००८/प्र. क्र. २६७/सुधार-१, दि. २३ एप्रिल, २०१०.

प्रस्तावना :-

भारत सरकारने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ भारतात सर्वत्र लागू केलेला आहे. या अधिनियमातील कलम २३ अन्वये प्राप्त अधिकारानुसार केंद्र शासनाने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम, १९९५ राजपत्र-असाधारण, भाग - २, खंड -३, दिनांक ३१ मार्च, १९९५ अन्वये प्रसिध्द केले आहे. सदर नियमातील नियम १६ मधील तरतुदीप्रमाणे दिनांक ६ जानेवारी, १९९६ अन्वये अधिनियम तथा नियमाच्या अंमलबजावणीसाठी मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीची स्थापना केली होती. त्या समितीची पुर्नरचना शासन परिपत्रक व शासन निर्णयाव्दारे वेळोवेळी करण्यात आलेली आहे. दिनांक १८ ऑक्टोबर, २००७ च्या शासन निर्णयान्वये स्थापन करण्यात आलेली समिती रद्द करुन दिनांक २३/४/२०१० च्या शासन निर्णयान्वये राज्यस्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समिती नव्याने गठीत करण्यात आली. सदर समिती ही अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम, १९९५ अंतर्गत नियम १६ नुसार गठीत करण्यात आली आहे. सदर समितीमध्ये अशासकीय

कृ.मा.प.

दिनांक 5/6/13
व.श्रे.लि. ( )
यांना माहिती व योग्य त्या कार्यवाहीसाठी

यांचा समावेश नाही. तथापि अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ तर्गत केंद्रशासनाच्या अखत्यारीतील असणाऱ्या समितीत दिनांक २९ मार्च, २००६ च्या परिपत्रकान्वये २ मागासवर्गीय अशासकीय सदस्यांची नेमणूक करण्यात आली आहे. तसेच क्रांतीवीर लहूजी साळवे, मातंग समाज अभ्यास आयोगाने शासनास सादर केलेल्या एकूण ८२ शिफारशींपैकी ६८ शिफारशी मान्य केल्या. त्यापैकी " राज्यस्तरीय/जिल्हास्तरीय दक्षता समितीमध्ये अशासकीय सदस्य म्हणून मातंग समाजातील २ व्यक्तींची नियुक्ती करावी, ही एक शिफारस आहे. त्यासंदर्भात या विभागातील मावक-५ कार्यासनाने दिनांक ३१ डिसेंबर, २०११ च्या शासन निर्णयान्वये मातंग समाजातील दोन व्यक्तींची राज्यस्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीवर नियुक्ती करण्याबाबत निर्देश दिले आहेत. तसेच, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम, १९९५ मधील नियम १६ मध्ये सदर समितीवर २५ सभासदांपेक्षा जास्त सभासद असू नयेत अशी तरतूद आहे. तथापि सदर समितीवर या विभागाच्या शासन निर्णय दि. २३/४/२०१० अन्वये २३ सभासदांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. उर्वरित २ सभासदांची नियुक्ती बाकी आहे. त्यापैकी मातंग समाजातील सर्वश्री. चंद्रकात महादेव खिलारे व मेहतर समाजातील रामुजी सुवालाल पवार यांची राज्यस्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीवर निमंत्रित सदस्य म्हणून नियुक्ती करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

<u>शासन निर्णय</u> :-

राज्यस्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीवर सर्वश्री. चंद्रकात महादेव खिलारे व रामुजी सुवालाल पवार निमंत्रित सदस्य म्हणून नियुक्ती करण्यास शासन मान्यता देत आहे.

२. राज्य/विभाग/जिल्हास्तरावरील समिती/मंडळ /आयोग यावर नियुक्त केलेल्या अशासकीय सदस्यांना प्रवासभत्ता व दैनिक भत्ता शासन निर्णय, वित्त विभाग - प्रवास १०.१०/प्र.क्र.२/सेवा-५, दिनांक ३/३/२०१० मधील परिच्छेद १२ प्रमाणे अनुज्ञेय राहील. तसेच, वित्त विभाग शासन निर्णय क्र. बैठक -२०१२/प्र.क्र.१/ सेवा-५, दिनांक २४ मे, २०१२ अन्वये निश्चित केल्यानुसार बैठक भत्ता देय ठरेल.

३. सदर शासन निर्णय,वित्त विभागाच्या अनौपचारीक संदर्भ क्र. ५९/सेवा-५, दिनांक ६/३/२०१३ च्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(गो. ग. आल्हाट)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,
मा. राज्यपाल यांचे सचिव
मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव

मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव
मा. मंत्री (सा. न्या.)यांचे स्वीय सहायय्यक,
मा. मंत्री (वैद्यकीय शिक्षण/वित्त/आदिवासी विकास/गृह विभाग) यांचे खाजगी सचिव.
मा. राज्यमंत्री (सा. न्या.)यांचे स्वीय सहायय्यक
मा. अध्यक्ष/उपाध्यक्ष, विधान सभा, विधान मंडळ यांचे स्वीय सहायय्यक
सर्व मंत्र्याचे खाजगी सचिव
सर्व राज्यमंत्र्याचे खाजगी सचिव
श्री. चंद्रकांत महादेव खिलारे, निमंत्रित सदस्य, पुणे
श्री. रामुजी सुखालाल पवार, निमंत्रित सदस्य, यवतमाळ
प्रधान सचिव, वित्त विभाग/ सामान्य प्रशासन
सचिव, सामाजिक न्याय
सहसंचालक, भारत सरकार (पीसीआर डेस्क), सामाजिक न्याय व अधिकारीता, मंत्रालय, नवी दिल्ली.
पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
अतिरिक्त पोलीस महासंचालक (नाहसं), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
सर्व पोलीस आयुक्त,
सर्व महापालिका आयुक्त,
सर्व जिल्हा दंडाधिकारी,
सर्व जिल्हाधिकारी,
आयुक्त, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण विभाग.
सर्व सहायक आयुक्त,समाजकल्याण विभाग,
सर्व समाज कल्याण अधिकारी, गट- अ, जिल्हा परिषद,
सर्व जिल्हा पोलीस अधिक्षक,
सर्व सभापती, समाज कल्याण समिती, जिल्हा परिषद,
महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखा परीक्षा) (लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई/नागपूर.
अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई.
निवासी लेखा अधिकारी, मुंबई.
सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
संचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, प्रसिध्दीच्या विनंतीसह ५ प्रती अग्रेषित.
विधान मंडळ ग्रंथालय, विधान भवन, मुंबई.
सर्व कार्यासने/सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२.
निवड नस्ती, सामासु.

RNI No. MAHBIL/2009/31733
Reg. No. MCS/173/2016-18

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार–अ

वर्ष २, अंक १००] सोमवार, नोव्हेंबर ७, २०१६/कार्तिक १६, शके १९३८ [पृष्ठे ४, किंमत : रुपये १५.००

असाधारण क्रमांक १५०

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने केंद्रीय अधिनियमांन्वये तयार केलेले
(भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश.

गृह विभाग

२ रा माळा, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक, मंत्रालय,
मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ७ नोव्हेंबर २०१६

अधिसूचना

केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९.

क्रमांक एमव्हीआर.०११४/प्र.क्र. ०४/परि-२.—मा. सर्वोच्च न्यायालयाने एसएलपी (सिव्हील) क्रमांक : २५२३७/२०१० मधील दिनांक १९ जानेवारी २०१५ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार आणि केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९ मधील नियम १०८ च्या पोट नियम (१) च्या परंतुकातील खंड (iii) अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून, महाराष्ट्र शासन याद्वारे, शासन अधिसूचना क्रमांक एमव्हीआर. ०११४/प्र.क्र.०४/परि-२, दिनांक ०४ एप्रिल २०१४ मध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करीत आहे :—

१. परिच्छेद (दोन) मध्ये नोंद क्रमांक १३ नंतर खालील नोंद समाविष्ट करण्यात येत आहे :—

"(१४) महापौर, बृहन्मुंबई महानगरपालिका (वापर कार्यक्षेत्रापुरता मर्यादित)"

२. परिच्छेद (तीन) मधील "अंबर दिवा, फ्लॅशरविना" या शब्दांऐवजी "फिरता अंबर दिवा" हे शब्द समाविष्ट करण्यात येत आहे.

३. परिच्छेद (तीन) मध्ये नोंद क्रमांक ९ नंतर खालील नोंदी समाविष्ट करण्यात येत आहे :—

"(१०) उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश यांना समकक्ष असलेले न्यायाधिकरणातील अध्यक्ष व सदस्य.

(११) मुंबई उच्च न्यायालयाचे महाप्रबंधक

(१२) महाराष्ट्र शासनाचे प्रधान सचिव / सचिव पदावर नियुक्त होण्यास पात्र अधिकारी

(१३) जिल्हाधिकारी तथा जिल्हादंडाधिकारी (वापर त्यांच्या अधिकार क्षेत्रापुरता)"

४. परिच्छेद (चार) ऐवजी खालीलप्रमाणे परिच्छेद (चार) समाविष्ट करण्यात येत आहे :—

"(चार) रुग्णवाहिका, अग्निशमन सेवा, आपत्कालीन देखभाल व्यवस्थेतील, अंमलबजावणीच्या कर्तव्यासाठी वापरली जाणारी वाहने, पोलीस दलाची वाहने / ताफा वाहने (Escort/Pilots Cars), कायदा व सुव्यवस्थेसाठी वापरली जाणारी वाहने यांना खालीलप्रमाणे दिवा सुविधा अनुज्ञेय करण्यात येत आहे :—

(१)	रुग्णवाहिका	—	रुग्ण व्यक्तीस घेऊन जाताना, जांभळ्या काचेमध्ये लुकलुकणारा लाल दिवा.
(२)	शासकीय/निमशासकीय सेवेतील अग्निशमक बंब	—	फिरता लाल दिवा
(३)	आपत्कालीन देखभाल व्यवस्थेतील कर्तव्यार्थ वापरली जाणारी वाहने, आणीबाणी व्यवस्थापनासाठी वापरली जाणारी वाहने.	—	लाल/निळा/पांढरा असा बहुविध रंगाचा दिवा
(४)	अंमलबजावणीच्या कर्तव्यासाठी वापरली जाणारी (परिवहन , राज्य उत्पादन शुल्क आणि वने विभाग) वाहने, पोलीस दलाची ताफा वाहने (Escort/ Pilot cars) आणि कायदा व सुव्यवस्थेसाठी वापरण्यात येणारी पोलीस दलाची वाहने.	—	फिरता अंबर दिवा (वापर त्यांच्या अधिकार क्षेत्रापुरता).
(५)	कायदा व सुव्यवस्थेसाठी वापरली जाणारी वाहने (अ) उप विभागीय दंडाधिकारी (ब) तालुका दंडाधिकारी"	—	स्थिर अंबर दिवा (वापर त्यांच्या अधिकार क्षेत्रापुरता).

५. परिच्छेद (सहा) मधील "स्टिकर" या शब्दाऐवजी "आरएफआयडी युक्त स्टिकर" हे शब्द समाविष्ट करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

प्रकाश साबळे,

शासनाचे उप सचिव.

HOME DEPARTMENT

Madam Cama Road, Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai 400 032, dated the 7th November 2016.

NOTIFICATION

CENTRAL MOTOR VEHICLES RULES, 1989.

No. MVR.0114/C.R.04/TRA-2.—In pursuance of the orders of the Hon'ble Supreme Court in Special Leave Petition No. (C) No. 25237/2010, dated 19th January, 2015 and in exercise of the powers conferred by clause *(iii)* of the proviso to sub-rule (1) of rule 108 of the Central Motor Vehicles Rules, 1989, the Government of Maharashtra hereby amends the Government Notification, Home Department (Transport), No. MVR. 0114/C.R.04/TRA-2, dated the 4th April 2014, as specified below : –

1. In Paragraph (II), after entry 13, the following entry shall be added, namely :–

"(14) Mayor, Municipal Corporation of Greater Mumbai (within their jurisdiction)"

2. In Paragraph (III), the words "Amber light without Flasher" shall be substituted by "Amber light with Flasher"

3. In Paragraph (III), after entry 9, the following entry shall be added, namely :–

"(10) Chairperson and members of any Tribunal having rank equivalent to High Court Judge.

(11) Registrar General of Bombay High Court,

(12) Any officer eligible to be appointed as Principal Secretary /Secretary to the Government of Maharashtra,

(13) District Collector and District Magistrate (within their jurisdiction),"

4. Paragraph (IV) shall be substituted by –

" (IV) Ambulance services, Fire services, Disaster Management Vehicles, Vehicles deployed for enforcement duties, Police Vehicles used as Escorts/ Pilots or vehicles used for law and order duties shall be entitled for lights as mention below :—

(1)	Ambulance services	..	The Blinker type of Red light with purple glass fitted to an Ambulance Van while plying with patient.
(2)	Fire extinguisher of Government and Semi Government services	..	Red light with flasher.
(3)	Vehicles actually deployed for Disaster Management, Emergency Maintenance	..	Multi-coloured red, blue and white light.
(4)	Vehicles (Transport, State Excise and Forest Department) actually deployed for enforcement duties, vehicles designated as escort or pilot cars as well as vehicles of Police Department deployed for law and order duties.–	..	Amber light with flasher (within their jurisdiction)
(5)	Vehicles used for maintaining Law and Order duties (a) Sub-Divisional Magistrate. (b) Taluka Magistrate."	..	Amber Light without flasher. (within their jurisdiction)

Tel.No. 022-22617534

No. A(Spl.)3215/729/2012

Dated : 8th October, 2012

From :

S.B. Shukre,
Registrar General,
4th Floor, Annexe Building,
High Court,
Bombay.

To,

1. The Principal District & Session Judge,
   All District

2. The Principal Judge,
   City Civil Court, Greater Bombay.

3. The Chief Metropolitan Magistrate,
   Mumbai.

Subject : Expeditious disposal of cases of atrocities of women.

Sir / Madam,

On the subject noted above, I have been directed to request you to ensure speedy disposal of cases in which women are victims. You will appreciate that dowry related cases, cases involving atrocities on women are required to be disposed of as expeditiously as possible. Hon'ble the Chief Justice desires that the Judicial Officers conducting such cases shall avoid giving long adjournments. Having regard to the pendency of cases you may consider entrusting such cases to the Fast Track Courts. Monthly report from you reflecting progress made in the matter will be highly appreciated.

Yours faithfully,

Sd/-

Registrar General

अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, भटक्या जमाती व विमुक्त जाती यांच्यावरील अत्याचार व त्यांच्याविरुद्ध केलेले गुन्हे यांविरुद्ध कार्यवाही करण्यासाठी विशेष उपाययोजना व कार्यपद्धती.

महाराष्ट्र शासन
गृह विभाग (विशेष)

परिपत्रक क्रमांक सीबीआर-१०८०/३३३२-विशेष-६

समाविष्ट असलेल्या सूचना विचार करून संघटनांना "अत्याचाराबाबत कार्यवाही करताना पुढील सावधगिरीच्या शिक्षेच्या व शास्तीच्या उपाययोजना अंमलात आणाव्या असे ठरविले आहे.

(अ) <u>सावधगिरीच्या शिक्षेच्या व शास्तीच्या उपाययोजना</u>

(एक) (अ) आगाऊ गुप्त माहिती गोळा करणे.

(ब) अत्याचाराची शक्यता असणारी क्षेत्रे/खेडी नक्की करणे.

(क) अशा क्षेत्रांची/गावांची यादी ठरविणे. या यादीमध्ये केवळ गावांची नावेच देऊन भागणार नाही तर त्यांत जातीयवादी तणाव ज्यामुळे निर्माण होण्याची शक्यता असेल असा तपशील स्पष्टपणे निर्दिष्ट केले असले पाहिजे.

राज्याच्या गुन्हा अन्वेषण शाखेची (गुप्तवार्ता) ही जबाबदारी राहील.

(दोन) राज्य गुन्हा अन्वेषण शाखा (गुप्तवार्ता) या यादीच्या प्रती सर्व संबंधित दंडाधिकारी, पोलीस अधीक्षक, विभागीय आयुक्त, क्षेत्र पोलीस उपमहानिरीक्षक व पोलीस उप-महानिरीक्षक (पीसीआर) यांना पाठवील. शासनाच्या गृह विभागासही या प्रती पाठविण्यात येतील.

(तीन) राज्य गुन्हा अन्वेषण शाखा (गुप्तवार्ता) दर तीन महिन्यांनी या यादीचे पुनर्विलोकन करील आणि त्या अद्ययावत करील.

(चार) राज्य गुन्हा अन्वेषण शाखेकडून (गुप्तवार्ता) अशी यादी/माहिती मिळाल्यानंतर जिल्हा दंडाधिकारी/पोलीस अधीक्षक हे संबंधित प्रकरणातील तणाव निवळण्याबाबत पुढाकार घेण्यास जबाबदार असतील. अशी गुन्हेगारांना धाक बसेल व दुर्बल घटकांमध्ये विश्वास निर्माण होईल अशा पद्धतीने या उपाययोजना करण्यात याव्या.

(पाच) या क्षेत्रांकडे योग्य लक्ष पुरविण्यात येत असून त्याप्रमाणे अभिलेखांचे संकलन करण्यात येते व ते उपलब्ध असते याची खात्री करून घेण्यासाठी, पोलीस आयुक्तांनी, मुंबई पोलीस नियम पुस्तिका, १९५९, खंड तीन मधील नियम ८३ अन्वये विहित केलेल्या, गावाच्या गुन्हेगारीच्या नोंदवहीच्या भाग चार-अ मध्ये गावातील जातीय/सामाजिक कलहांबाबतील टिपणे ठेवावीत. विद्यमान नियमात योग्य त्या दुरुस्त्या पोलीस महानिरीक्षकांनी सुचवाव्या अशी त्यांना विनंती करण्यात येत आहे.

(सहा) राज्य गुन्हा अन्वेषण शाखेने (गुप्तवार्ता) पुरविलेल्या यादीत दर्शविलेल्या नमूद असलेल्या सर्व क्षेत्रांत, बीट कर्मचारी वर्ग व पोलीस ठाण्याचे अधिकारी जादा भेट घालण्याची व्यवस्था करतात याची खात्री करून घेण्यासाठी त्यांचे व बुकात "अ" श्रेणी अनुसार वर्गीकरण केले पाहिजे. अनुसूचित जाती व इतर दुर्बल घटक यांच्या विरुद्धच्या गुन्ह्यांत सामील होण्याकडे कल असलेल्या गावातील व्यक्तींची भेट घालणाऱ्या पोलिसांनी चौकशी करण्यास व आपल्या भेट नोंदवहीत त्याच्या अभिप्रायांची नोंद करण्यास सांगण्यात यावे.

(सात) क्षेत्रातील/गावातील इतर जमातींकडून अनुसूचित जाती व इतर दुर्बल घटकांविरुद्ध गुन्हा करण्यासाठी योजना आखणाऱ्या किंवा असे गुन्हे करणाऱ्या संघटित गुन्हेगार/टोळ्यांच्या म्होरक्याविरुद्ध जिल्हा पातळीवरील कर्मचारीवर्गाने प्रतिबंधात्मक कार्यवाही सुरू करावी.

(आठ) प्रक्षोभक क्षेत्रे/जिल्हे यांतील शस्त्रास्त्रांच्या लायसन्सच्या संबंधातील स्थितीचा आढावा घेणे व जेथे अत्याचारांचा संभाव्य धोका असेल अशा संवेदनात्मक क्षेत्रातील लायसन्स रद्द करणे हे जिल्हा दंडाधिकारी व पोलीस अधीक्षक यांचे कर्तव्य असेल.

(नऊ) दुर्बल घटकातील लोकांमध्ये विश्वास निर्माण होण्याच्या दृष्टीने अत्याचार करु पाहणा-या लोकांना धाक वाटावा म्हणून पोलीस अधिकाऱ्यांनी स्वत:मधील सशस्त्र पोलीसांतून विशेष आक्रमक दलाची काही तुकडी संघटित करावी. व ती आवश्यक वाटेल अशा संवेदनाक्षम क्षेत्रात/गावांत ठेवावी.

(ब) <u>निवारक उपाययोजना</u>

(एक) एखाद्या क्षेत्रात अत्याचार झाल्यास, जवळपासच्या क्षेत्रातही प्रतिक्रियांची मालिका उद्भवण्याची शक्यता असेल अशा वेळी जिल्हा दंडाधिकारी/पोलीस अधीक्षक यांनी प्रतिबंधक आगाऊ उपाय करण्याची व अशा क्षेत्रात जादा पोलीस ठेवण्याची व्यवस्था केली पाहिजे.

(दोन) सर्व प्रकारच्या प्रतिबंधक/सावधगिरीच्या उपाययोजना करुनसुद्धा अत्याचाराची एखादी घटना घडलीच तर, अत्याचारास चिथावणी देणा-या व्यक्तींसह गुन्हेगारांना अटक करण्यासाठी व परिस्थिती पूर्ववत् करण्यासाठी पोलीस बळ त्या ठिकाणी ताबडतोब पोहोचेल याची खबरदारी घेतली पाहिजे. गुन्हा/गुन्हे घडवून आणण्याच्या मागे ज्या व्यक्तींचा हात असेल अशा व्यक्तींना तसेच त्यांच्या [illegible]

करणा-या अधिका-यांनी आणि अभियोक्त्यांनी, जामीन मिळण्यास पात्र नसलेल्या गुन्ह्यांच्या प्रकरणात न्यायालयाने जामीन मंजूर केल्यास त्यास प्रभावीपणे विरोध केला पाहिजे आणि जर प्रयत्न केल्यानंतरदेखील एखाद्या अशा प्रकरणात जामीन मंजूर करण्यात आला असेल तर वरच्या न्यायालयात त्या विरुद्ध दाद मागावी.

(आठ) अशा खटला चालवण्याचे काम सक्षम अधिका-यांच्या हातात राहण्याची खात्री करून घेण्यासाठी जिल्हा दंडाधिकारी/पोलीस अधीक्षक यांनी आवश्यक भासेल तेव्हा विशेष सहाय्यक पोलीस अभियोक्त यांच्या नेमणुकीची शिफारस करावी अशा त-हेची शिफारस करताना अनुसूचित जातीतील व इतर दुर्बल घटकांमधील तरुण सक्षम वकिलांच्या नावांचा खास करून विचार करावा.

(नऊ) अनुसूचित जाती आणि इतर दुर्बल घटक यांच्या विरुद्ध केलेले खून, बलात्कार, जाळपोळ, मारामारी, मालमत्तेची नासधूस आणि अपकृत्ये यांसारख्या गंभीर गुन्ह्यांच्या बाबतीत, यापूर्वी दिलेल्या निदेशांनुसार अशी प्रकरणे ही विशेष प्रतिवेदन प्रकरणे म्हणून हाताळली जात असली आणि उपविभागीय पोलीस अधिका-यांनी अशा प्रकरणाशी संबंधित स्थळांना भेटी द्यावयाच्या असल्या तरी जिल्हा दंडाधिकारी आणि पोलीस अधीक्षक यांनी गुन्ह्याच्या ठिकाणाला न चुकता तातडीने भेट दिली पाहिजे.

(क) प्रशासकीय उपाययोजना:

(एक) अनुसूचित जाती आणि दुर्बल घटक यांच्या विरुद्ध समाजाच्या इतर घटकांनी केलेल्या गुन्ह्यांची सर्व प्रकरणे राज्य शासनाला तातडीने कळवली पाहिजेत म्हणजे केंद्र सरकारला अशा घटनांची माहिती पुरवणे राज्य शासनाला शक्य होईल. जिल्हा दंडाधिकारी/पोलीस अधीक्षक यांनी अशी माहिती लवकरात लवकर पाठवली पाहिजे.

(दोन) अनुसूचित जाती व इतर दुर्बल घटक यांच्या विरुद्ध केलेल्या गुन्ह्यांची आकडेवारी सध्या स्वतंत्रपणे संकलित करण्यात येते त्यामुळे विलंब होतो व अपुरी माहिती मिळते. हा विलंब टाळण्याच्यादृष्टीने आणि आकडेवारीचे साठवणे आणि वास्तवपणे संकलन होण्यासाठी पोलीस अधीक्षक/पोलीस आयुक्त हे, भारतीय दंड विधानाखालील अनुसूचित जाती व इतर दुर्बल घटक यांनीत गुन्ह्याला बळी पडलेल्या व्यक्ती व इतर जमातीचे गुन्हेगार अशा गुन्ह्यांच्या बाबतीत ए, ए-२, बी व डी या भागांकरता विहित केलेल्या नमुन्यात विवरणपत्रे तयार करतील. "अत्याचार" म्हणून गणली जाणारी प्रकरणे पूर्वीप्रमाणेच वेगळी दर्शविण्यात यावीत. त्याचप्रमाणे नागरी हक्क अधिनियमाखाली ज्याप्रमाणे मासिक आढावा घेऊन त्याच्या आधारे मासिक विवरणपत्रे तयार करण्यात येतात त्याचप्रमाणे नागरी हक्क संरक्षण विषयक अधिनियमाखालील गुन्ह्यांच्या संबंधातही कार्यवाहीची मासिक विवरणपत्रे तयार करण्यात यावी. पोलीस महानिरीक्षकाला या नमुन्यात योग्य त्या सुधारणा करण्याविषयी आणि सप्टेंबर, १९८० ची विवरणपत्रे तयार करून ती डिसेंबर १९८० मध्ये व त्याप्रमाणे पुढेही सादर केली जातील याची खात्री करून घेण्याची विनंती आहे.

पोलीस निरीक्षक या विवरणपत्रांच्या प्रती पुढील व्यक्तींना पाठवतील.

(अ) जिल्हा दंडाधिकारी
(ब) विभागीय आयुक्त
(क) क्षेत्र पोलीस उपमहानिरीक्षक
(ड) पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण)
(इ) पोलीस महानिरीक्षक

(क) सचिव, गृह विभाग (विशेष)

(तीन) संबंधीत व्यक्तींना ही विवरणपत्रे ज्या महिन्याची असतील त्या महिन्याच्या पुढील महिन्याच्या दहा तारखेपूर्वी पोचतील अशारीतीने विवरणपत्रे रवाना करण्यात यावी.

(चार) अनुसूचित जातींविरुद्ध अपराधांची जबाबदारी ही जिल्हा दंडाधिकारी/पोलीस अधीक्षक यांची वैयक्तिक जबाबदारी असेल असे हे स्पष्ट करण्यात येत आहे की, त्यांच्या कक्षेतील जिल्ह्यातील सर्व अधिकारी सूचनांनुसार प्रभावीपणे काम करतात किंवा काही याबद्दल लक्ष ठेवणे हीसुद्धा त्यांचीच जबाबदारी आहे. त्यांच्या अधिकाराच्या क्षेत्राबाहेरची काही अडचण असेल तर अशी अडचण त्यांनी आवश्यकतेनुसार मुख्य सचिव, किंवा गृह सचिव यांच्या किंवा योग्य त्या प्राधिकाऱ्यांच्या नजरेस आणावी.

(पाच) जिल्हा दंडाधिकारी, पोलीस अधीक्षक आणि उपविभागीय पातळीवरील अधिकारी यांनी आपल्या दौऱ्यांचा बराचसा वेळ हा अनुसूचित जातींची वस्ती असलेल्या गावांना/शहरांना भेटी देण्यासाठी खर्च केला पाहिजे. आणि त्यांनी शक्यतोवर अशा वस्त्यांमध्ये राहूनच आपले काम करावे. आणि या कार्यवाहीची अंमलबजावणी ही अनुसूचित जातींच्या वस्त्यांना प्रतिष्ठा लाभेल अशा पद्धतीने करावी कारण अशा वस्त्या या बहुधा गावाबाहेर/शहराबाहेर असतात आणि गावाला मिळणाऱ्या सवलतींपासून व सोयींपासून त्यांना वंचित ठेवलेले असते.

३. हे परिपत्रक दिनांक १४ ऑक्टोबर १९७८ चे शासकीय परिपत्रक, गृह विभाग (विशेष) यासह दप्तरदाखल करावे. त्याचा संदर्भ पहावा आणि त्याचा अर्थ लावण्यात यावा.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

पी. जी. साळवी,
महाराष्ट्र शासनाचे सचिव,
गृह विभाग.

Reports regarding cases of atrocities on Harijans and Women.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA,
Home Department (Special),
Circular No. SPL.6/PCR 3080/2267,
Mantralaya, Bombay-400 032,
Dated the 11th February 1981.

CIRCULAR

Attention of all the concerned is invited to Government Circular, Home Department, No. SPL.6/PCR 3080/2267, dated the 26th September 1980 wherein it was brought to their notice that whenever any incident about atrocities on Scheduled Castes/Scheduled Tribes, etc., takes place, details thereof should be reported by wireless to the State Government so as to inform the Government of India immediately.

2. The Government of India have again pointed out the necessity of sending such reports. It is, therefore, once again pointed out that whenever any incident takes place or appears in the press, particularly when the Parliament/ Rajya Sabha is in session, about atrocities on Harijans, other weaker sections and women and also involvement of police personnel in the commission of such offence, the District Magistrate, the Commissioner of Police or the Superintendent of Police concerned should invariably report to Government on the same day by wireless the facts of the incident and action taken, so as to inform the Government of India on the same day.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(C.V. Barat)
Joint Secretary to the Government of Maharashtra,
Home Department.

To

All District Magistrates,
The Commissioner of Police, Bombay/Pune/Nagpur,
All Superintendents of Police.

Copy to :-

The Inspector-General of Police, Maharashtra State, Bombay,
The Deputy Inspector-General of Police, Int. (C.I.D.), Maharashtra State, Bombay,
The Deputy Inspector-General of Police (PCR), Maharashra State, Bombay,
All Range Inspectors-General of Police.
POL XI, XII, XIII and SPL.1 (Home Department).

S. P., KOLHAPUR
FEB 1981

manupatra

SCHEDULED CASTES AND THE SCHEDULED TRIBES (PREVENTION OF ATROCITIES) ACT, 1989

Preamble 1 - SCHEDULED CASTES AND THE SCHEDULED TRIBES (PREVENTION OF ATROCITIES) ACT, 1989

THE SCHEDULED CASTES AND THE SCHEDULED TRIBES (PREVENTION OF ATROCITIES) ACT, 1989

[Act, No. 33 of 1989]

[11th September, 1989]

PREAMBLE

An Act to prevent the commission of offences of atrocities against the members of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes, to provide for Special Courts for the trial of such offences and for the relief and rehabilitation of the victims of such offences and for matters connected therewith or incidental thereto.

BE it enacted by Parliament in the Fortieth Year of the Republic of India as follows:--

---

Section 1 - Short title, extent and commencement

(1) This Act may be called the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 989.

(2) It extends to the whole of India except the State of Jammu and Kashmir.

(3) It shall come into force on such date as the Central Government may, by notification in the Official Gazette, appoint.

Section 2 - Definitions

(1) In this Act, unless the context otherwise requires,--

(a) "atrocity" means an offence punishable under section 3;

(b) "Code" means the Code of Criminal Procedure, 1973 (2 of 1974);

[1][(bb) "dependent" means the spouse, children, parents, brother and sister of the

victim, who are dependent wholly or mainly on such victim for his support [illegible] maintenance;

(bc) "economic boycott" means-

(i) a refusal to deal with, work for hire or do business with other person; or

(ii) to deny opportunities including access to services or contractual opportunities for rendering service for consideration; or

(iii) to refuse to do anything on the terms on which things would be commonly done in the o[illegible]

receive from him any customary service or to abstain from social relations that one would maintain with other person or to isolate him from others;

(ec) "victim" means any individual who falls within the definition of the "Scheduled Castes and Scheduled Tribes" under clause (c) of sub-section (1) of section 2, and who has suffered or experienced physical, mental, psychological, emotional or monetary harm or harm to his property as a result of the commission of any offence under this Act and includes his relatives, legal guardian and legal heirs;

(ed) "witness" means any person who is acquainted with the facts and circumstances, or is in possession of any information or has knowledge necessary for the purpose of investigation, inquiry or trial of any crime involving an offence under this Act, and who is or may be required to give information or make a statement or produce any document during investigation, inquiry or trial of such case and includes a victim of such offence;]

[2][(f) the words and expressions used but not defined in this Act and defined in the Indian Penal Code (45 of 1860), the Indian Evidence Act, 1872 (1 of 1872) or the Code of Criminal Procedure, 1973 (2 of 1974), as the case may be, shall be deemed to have the meanings respectively assigned to them in those enactments.]

(2) Any reference in this Act to any enactment or any provision thereof shall, in relation to an area in which such enactment or such provision is not in force, be construed as a reference to the corresponding law, if any, in force in that area.

1. Inserted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f 26.01.2016.

2. Substituted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f 26.01.2016 for the following:-

"(f) words and expressions used but not defined in this Act and defined in the Code or the Indian Penal Code (45 of 1860) shall have the meanings assigned to them respectively in the Code, or as the case may be, in the Indian Penal Code."

Section 3 - Punishments for offences of atrocities

[1][(1) Whoever, not being a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe,-

(a) puts any inedible or obnoxious substance into the mouth of a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe or forces such member to drink or eat such inedible or obnoxious substance;

(b) dumps excreta, sewage, carcasses or any other obnoxious substance in premises or at the entrance of the premises, occupied by a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe;

(c) with intent to cause injury, insult or annoyance to any member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, dumps excreta, waste matter, carcasses or any other obnoxious substance in his neighbourhood;

(d) garlands with footwear or parades naked or semi-naked a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe;

(e) forcibly commits on a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe any act, such as removing clothes from the person, forcible tonsuring of head, removing moustaches, painting face or body or any other similar act, which is derogatory to human dignity;

(f) wrongfully occupies or cultivates any land, owned by, or in the possession of or allotted to, or notified by any competent authority to be allotted to, a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, or gets such land transferred;

(g) wrongfully dispossesses a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe from his land or premises or interferes with the enjoyment of his rights, including forest rights, over any land or premises or water or irrigation facilities or destroys the crops or takes away the produce therefrom.

Explanation.-- For the purposes of clause (f) and this clause, the expression "wrongfully" includes--

(A) against the person's will;

(B) without the person's consent;

(C) with the person's consent, where such consent has been obtained by putting the person, or any other person in whom the person is interested in fear of death or of hurt; or

(D) fabricating records of such land;

(h) makes a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to do "begar" or other forms of forced or bonded labour other than any compulsory service for public purposes imposed by the Government;

(i) compels a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to dispose or carry

(s) abuses any member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe by caste name in any place within public view;

(t) destroys, damages or defiles any object generally known to be held sacred or in high esteem by members of the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes.

Explanation.-- For the purposes of this clause, the expression "object" means and includes statue, photograph and portrait;

(u) by words either written or spoken or by signs or by visible representation or otherwise promotes or attempts to promote feelings of enmity, hatred or ill-will against members of the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes;

(v) by words either written or spoken or by any other means disrespects any late person held in high esteem by members of the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes;

(w) (i) intentionally touches a woman belonging to a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, knowing that she belongs to a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, when such act of touching is of a sexual nature and is without the recipient's consent;

(ii) uses words, acts or gestures of a sexual nature towards a woman belonging to a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, knowing that she belongs to a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe.

Explanation.-- For the purposes of sub-clause (i), the expression "consent" means an unequivocal voluntary agreement when the person by words, gestures, or any form of non-verbal communication, communicates willingness to participate in the specific act:

Provided that a woman belonging to a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe who does not offer physical resistance to any act of a sexual nature is not by reason only of that fact, is to be regarded as consenting to the sexual activity:

Provided further that a woman's sexual history, including with the offender shall not imply consent or mitigate the offence;

(x) corrupts or fouls the water of any spring, reservoir or any other source ordinarily used by members of the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes so as to render it less fit for the purpose for which it is ordinarily used;

(y) denies a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe any customary right of passage to a place of public resort or obstructs such member so as to prevent him from

human or animal carcasses, or to dig graves;

(j) makes a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to do manual scaveng
or employs or permits the employment of such member for such purpose;

(k) performs, or promotes dedicating a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe woman to a deity, idol, object of worship, temple, or other religious institution as a devadasi or any other similar practice or permits aforementioned acts;

(l) forces or intimidates or prevents a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe--

(A) not to vote or to vote for a particular candidate or to vote in a manner other than that provided by law;

(B) not to file a nomination as a candidate or to withdraw such nomination; or

(C) not to propose or second the nomination of a member of a Scheduled Caste or a

using or having access to a place of public resort to which other members of public or any other section thereof have a right to use or access to;

(z) forces or causes a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to leave his house, village or other place of residence:

Provided that nothing contained in this clause shall apply to any action taken in discharge of a public duty;

(za) obstructs or prevents a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe in any manner with regard to--

(A) using common property resources of an area, or burial or cremation ground equally with others or using any river, stream, spring, well, tank, cistern, water-tap or other watering place, or any bathing ghat, any public conveyance, any road, or passage;

(B) mounting or riding bicycles or motor cycles or wearing footwear or new clothes in public places or taking out wedding procession, or mounting a horse or any other vehicle during wedding processions;

(C) entering any place of worship which is open to the public or other persons professing the same religion or taking part in, or taking out, any religious, social or cultural processions including jatras;

(D) entering any educational institution, hospital, dispensary, primary health centre, shop or place of public entertainment or any other public place; or using any utensils or articles meant for public use in any place open to the public; or

(E) practicing any profession or the carrying on of any occupation, trade or business or employment in any job which other members of the public, or any section thereof, have a right to use or have access to;

(zb) causes physical harm or mental agony of a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe on the allegation of practicing witchcraft or being a witch; or

(zc) imposes or threatens a social or economic boycott of any person or a family or a group belonging to a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than six months but which may extend to five years and with fine.]

(2) Whoever, not being a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe,--

(i) gives or fabricates false evidence intending thereby to cause, or knowing it to be lik[illegible] that he will thereby cause, any member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to be convicted of an offence which is capital by the law for the time being in force shall be punished with imprisonment for life and with fine; and if an innocent member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe be convicted and executed in consequence of such false or fabricated evidence, the person who gives or fabricates such false evidence, shall be punished with death;

(ii) gives or fabricates false evid[illegible]

(vii) being a public servant, commits any offence under this section, shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than one year but which may extend to the punishment provided for that offence.

1. Substituted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f. 26.01.2016, for the following:-

"(1) Whoever, not being a member or a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, --

(i) forces a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to drink or eat any inedible or obnoxious substance;

(ii) acts with intent to cause injury, insult or annoyance to any member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe by dumping excreta, waste matter, carcasses or any other obnoxious substance in his premises or neighbourhood;

(iii) forcibly removes clothes from the person of a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe or parades him naked or with painted face or body or commits any similar act which is derogatory to human dignity;

(iv) wrongfully occupies or cultivates any land owned by, or allotted to, or notified by any competent authority to be allotted to, a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe or gets the land allotted to him transferred;

(v) wrongfully dispossesses a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe from his land or premises or interferes with the enjoyment of his rights over any land, premises or water;

(vi) compels or entices a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to do 'begar' or other similar forms of forced or bonded labour other than any compulsory service for public purposes imposed by Government;

(vii) forces or intimidates a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe not to vote or to vote to a particular candidate or to vote in a manner other than that provided by law;

(viii) institutes false, malicious or vexatious suit or criminal or other legal proceedings against a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe;

(ix) gives any false or frivolous information to any public servant, and thereby causes such public servant to use his lawful power to the injury or annoyance of a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe;

(x) intentionally insults or intimidates with intent to humiliate a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe in any place within public view;

(xi) assaults or uses force to any woman belonging to a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe with intent to dishonour or outrage her modesty;

(xii) being in a position to dominate the will of a woman belonging to a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe and uses that position to exploit her sexually to which she would not have otherwise agreed;

(xiii) corrupts or fouls the water of any spring, reservoir or any other source ordinarily used by members of Scheduled Caste or the Scheduled Tribes so as to render it less fit for the purpose for which it is ordinarily used;

(xiv) denies a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe any customary right of passage to a place of public resort or obstructs such member so as to prevent him from using or having access to a place of public resort to which other members of public or any section thereof have a right to use or access to;

(xv) forces or causes a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to leave his house, village or other place of residence,

shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than six months but which may extend to five years and with fine."

2. Substituted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f 26.01.2016, for the following:-

"on the ground that such person is a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe or such property belongs to such member"

3. Inserted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f 26.01.2016.

Section 4 - Punishment for neglect of duties

[1][(1) Whoever, being a public servant but not being a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, wilfully neglects his duties required to be performed by him under this Act and the rules made thereunder, shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than six months but which may extend to one year.

(2) The duties of public servant referred to in sub-section (1) shall include--

(a) to read out to an informant the information given orally, and reduced to writing by the officer in charge of the police station, before taking the signature of the informant;

(b) to register a complaint or a First Information Report under this Act and other relevant provisions and to register it under appropriate sections of this Act;

(c) to furnish a copy of the information so recorded forthwith to the informant;

(d) to record the statement of the victims or witnesses;

(e) to conduct the investigation and file charge sheet in the Special Court or the Exclusive Special Court within a period of sixty days, and to explain the delay if any, in writing;

(f) to correctly prepare, frame and translate any document or electronic record;

(g) to perform any other duty specified in this Act or the rules made thereunder:

Provided that the charges in this regard against the public servant shall be booked on the recommendation of an administrative enquiry.

(3) The cognizance in respect of any dereliction of duty referred to in sub-section (2) by a public servant shall be taken by the Special Court or the Exclusive Special Court and shall give direction for penal proceedings against such public servant.]

1. Substituted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f. 26.01.2016, for the following:-

"Whoever, being a public servant but not being a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, wilfully neglects his duties required to be performed by him under this Act, shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than six months but which may extend to one year."

Section 5 - Enhanced punishment for subsequent conviction

Whoever, having already been convicted of an offence under this Chapter is convicted for the second offence or any offence subsequent to the second offence, shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than one year but which may extend to the punishment provided for that offence.

Section 6 - Application of certain provisions of the Indian Penal code

Subject to the other provisions of this Act, the provisions of section 34, Chapter III, Chapter IV, Chapter V, Chapter VA, section 149 and Chapter XXIII of the Indian Penal Code (45 of 1860), shall, so far as may be, apply for the purposes of this Act as they apply for the purposes of the Indian Penal Code.

Section 7 - Forfeiture of property of certain persons

(1) Where a person has been convicted of any offence punishable under this Chapter, the Special Court may, in addition to awarding any punishment, by order in writing, declare that any property, movable or immovable or both, belonging to the person, which has been used for the commission of that offence, shall stand forfeited to Government.

(2) Where any person is accused of any offence under this Chapter, it shall be open to the Special Court trying him to pass an order that all or any of the properties, movable or immovable or both, belonging to him, shall, during the period of such trial, be attached, and where such trial ends in conviction, the property so attached shall be liable to forfeiture to the

extent it is required for the purpose of realisation of any fine imposed under this Chapter.

Section 8 - Presumption as to offences

In a prosecution for an offence under this Chapter, if it is proved that --

(a) the accused rendered [1][any financial assistance in relation to the offences committed by a person accused of], or reasonably suspected of, committing, an offence under this Chapter, the Special Court shall presume, unless the contrary is proved, that such person had abetted the offence;

(b) a group of persons committed an offence under this Chapter and if it is proved that the offence committed was a sequel to any existing dispute regarding land or any other matter, it shall be presumed that the offence was committed in furtherance of the common intention or in prosecution of the common object.

[2][(c) the accused was having personal knowledge of the victim or his family, the Court shall presume that the accused was aware of the caste or tribal identity of the victim, unless the contrary is proved.]

1. Substituted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f 26.01.2016, for the following:-

"any financial assistance to a person accused of"

2. Inserted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f 26.01.2016.

Section 9 - Conferment of powers

(1) Notwithstanding anything contained in the Code or in any other provision of this Act, the State Government may, if it considers it necessary or expedient so to do,--

(a) for the prevention of and for coping with any offence under this Act, or

(b) for any case or class or group of cases under this Act,

in any district or part thereof, confer, by notification in the Official Gazette, on any officer of the State Government, the powers exercisable by a police officer under the Code in such district or part thereof or, as the case may be, for such case or class or group of cases, and in particular, the powers of arrest, investigation and prosecution of persons before any Special Court.

(2) All officers of police and all other officers of Government shall assist the officer referred to in sub-section (1) in the execution of the provisions of this Act or any rule, scheme or order made there under.

(3)The provisions of the Code shall, so far as may be, apply to the exercise of the powers by an officer under sub-section (1).

Section 10 - Removal of person likely to commit offence

(1) Where the Special Court is satisfied, upon a complaint or a police report that a person is likely to commit an offence under Chapter II of this Act in any area included in 'Scheduled Areas' or 'Tribal areas' as referred to in article 244 of the Constitution [1][or any area identified under the provisions of clause (vii) of sub-section (2) of section 21], it may, by order in writing, direct such person to remove himself beyond the limits of such area, by such route and within such time as may be specified in the order, and not to return to that area from which he was directed to remove himself for such period, not exceeding [2][three years], as may be specified in the order.

(2) The Special Court shall, along with the order under sub-section (1), communicate to the person directed under that sub-section the grounds on which such order has been made.

(3) The Special Court may revoke or modify the order made under subsection (3), for the reasons to be recorded meriting, on the representation made by the person against whom such order has been made or by any other person on his behalf within thirty days from the date of the order.

1. Inserted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f. 26.01.2016.

2. Substituted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f. 26.01.2016 for the following:-"two years"

Section 11 - Procedure on failure of person to remove himself from area and enter thereon after removal

(1) If a person to whom a direction has been issued under section 10 to remove himself from any area--

(a) fails to remove himself as directed; or

(b) having so removed himself enters such area within the period specified in the order,

otherwise than with the permission in writing of the Special Court under sub-section (2), the Special Court may cause him to be arrested and removed in police custody to such place outside such area as the Special Court may specify.

(2) The Special Court may, by order in writing, permit any person in respect of whom an [order] under section 10 has been made, to return to the area from which he was directed to remove himself for such temporary period and subject to such conditions as may be specified in such order and may require him to execute a bond with or without surety for the due observation of the conditions imposed.

(3) The Special Court may at any time revoke any such permission.

(4) Any person who, with such permission, returns to the area from which he was directed to remove himself, shall observe the conditions imposed, and at the expiry of the temporary period for which he was permittedjo return, or on the revocation of such permission before the expiry of such temporary period, shall remove himself outside such area and shall not return thereto within the unexpired portion specified under section 10 without a fresh permission.

(5) If a person fails to observe any of the conditions imposed or to remove himself accordingly or having so removed himself enters or returns to such area without fresh permission, the Special Court may cause him to be arrested and removed in police custody to such place outside such area as the Special Court may specify.

Section 12 - Taking measurements and photographs, etc., of persons against whom order under section 10 is made

(1) Every person against whom an order has been made under section 10 shall, if so required by the Special Court, allow his measurements and photographs to be taken by a police officer.

(2) If any person referred to in sub-section (1), when required to allow his measurements or photographs to be taken, resists or refuses to allow the taking of such measurements or photographs, it shall be lawful to use all necessary means to secure the taking thereof.

(3) Resistance to or refusal to allow the taking of measurements or photographs under sub-section (2) shall be deemed to be an offence under section 186 of the Indian Penal Code (45 of 1860).

(4) Where an order under section 10 is revoked, all measurements and photographs (including negatives) taken under sub-section (2) shall be destroyed or made over to the person against whom such order is made.

Section 13 - Penalty for non-compliance of order under section 10

Any person contravening an order of the Special Court made under section 10 shall be punishable with imprisonment for a term which may extend to one year and with fine.

Section 14 - Special Court and Exclusive Special Court

[1][**14. Special Court and Exclusive Special Court**

(1) For the purpose of providing for speedy trial, the State Government shall, with the concurrence of the Chief Justice of the High Court, by notification in the Official Gazette,

establish an Exclusive Special Court for one or more Districts:

Provided that in Districts where less number of cases under this Act is recorded, the State Government shall, with the concurrence of the Chief Justice of the High Court, by notification in the Official Gazette, specify for such Districts, the Court of Session to be a Special Court to try the offences under this Act:

Provided further that the Courts so established or specified shall have power to directly take cognizance of offences under this Act.

(2) It shall be the duty of the State Government to establish adequate number of Courts to ensure that cases under this Act are disposed of within a period of two months, as far as possible.

(3) In every trial in the Special Court or the Exclusive Special Court, the proceedings shall be continued from day-to-day until all the witnesses in attendance have been examined, unless the Special Court or the Exclusive Special Court finds the adjournment of the same beyond the following day to be necessary for reasons to be recorded in writing:

Provided that when the trial relates to an offence under this Act, the trial shall, as far as possible, be completed within a period of two months from the date of filing of the charge sheet.]

1. Substituted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f. 26.01.2016 for the following:-

"14. Special Court

For the purpose of providing for speedy trial, the State Government shall, with the concurrence of the Chief Justice of the High Court, by notification in the Official Gazette, specify for each district a Court of Session to be a Special Court to try the offences under this Act."

Section 14A - Appeals

[1][14A. Appeals

(1) Notwithstanding anything contained in the Code of Criminal Procedure, 1973 (2 of 1974), an appeal shall lie, from any judgment, sentence or order, not being an interlocutory order, of a Special Court or an Exclusive Special Court, to the High Court both on facts and on law.

(2) Notwithstanding anything contained in sub-section (3) of section 378 of the Code of Criminal Procedure, 1973 (2 of 1974), an appeal shall lie to the High Court against an order of the

For every Special Court, the State Government shall, by notification in the Official Gazette, specify a Public Prosecutor or appoint an advocate who has been in practice as an advocate for not less than seven years, as a Special Public Prosecutor for the purpose of conducting cases in that Court."

Section 15A - Rights of victims and witnesses

[1][15A. Rights of victims and witnesses

CHAPTER IVA

Rights of victims and witnesses

(1) It shall be the duty and responsibility of the State to make arrangements for the protection of victims, their dependents, and witnesses against any kind of intimidation or coercion or inducement or violence or threats of violence.

(2) A victim shall be treated with fairness, respect and dignity and with due regard to any special need that arises because of the victim's age or gender or educational disadvantage or poverty.

(3) A victim or his dependent shall have the right to reasonable, accurate, and timely notice of any Court proceeding including any bail proceeding and the Special Public Prosecutor or the State Government shall inform the victim about any proceedings under this Act.

(4) A victim or his dependent shall have the right to apply to the Special Court or the Exclusive Special Court, as the case may be, to summon parties for production of any documents or material, witnesses or examine the persons present.

(5) A victim or his dependent shall be entitled to be heard at any proceeding under this Act in respect of bail, discharge, release, parole, conviction or sentence of an accused or any connected proceedings or arguments and file written submission on conviction, acquittal or sentencing.

(6) Notwithstanding anything contained in the Code of Criminal Procedure, 1973 (2 of 1974), the Special Court or the Exclusive Special Court trying a case under this Act shall provide to a victim, his dependent, informant or witnesses--

(a) the complete protection to secure the ends of justice;

(b) the travelling and maintenance expenses during investigation, inquiry and trial;

(c) the social-economic rehabilitation during investigation, inquiry and trial; and

(d) relocation.

(7) The State shall inform the concerned Special Court or the Exclusive Special Court about the protection provided to any victim or his dependent, informant or witnesses and such Court shall periodically review the protection being offered and pass appropriate orders.

(8) Without prejudice to the generality of the provisions of sub-section (6), the concerned Special Court or the Exclusive Special Court may, on an application made by a victim or his dependent, informant or witness in any proceedings before it or by the Special Public Prosecutor in relation to such victim, informant or witness or on its own motion, take such measures including--

(a) concealing the names and addresses of the witnesses in its orders or judgments or in any records of the case accessible to the public;

(b) issuing directions for non-disclosure of the identity and addresses of the witnesses;

(c) take immediate action in respect of any complaint relating to harassment of a victim, informant or witness and on the same day, if necessary, pass appropriate orders for protection:

Provided that inquiry or investigation into the complaint received under clause (c) shall be tried separately from the main case by such Court and concluded within a period of two months from the date of receipt of the complaint:

Provided further that where the complaint under clause (c) is against any public servant, the Court shall restrain such public servant from interfering with the victim, informant or witness, as the case may be, in any matter related or unrelated to the pending case, except with the permission of the Court.

(9) It shall be the duty of the Investigating Officer and the Station House Officer to record the complaint of victim, informant or witnesses against any kind of intimidation, coercion or inducement or violence or threats of violence, whether given orally or in writing, and a photocopy of the First Information Report shall be immediately given to them at free of cost.

(10) All proceedings relating to offences under this Act shall be video recorded.

(11) It shall be the duty of the concerned State to specify an appropriate scheme to ensure implementation of the following rights and entitlements of victims and witnesses in accessing justice so as--

(a) to provide a copy of the recorded First Information Report at free of cost;

(b) to provide immediate relief in cash or in kind to atrocity victims or their dependents;

(c) to provide necessary protection to the atrocity victims or their dependents, and witnesses;

(d) to provide relief in respect of death or injury or damage to property;

(e) to arrange food or water or clothing or shelter or medical aid or transport facilities or daily allowances to victims;

(f) to provide the maintenance expenses to the atrocity victims and their dependents;

(g) to provide the information about the rights of atrocity victims at the time of making complaints and registering the First Information Report;

(h) to provide the protection to atrocity victims or their dependents and witnesses from intimidation and harassment;

(i) to provide the information to atrocity victims or their dependents or associated organisations or individuals, on the status of investigation and charge sheet and to provide copy of the charge sheet at free of cost;

(j) to take necessary precautions at the time of medical examination;

(k) to provide information to atrocity victims or their dependents or associated organisations or individuals, regarding the relief amount;

(l) to provide information to atrocity victims or their dependents or associated organisations or individuals, in advance about the dates and place of investigation and trial;

(m) to give adequate briefing on the case and preparation for trial to atrocity victims or their dependents or associated organisations or individuals and to provide the legal aid for the said purpose;

(n) to execute the rights of atrocity victims or their dependents or associated organisations or individuals at every stage of the proceedings under this Act and to provide the necessary assistance for the execution of the rights.

(12) It shall be the right of the atrocity victims or their dependents, to take assistance from the Non-Government Organisations, social workers or advocates.]

1. Inserted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f.

26.01.2016.

Section 16 - Power of State Government to impose collective fine

The provisions of section 10A of the Protection of Civil Rights Act, 1955 (22 of 1955) shall, so far as may be, apply for the purposes of imposition and realisation of collective fine and for all other matters connected therewith under this Act.

Section 17 - Preventive action to be taken by the law and order machinery

(1) A District Magistrate or a Sub-divisional Magistrate or any other Executive Magistrate or any police officer not below the rank of a Deputy Superintendent of Police may, on receiving information and after such inquiry as he may think necessary, has reason to believe that a person or a group of persons not belonging to the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes, residing in or frequenting any place within the local limits of his jurisdiction is likely to commit an offence or has threatened to commit any offence under this Act and is of the opinion that there is sufficient ground for proceeding, declare such an area to be an area prone to atrocities and take necessary action for keeping the peace and good behaviour and maintenance of public order and tranquillity and may take preventive action.

(2) The provisions of Chapters VIII, X and XI of the Code shall, so far as may be, apply for the purposes of sub-section (1).

(3) The State Government may, by notification in the Official Gazette, make one or more schemes specifying the manner in which the officers referred to in sub-section (1) shall take appropriate action specified in such scheme or schemes to prevent atrocities and to restore the feeling of security amongst the members of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes.

Section 18 - Section 438 of the Code not to apply to-persons committing an offence under the Act

Nothing in section 438 of the Code shall apply in relation to any case involving the arrest of any person on ah accusation of having committed an offence under this Act.

Section 19 - Section 360 of the Code or the provisions of the Probation of Offenders Act not to apply to persons guilty of an offence under the Act

The provisions of section 360 of the Code and the provisions of the Probation of Offenders Act, 1958 (20 of 1958) shall not apply to any person above the age of eighteen years who is found guilty of having committed an offence under this Act.

Section 20 - Act to override other laws

Save as otherwise provided in this Act, the provisions of this Act shall have effect notwithstanding anything inconsistent therewith contained in any other law for the time being in force or any custom or usage or any instrument having effect by virtue of any such law.

Section 21 - Duty of Government to ensure effective implementation of the Act

(1) Subject to such rules as the Central Government may make in this behalf, the State Government shall take such measures as may be necessary for the effective implementation of this Act.

(2) In particular, and without prejudice to the generality of the foregoing provisions, such measures may include,--

(i) the provision for adequate facilities, including legal aid, to the persons subjected to atrocities to enable them to avail themselves of justice;

(ii) the provision for travelling and maintenance expenses to witnesses, including the victims of atrocities, during investigation and trial of offences under this Act;

(iii) the provision for the economic and social rehabilitation of the victims of the atrocities;

(iv) the appointment of officers for initiating or exercising supervision over prosecutions for the contravention of the provisions of this Act;

(v) the setting up of committees at such appropriate levels as the State Government may think fit to assist that Government in formulation or implementation of such measures;

(vi) provision for a periodic survey of the working of the provisions of this Act with a view to suggesting measures for the better implementation of the provisions of this Act;

(vii) the identification of the areas where the members of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes are likely to be subjected to atrocities and adoption of such measures so as to ensure safety for such members.

(3) The Central Government shall take such steps as may be necessary to co-ordinate the measures taken by the State Governments under sub-section (1).

(4) The Central Government shall, every year, place on the table of each House of Parliament a report on the measures taken by itself and by the State Governments in pursuance of the provisions of this section.

Section 22 - Protection of action taken in good faith

No suit, prosecution or other legal proceedings-shall lie against the Central Government or against the State Government or any officer or authority of Government or any other person for anything which is in good faith done or intended to be done under this Act.

Section 23 - Power to make rules

(1) The Central Government may, by notification in the Official Gazette, make rules for carry[illegible] out the purposes of this Act.

(2) Every rule made under this Act shall be laid, as soon as may be after it is made, before each House of Parliament, while it is in session for a total period of thirty days which may be comprised in one session or in two or more successive sessions, and if, before the expiry of the session immediately following the session or the successive sessions aforesaid, both Houses agree in making any modification in the rule or both Houses agree that the rule should not be made, the rule shall thereafter have effect only in such modified form or be of no effect, as the case may be; so, however, that any such modification or annulment shall be without prejudice to the validity of anything previously done under that rule.

Schedule - THE SCHEDULE

[1][THE SCHEDULE

[See section 3(2) (va)]

Section under the Indian Penal Code	Name of offence and punishment
120A	Definition of criminal conspiracy.
120B	Punishment of criminal conspiracy.
141	Unlawful assembly.
142	Being member of unlawful assembly.
143	Punishment for unlawful assembly.
144	Joining unlawful assembly armed with deadly weapon.
145	Joining or continuing in unlawful assembly, knowing it has been commanded to disperse.
146	Rioting.
147	Punishment for rioting.
148	Rioting, armed with deadly weapon.
217	Public servant disobeying direction of law with intent to save person from punishment or property from forfeiture.
319	Hurt.
320	Grievous hurt.

323	Punishment for voluntarily causing hurt.
324	Voluntarily causing hurt by dangerous weapons or means.
325	Punishment for voluntarily causing grievous hurt.
326B	Voluntarily throwing or attempting to throw acid.
332	Voluntarily causing hurt to deter public servant from his duty.
341	Punishment for wrongful restraint.
354	Assault or criminal force to woman with intent to outrage her modesty.
354A	Sexual harassment and punishment for sexual harassment.
354B	Assault or use of criminal force to woman with intent to disrobe.
354C	Voyeurism.
354D	Stalking.
359	Kidnapping.
363	Punishment for kidnapping.
365	Kidnapping or abducting with intent secretly and wrongfully to confine person.
376B	Sexual intercourse by husband upon his wife during separation.
376C	Sexual intercourse by a person in authority.
447	Punishment for criminal trespass.
506	Punishment for criminal intimidation.
509	Word, gesture or act intended to insult the modesty of a *woman.".*

1. *Inserted by the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, w.e.f* 26.01.2016.

THE SCHEDULED CASTES AND THE SCHEDULED TRIBES (PREVENTION OF ATROCITIES) ACT, 1989

No. 33 OF 1989

[*11th September, 1989.*]

An Act to prevent the commission of offences of atrocities against the members of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes, to provide for Special Courts for the trial of such offences and for the relief and rehabilitation of the victims of such offences and for matters connected therewith or incidental thereto.

BE it enacted by Parliament in the Fortieth Year of the Republic of India as Follows :-

CHAPTER I

PRELIMINARY

Short title, extent and commencement.

1. *(1)* This Act may be called the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989.

(2) It extends to the whole of India except the State of Jammu & Kashmir.

(3) It shall come into force on such date as the Central Government may, by notification in the Official Gazette, appoint.

Definitions.

2. *(1)* In this Act unless the context otherwise requires,-

(a) "atrocity" means an offence punishable under section 3;

(b) "Code" means the Code of Criminal Procedure, 1973 (2 of 1974);

(c) "Scheduled Castes and Scheduled Tribes" shall have the meanings assigned to them respectively under clause (24) and clause (25) of article 366 of the Constitution:

(d) "Special Court" means a Court of Session specified as a Special Court in section 14;

(e) "Special Public Prosecutor" means a Public Prosecutor specified as a Special Public Prosecutor or an advocate referred to in section 15;

(f) words and expressions unsed but not defined in this Act and defined in the Code or the Indian Penal Code (45 of 1860) shall have the meanings assigned to them respectively in the Code, or as the case may be, in the Indian Penal Code.

(2) Any reference in this Act to any enactment or any provision thereof shall in relation to an area in which such enactment or such provision is not in force, be construed as a reference to the corresponding law, if any, in force in that area.

CHAPTER II

OFFENCES OF ATROCITIES

Punishment for offences of atrocities.

3. *(1)* Whoever, not being a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe,-

(i) forces a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to drink or eat any inedible or obnoxious substance;

(ii) acts with intent to cause injury, insult or annoyance to any member of a Scheduled Caste, or a Scheduled Tribe by dumping excreta, waste matter, carcasses or any other obnoxious substance in his premises or neighbourhood;

(iii) forcibly removes clothes from the person of a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe or parades him naked or with painted face or body or commits any similar act which is derogatory to human dignity;

(iv) wrongfully occupies or cultivates any land owned by, or allotted to, or notified by any competent authority to be allotted to, a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe or gets the land allotted to him transferred;

(v) wrongfully dispossesses a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe from his land or premises or interferes with the enjoyment of his rights over any land, premises or water;

(vi) compels or entices a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to do 'begar' or other similar forms of forced or bonded labour other than any compulsory service for public purposes imposed by Government;

(vii) forces or intimidates a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe not to vote or to vote to a particular candidate or to vote in

(xiv) denies a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe any customary right of passage to a place of public resort or obstructs such member so as to prevent him from using or having access to a place of public resort to which other members of public or any section thereof have a right to use or access to;

(xv) forces or causes a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to leave his house, village or other place of residence,

shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than six months but which may extend to five years and with fine.

(2) Whoever, not being a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe,-

(i) gives or fabricates false evidence intending thereby to cause, or knowing it to be likely that he will thereby cause, any member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to be convicted of an offence which is capital by the law for the time being in force shall be punished with imprisonment for life and with fine; and if an innocent member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe be convicted and executed in consequence of such false or fabricated evidence, the person who gives or fabricates such false evidence, shall be punished with death;

(ii) gives or fabricates false evidence intending thereby to cause, or knowing it to be likely that he will thereby cause, any member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe to be convicted of an offence which is not capital but punishable with imprisonment for a term of seven years or upwards, shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than six months but which may extend to seven years or upwards and with fine;

(iii) commits mischief by fire or any explosive substance intending to cause or knowing it to be likely that he will thereby cause damage to any property belonging to a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than six months but which may extend to seven years and with fine;

(iv) commits mischief by fire or any explosive substance intending to cause or knowing it to be likely that he will thereby cause destruction of any building which is ordinarily used as a place of worship or as a place for human dwelling or as a place for custody of the property by a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, shall be punishable with imprisonment for life and with fine;

(v) commits any offence under the Indian Penal Code (45 of 1860) punishable with imprisonment for a term of ten years or more against a person or property on the ground that such person is a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe or such property belongs to such member, shall be punishable with imprisonment for life and with fine;

(vi) knowingly or having reason to believe that an offence has been committed under this Chapter, causes any evidence of the commission of that

offence to disappear with the intention of screening the offender from legal punishment, or with that intention gives any information respecting the offence which he knows or believes to be false, shall be punishable with the punishment provided for that offence; or

(vii) being a public servant, commits any offence under this section, shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than one year but which may extend to the punishment provided for that offence.

Punishment for neglect of duties.

4. Whoever, being a public servant but not being a member of a Scheduled Caste or a Scheduled Tribe, wilfully neglects his duties required to be performed by him under this Act, shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than six months but which may extend to one year.

Enhanced punishment for subsequent conviction.

5. Whoever, having already been convicted of an offence under this Chapter is convicted for the second offence or any offence subsequent to the second offence, shall be punishable with imprisonment for a term which shall not be less than one year but which may extend to the punishment provided for that offence.

Application of certain provisions of the Indian Penal Code.

6. Subject to the other provisions of this Act, the provisions of section 34, Chapter III, Chapter IV, Chapter V, Chapter VA, Section 149 and Chapter XXIII of the Indian Penal Code (45 of 1860), shall, so far as may be, apply for the purposes of this Act as they apply for the purposes of the Indian Penal Code.

Forfeiture of property of certain persons.

7. *(1)* Where a person has been convicted of any offence punishable under this Chapter, the Special Court may, in addition to awarding any punishment, by order in writing, declare that any property, movable or immovable or both, belonging to the person, which has been used for the commission of that offence, shall stand forfeited to Government.

(2) Where any person is accused of any offence under this Chapter, it shall be open to the Special Court trying him to pass an order that all or any of the properties, movable or immovable or both, belonging to him, shall, during the period of such trial, be attached, and where such trial ends in conviction, the property so attached shall be liable to forfeiture to the extent it is required for the purpose of realisation of any fine imposed under this Chapter.

Presumption

8. In a prosecution for an offence under t

Conferment powers.

9. *(1)* Notwithstanding anything contained in the Code or in any other provision of this Act, the State Government may, if it consider it necessary or expedient so to do, -

(a) for the prevention of and for coping with any offence under this Act, or

(b) for any case or class or group of cases under this Act,

in any district or part thereof, confer, by notification in the Official Gazette, on any officer of the State Government, the powers exercisable by a police officer under the Code in such district or part thereof or, as the case may be, for such case or class or group of cases, and in particular, the powers of arrest, investigation and prosecution of persons before any Special Court.

(2) All officer of police and all other officers of Government shall assist the officer referred to in sub-section *(1)* in the execution of the provisions of this Act or any rule, scheme or order made thereunder.

(3) The provisions of the Code shall, so far as may be, apply to the exercise of the powers by an officer under sub-section *(1)*.

CHAPTER III

EXTERNMENT

Removal of person likely to commit offence.

10. *(1)* Where the Special Court is satisfied, upon a complaint, or a police report that a person is likely to commit an offence under Chapter II of this Act in any area included in 'Scheduled Areas' or 'tribal areas', as referred to in article 244 of the Constitution, it may, by order in writing, direct such person to remove himself beyond the limits of such area, by such route and within such time as may be specified in the order, and not to return to that area from which he was directed to remove himself for such period, not exceeding two years, as may be specified in the order.

(2) The Special Court shall, along with the order under sub-section *(1)* communicate to the person directed under that sub-section the grounds on which such order has been made.

(3) The Special Court may revoke or modify the order made under sub-section *(1)*, for the reasons to be recorded in writing, on the representation made by the person against whom such order has been made or by any other person on his behalf within thirty days from the date of the order.

Procedure on failure of person to remove himself from area and enter thereon after removal.

11. *(1)* If a person to whom a direction has been issued under section 10 to remove himself from any area-

(a) fails to remove himself as directed; or

(b) having so removed himself enters such area within the period specified in the order,

otherwise than with the permission in writing of the Special Court under sub-section *(2)*, the Special Court may cause him to be arrested and removed in police custody to such place outside such area as the Special Court may specify.

(2) The Special Court may, by order in writing, permit any person in respect of whom an order under section 10 has been made, to return to the area from which he was directed to remove himself for such temporary period and subject to such conditions as may be specified in such order and may require him to execute a bond with or without surety for the due observation of the conditions imposed.

(3) The Special Court may at any time revoke any such permission.

(4) Any person who, with such permission, returns to the area from which he was directed to remove himself shall observe the conditions imposed, and at the expiry of the temporary period for which he was permitted to return, or on the revocation of such permission before the expiry of such temporary period, shall remove himself outside such area and shall not return thereto within the unexpired portion specified under section 10 without a fresh permission.

(5) If a person fails to observe any of the conditions imposed or to remove himself accordingly or having so removed himself enters or returns to such area without fresh permission the Special Court may cause him to be arrested and removed in police custody to such place outside such area as the Special Court may specify.

Taking measurements and photographs, etc., of persons against whom order under section 10 is made.

12. *(1)* Every person against whom an order has been made under section *10* shall, if so required by the Special Court, allow his measurements and photographs to be taken by a police officer.

(2) If any person referred to in sub-section *(1)*, when required to allow his measurements or photographs to be taken resists or refuses to allow his taking of such measurements or photographs, it shall be lawful to use all necessary means to secure the taking thereof.

(3) Resistance to or refusal to allow the taking of measurements or photographs under sub-section *(2)* shall be deemed to be an offence under section 186 of the Indian Penal Code (45 of 1860).

(4) Where an order under section 10 is revoked, all measurements and photographs (including negatives) taken under sub-section *(2)* shall be destroyed or made over to the person against whom such order is made.

Penalty for non compliance of order under section 10.

13. Any person contravening an order of the Special Court made under section 10 shall be punishable with imprisonment for a term which may extend to one year and with fine.

CHAPTER IV

SPECIAL COURTS

Special Court.

14. For the purpose of providing for speedy trial, the State Government shall, with the concurrence of the Chief Justice of the High Court, by notification in the Official Gazette, specify for each district a Court of Session to be a Special Court to try the offences under this Act.

Special Public Prosecutor.

15. For every Special Court, the State Government shall, by notification in the Official Gazette, specify a Public Prosecutor or appoint an advocate who has been in practice as an advocate for not less than seven years, as a Special Public Prosecutor for the purpose of conducting cases in that Court.

CHAPTER V

MISCELLANEOUS

Power of State Government to impose collective fine.

16. The provisions of section 10A of the Protection of Civil Rights Act, 1955 (22 of 1955) shall, so far as may be, apply for the purposes of imposition and realisation of collective fine and for all other matters connected therewith under this Act.

Preventive action to be taken by the law and

17. *(1)* A District Magistrate or a Sub-divisional Magistrate or any other Executive Magistrate or any police officer not below the rank of a Deputy Superintendent of Police may, on receiving information and after such inquiry as he may think necessary, has reason to believe that a person or a group of persons

Act to override other laws.

20. Save as otherwise provided in this Act, the provisions of this Act shall have effect notwithstanding anything inconsistent therewith contained in any other law for the time being in force or any custom or usage or any instrument having effect by virtue of any such law.

Duty of Government to ensure effective implementation of the Act

21. *(1)* Subject to such rules as the Central Government may make in this behalf, the State Government shall take such measures as may be necessary for the effective implementation of this Act.

(2) In particular, and without prejudice to the generality of the foregoing provisions, such measures may include,-

(i) the provision for adequate facilities, including legal aid to the persons subjected to atrocities to enable them to avail themselves of justice;

(ii) the provision for travelling and maintenance expenses to witnesses, including the victims of atrocities, during investigation and trial of offences under this Act;

(iii) the provision for the economic and social rehabilitation of the victims of the atrocities;

(iv) the appointment of officers for initiating or exercising supervision over prosecutions for the contravention of the provisions of this Act;

(v) the setting up of committees at such appropriate levels as the State Government may think fit to assist that Government in formulation or implementation of such measures;

(vi) provision for a periodic survey of the working of the provisions of this Act with a view to suggesting measures for the better implementation of the provision of this Act;

(vii) the identification of the areas where the members of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes are likely to be subjected to atrocities and adoption of such measures so as to ensure safety for such members.

(3) The Central Government shall take such steps as may be necessary to co-ordinate the measures taken by the State Governments under sub-section *(1)*.

(4) The Central Government shall, every year, place on the table of each House of Parliament a report on the measures taken by itself and by the State Governments in pursuance of the provisions of this section.

Protection of action taken in good faith.

22. No suit, prosecution or other legal proceedings shall lie against the Central Government or against the State Government or any officer or authority of Government or any other person for anything which is in good faith done or intended to be done under this Act.

Power to make rules.

23. *(1)* The Central government may, by notification in the Official Gazette, make rules for carrying out the purposes of this Act.

(2) Every rule made under this Act shall be laid, as soon as may be after it is made, before each House of Parliament, while it is in session for a total period of thirty days which may be comprised in one session or in two or more successive sessions, and if, before the expiry of the session immediately following the session or the successive sessions aforesaid, both Houses agree in making any modification in the rule or both Houses agree that the rule should not be make, the rule shall thereafter have effect only in such modified form or be of no effect, as the case may be; so, however, that any such modification or annulment shall be without prejudice to the validity of anything previously done under that rule.

V. S. RAMA DEVI,

Secy. to the Govt. of India.

गृह विभाग
दिनांक 22/4/10
क्र. 2034

अनुसूचित जमातीची खोटी प्रमाणपत्रे देणा-या व घेणा-यांविरुध्द दाखल केलेल्या फौजदारी गुन्हयांचा पाठपुरावा करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
परिपत्रक क्रमांक : एसटीसी-१००९/ प्र.क्र.१६४/का.१०
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : १२ एप्रिल, २०१०.

परिपत्रक : महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग (जातीचे प्रमाणपत्र देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) अधिनियम, २००० च्या कलम ११ नुसार व महाराष्ट्र अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्यांच्या पडताळणीचे विनियमन) नियम २००३ मधील नियम १३ नुसार जात पडताळणीचा दावा नाकारण्यात आलेल्या प्रकरणांमध्ये संबंधित व्यक्तींवर गुन्हे (F.I.R.) दाखल करण्यात येतात.

२. प्रत्येक अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती कार्यालयामध्ये पोलीस दक्षता पथक कार्यरत असून त्या पथकाचे प्रमुख पोलीस उप अधिक्षक असतात. समितीकडून संबंधित व्यक्ती विरुध्द F.I.R. दाखल करण्याचे आदेश निर्गमित झाल्यानंतर पोलीस उप अधिक्षकानी संबंधित पोलीस ठाण्यामध्ये त्या व्यक्तीविरुध्द F.I.R. दाखल करावा व सदर F.I.R. दाखल झाल्यानंतर त्याचा पाठपुरावा करावा. त्यानुसार कार्यवाही करुन दर ३ महिन्यानंतर पोलीस उप अधिक्षकांनी त्यांचा अहवाल समितीच्या सह आयुक्तांना सादर करावा व सदर अहवाल समितीने आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांना सादर करावा. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांनी प्रलंबित प्रकरणांबाबतच्या आढावा बैठकीच्या वेळी सदर अहवाल शासनाच्या अवलोकनार्थ सादर करावा.

४. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २०१००४१२१६३१३१००१ आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ग. गो. पंचभाई)
शासनाचे सह सचिव

प्रत :
मा.मंत्री (आदिवासी विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
मा.राज्यमंत्री (आदिवासी विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
अपर मुख्य सचिव, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
अपर मुख्य सचिव (महसूल), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे.
सर्व जिल्हाधिकारी.

सह आयुक्त तथा उपाध्यक्ष, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, तिसरा मजला, वर्तकनगर प्रभाग समिती कार्यालय, कोरस कंपनीच्यासमोर, वर्तकनगर, ठाणे (प.)- ४००६०६.

सह आयुक्त तथा उपाध्यक्ष, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, नाशिक.

सह आयुक्त तथा उपाध्यक्ष, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, २८, क्वीन्स गार्डन, पुणे-४११ ००१.

सह आयुक्त तथा उपाध्यक्ष, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, काश्मिरा भवन, सेवायोजन कार्यालयाजवळ, स्टेशन रोड, औरंगाबाद-४३१ ००१.

उपसंचालक (सं.) तथा सदस्य सचिव, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, सेवायोजन कार्यालयासमोर, इर्विन चौक, अमरावती-४४४ ६०१.

सह आयुक्त तथा उपाध्यक्ष, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, आदिवासी विकास भवन, गिरीपेठ, अमरावती रोड, नागपूर-४४० ०१०.

सह आयुक्त तथा उपाध्यक्ष, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, नंदुरबार शीतकरण केंद्राची इमारत, R.T.O. ऑफीस शेजारी, साखरी रोड, नंदुरबार, जि.नंदुरबार.

सह आयुक्त तथा उपाध्यक्ष, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, गडचिरोली प्रकल्प कार्यालयाशेजारी, कॉम्प्लेक्स, गडचिरोली जि.गडचिरोली.

सर्व जिल्हा पोलीस अधिक्षक.

पोलीस उप अधिक्षक, दक्षता पथक, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, तिसरा मजला, वर्तकनगर प्रभाग समिती कार्यालय, कोरस कंपनीच्यासमोर, वर्तकनगर, ठाणे (प.)- ४००६०६.

पोलीस उप अधिक्षक, दक्षता पथक,अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, नाशिक.

पोलीस उप अधिक्षक, दक्षता पथक, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, २८, क्वीन्स गार्डन, पुणे-४११ ००१.

पोलीस उप अधिक्षक, दक्षता पथक, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, काश्मिरा भवन, सेवायोजन कार्यालयाजवळ, स्टेशन रोड, औरंगाबाद-४३१ ००१.

पोलीस उप अधिक्षक, दक्षता पथक, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, सेवायोजन कार्यालयासमोर, इर्विन चौक, अमरावती-४४४ ६०१.

पोलीस उप अधिक्षक, दक्षता पथक, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, आदिवासी विकास भवन, गिरीपेठ, अमरावती रोड, नागपूर-४४० ०१०.

पोलीस उप अधिक्षक, दक्षता पथक, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, नंदुरबार शीतकरण केंद्राची इमारत, R.T.O. ऑफीस शेजारी, साखरी रोड, नंदुरबार, जि.नंदुरबार.

पोलीस उप अधिक्षक, दक्षता पथक, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, गडचिरोली प्रकल्प कार्यालयाशेजारी, कॉम्प्लेक्स, गडचिरोली जि.गडचिरोली.

पोलीस उप अधिक्षक, दक्षता पथक, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, वर्तकनगर प्रभाग समिती कार्यालय, कोरस कंपनीच्यासमोर, वर्तकनगर, ठाणे (प.)- ४००६०६

निवड नस्ती (का.१०), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.

—//—

H-394-13अ

(ख) या अधिनियमाखालील अपराध करण्याच्या प्रयोजनार्थ कोणतेही दार किंवा दरवाजा बंद करण्यात आला आहे असे मानण्यास अशा पोलीस अधिकाऱ्याला वाजवी कारण असेल तर, असे कोणतेही दार किंवा दरवाजा उघडता येईल किंवा ते उघडण्याची व्यवस्था करता येईल.

विवक्षित कृत्यांना मनाई करण्याचा अधिकार.

२४. (१) जिल्हाधिकाऱ्यास किंवा, यथास्थिति जिल्हा दंडाधिकाऱ्यास, सामाजिक बहिष्कार टाकण्यासाठी बेकायदेशीर सभा बोलाविण्याच्या शक्यतेबाबत माहिती मिळेल त्याबाबतीत तो, आदेशाद्वारे त्या आदेशात विनिर्दिष्ट करण्यात येईल त्याप्रमाणे कोणत्याही क्षेत्रामध्ये कोणताही असा बेकायदेशीर जमाव बोलाविण्यास आणि कोणत्याही व्यक्तीला या अधिनियमाखालील कोणतेही अपराधाचे कोणतेही असे कृत्य करण्यास मनाई करील.

(२) जिल्हाधिकाऱ्यास किंवा, यथास्थिति जिल्हा दंडाधिकाऱ्यास, पोलीस अधिकाऱ्यांना योग्य निदेश देण्यासह, अशा आदेशाची अंमलबजावणी करण्यासाठी त्यास आवश्यक वाटेल अशी उपाययोजना करता येईल.

सामाजिक बहिष्कार बंदी अधिकारी.

२५. राज्य शासनास, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे त्यास आवश्यक वाटेल अशा शासनाच्या कोणत्याही अधिकाऱ्याला सामाजिक बहिष्कार बंदी अधिकारी म्हणून पदनिर्देशित करता येईल आणि तसेच, ज्या क्षेत्रात विहित नियमांद्वारे त्याला प्रदान केलेले अधिकार तो वापरील व कर्तव्ये पार पाडील, ते क्षेत्र किंवा क्षेत्रे अधिसूचित करता येतील.

सामाजिक बहिष्कार बंदी अधिकाऱ्यांची कार्ये.

२६. सामाजिक बहिष्कार बंदी अधिकाऱ्याची कार्ये पुढीलप्रमाणे असतील,—

(क) त्याला योग्य वाटेल अशी कार्यवाही करून, त्याच्या अधिकारक्षेत्रातील कोणत्याही व्यक्तीकडून या अधिनियमाच्या तरतुदींखालील अपराधांचा शोध घेणे व अशा प्रकरणांचा दंडाधिकाऱ्याला अहवाल देणे ;

(ख) या अधिनियमान्वये दंडाधिकारी अपराधांची न्यायचौकशी व त्यांवर कार्यवाही करील त्यावेळी त्याला सहाय्य करणे ;

(ग) या अधिनियमान्वये पोलीस अधिकाऱ्यांना, त्यांच्या कर्तव्यपालनात सहाय्य करणे ;

(घ) आरोपीकडून दंडाधिकाऱ्याने दिलेल्या सामाजिक सेवेच्या आदेशाची अंमलबजावणी होत आहे किंवा कसे ते पाहणे व अशा आदेशाच्या अनुपालनासंबंधीचा न्यायालयाला अहवाल पाठविणे ;

(ङ) दंडाधिकारी व पोलीस अधीक्षक किंवा यथास्थिति, पोलीस आयुक्त यांना आपल्या कामाबाबतचा त्रैमासिक अहवाल सादर करणे ;

(च) राज्य शासनाकडून त्याला नेमून देण्यात येतील अशी इतर कार्ये पार पाडणे.

बळी पडलेल्या व्यक्तीला नुकसानभरपाई देणे.

२७. जेव्हा दंडाधिकारी द्रव्यदंडाची शिक्षा लादील तेव्हा न्यायालयास, न्यायनिर्णय करतेवेळी, नुकसानभरपाई म्हणून वसूल करण्यात आलेल्या द्रव्यदंडाची संपूर्ण रक्कम किंवा त्या रकमेचा काही भाग बळी पडलेल्या व्यक्तीला किंवा तिच्या कुटुंबाला देण्यात यावा असा आदेश देता येईल.

हा अधिनियम कोणत्याही इतर कायद्याची न्यूनीकरण करणारा नसणे.

२८. या अधिनियमाच्या तरतुदी ह्या, त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या इतर कोणत्याही कायद्याच्या तरतुदींना पूरक असतील व त्या त्यांचे न्यूनीकरण करणाऱ्या नसतील.

भारतीय दंड संहितेअन्वये दोषारोप ठेवणे.

२९. या अधिनियमाखालील अपराधांबद्दल दोषारोप ठेवताना, दंडाधिकाऱ्यास, भारतीय दंड संहिता, १८६० याची कलमे ३४, १२०क, १२०ख, १४९, १५३क, ३८३ ते ३८९ आणि ५११ यांच्या तरतुदींखालील किंवा त्या संहितेच्या इतर कोणत्याही तरतुदींखालील अपराध घडल्याची वस्तुस्थिती उघड होईल तेव्हा, त्या कलमांअन्वये देखील दोषारोप ठेवता येतील. १८६० चा ४५.

२०. पुढील कायदे याद्वारे निरसित करण्यात

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

"जात पंचायती", गावकी, "समाज पंचायती" इत्यादींसारख्या न्यायव्यवस्थाबाह्य संस्थांकडून बहिष्कार टाकणे, विविध स्वरूपाचे दंड लावणे यासारख्या कालबाह्य व असंविधानिक स्वरूपाच्या प्रथा अद्यापही राज्यातील विविध समाजांमध्ये आचरण केले जाते. परिणामी, व्यक्तींना किंवा समाज घटकांना आत्मसन्मान प्रतिष्ठापूर्वक जीवन जगताना मोठ्या प्रमाणावर होणाऱ्या छळवणुकीस सामोरे जावे लागते असे निदर्शनास आले आहे. यामुळे त्या समाजघटकाच्या सामाजिक जीवनावर दूरगामी परिणाम होतात आणि तसेच त्या समाजामध्ये दुर्भावना व विसंवादाची भावना वाढीस लागते. म्हणून, या दुष्ट, कालबाह्य व असंविधानिक प्रथांचे समाजातून उच्चाटन करणे आवश्यक

RNI No. MAHBIL/2009/40124

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग पाच

वर्ष २, अंक १२(३)] मंगळवार, एप्रिल १२, २०१६/चैत्र २३, शके १९३८ [पृष्ठे ९, किंमत : रुपये २६.००

असाधारण क्रमांक २४

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानसभेत व महाराष्ट्र विधानपरिषदेत सादर केलेली विधेयके.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानसभेत दिनांक १२ एप्रिल २०१६ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक महाराष्ट्र विधानसभा नियम ११६ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. A. BILL No. XXIII OF 2016.

A BILL

TO PROVIDE FOR THE PROHIBITION OF SOCIAL BOYCOTT OF A PERSON OR GROUP OF PERSONS INCLUDING THEIR FAMILY MEMBERS, AND FOR MATTERS CONNECTED THEREWITH OR INCIDENTAL THERETO.

सन २०१६ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक २३.

एखादी व्यक्ती किंवा व्यक्तींचा समूह तसेच त्यांच्या कुटुंबातील सदस्य यांच्यावरील सामाजिक बहिष्कारावर बंदी आणण्याकरिता प्रतिबंध करण्यासाठी आणि त्यांच्याशी संबंधित व तद्नुषंगिक बाबींसाठी तरतूद करण्याकरिता विधेयक.

ज्याअर्थी, भारताच्या संविधानाच्या उद्देशिकेत इतर ध्येयांबरोबरच नागरिकांमध्ये व्यक्तीच्या प्रतिष्ठेचे आश्वासन देणारी बंधुता प्रवर्धित करणे या ध्येयाचाही समावेश केलेला आहे ;

आणि ज्याअर्थी, एखादी व्यक्ती किंवा व्यक्तींचा समूह यांच्यावरील सामाजिक बहिष्कार हा, संविधनाच्या भाग तीन मध्ये समावेश केलेल्या व्यक्तीच्या मूलभूत हक्काचा भंग आहे ;

आणि ज्याअर्थी, एखाद्या व्यक्तीवर किंवा व्यक्तींच्या समूहावर तसेच त्यांच्या कुटुंबातील सदस्यांवर सामाजिक बहिष्कार घालण्याची अमानुष प्रथा राज्याच्या विविध भागांमध्ये अजूनही प्रचलित असल्याचे निदर्शनास आले आहे ;

आणि ज्याअर्थी, एखाद्या व्यक्तीवर किंवा व्यक्तींच्या समूहावर तसेच त्यांच्या कुटुंबातील सदस्यांवर सामाजिक बहिष्कार घालण्याच्या दुष्ट प्रथेचे समूळ उच्चाटन करण्यासाठी विद्यमान कायदे परिणामकारक नसल्याचे सिद्ध झाले आहे असे दिसून येते ;

आणि ज्याअर्थी, लोककल्याणाच्या हितासाठी सामाजिक सुधारणेची एक बाब म्हणून सामाजिक बहिष्कारावर बंदी घालणे आवश्यक आहे ;

आणि ज्याअर्थी, राज्यातील लोक आपल्या मानवी हक्कांसह सलोख्याने राहतात याची सुनिश्चिती करण्याच्या दृष्टीने, एखाद्या व्यक्तीवर किंवा व्यक्तींच्या समूहावर तसेच, त्यांच्या कुटुंबातील सदस्यांवर सामाजिक बहिष्कार घालण्यास प्रतिबंध करण्यासाठी आणि त्यांच्याशी संबंधित किंवा तदनुषंगिक बाबींसाठी तरतूद करणे इष्ट आहे ;
त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या सदुसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

संक्षिप्त नाव व व्याप्ती. १. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र सामाजिक बहिष्कारापासून व्यक्तींचे संरक्षण (प्रतिबंध, बंदी व निवारण) अधिनियम, २०१६ असे म्हणावे.

(२) तो, संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू असेल.

व्याख्या. २. (१) या अधिनियमामध्ये, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) " जात पंचायत " याचा अर्थ, जी आपल्या समाजातील विविध प्रथांचे विनियमन करण्याचे, कोणत्याही सदस्याच्या वैयक्तिक व सामाजिक वर्तणुकीवर नियंत्रण ठेवण्याचे समाज कार्य करते आणि जी मौखिक किंवा लेखी फतवे काढून आपल्या सदस्यांमधील व त्यांच्या कुटुंबांमधील कोणतेही विवाद सामूहिकपणे सोडविते किंवा त्यांवर निर्णय करते,— मग तिला " पंचायत " किंवा " गावकी " किंवा इतर कोणत्याही नावाने किंवा वर्णनाने संबोधण्यात येवो – अशी कोणत्याही समाजाच्या व्यक्तींच्या समूहाने स्थापन केलेली समिती किंवा मंडळ–मग ते नोंदणीकृत असो किंवा नसो, असा आहे ;

(ख) जात पंचायतीच्या संदर्भात " समाज " याचा अर्थ, जे सदस्य एकाच धर्माचे किंवा धार्मिक पंथाचे असून जन्माने, धर्मांतराने किंवा कोणतेही धार्मिक विधी किंवा समारंभ साजरे करण्याच्या वस्तुस्थितीदर्शक संबंधाने एकमेकांशी जोडले गेलेले आहेत, अशा सदस्यांचा समूह, असा आहे आणि त्यामध्ये जाती, पोट-जाती यांचा समावेश होतो ;

(ग) " शासन " किंवा " राज्य शासन " याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन असा आहे ;

(घ) " मानवी हक्क " या शब्दप्रयोगास, मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९३ याच्या कलम २ च्या खंड (घ) मध्ये जो अर्थ नेमून दिलेला असेल तोच अर्थ असेल ; १९९४ चा १०.

(ङ) " सदस्य " याचा अर्थ, जो कोणत्याही समाजाची सदस्य आहे अशी कोणतीही व्यक्ती, असा आहे ;

(च) " सामाजिक बहिष्कार बंदी अधिकारी " याचा अर्थ, राज्य शासनाने, कलम १५ अन्वये **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे पदनिर्देशित केलेला, शासनाचा कोणताही अधिकारी, असा आहे ;

(छ) " सामाजिक बहिष्कार " याचा अर्थ, समाजाच्या सदस्यांमध्ये कोणताही सामाजिक भेदभाव करणारी, कलम ३ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेली कृती किंवा कृत्य— मग ते मौखिक किंवा लेखी स्वरूपातील असो, असा आहे ;

(ज) "बळी पडलेली व्यक्ती" याचा अर्थ, ज्या कोणत्याही व्यक्तीस समाजबहिष्कृत केल्याच्या परिणामी शारीरिक किंवा आर्थिक हानी अथवा आपल्या मालमत्तेची हानी सोसावी लागलेली असेल किंवा अनुभवावी लागलेली असेल, अशी कोणतीही व्यक्ती, असा आहे आणि त्यामध्ये तिचे नातेवाईक, कायदेशीर पालक व कायदेशीर वारस यांचा समावेश होतो ;

(२) या अधिनियमामध्ये वापरण्यात आलेले परंतु व्याख्या न केलेले आणि भारतीय दंड संहिता, भारतीय साक्षीपुरावा अधिनियम, १८७२, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ किंवा मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९३ किंवा यथास्थिति, त्यावेळेपुरता अमलात असलेला कोणताही अन्य कायदा यांमध्ये व्याख्या केलेले शब्द व शब्दप्रयोग यांना त्या अधिनियमांमध्ये अनुक्रमे जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

१८६० चा ४५.
१८७२ चा १.
१९७४ चा २.
१९९४ चा १०.

३. जो कोणताही सदस्य किंवा सदस्यांचा समूह पुढीलपैकी कोणतेही कृत्य किंवा कृत्ये करील अशा कोणत्याही सदस्याने किंवा सदस्यांच्या समूहाने समाजातील सदस्यावर किंवा सदस्यांवर सामाजिक बहिष्कार घातला असल्याचे मानण्यात येईल, म्हणजे :— सामाजिक बहिष्कार.

(एक) जर तो, आपल्या समाजातील कोणत्याही सदस्यास कोणत्याही सामाजिक वा धार्मिक रुढी, रीतिरिवाज वा विधी यांचे पालन करण्यास अथवा सामाजिक, धार्मिक वा सामूहिक कार्यक्रम, प्रार्थना सभा, समाज मेळावा, सभा किंवा मिरवणूक यांमध्ये सहभागी होण्यास प्रतिबंध करील किंवा अडथळा करील अथवा प्रतिबंध किंवा अडथळा करण्याची व्यवस्था करील ;

(दोन) जर तो, त्याच्या स्वतःच्या समाजातील सदस्य बहुतकरून व सर्वसाधारणपणे पार पाडतात असे विवाह, अंत्यविधी किंवा इतर धार्मिक समारंभ आणि विधी संस्कार पार पाडण्याचा त्याच्या समाजातील कोणत्याही सदस्याचा हक्क नाकारील किंवा तो नाकबूल करील अथवा तो नाकारण्याची किंवा नाकबूल करण्याची व्यवस्था करील ;

(तीन) जर तो, कोणत्याही कारणांवरुन वाळीत टाकणे किंवा टाकण्याची व्यवस्था करील ;

(चार) जर तो, आपल्या समाजातील कोणत्याही सदस्याचे जगणे दुःखीकष्टी होईल अशा तऱ्हेने त्या सदस्याला त्या समाजामध्ये सहभागी करून घेण्यास टाळाटाळ करील अथवा नकार देईल किंवा अशा सदस्याशी असलेले सामाजिक किंवा व्यावसायिक संबंध तोडील ;

(पाच) जर तो, जे ठिकाण त्याच्या स्वतःच्या समाजाच्या निधीतून त्या समाजासाठी आणि त्या समाजाच्या वतीने स्थापन केलेले असेल अथवा जे त्याच्या समाजाकडून पूर्णतः किंवा अंशतः चालविले जात असेल आणि जे त्याच्या स्वतःच्या समाजातील इतर कोणत्याही सदस्याला किंवा सदस्यांच्या वापरासाठी सामान्यतः उपलब्ध असेल अशा, धर्मादाय व धार्मिक किंवा सार्वजनिक प्रयोजनासाठी वापरल्या जाणाऱ्या किंवा वापरण्याचे उद्देशित असलेल्या कोणत्याही ठिकाणी प्रवेश करण्यापासून किंवा त्याचा वापर करण्यापासून तो आपल्या समाजातील कोणत्याही सदस्याला प्रतिबंध किंवा अडथळा करील अथवा प्रतिबंध किंवा अडथळा करण्याची व्यवस्था करील ;

(सहा) जर तो, आपल्या समाजाकडून वापरण्यात येणारी, किंवा वापरण्याचा उद्देश असलेली, अथवा त्याच्या समाजाच्या लाभाकरिता असलेली, कोणतीही शाळा, शिक्षण संस्था, वैद्यकीय संस्था, समाजमंदिर, विहार दालन (क्लब हॉल), स्मशानभूमी, दफनभूमी, किंवा इतर कोणत्याही ठिकाणी आपल्या समाजातील कोणत्याही सदस्याला प्रवेश करण्यास अथवा त्यांच्या सुविधांचा वापर करण्यास प्रतिबंध किंवा अडथळा करील अथवा प्रतिबंध किंवा अडथळा करण्याची व्यवस्था करील ;

(सात) जर तो, त्याच्या समाजाच्या लाभाकरिता निर्माण केलेल्या धर्मादाय विश्वस्त व्यवस्थेअंतर्गत कोणताही लाभ मिळण्यापासून त्याच्या समाजातील कोणत्याही सदस्यास प्रतिबंध किंवा अडथळा करील अथवा प्रतिबंध किंवा अडथळा करण्याची व्यवस्था करील ;

(67)

विशिष्ट जातींचा " विशेष मागास प्रवर्ग " मध्ये समावेश करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन,
समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग,
शासन निर्णय, क्र.सीबीसी-1494/प्र.क्र.236/मावक-5,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-400 032. दिनांक : 13 जुन, 1995.

वाचा :- 1) शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन विभाग, क्र.सीबीसी-1461/म, दिनांक 21 नोव्हेंबर, 1961.
2) शासन निर्णय, शिक्षण व समाजकल्याण विभाग, क्र.सीबीसी-1467/म, दिनांक 13 ऑक्टोबर, 1967.
3) शासन परिपत्रक, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग, क्र.सीबीसी-1684/ बोप-592/(1992)/बीसीडब्ल्यू-5, दिनांक 19 फेब्रुवारी, 1986.
4) शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग, क्र.सीबीसी-1494/प्र.क्र.236/ मावक-5, दिनांक 7 डिसेंबर, 1994.
5) शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग, क्र. सीबीसी-1494/प्र.क्र.236/ दिनांक 2 जानेवारी, 1995.

शासन निर्णय :- राज्यातील अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती म्हणून विवक्षितपणे घोषित करण्यात आलेले जनसमुदाय वगळता अन्य काही जाती जमातींकडून सामाजिक, आर्थिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेपणाच्या कारणावरुन विशेष सवलती देण्याची मागणी लक्षात घेता शासनाने खाली नमूद केलेल्या जातींचा समावेश " विशेष मागास प्रवर्ग " मध्ये करण्याचा निर्णय, शासन निर्णय, क्र.सीबीसी-1494/प्र.क्र.236/मावक-5, दिनांक 7 डिसेंबर, 1994 अन्वये घेतला होता :-

अ.क्र.	जातीचे नाव
1)	गोवारी जात.
2)	माना जात.
3)	1) कोष्टी, 2) हलबा कोष्टी, 3) हलबा जात, 4) साळी, 5) लाडकोष्टी, 6) गढेवाल कोष्टी, 7) देशकर,

. या प्रवर्गामध्ये जातींना जातीची प्रमाणपत्रे देण्याची कार्यपध्दती इतर मागासवर्गीयांसाठी जाती प्रमाणपत्रे देण्याच्या कार्यपध्दतीसारखीच राहील. यासाठी या जातीतील व्यक्तींना द्यावयाच्या जातीच्या प्रमाणपत्राचा नमुना सोबत परिशिष्ट "ब" मध्ये जोडला आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

रत्नाकर गायकवाड,
सचिव,
समाजकल्याण व क्रीडा.

प्रति,

राज्यपालांचे सचिव,
मुख्यमंत्र्यांचे सचिव,
* सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
महालेखापाल, महाराष्ट्र- 1/2, मुंबई/नागपूर,
सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
सचिव,आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
अधिदान लेखा अधिकारी, मुंबई,
मुख्य महानगर दंडाधिकारी,
सर्व जिल्हा दंडाधिकारी,
सर्व तालुका कार्यकारी दंडाधिकारी,
सर्व विभागीय आयुक्त,
संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
संचालक, शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
आयुक्त, आदिवासी कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक,
संचालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे,
सहसंचालक (जाप्रत), समाजकल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
सर्व विभागीय समाजकल्याण अधिकारी,
सर्व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी,
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
समाजकल्याण अधिकारी, बृहन्मुंबई, मुंबई,
* प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपिल शाखा, मुंबई,
* प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूळ न्याय शाखा, मुंबई,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,

त्यांना विनंती करण्यात येते की, त्यांनी सदर आदेश त्यांचे अधिपत्याखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख यांचे निदर्शनास आणून द्यावेत.

सर्व कार्यासने, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग,
निवड नस्ती, मावक-5,

---

* पत्राद्वारे.

परिशिष्ट "ब"

विशेष मागास प्रवर्गाच्या शैक्षणिक प्रगतीसाठी विशेष सवलती:

1) मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शिक्षण फी आणि परीक्षा फी प्रदान.

2) माध्यमिक शाळेतील मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्तीचे प्रदान.

3) शालान्त परीक्षोत्तर शिष्यवृत्तीची योजना.

4) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतून शिकणा-या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना विद्यावेतनाचे प्रदान.

5) सैनिक शाळांतून शिक्षण घेणा-या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना निर्वाह भत्त्याचे प्रदान.

6) शासकीय वसतिगृहात प्रवेशाची सवलत.

7) वैद्यकीय आणि अभियांत्रिकी महाविद्यालयांतून प्रवेशासाठी आरक्षण.

8) प्राथमिक शाळेत जाणा-या विद्यार्थिनींना प्रतिदिनी रु. 1/- या दराने उपस्थिती भत्ता.

9) प्राथमिक शाळा आणि माध्यमिक शाळांतून पुस्तक पेढया.

10) इयत्ता 1 ली ते 4 थी मध्ये शिकणा-या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना विशेष सवलत.

11) व्यावसायिक अभ्यासक्रम शिकविणा-या संस्थांशी संलग्न वसतिगृहात रहाणा-या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना निर्वाह भत्ता.

12) स्वतंत्र आश्रमशाळा.

--- विनामूल्य शिक्षण,

--- विनामूल्य निवास आणि भोजन,

--- विनामूल्य पुस्तके आणि गणवेश.

परिशिष्ट "ड"

Form of certificate to be issued to Special Backward Category persons belonging to the State of Maharashtra.

Documents verified :- (1)
(2)
(3)
(4)

CASTE CERTIFICATE

This is to certify that Shri/Shrimati/Kumari*_____________ son/daughter* of _____________ of Village/Town*_____________ in District/Division*_____________ of the State of Maharashtra belongs to the _____________ caste which is recognised as Special Backward Category under Government Resolution _____________ Department No._____________ dated _____________ as amended from time to time.

2. Shri/Shrimati/Kumari*_____________ and/or his/her* family ordinarily reside(s) in Village/Town _____________ of _____________ district/division of the State of Maharashtra.

Signature _____________

Designation_____________

With Seal of Office.

Place :_____________

Date :_____________

* Please delete the words which are not applicable.

* * * * *

114

नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ तथा
अनुसूचित जाती/जमाती अत्याचार प्रतिबंधक
कायद्यांतर्गत खटले चालविण्यासाठी राज्यातील
प्रत्येक विभागात एक असे एकूण सहा अनन्य
विशेष न्यायालय (**Exclusive Special**
Courts) स्थापन करणे.

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन शुध्दिपत्रक क्रमांकःयुटीए- २०११/प्र. क्र. ३ /सामासु
मंत्रालय विस्तार इमारत, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक:- 12 नोव्हेंबर, २०१२.

वाचा :- १) शासन अधिसूचना, विधी व न्याय विभाग क्र. सीआरस ५०९२/१२३० (११४)/का १, १०/६/९४
२) एसपीआर ११०७/(१६०)-xiv दि. ८/११/२००७
३) सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे अर्ध शासकीय पत्र क्र. ११०१४/२३/२००७-पीसीआर डेस्क, दि.२८/२/२०११
४) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्र. युटीए- २०११/प्र. क्र. ३ /सामासु, दि. १७/११/२०११.

शुध्दिपत्रक :-

संदर्भ क्रमांक ४ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद ३ मध्ये " **शासन कार्यनियमावली व विहीत कार्यपध्दतीनुसार सदर न्यायालयांसाठी आवश्यक ७८ पदांच्या निर्मितीस लेखा व कोषागारे सचिव समिती व उच्चाधिकार समितीची मान्यता विधी व न्याय विभागामार्फत घेण्यात यावी** " असे नमूद करण्यात आले आहे. त्यातील " **लेखा व कोषागारे सचिव समिती** " **हे वाक्य वगळण्यात येत आहे.**

२. सदर शासन शुध्दिपत्रक वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्यांच्या अनौपचारीक संदर्भ क्र. ११५/१२/व्यय-१४, दि. १३ मार्च, २०१२ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(संजय गुळेकर)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,
मा. मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

 कृ.मा.प.

मा. उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
मा. मंत्री (गृह/विधी व न्याय/वित्त) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा. मंत्री (सा. न्या.) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा. राज्यमंत्री (गृह/विधी व न्याय/वित्त) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा. राज्यमंत्री (सा.न्या) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
प्रधान सचिव, गृह विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
प्रधान सचिव, नियोजन विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
प्रधान सचिव, वित्त विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
प्रधान सचिव, विधी व न्याय विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
सचिव, (सा. न्या) यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
आयुक्त, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
सर्व विभागीय आयुक्त, मुंबई.
सर्व पोलीस आयुक्त, मुंबई.
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व पोलिस अधिक्षक, महाराष्ट्र राज्य
सर्व विभागीय समाजकल्याण अधिकारी.
आयुक्त, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
सर्व विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी, नागपूर/अमरावती/यवतमाळ/अकोला/बुलढाणा/वाशिम.
पोलिस महासंचालक, मुंबई.
विशेष पोलिस महानिरिक्षक, नागरी हक्क संरक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
संगणक कक्ष, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,मंत्रालय, मुंबई.
निवड नस्ती, सामासु.

नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ च्या परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी यंत्रणा व कार्यपध्दती आणि अनुसुचित जाती, अनुसुचित जमाती, भटक्या जमाती, व विमुक्त जाती यांची छळवणुक व त्यांच्यावरील अत्याचार यासंबंधीच्या तक्रारी

महराष्ट्र शासन,

गृह विभाग (विशेष),

परिपत्रक क्रमांक एसपीएल ६/यूओएम–२७७८/३१५७
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १४ ऑक्टोबर १९७८

परिपत्रक

प्रारंभिक

अनुसुचित जाती, अनुसचित जमाती, भटक्या जमाती, विमुक्त जाती यामधील व्यक्तिच्या होणाऱ्या छळवणुकीच्या व त्यांच्यावर होणाऱ्या अत्याचाराची तक्रारीची चौकशी करण्याकरीता पुरेशी व्यवस्था करण्याचा प्रश्न गेले काही दिवस शासनाच्या विचाराधीन होता. समाजातील दुर्लभ घटकाच्या होणाऱ्या छळवणुकीच्या व त्यांच्यावर होणाऱ्या अत्याचाराच्या संबंधातील सर्व तक्रारी, चौकशी करण्यासाठी नोव्हेंबर १९७७ मध्ये मत्रालय पातळीवर सह विभागात एक कक्ष निर्माण करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला. त्याप्रमाणे निरनिराळया पातळयांवर पोलीस यंत्रणाही मजबुत करण्यचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्यानुसार गृह विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक युओएम–३१७७/२०४८–तीन–पी, दि. ५ नोव्हेंबर १९७७ अन्वये पोलीस महानिरीक्षक, म.रा. मुंबई यांच्या कार्यालयीन पोलीस उप महानिरीक्षक यांच्या अधिपत्याखाली एक विशेष कक्ष निर्माण करण्यात आला आहे.

परिक्षेत्र (रेंज) पातळीवर प्रत्येकी एक पोलीस निरीक्षक, २ फौजदार, २ निशस्त्र हवालदार आणि ४ निशस्त्र पोलीस शिपाई यांचा सामावेष असलेली सहा पथके स्थापन करण्यात आलेली आहेत. वेतन व भत्ते घेण्याच्या प्रायोजनासाठी ही सहा पथके परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयातील जिल्हा पोलीस अधिक्षकांच्या अस्थापनेवर घेण्यात येतील. वर नमुद करण्यात आलेली यंत्रणा निर्माण करते वेळी शासनाने नियुक्त कार्यबल (टास्क फोर्स) आणि स्थानिक गुन्हा अन्वेषण शाखा असलेली जिल्हा पातळीवरील सध्याची व्यवस्था तशीच चालू ठेवण्यात येईल असाही निर्णय घेतलेला आहे. परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयातील पोलीस उप अधीक्षक, नियुक्त कार्यबल (टाक्स फोर्स) यांच्या कामाच्या स्वरूपात नवीन यंत्रणेच्या संदर्भात फेरफार करण्यात येईल.

२. आतापर्यंत ही वर उल्लेखिलेली यंत्रणा अस्पृष्यता (अपराध) अधिनियम १९५५ (१९ नोव्हेंबर १९७६ रोजी अंमलात आलेला) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ यांच्या अंमलबजावणीसंबंधात आणि समाजातील दुर्बल घटकांकडुन आलेल्या छळवणुकी संबंधीच्या तक्रारीचे निवारण करण्याकरीता, पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य यांनी वेळोवेळी दिलेल्या सुचनांनुसार काम करत आहे. आता अनुभवाच्या आधारे व हया व्यवस्थाच्या कार्याच्या पुर्नविचारनाच्या दृष्टिने विविध पातळीवरील अधिकाऱ्यांची कर्तव्य आणि जबाबदाऱ्या नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम याखालील आणि त्याचप्रमाणे भारतीय दंड संहिता अपराधाच्या संबंधात अनुकरावयाच्या कार्यपध्दती, आणि

अनुसुचित जाती, अनुसचित जमाती, भटक्या जमाती व विमुक्त जाती यातील लोकांच्या छळवणुकीच्या व त्यांच्यावरील अत्याचराच्या तक्रारीची चौकशी करण्यासाठी अनुकरावयाच्या कार्यपध्दी या संबंधी पुढील व्यापक सुचना देण्यात येत आहेत.

३. पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य यांच्या कार्यालयातील विशेष शाखेचा प्रभारी पोलीस उप महानिरीक्षक यास पोलीस उप महानिरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण असे संबोधण्यात येईल व तो देखरेख प्रमुख म्हणुन काम करेल. त्याची कर्तव्ये आणि जबाबदाऱ्या परिच्छेद १३ मध्ये नमुद करण्यात आलेल्या आहेत.

४. सहा परिक्षेत्रे (रेंज) असलेल्या मुख्यालयापैकी प्रत्येक मुख्यालयात असलेल्या नागरी हक्क संरक्षण पथकावर पोलीस उप महानिरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण यांचे प्रत्यक्ष नियंत्रण असेल. प्रत्येक परिक्षेत्र मुख्यालयातील पोलीस उप अधीक्षक, नियुक्त कार्यबल (टास्क फोर्स) हा यापूढेही परिक्षेत्र (रेंज) पोलीस उप महानिरीक्षक यांच्या प्रत्यक्ष नियंत्रणाखाली काम करील. तथापी नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ यांचया अंमलबजावणीच्या संबधीत आणि नंतरच्या परिच्छेदात नमुद केलेली कर्तव्ये पार पाडण्याकरीता तो परिक्षेत्र (रेंज) नागरी हक्क संरक्षण पथकाशी अधिक निकट संपर्क ठेवुन काम करील. या उपायोजनासाठी पोलीस उप महानिरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण हा समन्वय प्राधिकारी असेल.

५. नागरी हक्क संरक्षण अधिनियमावलीत अपराधाची नोंदणी व तपास करण्याची अनुसुचित जाती, अनुसुचित जमाती, भटक्या जमाती आणि विमुक्त जमाती यामधील व्यक्तींच्या छळवणुकीच्या व त्यांच्यावरील अत्याचाराच्या तक्रारीची तातडीने चौकशी करण्याची प्राथमिक जबाबदारी यापूढेही जिल्हा पातळीवर पोलीस अधीक्षकारवर राहील. सध्याप्रमाणेच या कामाच्या प्रायोजनासाठी फौजदार, नियुक्त कार्यबल (टास्क फोर्स) आणि त्यांचे कर्मचारी स्थानिक गुन्हा अन्वेषण शाखेचाच एक भाग असल्याचे समजण्यात येईल.

नागरी हक्क संरक्षण अधिनियमाखालील अपराधांसंबंधातील विशेष कार्यपध्दती

नागरी हक्क संरक्षण अधिनियमाखालील अपराधांच्या नोंदणीसाठी व तपासासाठी पुढील कार्यपध्दती अनुसरण्यात येईल :—

(एक) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियमाखालील अपराध ज्या पोलीस ठाण्याच्या अधिकार क्षेत्रात येतात त्या पोलीस ठाण्यात नोंदण्यात येतील आणि फौजदारापेक्षा कमी श्रेणीचा नसेल असा अधिकारी ते गुन्हा तपासासाठी तावडतोब हाती घेईल,

(दोन) पोलीस ठाण्याने अधिकारी या अपराधांच्या नोंदणीसंबंधीचे अहवाल, पोलीस अधिक्षक, उप विभागीय पोलीस अधिकारी, मंडल पोलीस निरीक्षक व त्याचप्रमाणे परिक्षेत्र मुख्यालयातील पोलीस निरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण पथक, यांना तावडतोब सादर करतील

(तीन) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम यांच्या कलम ३, ४ आणि ७(ब) (परिशिष्ट एक मध्ये उद्‌धृत केलेली) याखाली नोंदण्यात आलेली प्रकरणे पोलीस नियम पुस्तिका १९५९, खंड तीनच्या नियम १३४ च्या अर्थानुसार गंभीर स्वरुपाचे अपराध (शा.म.मु.) म–अ.एच.३१५६ (२,५००–२५७९) म्हणून समजण्यात येतील आणि त्यानुसार उप विभागीय पोलीस अधिकारी अपराधाच्या ठिकाणांना प्रत्यक्ष भेट देतील. इतर प्रकारच्या अपराधाच्या ठिकाणांना मंडल पोलीस निरीक्षक भेट देतील,

(चार) वर (दोन) मध्ये उल्लेखिलेला अहवाल मिळाल्यावर पोलीस अधिक्षक, पोलीस उप महानिरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण, मुंबई यांस तपशिलवार अहवाल सादर करतील आणि त्याच्या प्रती माहितीसाठी पोलीस उप महानिरीक्षक, गुप्त वार्ता (गुन्हा अन्वेषण विभाग), समाजकल्याण

संचालक आणि अध्यक्ष, अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती कल्याण समिती, विधानभवन, मुंबई यांचेकडे पाठवतील,

(पाच) परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयातील पोलीस उप अधिक्षक, नियुक्त कार्यबल (टास्क फोर्स) हा नागरी हक्क संरक्षण अधिनियमाच्या कलम ७(ब) खाली नोंदलेल्या अपराधांच्या सर्व ठिकाणांना प्रत्यक्ष भेट देईल, आणि

(सहा) परिक्षेत्र मुख्यालयातील पोलीस निरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण पथक हा ज्यात लोकसेवक (पब्लिक सर्व्हंट) गोवले गेलेले आहेत अशा या अधिनियमाखाली नोंदण्यात आलेल्या अपराधांच्या सर्व ठिकाणांना भेट देईल

भारतीय दंड संहितेखालील अपराधांसंबंधातील कार्यपध्दती

७. अपराधांच्या चौकशीच्या बाबतीत तक्रार करणारी व्यक्ती ही, अनुसूचित जातीची/अनुसूचित जमातीची, इत्यादी असेल आणि अभिकथित अपराध हा अनुसूचित जातीच्या नसणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या नसणाऱ्या व्यक्तीकडून करण्यात आला असेल त्याबाबतीत, अभिकथित अपराध हा जातीयतेच्या विचारातून करण्यात आलेला आहे किंवा कसे याबद्दल चौकशी करुन अगदी सुरुवातीच्या टप्यास खात्री करुन घेणे ही तपास करणाऱ्या अधिकाऱ्यांची जबाबदारी असेल.

८. अपराध हा जातीयतेच्या विचारातून करण्यात आल्याचे आढळून आल्यास संबंधित पोलीस ठाण्याचा अधिकारी, अशा अपराधासंबंधीची माहिती पोलीस अधिक्षकास, उप विभागीय पोलीस अधिकाऱ्यास, मंडल पोलीस निरीक्षकास, त्याचप्रमाणे परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयाचे ठिकाणी असणाऱ्या पोलीस निरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण पथक, यास ताबडतोब सादर करील.

९. अपराधाचा उद्देश, हा बळी पडलेल्या व्यक्तीच्या जातीशी संबंधित असेल त्याबाबतीत खून, बलात्कार, जबर जखमी करणे किंवा गंभीर स्वरुपाचे अपकृत्य/जाळपोळ यासारख्या गंभीर स्वरुपाच्या अपराधांचे "अत्याचार" असे वर्णन करण्यात येईल, अशा अपराधांच्या घटनास्थळाला प्रत्यक्षत: उप विभागीय पोलीस अधिकारी भेट देईल व अशा अपराधासंबंधातील चौकशीबाबतची जबाबदारी ही जिल्हयाच्या पोलीस अधिक्षकांचीच वैयक्तिक जबाबदारी असेल, इतर सर्व अपराधांच्या बाबतीत मंडल पोलीस निरीक्षक घटनास्थळाला भेट देईल,

१०. परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयाच्या ठिकाणी असलेले नागरी हक्क संरक्षण पथकाचे अधिकारी किंवा पोलीस अधिक्षक, नियुक्त कार्यबल (टास्क फोर्स) हे पोलीस महानिरीक्षक किंवा पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण) यांजकडून सुचना मिळाल्यावर, नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम त्याचप्रमाणे भारतीय दंड संहिता याअन्वये ज्या गुन्हयामध्ये बाधा पोहोचलेली व्यक्ती ही अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती, इत्यादीमधील व्यक्ती असेल अशा अपराधांच्या तपासाचे काम हाती घेईल.

प्रतिवेदने व तक्रारी यांची चौकशी

११. अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती इत्यादीमधील व्यक्तींकडून प्रशासनाच्या विविध स्तरांवर मिळणाऱ्या तक्रारी व प्रतिवेदने यांच्या संबंधात खऱ्या स्वरुपाची गाऱ्हाणी तत्परतेने दूर करण्यासाठी तरतूद करण्याच्या दृष्टीने, योग्य व शिघ्र कार्यवाही करण्यात आली पाहिजे. या प्रयोजनार्थ पुढील कार्यपध्दती घालून देण्यात आली आहे.

(एक) अनुसूचित जातीच्या, अनुसूचित जमातीच्या व्यक्तींची जातीयतेच्या विचारातून छळवणूक केल्याचे/त्यांच्यावर जातीयतेच्या विचारातून अत्याचार केल्याचे अभिकथित असेल अशा व जिल्हा पातळीवर मिळणाऱ्या किंवा शासन किंवा पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य यांजकडून जिल्हा पातळीवर विनिर्दिष्ट करण्यात येणाऱ्या तक्रारी पोलीस अधिक्षकाकडून स्थानिक अपराध शाखा/नियुक्त कार्यबल (टास्क फोर्स) यांजकडे चौकशीसाठी सोपविण्यात येतील, अशी चौकशी करताना, अशा चौकशीचे काम, ज्या अधिकाऱ्यांनी अशा प्रकरणाची चौकशी पूर्वी केलेली असेल किंवा स्थानिक पातळीवर अशा चौकशीचे काम करण्याशी जे संबंधित आहेत अशा अधिकाऱ्यांकडे सोपविण्यात आलेले नाही याबद्दल खात्री करुन घेण्यात येईल.

(दोन) परिक्षेत्र पातळीवर प्रत्यक्षपणे किंवा शासनाकडून पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण) यांच्यामार्फत मिळणाऱ्या सर्व तक्रारींबाबत/अर्जांबाबत नागरी हक्क संरक्षण पथकाच्या अधिकाऱ्याकडूनच चौकशी करण्यात येईल; व

(तीन) बृहन्मुंबई, पुणे व नागपूर यांच्याबाबतीत अशा स्वरुपाच्या सर्व तक्रारींबाबत/अर्जांबाबत तेथील पोलीस आयुक्तांकडूनच कार्यवाही करण्यात येईल तथापी, पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण) हे त्या प्रयोजनार्थ शासनाकडून त्यांच्याकडे पाठविण्यात आलेल्या तक्रारींच्या बाबतीत/अर्जांच्या बाबतीत त्या क्षेत्रामध्ये चौकशी करण्यास सक्षम आहेत.

कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या

१२. जिल्हा दंडाधिकारी व पोलीस अधिक्षक — अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती इत्यादींच्या हिताचे जपणूक करण्यासाठी व अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती, इत्यादीतील व्यक्तीसंबंधातील कोणत्याही अत्याचाराच्या बाबतीत आपल्या अधिकारक्षेत्रात तत्पर व कडक कार्यवाही करण्यासाठी जिल्हा दंडाधिकारी व पोलीस अधिक्षक हे व्यक्तीश: जबाबदार असतील.

१३. पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण) — पोलीस उप महानिरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण हे पुढील बाबतीत जबाबदार राहतील :—

(एक) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ अन्वये अपराधांची नोंदणी करण्याशी व त्यांचा तपास करण्याशी संबंधित असलेल्या सर्व कामांच्या बाबतीत पोलीस यंत्रणेसंबंधात परिक्षेत्र (रेंज) पातळीवर त्याचप्रमाणे जिल्हा पातळीवर संपूर्णत: देखरेख ठेवण्यासाठी;

(दोन) अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती इत्यादींतील व्यक्तीसंबंधात केलेल्या छळवणूकीबाबत/अत्याचाराबाबत मिळालेल्या तक्रारींची/अर्जाची योग्य ती चौकशी करण्यासाठी,

(तीन) शासनास किंवा पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य यांस आवश्यक असेल अशा माहितीचे संकलन करण्यासाठी व तद्संबंधीचे वर्गीकरण करण्यासाठी,

(चार) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियमान्वये नोंदलेल्या व न्यायालयात अनिर्णित असलेल्या प्रकरणांचा नियतकालिक आढावा घेण्यासाठी व ती प्रकरणे शिघ्रतेने निकालात काढण्यासाठी उपाययोजना करण्यासाठी/कार्यवाही सुचविण्यासाठी,

पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण) हे अशा स्वरुपाची कर्तव्ये त्या जागांना भेट देऊन, तपासणी करुन व आवश्यक असे अहवाल वेळोवेळी मागवून पार पाडतील ती वर्षातून किमान एकदा प्रत्येक परिक्षेत्रातील (रेंज) नागरी हक्क संरक्षण पथकाची तपासणी करतील.

१४. पोलीस उप अधिक्षक, नियुक्ती कार्यबल (टास्क फोर्स) — आधीच्या परिच्छेदात वर्णन केलेल्या नियुक्त कार्याव्यतिरिक्त (संदर्भ ६ (पाच) व १०) पोलीस उप अधिक्षक, नियुक्त कार्यबल

(टास्क फोर्स) हा सामान्यत: परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयाच्या ठिकाणी जिल्हा दक्षता समितीच्या बैठकींना हजर राहतील.

१५. परिक्षेत्र पथक (रेंज युनिट) — आधी वर्णन केलेल्या कर्तव्याशिवाय/नियुक्त कार्याशिवाय, पोलीस निरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण पथक हा परिक्षेत्रातील (रेंज) सर्व जिल्हा दक्षता समित्यांच्या बैठकींना हजर राहतील त्याचप्रमाणे जिल्हा दक्षता समित्यांचे सदस्य दंगलीचा धोका असणाऱ्या गावांना भेटी देतील तेव्हा परिक्षेत्र पातळीवरील पथकाचे अधिकारी हे त्यांच्याबरोबर असतील.

पूरक सूचना

१६. अस्पृश्यता (अपराध) अधिनियम, १९५५ आणि नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ यांच्या अंमलबजावणीबाबत पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य यांनी पूर्वी दिलेल्या महत्वाच्या सूचनांसंबंधीचा सारांश जोडपत्र दोनमध्ये थोडक्यात दिलेला आहे. हया व त्याआधी दिलेल्या इतर सूचना हया, या शासकीय परिपत्रकात देण्यात आलेल्या सूचनांना पूरक असतील.

१७. अतिमत: असे स्पष्ट दिसून येईल की, समाजाच्या दुर्बल घटकांच्या खऱ्या असलेल्या तक्रारी तत्परतेने व परिणामकारकपणे दूर करण्यासंबंधात तरतूद करता यावी म्हणून नेहमीची यंत्रणा व कायदयाने घालून दिलेली कार्यपध्दती अधिक मजबूत करणे हा या परिपत्रकात विस्तृतपणे दिलेल्या विशिष्ट यंत्रणेचा व विशिष्ट कार्यपध्दतीचा उद्देश आहे. म्हणून, नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९५५ याखालील अपराधांबाबत कार्यवाही करताना, भारतीय दंड संहितेखाली नोंदविण्यात आलेल्या व ज्या बाबतीत जातीयतेचा विचार अंतर्भूत आहे अशा अपराधांचा तपास करते वेळी व अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती इत्यादींच्या छळवणूकांच्या व त्यांच्यावरील अत्याचारांच्या सर्व तक्रारींची चौकशी करते वेळी ज्यांना त्याबाबतची व्यवस्था करावी लागेल अशा सर्व दर्जाच्या पोलीस अधिकाऱ्यांना या सूचनांची योग्य रित्या माहिती करुन देण्यासाठी, सर्व वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी या सूचनांचा काळजीपूर्वक अभ्यास करावा.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

आर.डी.प्रधान,
सचिव, महाराष्ट्र शासन, गृह विभाग.

शा.प.गृ.वि.(विशेष) क्र.एसपीएल.६/यूओएम—२७७८/३१५७, दिनांक १४ ऑक्टोबर १९७८

प्रत रवाना —

पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
सर्व विशेष पोलीस महानिरीक्षक,
संचालक, लाचलुचपत विरोधी व दारुबंदी गुप्तवार्ता केंद्र, मुंबई.
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व पोलीस उप महानिरीक्षक,
सर्व जिल्हा दंडाधिकारी,
सर्व पोलीस अधिक्षक.

नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९५५ च्या परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी यंत्रणा व कार्यपद्धती आणि अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, भटक्या जमाती व विमुक्त जाती यांच्यावरील अत्याचार यासंबंधीच्या तक्रारी.

8 FEB 1982

महाराष्ट्र शासन

गृह विभाग (विशेष)

परिपत्रक क्रमांक [illegible] ६/पुऑसप-२०३८/३१९५७
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १४ ऑक्टोबर १९७८

परिपत्रक

प्रारंभिक

अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, भटक्या जमाती, विमुक्त जाती यांमधील व्यक्तींना होणाऱ्या छळणुकीच्या व त्यांच्यावर होणाऱ्या अत्याचाराच्या तक्रारींची चौकशी करण्याकरिता पुरेशी व्यवस्था करण्याचा प्रश्न गेले काही दिवस शासनाच्या विचाराधीन होता. समाजातील दुर्बल घटकांना होणाऱ्या छळणुकीच्या व त्यांच्यावर होणाऱ्या अत्याचाराच्या संदर्भातील सर्व तक्रारींची चौकशी करण्यासाठी जोडेबर [illegible] नवी यंत्रणा पातळीवर गृह विभागात एक कक्ष निर्माण करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला. त्याप्रमाणे निरनिराळ्या पातळ्यां- [illegible] व [illegible] पुढील यंत्रणा [illegible] व त्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्यानुसार, गृह विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक पुऑसप. ३१७७/ २[illegible], दिनांक [illegible] ऑक्टोबर १९७७ अन्वये पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्या कार्यालयात पोलीस उप महानिरीक्षक यांच्या [illegible] एक विशेष कक्ष निर्माण करण्यात आला आहे.

परिक्षेत्र (रेंज) पातळीवर प्रत्येकी एक पोलीस निरीक्षक, २ फौजदार, २ नि:शस्त्र हवालदार आणि ४ नि:शस्त्र पोलीस शिपाई यांचा समावेश असलेली सहा पथके स्थापन करण्यात आलेली आहेत. वेतन व भत्ते घेण्याच्या प्रयोजनासाठी ही सहा पथके परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयातील जिल्हा पोलीस अधीक्षकांच्या आस्थापनेवर घेण्यात येतील. वर नमूद करण्यात आलेली पदे निर्माण करते वेळी शासनाने, नियुक्त कार्यबल (टास्क फोर्स) [illegible] मंजूर [illegible] ज्या जिल्ह्यांचा समावेश असलेली जिल्हा पातळीवर [illegible] व्यवस्था तशीच चालू ठेवण्यात येईल असाही निर्णय घेतला आहे. परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयातील पोलीस उप अधीक्षक, नियुक्त कार्यबल (टास्क फोर्स) यांच्या कामाच्या स्वरूपात [illegible] संदर्भात योग्य तो फेरफार करण्यात येईल.

२. अलीकडेच ही वर उल्लेखिलेली यंत्रणा, अस्पृश्यता (अपराध) अधिनियम, १९५५ (१९ नोव्हेंबर १९७६ रोजी अंमलात आलेला) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९५५ याच्या अंमलबजावणीसंबंधात आणि समाजातील दुर्बल घटकांकडून आलेल्या छळणुकी- संबंधीच्या तक्रारींचे निवारण करण्याकरिता, पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य यांनी वेळोवेळी दिलेल्या सूचनांनुसार काम करत आहे. आता, अनुभवाच्या आधारे आणि या यंत्रणेच्या कार्याच्या पुनर्विलोकनाच्या दृष्टीने विविध पातळ्यांवरील अधिकाऱ्यांची कर्तव्ये आणि [illegible]

२

प्रमुख कार्यालयात येईल आणि त्यानुसार उप विभागीय पोलीस अधिकारी अत्याचाराच्या ठिकाणास तात्काळ भेट देतील. तसेच शक्यतो अत्याचाराच्या ठिकाणाला त्यांनी स्वत: निरीक्षक भेट देतील.

(चार) वर (तीन) मध्ये उल्लेखिलेल्या अहवालाच्या विश्लेषणावरून पोलीस अधीक्षक, पोलीस उप महानिरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण, मुंबई यांना कार्यालयाला अहवाल सादर करतील आणि त्याच्या प्रती अपर मुख्य सचिव, पोलीस उप महानिरीक्षक, गुप्तवार्ता (गुन्हा अन्वेषण विभाग), महाराष्ट्र शासनाचे समाजकल्याण आणि अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती कल्याण समिती, विधान भवन, मुंबई, यांनाही पाठवतील.

(पाच) परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयातील पोलीस उप अधीक्षक, नियुक्त कार्यदल (टास्क फोर्स) हा नागरी हक्क संरक्षण अधिनियमाच्या कलम ५(अ) खाली नोंदलेल्या अपराधाच्या सर्व ठिकाणांस प्रत्यक्ष भेट देईल ; आणि

(सहा) परिक्षेत्र मुख्यालयातील पोलीस निरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण पथक हा ज्याला कोणकोणत्या (पब्लिक सर्व्हिस) सोयी घेतल्या आहेत अशा या अधिनियमाखाली नोंदण्यात आलेल्या अपराधाच्या सर्व ठिकाणांना भेट देईल.

भारतीय दंड संहितेखालील अपराधासंबंधातील कार्यपद्धती

७. अपराधाच्या चौकशीच्या बाबतीत, तक्रार करणारी व्यक्ती ही, अनुसूचित जातीची/अनुसूचित जमातीची, इत्यादी असेल आणि अभिकथित अपराध हा अनुसूचित जातीच्या नसणाऱ्या/अनुसूचित जमातीच्या नसणाऱ्या व्यक्तीकडून करण्यात आला असेल त्याबाबतीत, अभिकथित अपराध हा जातीयतेच्या विचारातून करण्यात आलेला आहे किंवा कसे याबद्दल चौकशी करून अगदी सुरुवातीच्या टप्प्यास खात्री करून घेणे ही तपास करणाऱ्या अधिकाऱ्याची जबाबदारी असेल.

८. अपराध हा जातीयतेच्या विचारातून करण्यात आल्याचे आढळून आल्यास संबंधित पोलीस ठाण्याचा अधिकारी, अशा अपराधासंबंधीची माहिती पोलीस अधीक्षकास, उप विभागीय पोलीस अधिकाऱ्यास, मंडल पोलीस निरीक्षकास, त्याचप्रमाणे परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयाचे ठिकाणी असणाऱ्या पोलीस निरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण पथक, यास तातडीने सादर करील.

९. अपराधाचा उद्देश हा वरील पडलेल्या व्यक्तीच्या जातीशी संबंधित असेल त्याबाबतीत खून, बलात्कार, जबर दुखापत करणे किंवा गंभीर स्वरूपाचे अनुकूल/विरोधात घातलेल्या गंभीर स्वरूपाच्या अपराधाचे "अत्याचार" असे वर्णन करण्यात येईल, अशा अपराधाच्या घटना स्थळाला प्रत्यक्ष उप विभागीय पोलीस अधिकारी भेट देईल व अशा अपराधासंबंधातील चौकशीबाबतची जबाबदारी ही जिल्ह्याच्या पोलीस अधीक्षकांची वैयक्तिक जबाबदारी असेल. इतर सर्व अपराधाच्या बाबतीत मंडल पोलीस निरीक्षक घटना स्थळाला भेट देईल.

१०. परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयाच्या ठिकाणी असलेले नागरी हक्क संरक्षण पथकाचे अधिकारी किंवा पोलीस उप अधीक्षक, नियुक्त कार्यदल (टास्क फोर्स) हे पोलीस महानिरीक्षक किंवा पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण) यांजकडून सूचना मिळाल्यावर, नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम त्याचप्रमाणे भारतीय दंड संहिता या अन्वये ज्या गुन्ह्यामध्ये बाधा पोहोचलेली व्यक्ती ही अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती, इत्यादीमधील व्यक्ती असेल अशा अपराधाच्या तपासाचे काम हाती घेईल.

प्रतिवेदने व तक्रारी यांची चौकशी

११. अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, इत्यादीमधील व्यक्तींकडून प्रशासनाच्या विविध स्तरावर मिळणाऱ्या तक्रारी व प्रतिवेदने यांच्या संबंधात, त्यांच्या स्वरूपाची खात्री करून त्या दूर करण्यासाठी तत्पर करण्याच्या दृष्टीने, योग्य व शीघ्र कार्यवाही करण्यात आली पाहिजे. या प्रयोजनार्थ पुढील कार्यपद्धती घालून देण्यात आली आहे :—

(एक) अनुसूचित जातीच्या, अनुसूचित जमातीच्या व्यक्तींशी जातीयतेच्या विचारातून तक्रार घेण्याचे/त्यांच्यावर जातीयतेच्या विचारातून अत्याचार केल्याचे अभिकथित असेल अशा व जिल्हा पातळीवर मिळणाऱ्या किंवा शासन किंवा पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य यांजकडून जिल्हा पातळीवर विनिर्दिष्ट करण्यात येणाऱ्या तक्रारी पोलीस अधीक्षकाकडून स्थानिक अपराध शाखा/नियुक्त कार्यदल (टास्क फोर्स) यांजकडे चौकशीसाठी पाठवण्यात येतील. अशी चौकशी करताना, अशा चौकशीचे काम, ज्या अधिकाऱ्यांनी अशा प्रकरणाची चौकशी पूर्वी केलेली असेल किंवा स्थानिक पातळीवर अशा चौकशीचे काम करण्यासाठी जे संबंधित आहेत अशा अधिकाऱ्यांकडे सोपविण्यात आलेले नाही याबद्दल खात्री करून घेण्यात येईल ;

(दोन) परिक्षेत्र पातळीवर प्रत्यक्षपणे किंवा शासनाकडून पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण) यांच्यामार्फत मिळणाऱ्या सर्व तक्रारींबाबत/अर्जांबाबत नागरी हक्क संरक्षण पथकाच्या अधिकाऱ्याकडूनच चौकशी करण्यात येईल ; व

(तीन) बृहन्मुंबई, पुणे व नागपूर यांच्या बाबतीत अशा स्वरूपाच्या सर्व तक्रारींबाबत/अर्जांबाबत तेथील पोलीस आयुक्तांकडूनच कार्यवाही करण्यात येईल. तथापि, पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण) हे त्या प्रयोजनार्थ शासनाकडून त्यांच्याकडे पाठवण्यात आलेल्या तक्रारींच्या बाबतीत/अर्जांच्या बाबतीत त्या क्षेत्रामध्ये चौकशी करण्यास सक्षम राहतील.

कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या

१२. जिल्हा दंडाधिकारी व पोलीस अधीक्षक.—अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती इत्यादींच्या [illegible] जागरूक करण्यासाठी व अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती, इत्यादींतील व्यक्तींसंबंधातील कोणत्याही अत्याचाराच्या बाबतीत आणि त्या अधिकारक्षेत्रात तत्पर व कडक कार्यवाही करण्यासाठी जिल्हा दंडाधिकारी व पोलीस अधीक्षक हे व्यक्तीश: जबाबदार असतील.

१३. पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण).—पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण) हे पुढील बाबतीत जबाबदार राहतील :—

(एक) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९५५ अन्वये अपराधांची नोंदणी करण्याशी व त्यांचा तपास करण्याशी संबंधित असलेल्या सर्व बाबींच्या बाबतीत पोलीस संघटनेसंबंधात परिक्षेत्र (रेंज) पातळीवर त्याचप्रमाणे जिल्हा पातळीवर संपूर्णत: देखरेख ठेवण्यासाठी ;

(दोन) अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती इत्यादींतील व्यक्तींसंबंधात केलेल्या अस्पृश्यतेच्या/अत्याचाराबाबत मिळालेल्या तक्रारींची/अर्जांची योग्य ती चौकशी करण्यासाठी ;

(तीन) शासनाला किंवा पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य यांना आवश्यक असेल अशा माहितीचे संकलन करण्यासाठी व तिच्यावर [illegible] करण्यासाठी ;

[illegible]

(तेरा) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियमाखाली आलेल्या व न्यायालयात प्रलंबित असलेल्या प्रकरणांचा नियतकालिक आढावा घेण्यासाठी व सी. सदरचे संबंधित जिल्ह्यात कार्यवाहीसाठी तपासणी करण्यासाठी/कार्यवाही सुचविण्यासाठी.

पोलीस उप महानिरीक्षक (नागरी हक्क संरक्षण) हे अशा समितीच्या बैठकीस जेव्हा जेव्हा भेट देतील, तपासणी करतील व आवश्यक असे महत्त्वाचे बैठकीस मार्गदर्शन करतील. ते दरवर्षी किमान एकदा प्रत्येक परिक्षेत्रातील (रेंज) नागरी हक्क संरक्षण पथकाची तपासणी करतील.

१४. पोलीस उप अधीक्षक, विशेष कार्यबल (टास्क फोर्स).—वरील परिच्छेदात वर्णन केलेल्या नियुक्त कार्यालयातिरिक्त [संदर्भ ६ (पाच) व १०] पोलीस उप अधीक्षक, विशेष कार्यबल (टास्क फोर्स) हा सामान्यतः परिक्षेत्र (रेंज) मुख्यालयाच्या ठिकाणी जिल्हा दक्षता समितीच्या बैठकीला हजर राहतील.

१५. परिक्षेत्र पथक (रेंज युनिट).—वरती वर्णन केलेल्या कर्तव्याशिवाय/नियुक्त कार्याशिवाय, पोलीस निरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण पथक हा परिक्षेत्रातील (रेंज) सर्व जिल्हा दक्षता समित्यांच्या बैठकीला हजर राहतील. त्याचप्रमाणे जिल्हा दक्षता समित्याचे सदस्य बैठकीला धोका असणाऱ्या गावांना भेटी देतील तेव्हा परिक्षेत्र पातळीवरील पथकाचे अधिकारीही त्यांच्याबरोबर असतील.

पूरक सूचना

१६. अस्पृश्यता (अपराध) अधिनियम, १९५५ आणि नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९५५ यांच्या अंमलबजावणीबाबत पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, यांनी पूर्वी दिलेल्या महत्त्वाच्या सूचनासंबंधीचा सारांश जोडपत्र दोन मध्ये थोडक्यात दिलेला आहे. हा व त्यासाठी दिलेल्या इतर सूचना हा, या शासकीय परिपत्रकात देण्यात आलेल्या सूचनांना पूरक असतील.

१७. अंतिमतः असे स्पष्ट दिसून येईल की, समाजाच्या दुर्बल घटकांच्या बाजूने असलेल्या सरकारी तत्परतेने व परिणामकारकपणे [illegible] करण्यासंबंधात तरतूद करता यावी म्हणून नेहमीची यंत्रणा व कायद्याने घालून दिलेली कार्यपद्धती अधिक मजबूत करणे हा या परि-

National Human Rights Commission
Providing information to and reporting to it about incidents of deaths in custody within 24 hours.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Home Department (Special)
No.HRC 1194/GI-273/CR-3/SPL-1.B,
Mantralaya, Bombay-400 032.

Dated the 15 th March 1995.

CIRCULAR

As we all know, human rights matters are assuming increasing importance and engaging the attention of the international community in general and the human rights activists/civil liberties groups (both international and national) in particular. Both Central and State Govt. attach great importance to the human rights issues with a view to ensure that the human rights of the citizens are adequately safeguarded as envisaged in the Constitution. The setting up of the Human Rights Commission is considered to be a step towards fulfilment of this objective. A National Human Rights Commission has been constituted under the Protection of Human Rights Ordinance, 1993 (subsequently replaced by the Protection of Human Rights Act, 1993 on 8-1-1994) in October, 1993. The Commission has been entrusted with some statutory functions, which include inquiring, suo-moto or on a petition presented to it by victim or any person on his behalf, into complaint of -(i) violation of human rights or abetment thereof; or (ii) negligence of the prevention of such violation, by a public servant.

2. To enable the Commission to perform its statutory function, the protection of Human Rights Act, 1993, vests in the Commission all the powers of a Civil Court trying a suit under the Code of Civil Procedure, 1908. This includes, inter-alia, the powers to require any person to furnish information on such points or matters as, in the opinion of the Commission, may be useful for or relevant to the subject matter of the inquiry and any person so required is legally bound to furnish such information.

2/.....

The Commission also has powers to enter any building or premises and seize any document or take extracts or copies therefrom, subject to the provisions of Section 100 of the Code of Criminal Procedure, 1973, in so far as it may be applicable. To facilitate inquiry by the Commission the Act empowers the Commission in particular to :-

(i) Call for information or report from the Central Government or any State Government or any other authority or organisation subordinate thereto within such time as may be specified by it;

Provided that-

(a) if the information or report is not received within the time stipulated by the Commission, it may proceed to inquire into the complaint on its own;

(b) if, on receipt of information or report, the Commission is satisfied either that no further inquiry is required or that the required action has been initiated or taken by the concerned Government or authority, it may not proceed with the complaint and inform the complainant accordingly;

(ii) Without prejudice to anything contained in clause (i), if it considers necessary, having regard to the nature of the complaint, initiate an inquiry.

3. It may be seen that the procedure prescribed for obtaining a Report from the Central Government or any State Government or any other authority or organization subordinate thereto is a very useful option, both from the point of view of the Commission and the concerned Government/authority. It is observed that the Commission has been taking recourse to the powers given to it in the majority of the complaints received by it by asking the Central Government/State Government to give a report in the first instance. This Section gives the Commission option to even close the case if it is satisfied that either no further inquiry is required or the required action has been initiated or taken by the concerned Government or authority. It would, therefore, be in the interest of the Government to give

3/.....

prompt reports to the Commission covering, inter-alia, the factual detailed report regarding the complaint as also the action initiated/proposed to be taken by the concerned Government. This would not only help the Commission to facilitate its inquiry but also the State Government which is given a reasonable opportunity of vindicating its position. On the other hand, if a delayed reply or no reply is given to the Commission, it may compel the Commission to initiate its own inquiry, the report of which it is empowered to publish together with the comments of the concerned Government or authority, after giving one month's time to such concerned Government, under Sub-section (5) and (6) of /section 18 of the Act. In this, there is a possibility that the Commission may publish the fact that concerned Government/authority has not sent the report called by the Commission, which will obviously have adverse implications, on the image of the Government and cause avoidable criticism and adverse publicity.

4. Effectiveness of the National Human Rights Commission would depend, to a large extent, on the cooperation extended to it by the State Government or any other subordinate authority or organisation. It is, therefore, requested to extend maximum cooperation to the National Human Rights Commission whenever any information or a report in regard to a complaint of violation of human rights is received from the Commission.

5. As regards custodial deaths, the District Magistrates/Superintendents of Police/Commissioners of Police are requested to report incidents of deaths in custody within 24 hours of its occurrence or within 24 hours of having come to know the incident.

6. All Departments of Mantralaya are requested to

4/....

bring these instructions to the notice of all concerned.

(R. D. Tyagi)

Principal Secretary to the Government of Maharashtra
Home Department (Special).

Copies to:-

All Secretaries of the Departments in Mantralaya.

The Director General of Police, Maharashtra State, Bombay.

All Commissioners of Police.

All Superintendents of Police.

All District Magistrates.

All Range Deputy Inspector Generals of Police.

The Additional Director General of Police, CID (Crime), Pune.

All Commandants of S.R.P.F. Groups.

All Desks in Home Department.

All Supervisory Officers in Home Department.

क्रमांक : पोमसं/२२/पोकोमु/शासन/९५ मुंबई, दि. .५.९५
प्रत आवश्यक व योग्य त्या कार्यवाहीसाठी.

(रा. गो. कुलकर्णी)
पोलीस महासंचालक यांचे करिता

प्रति,

सर्व पोलीस आयुक्त.

सर्व पोलीस अधीक्षक [जिल्हे व रेल्वेज]

सर्व समादेशक, रा.रा.पो.बल गट.

प्रत :-

अपर पोलीस महासंचालक, गु.अ.वि. [गुन्हे], म.रा. पुणे.

आयुक्त, गु.अ.वि. [गुप्तवार्ता], म.रा. मुंबई.

विशेष पोलीस महानिरीक्षक, प्रशिक्षण व खास पथके, मुंबई.

विशेष पोलीस महानिरीक्षक, रा.रा.पो.बल, म.रा. मुंबई.

कारागृह महानिरीक्षक, म.रा. मुंबई. पुणे.

सर्व परिक्षेत्रीय पोलीस उप महानिरीक्षक.

पोलीस उप महानिरीक्षक, नागरी हक्क संरक्षण, मुंबई.

पोलीस उप महानिरीक्षक, महामार्ग सुरक्षा पथक, मुंबई.

महाराष्ट्र शासन

क्रमांक :- संकीर्ण - २००८/यादी/प्र. क्र. ५५३/मावक-५
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२.
फोन नं. २२०२९५२६ फॅक्स २२८३६६८८
दिनांक :- १५ एप्रिल, २०१०

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त (महसुल)
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व उपजिल्हाधिकारी,
सर्व उपविभागीय अधिकारी,
सर्व अध्यक्ष, विभागीय जाती प्रमाणपत्र पडताळणी समिती,
सर्व सदस्य सचिव तथा संशोधन अधिकारी, विभागीय जाती प्रमाणपत्र पडताळणी समिती.

विषय :- महाराष्ट्र राज्याची अनुसूचित जाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्गाची यादी — सुधारणा

संदर्भ :- समक्रमांकीत दिनांक २६ सप्टेंबर, २००८ चे पत्र.

महाराष्ट्र राज्यातील अनुसूचित जाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्गातील दिनांक २६ सप्टेंबर, २००८ रोजी यादी अद्ययावत करण्यात आली असून ती जाती प्रमाणपत्र देणाऱ्या व त्याची पडताळणी करणाऱ्या सक्षम प्राधिकाऱ्यांना तसेच मागासवर्गीयांचे लाभ लागू करताना सदरहू यादीचा उपयोग व्हावा याकरीता सुलभ संदर्भासाठी जाती जमातीचे एकत्रित संकलन स्वरुपात यादी असून ती यादी शासनाच्या www.maharashtra.gov.in संकेतस्थळावर ठेवण्यात आली आहे. सदर अनुसूचित जातीच्या यादीमध्ये केंद्र शासनाने वेळोवेळी केलेल्या सुधारणेस अनुसरून राज्याच्या उपरोक्त अनुसूचित जातीच्या यादीतील अ. क्र. ८, ११, १२, व २५ यामध्ये सुधारण करण्यात आली असून ती खालील प्रमाणे आहे :-

अ.क्र.	जातीच्या यादीतील अनुक्रमांक	केंद्र शासनाच्या यादीत असलेल्या तथापि महाराष्ट्राच्या यादीत नसलेल्या जातीचे नोंद	राज्याच्या यादीतील पुर्वीची नोंद	राज्याच्या यादीतील सुधारीत नोंद
१	८	बसोड	बसोर, बुरुड, बांसोर, बांसोडी	बसोर, बुरुड, बांसोर, बांसोडी, **बसोड**
२	११	समगारा, चर्मकार, परदेशी चामार	भांबी, भांभी, असादरू, असोदी, चामडिया, चमार, चमारी, चांभार, चमगार, हरळय्या, हराळी, खालपा, माचीगार, मोचीगार, मादर, मादिग, मोची, तेलगू मोची, कामाटी मोची, राणीगार, रोहिदास, नोना, रामनामी, रोहित, सम्मगार, सतनामी, सुरज्यवंशी, सुरज्यरामनामी	भांबी, भांभी, असादरू, असोदी, चामडिया, चमार, चमारी, चांभार, चमगार, हरळय्या, हराळी, खालपा, माचीगार, मोचीगार, मादर, मादिग, मोची, तेलगू मोची, कामाटी मोची, राणीगार, रोहिदास, नोना, रामनामी, रोहित, समगार, सतनामी, सुरज्यवंशी, सुरज्यरामनामी, **समगारा, चर्मकार, परदेशी चामार**

अ.क्र.	जातीच्या यादीतील अनुक्रमांक	केंद्र शासनाच्या यादीत असलेल्या तथापि महाराष्ट्राच्या यादीत नसलेल्या जातीचे नोंद	राज्याच्या यादीतील पुर्वीची नोंद	राज्याच्या यादीतील सुधारीत नोंद
३	१२	कोरार झाडमल्ली हेला	भंगी, मेहतर, ओलगाना, रुखी, मलकाना, हलालखोर, लालबेगी, बाल्मिकी, करोर, झाडगल्ली	भंगी, मेहतर, ओलगाना, रुखी, मलकाना, हलालखोर, लालबेगी, बाल्मिकी, कोरार, **झाडमल्ली**, हेला
४	२५	हलसवार	हलसार, हसलार, हुलसवार, हुलसवार	हलसार, हसलार, हुलसवार, **हलसवार**

२. जातीचे दाव्याची तपासणी करताना सर्व संबंधीत प्राधिकाऱ्यांनी अनुसुचित जातीच्या यादीमध्ये करण्यात आलेल्या उपरोक्त सुधारणांची नोंद घेऊन त्या प्रमाणे उचित ती कार्यवाही करावी.

३. ज्या अर्जदारास "करोर", "झाडगल्ली" या नावाने जातीची प्रमाणपत्रे, जात वैधता प्रमाणपत्रे यापुर्वी पारीत करण्यात आलेली असल्यास, अशा अर्जदाराची जातीची नोंद उपरोक्त सुधारीत नोंदी प्रमाणे अनुक्रमे "कोरार", "झाडमल्ली" अशी समजण्यात यावी.

३. सदरची अनुसूचित जातीच्या यादीतील सुधारण महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर टाकण्यात आली असून त्याचा संकेतांक क्रमांक २०१००४१५१५३३१९००१ असा आहे. सदर यादी सर्व जनतेसाठी खुली असून सदरहू वेबसाईट वरून तीचे अवलोकन करावे वा प्रत प्राप्त करून घ्यावी.

स्वा /-

(सतीश गवई)

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

१) सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२ यांना विनंती की, उपरोक्त झालेल्या सुधारणाची माहिती त्यांनी त्यांच्या अखत्यारीतील सर्व आस्थापनांना करावी.

२) संचालक, समाजकल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

३) उपव्यवस्थापक (जनगणना कार्य), गृह मंत्रालय, निदेशालय, जनगणना कार्यालय महाराष्ट्र , एक्सचेंज बिल्डींग, दुसरा

NOTIFICATION

Law and Judiciary Department,
Madam Kama Road,
Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai- 400032.
Dated: 15.10.2016.

Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989

No. SPC 1316/C.R.143/D-IX : In exercise of the powers conferred by sub-section (1) of section 14 of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989, as amended by Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, the Government of Maharashtra, with the concurrence of Hon'ble The Chief Justice of the Bombay High Court, hereby specifies-

i. the existing Special Courts at Aurangabad, Nagpur and Thane as Special Courts to try the offences under Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989 as amended by Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015,

ii. the Courts of Session at Amravati, Nashik, Pune and Mumbai as Special Courts to try the offences under Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989 as amended by Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, and

iii. all the existing Courts of Session at all District Sub-divisions in the State, as the Special Courts to try the offences under the Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989 as amended by Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

पो. म. सं. म. रा. मुंबई
06 21
16308/16
21 OCT 2016

(N.P. Dhote)
Legal Advisor-cum-Joint Secretary

No. SPC 1316/C.R.143/IX
Law and Judiciary Department,
Madam Kama Road,
Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai- 400032.
Dated: 15.10.2016.

Copy forwarded with compliments for information to-

1. The Registrar General, Bombay High Court,
2. Secretary, Social Justice & Special Appears Department, Mantralaya, Mumbai,
3. Director General of Police, Mumbai
4. Principal District and Session Judges, All Districts of the State,
5. The Home Deptt. (Special Branch), Mantralaya, Mumbai,
6. The Public Prosecutor, All District of the State,
7. The Manager, Government Central Press, Mumbai with a request to publish the Notification in Maharashtra Government Gazette, Extra-ordinary, Part IV-A and to send 10 copies thereof to this Department.

२५९
२८१
(५०)
(१०९)

परिपत्रक क्रमांक : पीसीआर-०७०४/प्र.क्र.१२१/विशा-८
गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक - १६ ऑगस्ट, २००४.

विषय:- विमुक्त जाती व भटक्या जमातीवरील पोलीस अन्यायाबाबत.

राज्यामध्ये अ.जा. / अ.ज. यांना घटनात्मक संरक्षण असल्यामुळे नागरी हक्क संरक्षण कायदा १९५५ व अ.जा.अ.ज. (अत्याचार प्रतिबंधक) कायदा, १९८९ अंतर्गत त्यांना विशेष संरक्षणाची तरतुद करण्यात आलेली आहे. मात्र राज्यातील विमुक्त जाती व भटक्या जमातीसाठी वेगळयाने कायदेशीर तरतूद करण्यात आलेली नाही.

२. गुन्हेगारी पार्श्वभूमी असलेल्या समाजातील सामान्य व्यक्ती समाजाच्या प्रवाहाबरोबर येण्याचा प्रयत्न करित आहेत तथापि, असे निदर्शनास आले आहे की, ब-याचवेळी निरपराध व्यक्तींना सरसकट गुन्हेगार समजून पोलीस रात्री-अपरात्री चौकशी न करता अटक

करावा व पोलीसांकडून [illegible]

होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी, जेणेकरुन जनसामान्यामध्ये पोलीस हा जनतेचा मित्र आहे ही भावना वाढीस लागेल. यासाठी पोलीस दलातील अधिकारी / कर्मचा-यांनी प्रयत्नशील रहावे. याबाबत कुचराई करणा-या अधिकारी / कर्मचा-यावर कारवाई करण्यात येईल.

४. वरील आदेशाची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी सर्व पोलीस घटक प्रमुखांनी आपल्या अधिपत्याखालील सर्व पोलीस अधिकारी / कर्मचा-यांना सत्वर सुचना दयाव्यात.

(रमेश शिंदे)
उप सचिव (विशेष) महाराष्ट्र शासन, गृह विभाग.

प्रत माहितीसाठी रवाना.

१) पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
२) सर्व परिक्षेत्रीय विशेष पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
३) विशेष पोलीस महानिरीक्षक (ना.ह.सं.) , महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
४) सर्व पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
५) सर्व पोलीस अधिक्षक, महाराष्ट्र राज्य.
६) प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
७) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, [illegible]

नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ तथा अनुसूचित जाती / जमाती अत्याचार प्रतिबंधक कायद्यांतर्गत खटले चालविण्यासाठी राज्यातील प्रत्येक विभागात एक असे एकूण सहा अनन्य विशेष न्यायालय(Exclusive Special courts) स्थापन करणे.

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांकः युटीए २०११/प्र. क्र.३/सुधार-१

मंत्रालय विस्तार इमारत, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांकः- १७ नोव्हेंबर, २०११

वाचा:- १) शासन अधिसूचना,विधी व न्याय विभाग क्र.सीआरसी ५०९२/१२३० (११४)/का ९ दि.१०/६/९४

२)एसपीआर ११०७/(१६०)-XIV दि.८/११/२००७

३)सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय,नवी दिल्ली यांचे अर्ध शासकीय पत्र क्र.११०१४/२३/२००७-पीसीआर डेस्क दि.२८/२/२०११.

<u>प्रस्तावना</u> :-

भारतीय गणराज्याच्या सहाव्या वर्षी संसदेने संविधानाच्या अनुच्छेद १७ द्वारे अस्पृश्यता नष्ट करण्यात आल्याने एखाद्या व्यक्तीला उपार्जित होणाऱ्या कोणत्याही हक्कापासून वंचित ठेवले किंवा ठेवण्याचा प्रयत्न केल्यास, अस्पृश्यता पाळणे अथवा त्याचा प्रचार करणे यासाठी शिक्षा विहित करण्यासाठी नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ संपूर्ण देशात लागू करण्यात आला .

२. तद्नंतर देशात समता व समानता प्रस्थापित करण्यासाठी अनुसूचित जाती-जमातीच्या लोकांवर होणाऱ्या अत्याचारास प्रतिबंध करणे , अत्याचारग्रस्ताला न्याय देण्यासाठी असे गुन्ह्यांचे खटले चालविण्यासाठी विशेष न्यायालय स्थापन करणे व सदर गुन्ह्यातील अत्याचारग्रस्त पिडीतांचे पुनर्वसन करण्यासाठी व त्यांच्याशी संबंधित किंवा तद्नुषंगिक बाबींसाठी तरतूद करण्यासाठी संसदेने चाळीसाव्या वर्षी दिनांक ११ सप्टेंबर १९८९ च्या अधिसूचने अन्वये संपूर्ण देशभरात (जम्मू व काश्मीर राज्य वगळता) अनुसूचित जाती/जमाती अत्याचार प्रतिबंधक अधिनियम १९८९ लागू केला तसेच सदर

संदर्भाधीन दिनांक ८ नोव्हेंबर २००७ च्या अधिसूचने अन्वये राज्यातील सर्व अतिरिक्त सरकारी अभियोक्त्यांना विशेष सरकारी अभियोक्ता म्हणून विनिर्दिष्ट केले आहे.

३. उक्त कायद्यांतर्गत दाखल गुन्ह्यांतील न्यायालयात प्रलंबित असलेली प्रकरणे,संपूर्ण देशाच्या तुलनेत महाराष्ट्र राज्यात सदर कायद्यांतर्गत दाखल गुन्ह्यांतील दोषसिध्दीचे अल्प प्रमाण,खटले निकाली काढण्याचे अल्प प्रमाण या बाबी विचारात घेऊन अनु.जाती/जमाती कायद्याची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी आवश्यक उपाययोजना करण्याच्या सूचना केंद्र शासनाकडुन वेळोवेळी देण्यात आल्या आहेत तसेच अनुसूचित जाती/ जमाती अत्याचार प्रतिबंधक नियम, १९९५ च्या नियम १६ (१) अनुसार स्थापन केलेल्या राज्य स्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीनेही दिनांक ३० सप्टेंबर २०१० व दि.७ फेब्रुवारी २०११ च्या बैठकीत देखील उक्त कायद्यांतर्गत दाखल न्यायालयीन प्रलंबित प्रकरणे व अल्प दोषसिध्दी याबाबत गांभीर्याने दखल घेतली.प्रलंबित प्रकरणांचा जलदगतीने निपटारा करण्यासाठी व दोषसिध्दीचे प्रमाण वाढावे यासाठी राज्यातील ६ महसूली विभागात प्रत्येकी १ अनन्य विशेष न्यायालय स्थापन करण्याचा प्रस्ताव मंत्रीमंडळास सादर करण्याचे निर्देश उक्त समितीने दिले.

४. उक्त कायद्यांतर्गत दाखल झालेले खटले चालविण्यासाठी स्वतंत्र न्यायालय नसल्याने इतर खटल्यांच्या कामकाजामुळे सदर कायद्यांतर्गत दाखल खटले प्रलंबित रहातात. खटले सुनावणीस येण्यास दिर्घ कालावधी(३-५ वर्ष) लागत असल्याने फिर्यादीस व साक्षीदारास स्वारस्य राहत नाही, तसेच दोषसिध्दीचे अत्यल्प प्रमाण,केंद्रशासनाने वेळोवेळी दिलेल्या सूचना,राज्य स्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीची शिफारस इ.बाबी विचारात घेऊन, अनन्य विशेष न्यायालय(Exclusive Special courts) स्थापन करण्याचा प्रस्ताव मंत्रिमंडळ मान्यतेसाठी सादर करण्यात आला. दि.५ ऑक्टोबर २०११ रोजी मंत्रालय,मुंबई येथे झालेल्या बैठकीत मंत्रिमंडळाने सदर प्रस्तावास मान्यता दिली आहे.

शासन निर्णय:-

वरील वस्तुस्थितीच्या अनुषंगाने नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ तथा अनुसूचित जाती / जमाती अत्याचार प्रतिबंधक कायद्यातर्गत खटले चालविण्यासाठी राज्यातील प्रत्येक विभागात एक अशी एकूण सहा अनन्य विशेष न्यायालय(Exclusive Special courts) स्थापन करण्यास खालीलप्रमाणे शासन मान्यता देत आहे :-

१) केवळ अनुसूचित जाती/ जमाती अत्याचार प्रतिबंधक अधिनियम १९८९ व नागरी हक्क संरक्षण कायदा १९५५ अंतर्गत दाखल खटले चालविण्यासाठी राज्यातील ६ विभागात प्रत्येकी एक अशी सहा अनन्य विशेष न्यायालये स्थापन करण्यात यावी.

२) सदरहू ६ न्यायालयासाठी प्रत्येकी रु.३७,०८,४२०/-प्रमाणे रू.२,२२,५०,५२०/-आवर्ती व रु. [illegible]०५,९१५/- अनावर्ती असा एकूण रू.२,८०,५६,४३५/- एवढा खर्च येणार आहे.या खर्चाची तरतूद केंद्र शासन ५०% व राज्य शासन ५०% या प्रमाणात असून या खर्चास शासननिर्णयासोबतच्या **जोडपत्र अ** मध्ये

शासन निर्णय क्रमांक,सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग क्र.:युटीए २०११/प्र. क्र.३/सुधार-१ दिनांकः- १७ नोव्हेंबर, २०११ चे जोडपत्र अ

आवर्ती व अनावर्ती खर्चाचा पदनिहाय व जिल्हानिहाय तपशिल

सहा अनन्य विशेष न्यायालयांसाठी खालील तक्त्यात दर्शविल्याप्रमाणे प्रत्येकी १३ पदे या प्रमाणे ६ न्यायालयांसाठी, ७८ पदे निर्माण करण्यात येतील

आवर्ती खर्चाचा तपशील

अ.क्र	पदे	पद संख्या	सुधारित	
			वेतनश्रेणी	वार्षिक खर्च (अंदाजित)
१	जिल्हा न्यायाधीश व अपर सत्र न्यायाधीश	१	५१५५०-१२३०-५८९३०-१३८०-६३०७०	९,६४,६६८
२	अधिक्षक	१	९३००-३४८००+४३००	३,८६,६८८
३	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	१	९३००-३४८००+४४००	४,३७,६१६
४	वरिष्ठ लिपिक	२	५२००-२०२००+२४००	५,०३,४००
५	कनिष्ठ लिपिक	३	५२००-२०२००+१९००	५,८१,७२४
६	बेलीफ	२	५२००-२०२००+१९००	३,८७,८१६
७	शिपाई	३	४४४०-७४४०+१३००	४,४६,५०८
	एकूण	१३		३७,०८,४२०

अनावर्ती खर्चाचा तपशील

अ.क्र.	जिल्हा	अंदाजित खर्च
१	ठाणे	६,८९,२५७
२	नाशिक	६,७१,६५८
३	पुणे	८,६५,०००
४	औरंगाबाद	११,३०,०००
५	अमरावती	९,८५,०००
६	नागपूर	१७,६५,०००
	एकूण	५८,०५,९१५

दर्शविल्याप्रमाणे पदनिहाय/जिल्हानिहाय मान्यता देण्यात येत आहे.संदर्भाधीन दि.२८/२/२०११ च्या पत्रान्वये केंद्रशासनाने ५०% तरतूद करण्यास मान्यता दिली आहे.

३) शासन कार्यनियमावली व विहीत कार्यपध्दतीनुसार सदर न्यायालयासाठी आवश्यक ७८ पदांच्या निर्मितीस लेखा व कोषागारे सचिव समिती आणि उच्चाधिकार समितीची मान्यता विधी व न्याय विभागामार्फत घेण्यात यावी.

४. सदर शासन निर्णय मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेनंतर निर्गमित करण्यात येत आहे.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध केला असून त्याचा सांकेतांक २०१११११२०९०५२०००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(गो.ग.आल्हाट)
उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,
मा.मुख्यमंत्री, यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा.उपमुख्यमंत्री यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा. मंत्री (सा. न्या.) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा.मंत्री,गृह विभाग /राज्य उत्पादन शुल्क, यांचे स्वीय सहाय्यक,मंत्रालय, मुंबई,
मा.मंत्री, विधी व न्याय विभाग,यांचे स्वीय सहाय्यक,मंत्रालय, मुंबई.
मा. राज्यमंत्री (सा.न्या) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा. राज्यमंत्री ,गृह विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा.राज्यमंत्री, विधी व न्याय विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव (नियोजन विभाग)यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
प्रधान सचिव (वित्त विभाग) यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.

रजिस्ट्री सं. डी. एल.-33004/99 REGD. NO. D. L.-33004/99

भारत का राजपत्र
The Gazette of India

असाधारण
EXTRAORDINARY
भाग II—खण्ड 3—उप-खण्ड (ii)
PART II—Section 3—Sub-section (ii)
प्राधिकार से प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY

सं. 136] नई दिल्ली, सोमवार, जनवरी 18, 2016/पौष 28, 1937
No. 136] NEW DELHI, MONDAY, JANUARY 18, 2016/PAUSA 28, 1937

सामाजिक न्याय और अधिकारिता मंत्रालय
(सामाजिक न्याय और अधिकारिता विभाग)

अधिसूचना

नई दिल्ली, 18 जनवरी, 2016

का.आ. 152(अ).—केंद्रीय सरकार, अनुसूचित जाति और अनुसूचित जनजाति (अत्याचार निवारण) संशोधन अधिनियम, 2015 (2016 का सं. 1) की धारा 1 की उप-धारा (2) द्वारा प्रदत्त शक्तियों का प्रयोग करते हुए, 26 जनवरी 2016 को ऐसी तारीख के रूप में नियत करती है जिसको उक्त अधिनियम के उपबंध प्रवृत्त होंगे।

[सं. 11012/1/2002-पीसीआर (डेस्क)]

आईन्द्री अनुराग, संयुक्त सचिव

MINISTRY OF SOCIAL JUSTICE AND EMPOWERMENT
(Department of Social Justice and Empowerment)

NOTIFICATION

New Delhi, the 18th January, 2016

S.O. 152(E).—In exercise of the powers conferred by sub-section (2) of section 1 of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015 (1 of 2016), the Central Government hereby appoints the 26th day of January, 2016 as the date on which the provisions of the said Act shall come into force.

[No. 11012/1/2002-PCR (Desk)]

AINDRI ANURAG, Jt. Secy.

257 GI/2016

Printed by the Manager, Government of India Press, Ring Road, Mayapuri, New Delhi-110064 and Published by the Controller of Publications, Delhi-110054.

NOTIFICATION

Law and Judiciary Department
Madam Kama Marg,
Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai-400032.
Date 19.09.2015.

146592/15

The Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Ordinance 2014

No. SPC 1314/C.R.-151/D-IX : In exercise of the powers conferred by section 14 of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Ordinance, 2014 the Government of Maharashtra, with the concurrence of Hon'ble the Chief Justice of the Bombay High Court, hereby appoint all the Court of Sessions at Mumbai and at District Headquarter and Taluka places (wherever existing) in every Judicial District to preside over the Special Courts to exercise jurisdiction and power under the said Ordinance, for the area comprising within the sessions division for which they are appointed under section 9 of the Code of Criminal Procedure, 1973 for trial of the cases registered during the period of validity of the said ordinance under section 14 of the said Ordinance.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(N.P.Dhote)
Legal Advisor-cum-Joint Secretary

No. SPC 1314/C.R-151/D-IX
Law and Judiciary Department
Madam Kama Marg,
Hutatma Rajguru Chowk, Mantralaya,
Mumbai-400032.
Date 19.09.2015.

Copy forwarded with compliments for information to-

1. Advocate General, Maharashtra State, Mumbai,
2. The Registrar General, High Court, Mumbai
3. Director General of Police, Maharashtra State, Mumbai,
4. All District & Session Judges,

d-9/notification-cr-151

349

3303

E-1 DEC 2010

महाराष्ट्र राज्य माहिती आयोग

क्रमांक : मुमाआ २००९/प्र.क्र.२०/०१
राज्य माहिती आयोग,
१३ वा मजला, नवीन प्रशासन भवन,
मंत्रालयासमोर, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : १९ नोव्हेंबर, २०१०

1703 57/10

प्रति,

पोलीस महासंचालक,
महाराष्ट्र राज्य पोलीस मुख्यालय,
शहीद भगतसिंग मार्ग, मुंबई ४०० ००१.

विषय :- <u>माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ चे कलम ४ (१) चे व महाराष्ट्र सार्वजनिक अभिलेख अधिनियम, २००५ चे अंमलबजावणीबाबत.</u>

आयोगाकडे नागरिक पत्रव्यवहाराद्वारे तसेच तक्रारींच्या द्वारे सार्वजनिक प्राधिकरणातील माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ चे तरतुदींचे सार्वजनिक प्राधिकरणांकडून अंमलबजावणी होत नाही अशा तक्रारी अधिनियमाचे कलम १८ (१) प्रमाणे दाखल करतात किंवा अधिनियमाचे कलम १९ (३) अन्वये द्वितीय अपीलं दाखल होतात त्यावरून आयोगाचे असे निदर्शनास आले आहे की, सार्वजनिक प्राधिकरणाने कलम ४ (१) ची अंमलबजावणी स्वत: करावयाची असूनसुध्दा पूर्णत: झालेली नाही व त्याकरिता कलम १९ (८) प्रमाणे अधिनियमाचे अनुपालन करणे, सुनिश्चित करण्यासाठी आवश्यक असतील, अशा उपाययोजना करण्यास सार्वजनिक प्राधिकरणांस फर्माविण्याचे अधिकार राज्य माहिती आयोगास दिलेले आहेत. त्या अधिकारान्वये कलम ४ (१) चे अंमलबजावणीबाबत सार्वजनिक प्राधिकरणांचे प्रमुखांना खालीलप्रमाणे फर्माविण्यात येते.

२. माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ दिनांक १२-१०-२००५ रोजी अंमलात आला हे आपणास विदित आहेच. परंतु सदरचा नियम अंमलात येण्यापूर्वी अधिनियमाचे कलम ४ चे पोटकलम (१) च्या तरतुदी दिनांक १५ जुन २००५ रोजी अंमलात आलेल्या आहेत. त्याचा

अर्थ कलम ४ चे पोटकलम (१) च्या तरतुदीची अंमलबजावणी करण्याकरिता १२० दिवसांची मुदत अधिनियमाच्या तरतुदी पूर्णपणे अंमलात येण्यापूर्वी प्राथमिक तयारी म्हणून दिली होती. कलम ४ (१) मध्ये १७ उपकलमे आहेत व या १७ उपकलमामध्ये त्या त्या सार्वजनिक प्राधिकरणातील व उपप्राधिकरणातील कार्यालयामधील कामकाजाची पध्दती व होणाऱ्या कामकाजाबद्दल तसेच अधिकारी व कर्मचारी यांचेबद्दलची माहिती ही सर्व कार्यालयातील नोटीस बोर्डवर आणि अनुदानाचे उपलब्धतेनुसार संगणकीकरण करुन त्या त्या सार्वजनिक प्राधिकरणाच्या संकेत स्थळावर उपलब्ध करुन देणे बंधनकारक करण्यात आलेले आहे. परंतु ५ वर्ष पूर्ण होत आली तरी याबाबत बऱ्याचशा सार्वजनिक प्राधिकरणामध्ये कार्यवाही झालेली आहे असे दिसून येत नाही.

३. कलम ४ (१) मध्ये स्वतः माहिती प्रसिध्द करण्याची जबाबदारी ही प्रत्येक सार्वजनिक प्राधिकरणावर टाकण्यात आलेली आहे. याचा अर्थ ती प्रत्येक सार्वजनिक प्राधिकरणाच्या प्रमुखाची जबाबदारी आहे असा होतो. आतापर्यन्त कलम ४ (१) च्या तरतुदीतील अंमलबजावणी झालेली नाही असे जे आयोगाचे निदर्शनास आलेले आहे याचा अर्थ त्या त्या सार्वजनिक प्राधिकरणाच्या, उपप्राधिकरणाच्या किंवा कार्यालयाचे प्रमुखांनी ही जबाबदारी पार पाडलेली दिसून येत नाही.

४. कलम ४ (१) च्या तरतुदीची अंमलबजावणी केल्यास माहिती मागण्याचे प्रमाण हे कमी होऊ शकेल. एकूण उपकलमे १७ मधील माहिती जर कार्यालयातील नोटीस बोर्डवर किंवा संकेतस्थळावर उपलब्ध झाली किंवा कार्यालयात विशिष्ट कक्षात निरीक्षणास उपलब्ध करुन दिल्यास नागरिकांना ती माहिती मागण्याचे कारण राहणार नाही व मागितली तरी ती कार्यालयाचे नोटीस बोर्डवर आहे किंवा संकेतस्थळावर किंवा विशिष्ट कक्षात उपलब्ध आहे हे त्यांच्या निदर्शनास त्या त्या माहिती अधिकाऱ्यास आणता येईल. पर्यायाने जन माहिती अधिकारी यांचेकडे

माहितीच्या अर्जाचा बोजा हा कमी होऊ शकतो व तसेही ई गव्हर्नन्सच्या माध्यमातून संपूर्ण माहिती ही उपलब्ध झाल्यास माहितीचे प्रशासन, व्यवस्थापन, शासकीय अभिलेख्याचे व्यवस्थापन, नागरिकांचे प्रती लोकसेवेची जबाबदारी व कर्तव्य शासकीय कामकाजातील पारदर्शकता व उत्तरदायित्व याबद्दलची स्पष्टता येईल. तशी ती संपूर्ण माहिती खुली केल्यावर ती सतत अद्ययावत सुध्दा केल्यास नागरिकांना ती त्यांच्यासाठी स्थानिक भाषेत केव्हाही पाहता येईल. याकरिता शासनाने सुध्दा वेळोवेळी परिपत्रके काढलेली आहेत. वरील कलम ४ (१) च्या तरतुदीचे पालन कसोशीने होण्याची गरज आहे असे आपणासही दिसून येईल व कलम ४ च्या पोटकलम (२), (३) व (४) च्या सूचनांची अंमलबजावणीची कार्यवाही केल्यास नागरिकांना अर्ज न करता माहिती उपलब्ध होईल अशी आयोगाची खात्री आहे. वरीलप्रमाणे कार्यवाही त्वरीत झाली पाहिजे.

५. अधिनियमाचे कलम ६ (१) च्या अर्जाप्रमाणे अर्जदारास ३० दिवसात माहिती मिळाली नाही किंवा अपूर्ण माहिती दिली इत्यादी कारणास्तव कलम १९ (१) प्रमाणे त्याच प्राधिकरणाच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांकडे प्रथम अपील दाखल करण्याची तरतूद आहे व सदरचे अपील ३० दिवसांचे आत किंवा विशिष्ट परिस्थिती कारणासहित ४५ दिवसांचे आत निकाली काढण्याची तरतूद बंधनकारक आहे. परंतु काही प्रथम अपिलीय अधिकारी हे एक तर अपीलाची सुनावणीच घेत नाहीत, माहिती अधिकारी यांनी माहिती द्यावी असा एका ओळीचा आदेश पारित करतात किंवा अपीलकर्ता हा गैरहजर असल्यास अपील खारीज करतात. ही सर्व कृती अपील या प्रक्रियेच्या विरुध्द आहे. त्याच प्राधिकरणाचे वरिष्ठ अधिकाऱ्यांकडे प्रथम अपील अधिकार देण्याचा उद्देश यात संसदेचा हेतू हा माहिती त्याच प्राधिकरणाच्या स्तरावर मिळाली पाहिजे असा आहे. परंतु प्रथम अपिलीय अधिकारी यांच्या वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीमुळे माहिती तर मिळत नाहीच मात्र त्यामुळे राज्य माहिती आयोगाकडे व्दितीय अपीले दाखल होतात. याबाबत प्रथम अपिलीय अधिकारी यांनी त्यांचे स्तरावर त्याच वेळेस माहिती उपलब्ध करुन द्यावी असे आदेश शासनाने देणे जरुरीचे झाले आहे.

६. तसेच बहुतांश सार्वजनिक प्राधिकरणांमध्ये अनेक विकासांचे प्रकल्प व योजना क्षेत्रीय पातळीवर राबविल्या जातात. परंतु त्याबाबतची सांख्यिकी विवरणे एकत्रितपणे कोणत्याही प्राधिकरणाकडे वस्तूसूची, निर्देशांक उपलब्ध नसतात व माहिती मागितल्यावर संपूर्ण तालुक्यातून किंवा उपकार्यालयातून किंवा उपप्राधिकरणातून संकलित करण्याचा प्रयत्न केला जातो व तीस दिवसात अशी माहिती उपलब्ध करुन देणे शक्य होत नाही.

७. अनेक कार्यालयांचे विभाजन केले जाते किंवा नवीन कार्यालये स्थापन केली जातात. त्यावेळेस अभिलेख्यांचे हस्तांतरण व त्याची नोंदणी योग्य रीतीने झालेली आढळून येत नाही व माहिती उपलब्ध होण्यास अडचणीचे होते. अभिलेख्यांचे संकलन, वर्गीकरण व निंदणी करुन विल्हेवाट लावण्याचे नियमांची माहिती व आदेश त्या कार्यालयातील कोणत्याही कर्मचाऱ्यांस/अधिकाऱ्यांस ज्ञात नसते. याकडे प्रामुख्याने विभाग प्रमुखांनी अधीक्षण करणे आवश्यक आहे.

८. अभिलेख जतन करणे व नष्ट करणे याबाबत जी प्रतवारी करण्यात आलेली आहे त्याप्रमाणे सक्षम अधिकाऱ्यांचे आदेश प्राप्त करुन कार्यवाही केली जात नसल्याने कागदपत्रे आढळून येत नाही असे मोघम उत्तर दिले जाते व त्यातून माहिती लपविली जात आहे असे आरोप होतात त्याकरिता योग्य ते आदेश काढून प्रशिक्षण आवश्यक आहे.

९. याकरिता महाराष्ट्र सार्वजनिक अभिलेख अधिनियम, २००५ ची अंमलबजावणी ही कसोशीने त्या त्या सार्वजनिक प्राधिकरणांच्या प्रमुखांनी करावी, त्यामुळे माहितीच्या अर्जानुसार माहिती ही ३० दिवसांचे मुदतीत उपलध करुन देता येईल.

१०. प्रत्येक सार्वजनिक प्राधिकरणाने ३० जानेवारी, २०११ पूर्वी माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम ४ (१) ची अंमलबजावणी केल्याचा अहवाल राज्य माहिती आयोगाचे कार्यालयात पाठवावा. जेणेकरुन अधिनियमाच्या कलम ४ च्या अंमलबजावणीबाबत पूर्तता केलेल्या व न केलेल्या कार्यालयांची माहिती महाराष्ट्र विधानमंडळासमोर कलम २५ (४)

अन्वये सन २०१० या कालावधीकरिता सादर होणाऱ्या ५ व्या अहवालात समाविष्ट करुन महाराष्ट्र विधानमंडळाचे निदर्शनास आणता येईल.

वरील आदेश विभाग प्रमुखांस अग्रेषित केलेले आहेत व त्यामुळे त्यांचे निदर्शनास आणावे. तसे करण्याचे ज्या अधिकारी/कर्मचारी यांनी टाळाटाळ केली असल्यास त्यांचे विरुध्द प्रशासकीय कारवाई करावी.

(विलास पाटील)
मुख्य माहिती आयुक्त
महाराष्ट्र राज्य माहिती आयोग

115

नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ तथा
अनुसूचित जाती/जमाती अत्याचार प्रतिबंधक
कायद्यातंर्गत खटले चालविण्यासाठी राज्यातील
प्रत्येक विभागात एक असे एकूण सहा अनन्य
विशेष न्यायालयासाठी (**Exclusive Special Courts**) ५४ पदांना मान्यता देणेबाबत

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक:युटीए- २०११/प्र. क्र. ३ /सामासु
मंत्रालय विस्तार इमारत, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक:- २० नोव्हेंबर, २०१२.

वाचा :- १) शासन अधिसूचना, विधी व न्याय विभाग क्र. सीआरसी ५०९२/१२३० (११४)/का ९, दिनांक १०/६/९४
२) एसपीआर ११०७/(१६०)-xiv दि. ८/११/२००७
३) सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे अर्ध शासकीय पत्र क्र. ११०१४/२३/२००७-पीसीआर डेस्क, दि.२८/२/२०११
४) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्र. युटीए- २०११/प्र. क्र. ३ /सामासु, दि. १७/११/२०११.
५) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन शुध्दीपत्रक क्र. युटीए- २०११/प्र. क्र. ३ /सामासु, दि. १२/११/२०१२.
६) उपसचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे क्र. पदनि २०१२/ प्र. क्र. ९०/१२/वित्तीय सुधारणा १, दि. २८ ऑगस्ट, २०१२ चे मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली त्यांच्या दालनात झालेल्या उच्चस्तरीय सचिव समितीच्याबैठकीचे इतिवृत्त.

शासन निर्णय :-

भारतीय गणराज्याच्या सहाव्या वर्षी संसदेने संविधानाच्या अनुच्छेद १७ द्वारे अस्पृश्यता नष्ट करण्यात आल्याने एखाद्या व्यक्तीला उपर्जित होणाऱ्या कोणत्याही हक्कापासून वंचित ठेवले किंवा ठेवण्याचा प्रयत्न केल्यास,अस्पृश्यता पाळणे अथवा त्याचा प्रचार करणे यासाठी शिक्षा विहित करण्यासाठी नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५ संपूर्ण देशात लागू करण्यात आला .

२. तद्नंतर देशात समता व समानता प्रस्थापित करण्यासाठी अनुसूचित जाती-जमातीच्या लोकांवर होणाऱ्या अत्याचारास प्रतिबंध करणे , अत्याचारग्रस्ताला न्याय देण्यासाठी असे गुन्हयांचे खटले चालविण्यासाठी विशेष

न्यायालय स्थापन करणे व सदर गुन्हयातील अत्याचारग्रस्त पिडीतांचे पुनर्वसन करण्यासाठी व त्यांच्याशी संबंधित किंवा तद्नुषंगिक बाबींसाठी तरतूद करण्यासाठी संसदेने चाळीसाव्या वर्षी दिनांक ११ सप्टेंबर १९८९ च्या अधिसूचने अन्वये संपूर्ण देशभरात (जम्मू व काश्मीर राज्य वगळता) अनुसुचित जाती/जमाती अत्याचार प्रतिबंधक अधिनियम १९८९ लागू केला.तसेच सदर अधिनियमाची अंमलबजावणी करण्यासाठी दिनांक ३१.३.१९९५ च्या अधिसूचने अन्वये अनुसूचित जाती/ जमाती अत्याचार प्रतिबंधक नियम १९९५ अधिघोषित केले आहेत. सदर कायद्याची अंमलबजावणी विशेषतः गृह विभाग(पोलिसांमार्फत), विधी व न्याय विभाग व सामाजिक न्याय विभागामार्फत होते. सदर अधिनियमांतर्गत स्थापन विशेष न्यायालय हे सत्र न्यायालय असणे आवश्यक आहे. सबब त्याप्रमाणे विधी व न्याय विभागाने संदर्भाधीन दिनांक १० जून १९९४ च्या अधिसूचनेन्वये राज्यातील सर्व जिल्हा सत्र न्यायालयांना विशेष न्यायालय म्हणून विनिर्दिष्ट केले आहे. तसेच सदरहू न्यायालयात खटले चालविण्यासाठी विधी व न्याय विभागाने संदर्भाधीन दिनांक ८ नोव्हेंबर २००७ च्या अधिसूचने अन्वये राज्यातील सर्व अतिरिक्त सरकारी अभियोक्त्यांना विशेष सरकारी अभियोक्ता म्हणून विनिर्दिष्ट केले आहे.

३. उक्त कायद्यांतर्गत दाखल गुन्हयांतील न्यायालयात प्रलंबित असलेली प्रकरणे,संपूर्ण देशाच्या तुलनेत महाराष्ट्र राज्यात सदर कायद्यांतर्गत दाखल गुन्ह्यांतील दोषसिध्दीचे अल्प प्रमाण,खटले निकाली काढण्याचे अल्प प्रमाण या बाबी विचारात घेऊन अनु.जाती/जमाती कायद्याची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी आवश्यक उपाययोजना करण्याच्या सूचना केंद्र शासनाकडुन वेळोवेळी देण्यात आल्या आहेत तसेच अनुसूचित जाती/ जमाती अत्याचार प्रतिबंधक नियम, १९९५ च्या नियम १६ (१) अनुसार स्थापन केलेल्या राज्य स्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीनेही दिनांक ३० सप्टेंबर २०१० व दि.७ फेब्रुवारी २०११ च्या बैठकीत देखील उक्त कायद्यांतर्गत दाखल न्यायालयीन प्रलंबित प्रकरणे व अल्प दोषसिध्दी याबाबत गांभीर्याने दखल घेतली.प्रलंबित प्रकरणांचा जलदगतीने निपटारा करण्यासाठी व दोषसिध्दीचे प्रमाण वाढावे यासाठी राज्यातील ६ महसूली विभागात प्रत्येकी १ अनन्य विशेष न्यायालय स्थापन करण्याचा प्रस्ताव मंत्रीमंडळास सादर करण्याचे निर्देश उक्त समितीने दिले.

४. उक्त कायद्यांतर्गत दाखल झालेले खटले चालविण्यासाठी स्वतंत्र न्यायालय नसल्याने इतर खटल्यांच्या कामकाजामुळे सदर कायद्यांतर्गत दाखल खटले प्रलंबित रहातात, खटले सुनावणीस येण्यास दिर्घ कालावधी(३-५ वर्ष) लागत असल्याने फिर्यादीस व साक्षीदारास स्वारस्य राहत नाही, तसेच दोषसिध्दीचे अत्यल्प प्रमाण.केंद्रशासनाने वेळोवेळी दिलेल्या सूचना,राज्य स्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीची शिफारस इ.बाबी विचारात घेऊन, अनन्य विशेष न्यायालय(Exclusive Special courts) स्थापन करण्याच्या प्रस्तावास व सहा न्यायालयासाठी आवश्यक असणाऱ्या ७८ पदांना दि. ५ ऑक्टोबर, २०११ रोजी मंत्रिमंडळाने मान्यता दिली. त्याअनुषंगाने दि. १७/११/२०११ रोजी शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला. सदर शासन निर्णयातील परिच्छेद ३ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे सदर ७८ पदांच्या मान्यतेसाठीचा प्रस्ताव मुख्यसचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली असलेल्या

उच्चस्तरीय सचिव समितीसमोर ठेवण्यात आला. सदर समितीने दि. २२ ऑगस्ट, २०१२ रोजी झालेल्या बैठकीत सहा विशेष न्यायालयासाठी ५४ पदांच्या (जिल्हा न्यायाधीश व अप्पर सत्र न्यायाधीश १ पद, अधिक्षक १ पद, लघुलेखक (उच्च श्रेणी) १ पद, वरिष्ठ लिपिक १ पद, कनिष्ठ लिपिक २ पदे, बेलीफ १ पद, व शिपाई २ पदे असे प्रत्येक न्यायालयास मिळून ९ पदे) निर्मितीस मान्यता दिली व सदर पदांच्या निर्मितीसाठीचा प्रस्ताव मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत ठेवण्याबाबत उच्चस्तरीय सचिव समितीने निर्देश दिले. तथापि सहा न्यायालयांच्या ७८ पदांसाठी मंत्रिमंडळाची मान्यता घेण्यात आली असल्याने पुन्हा सदर प्रस्ताव मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत ठेवण्याची आवश्यकता नाही. तसेच सहा न्यायालयांसाठी ७८ पदापैकी ५४ पदांना सदर समितीने मान्यता दिली असल्याने उर्वरित २२ पदांची आवश्यकता लागल्यास पुन्हा उच्च स्तरीय समितीसमोर ठेवण्यात येईल. तूर्तास सहा विशेष न्यायालयासाठी ५४ पदांच्या निर्मितीस उच्च स्तरीय सचिव समितीने मान्यता दिली आहे. त्या पदांना शासनस्तरावर मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

वरील वस्तुस्थितीच्या अनुषंगाने नागरी हक्क संरक्षण कायदा १९५५ तथा अनुसुचित जाती/ जमाती अत्याचार प्रतिबंधक कायद्या अंतर्गत खटले चालविण्यासाठी राज्यातील प्रत्येक विभागात प्रत्येकी एक अशी सहा अनन्य विशेष न्यायालये (Exclusive Special Courts) स्थापन करण्याबाबतचा शासन निर्णय दि. १७/११/२०११ अन्वये निर्गमित करण्यात आलाआहे. सद्यस्थितीत सदर न्यायालयासाठी आवश्यक असणाऱ्या ७८ पदापैकी ५४ पदांना मुख्यसचिवांच्या अध्यक्षतेखाली असलेल्या उच्चस्तरीय सचिव समितीने मान्यता दिली असल्याने त्या पदांना शासन मान्यता देतआहे.

२. सदर शासन निर्णय, मुख्यसचिवांच्या अध्यक्षतेखाली असलेल्या उच्चाधिकार समितीने दि. २२ ऑगस्ट, २०१२ रोजी घेतलेल्या बैठकीतील निर्णयाच्या अनुषंगाने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

शि प्र राजपूरकर

(शि प्र.राजपूरकर)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,
मा. मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
मा. उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
मा. मंत्री (गृह/विधी व न्याय/वित्त) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा. मंत्री (सा. न्या.) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.

मा. राज्यमंत्री (गृह/विधी व न्याय/वित्त) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
मा. राज्यमंत्री (सा.न्या) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
प्रधान सचिव, गृह विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
प्रधान सचिव, नियोजन विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
प्रधान सचिव, वित्त विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
प्रधान सचिव, विधी व न्याय विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
सचिव, (सा. न्या) यांचे स्वीय सहाय्यक मंत्रालय, मुंबई.
पोलिस महासंचालक, मुंबई.
विशेष पोलिस महानिरिक्षक, नागरी हक्क संरक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
सर्व पोलीस आयुक्त, मुंबई.
आयुक्त, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, ~~मुंबई~~ पुणे
सर्व विभागीय आयुक्त, मुंबई.
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व पोलिस अधिक्षक, महाराष्ट्र राज्य
सर्व प्रादेशिक उपआयुक्त समाजकल्याण विभाग,
सर्व सहायक आयुक्त समाजकल्याण .
संगणक कक्ष, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय विभाग,मंत्रालय, मुंबई.
निवड नस्ती, सामासु.

Atrocities on Scheduled Castes/
Scheduled Tribes -
First Annual Report of the Commission
for Scheduled Castes/Scheduled Tribes
for the year 1978-79.

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA,
Revenue and Forests Department,
Circular No.S 14/31275/(22390)-L6,
Mantralaya, Bombay-400 032.

Dated ; 21st July 1982.

: CIRCULAR :

The Commission for Scheduled Castes and Scheduled Tribes have, in their First Annual Report for the year 1978-79, made certain recommendations for prevention of atrocities on the land holders belonging to Scheduled Castes/Scheduled Tribes. The Commission has interalia recommended that where there is a dispute between the Scheduled Caste or Scheduled Tribes land holders and persons belonging to other communities over the land belonging to Scheduled Caste/Scheduled Tribes land holder and where the Scheduled Caste or Scheduled Tribes land holder is killed in such dispute, the Government machinery, including police, should ensure that the land in question remains in possession of the heirs of deceased Scheduled Caste/Scheduled Tribes land holder and that in no circumstances the persons, who have committed aggression, are allowed to take over possession of the land involved in such a dispute.

2. According to the orders contained in Govt.Circular, Revenue and Forests Dept.No.RTS/4375/20622-L6,dt.17th Sept.77, before bringing the names of heirs of the deceased holder on record, an entry is first required to be taken in the Heirship (वारस) Register. After the same is inquired into by the Tahsildar or any other authorised officer, has recorded his finding about the heirs of the deceased holder, a direction is to be issued to the Talathis to record mutation in the Register of mutation. In the cases where Scheduled Caste and Scheduled Tribes land holder is killed in a land dispute with the persons belonging to other communities, the Sub-Divisional Officer should ensure that the entry of the heirs of the deceased Scheduled Caste/Scheduled Tribes land holder is taken in the Heirship (वारस) Register immediately on the death of such land holder and that the same is inquired into quickly without loss of any time. The Sub-Divisional Officer (who is also the Sub-Divisional Officer (who is also the Sub-Divisional Magistrate) should also oversee the work of Talathis and inquiry officers and ensure that they comply with the above instructions as soon as any report of killing of the Scheduled Caste/Scheduled Tribes land holder in a land dispute in his Division is received. Similarly the Sub-Divisional Officers should see that the possession of the land involved in such a dispute remains with the heirs of the deceased Scheduled Caste or Scheduled Tribes land holder and that other persons are in no case, allowed to take possession of the land involved in such a dispute. Where necessary police help should also be taken to maintain possession with the heirs of the deceased Scheduled Caste/Scheduled Tribes holder.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

Sd/-
(J.G.[illegible])
Deputy Secretary to the Government of
Maharashtra, Revenue and Forests Department.

To,
All Commissioners of Divisions/All Collectors of Districts.

केंद्र शासनाने सुधारित केलेल्या अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ सुधारित नियम १९९५ च्या अधिन राहून सोबतच्या परिशिष्ठ "अ" मध्ये नमूद केलेल्या अत्याचाराचे प्रकार किंवा गुन्ह्याचे प्रकार व त्यासाठी विहित केलेल्या सुधारित दराप्रमाणे दिनांक २४ सप्टेंबर १९९७ च्या शासन निर्णयान्वये नुकसान भरपाई देण्यात येते. सदर नियमात दुरूस्ती करुन नुकसान भरपाईच्या रकमेत केंद्र शासनाने दिनांक २३-१२-२०११ च्या अधिसूचनेनुसार वाढ केलेली आहे. त्याच धर्तीवर केंद शासनाच्या सुधारणासहील नुकसान भरपाईच्या रकमेत वाढ करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय :- केंद्र शासनाने सुधारित केलेल्या अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ सुधारित नियम १९९५ च्या अधिन राहून सोबतच्या परिशिष्ठ "अ" मध्ये नमूद केलेल्या अत्याचाराचे प्रकार किंवा गुन्ह्याचे प्रकार व त्यासाठी केंद्र शासनाने दिनांक २३-१२-२०११ च्या अधिसूचनेनुसार विहित केलेल्या सुधारित दराप्रमाणे नुकसानभरपाई देण्याचा निर्णय राज्य शासनाने घेतला आहे.

२. हि सुधारित नुकसानभरपाई दि. २३-१२-२०११ पासून अंमलात येईल.

३. यावर होणारा खर्च मागणी क्रमांक एन-३ २२२५ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण, ०१, अनुसूचित जातीचे कल्याण, ८००, इतर खर्च, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना-राज्य योजनांतर्गत योजना, (०२) जिल्हा परिषदांना सहायक अनुदाने, (०२)(०३) अत्याचारांचे बळी ठरणा-या अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या कुटुंबातील सदस्यांना आर्थिक सहाय्य देण्याची योजना (वि.घ.यो.) (राज्य हिस्सा) (२२२५ २४४२) ३१, सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) व मागणी क्रमांक एन-३ २२२५ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण, ०१, अनुसूचित जातीचे कल्याण, ८००, इतर खर्च, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना-राज्य योजनांतर्गत योजना, (०२) जिल्हा परिषदांना सहायक अनुदाने, (०२)(०४) अत्याचारांचे बळी ठरणा-या अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या कुटुंबातील सदस्यांना आर्थिक सहाय्य देण्याची योजना (के.पु.यो. ५० टक्के) (२२२५ २४५१) ३१, सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) या लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात येऊन त्याखाली वेळोवेळी केलेल्या मंजूर तरतुदीमधून भागविण्यात यावा.

४. (१) जिल्हा दंडाधिकारी, पोलीस अधिक्षक व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी हे जेथे अत्याचार झाला असेल त्या जागेला किंवा त्या क्षेत्राला जिवितहानी आणि संपत्तीचे नुकसान यांचा अंदाज घेण्याकरीता भेट देतील आणि बळी पडलेल्या व्यक्ती व सहाय्य

मिळण्यास पात्र असलेले त्यांच्या कुटुंबातील सदस्य आणि त्यांच्यावर अवलंबून असणा-या व्यक्तींची सूची तयार करील. (२) पहिल्या माहिती अहवालाची (F.I.R.ची) नोंद संबंधित पोलीस ठाण्याच्या वहीत नोंदणी केलेली आहे आणि आरोपीला ताब्यत घेण्याकरीता प्रभावी उपाय केलेले आहेत, याची पोलीस अधिक्षक खात्री करून घेईल. (३) पोलीस अधिक्षक घटना स्थळाच्या चौकशीनंतर तावडतोब अन्वेषण अधिका-यांची नियुक्ती करील आणि या भागात पोलीस पथके पाठवील व त्याला योग्य आणि आवश्यक वाटत असतील, असे इतर प्रतिबंधात्मक उपाय करील. (४) जिल्हा दंडाधिकारी अत्याचाराला बळी पडलेल्यांना, त्यांच्या कुटुंबियाना आणि त्यांच्यावर अवलंबून असणा-या व्यक्तींना, तावडतोब या नियमांना जोडलेल्या (जोड पत्र १, जोड पत्र २) मध्ये दिलेल्या प्रमाणकानुसार रोख रक्कम किंवा वस्तुच्या स्वरूपात किंवा दोन्ही पुरविण्याची तरतूद करील अशा त्वरीत मदतीत अन्न, पाणी, वस्त्र, निवारा, वैद्यकीय मदत, परिवहन सुविधा आणि मानवी जीवनात आवश्यक असलेल्या इतर बाबी यांचा सुधा समावेश असेल. (५) पोटनियम ४ नुसार अत्याचारात बळी पडलेल्या व्यक्तिला किंवा त्यांच्यावर/तिच्यावर अवलंबून असणा-या व्यक्तींना मृत्यु किंवा दुखापत किंवा संपत्तीचे नुकसान या करीता देण्यात आलेले सहाय्य त्या वेळी अमलात असलेल्या अन्य कोणत्याही कायद्यान्वये त्या बाबतीत नुकसानभरपाई मागण्याच्या अन्य कोणत्याही हक्क, मागणी व्यतिरिक्त असेल. (६) उपरोक्त पोटनियम ४ मध्ये नमूद केलेले सहाय्य आणि पुनर्वसन सुविधांची जिल्हा दंडाधिकारी यांच्याकडून या नियमांना जोडलेल्या अनुसूचितील दिलेल्या प्रमाणकानुसार तरतूद करण्यात येईल. (७) बळी पडलेल्या व्यक्तींना पुरविण्यात आलेले सहाय्य आणि पुनर्वसन सुविधांचा अहवाल जिल्हा दंडाधिकारी आणि पोलीस अधिक्षकांकडून विशेष न्यायालयाला सुध्दा पाठवण्यात येईल. विशेष न्यायालयाची जर अशी खात्री पटली असेल की, बळी पडलेल्या व्यक्तींना किंवा त्यांच्यावर अवलंबून असलेल्या व्यक्तींना वेळेवर सहाय्य दिले गेलेले नाही किंवा सहाय्याची रक्कम किंवा भरपाई पुरेशी नाही किंवा सहाय्य किंवा भरपाईच्या रक्कमेचा काही अंशच दिला आहे तर अशा प्रकरणात सहाय्य किंवा इतर अशा प्रकरणात सहाय्य किंवा इतर कोणत्याही प्रकारच्या मदतीचे पूर्णत: किंवा अंशत: देण्याचा ते आदेश देऊ शकतील.

५. अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ चे सुधारित नियम १९९५ च्या नियम १२ (४) अन्वये अत्याचारग्रस्त व्यक्ती किंवा कुटुंबांना जिल्हा दंडाधिकारी मदत मंजूर करतील व या मदतीचे वाटप जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी करतील. जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी यांना सदर

नुकसान भरपाई अदा करण्याच्या शक्ती प्रदान करण्यात येत आहेत. त्यांनाच आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

६. संबंधित जिल्ह्यातील जिल्हा दक्षता व नियंत्रण समितीच्या मासिक बैठकीत या विषयाबाबत व त्या अन्वये देण्यात येणा-या नुकसानभरपाईचा आढावा घेऊन जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी आपला अहवाल आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे व आयुक्त एकत्रित अहवाल शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग क्र. : युटीए १०९५/१२४३२-डी-७, दि. २० डिसेंबर, १९७६ च्या प्रोफॉर्माप्रमाणे शासनास सादर करतील. (प्रोफॉर्मा सोबत जोडला आहे.)

७. हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. ३९२/व्यय-१४, दि. २०-०६-२०१३ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(गो.ग.आल्हाट)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,
मुख्यमंत्र्यांचे खाजगी सचिव
सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव
सर्व राज्यमंत्री यांचे स्वीय सहाय्यक
मुख्य सचिव यांचे उप सचिव
अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/ सचिव मंत्रालयीन सर्व विभाग
सर्व विभागीय आयुक्त
आयुक्त समाजकल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
पोलीस महानिरिक्षक,मुंबई
सर्व प्रादेशिक उपआयुक्त,समाजकल्याण विभाग
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी,जिल्हा परिषद
सर्व सहायक आयुक्त,समाज कल्याण
संचालक राष्ट्रीय अनुसूचित जाती,अनुसूचित जमाती आयोग,पुणे
आयुक्त आदिवासी विभाग,नाशिक
सर्व पोलीस आयुक्त
सर्व पोलीस अधिक्षक
पोलीस महानिरिक्षक (पीसीआर)
विशेष न्यायालयाचे सर्व जिल्हे
महालेखापाल(लेखापरिक्षा व लेखा अनुज्ञेयता),महाराष्ट्र १-२,मुंबई/नागपूर
सर्व जिल्हाकोषागार अधिकारी

GNC/Atrocity/NewNuksan GR

शासन निर्णय क्र.: युटीए २०१२/प्र.क्र. २५९/ सामासु, दि.२१-८-२०१३ चे सहपत्र

"परिशिष्ट-अ"

[नियम १२(४)]

सहाय्य म्हणून द्यावयाच्या रक्कमेची मानक

अ.क्र.	गुन्ह्याचे नाव	सहाय्य म्हणून देण्यात येणारी रक्कम
१	खाण्यास अथवा पिण्यास योग्य नसलेले घाणेरडे पदार्थ खाण्यास देणे (कलम ३ (१) (एक))	गुन्ह्याचे स्वरुप आणि गांभिर्य विचारात घेवून आणि अशा गुन्ह्यांचा बळी ठरलेल्या व्यक्तींची झालेली अप्रतिष्ठा, अपमान, इजा, बदनामी यांचेशी सुसंगत ठरेल अशा रितीने प्रत्येक व्यक्तीमागे रक्कम रुपये ६०,०००/- किंवा त्याहून अधिक खालील प्रमाणे प्रदान करण्यात येईल. (एक) आरोप पत्र न्यायालयाकडे पाठविण्यात आले असेल तेव्हा २५% (दोन) खालच्या न्यायालयाने आरोपींना सिध्ददोष ठरविले असेल तेव्हा ७५%
२	इजा करणे, अपमान करणे किंवा त्रास देणे, (कलम ३ (१) (दोन))	
३	कमीपणा असणारी कृती करणे (कलम ३(१)(तीन))	
४	जमीनीचा गैरप्रकारे भोगवटा करणे किंवा शेती करणे इत्यादी (कलम ३(१)(चार))	गुन्ह्याचे स्वरुप व गांभीर्य विचारात घेवून किमान रुपये ६०,०००/- आवश्यक असेल तेथे शासनाच्या खर्चाने जमीन/जागा/पाणी पुरवठा परत मिळवून देण्यात येईल. आरोपपत्र न्यायालयाकडे पाठविण्यात आले असेल तेव्हा पूर्ण रक्कम प्रदान करण्यात येईल,
५	जमीन, जागा आणि पाणी यासंबंधी (कलम ३ (१)(पाच))	
६	भीक मागवयास लावणे, किंवा वेटबिगारी करावयास लावणे, (कलम ३(१)(सहा))	बळी पडलेल्या प्रत्येक व्यक्तीस किमान रक्कम रुपये ६०,०००/- प्रथम माहिती अहवालाच्या (एफआयआर) टप्प्यावर २५% आणि खालच्या न्यायालयात दोष सिध्दीनंतर ७५%
७	मतदान हक्कासंबंधी (कलम ३ (१)(सात))	गुन्ह्याचे स्वरुप आणि गांभिर्य विचारात घेऊन बळी ठरलेल्या प्रत्येक व्यक्तीस रक्कम रुपये ५०,०००/- पर्यंत

८	खोटी, विव्देषपूर्ण तापदायक कायदेशीर कार्यवाही करणे (कलम ३ (१)(आठ))	आरोपी व्यक्तीच्या न्यायचौकशीचा निर्णय लागल्यानंतर रक्कम रु. ६०,०००/- किंवा कायदेशीर कार्यवाहीचा प्रत्यक्ष खर्च हानी यांची प्रतिपूर्ती किंवा यापैकी जी कमी असेल ती.
९	खोटी व थिल्लर माहिती देणे(कलम ३(१)(नऊ))	
१०	अपमान, धाकधपटशा आणि मानहानी (कलम ३ (१)(दहा))	गुन्ह्याच्या स्वरुपानुसार प्रत्येक बळी ठरलेल्या व्यक्तीला रक्कम रु. ६०,०००/- आरोपपत्र न्यायालयाकडे पाठविण्यात आल्यावर २५% प्रदान व उर्वरित प्रदान दोषसिध्दीनंतर.
११	महिलेचा विनयभंग (कलम ३ (१)(अकारा))	अशा गुन्ह्याला बळी पडलेल्या प्रत्येक स्त्रीला रक्कम रुपये १,२०,०००/- वैद्यकीय तपासणीनंतर ५०% आणि उर्वरीत ५०% रक्कम न्याय चौकशीचा निकाल लागल्यानंतर.
१२	महिलेचे लैंगिक शोषण करणे (कलम ३ (१)(बारा))	
१३	पाणी दूषित करणे (कलम ३ (१)(तेरा))	रु. २,५०,०००/- पर्यंत किंवा पाणी दूषित करण्यात आल्यानंतर ते स्वच्छ करुन पुर्ववत करण्यासाठी लागणारा संपूर्ण खर्च जिल्हा प्रशासनाला योग्य वाटेल अशा टप्प्यावर प्रदान करण्यात येईल.
१४	प्रवेश करण्याचे रुढीपात्र अधिकार नाकारणे (कलम ३ (१)(चौदा))	रु. २,५०,०००/- पर्यंत किंवा प्रवेश मार्गाचा अधिकार पूर्ववत मिळवून देण्याचा संपूर्ण खर्च आणि कोणतेही नुकसान झाले असल्यास त्याची संपूर्णभरपाई आरोपपत्र न्यायालयात दाखल केली असल्यास५०% आणि खालच्या न्यायालयातील दोषसिध्दीनंतर ५०% प्रदान.
१५	राहण्याची जागा निर्जन/ओसाड करुन टाकणे (कलम ३ (१)(सोळा))	अशा गुन्ह्याच्या बळी ठरलेल्या प्रत्येक व्यक्तीला त्याची जागा/ राहण्याचा हक्क पूर्ववत मिळवून देणे आणि रु. ६०,०००/- ची नुकसान भरपाई देणे आणि जमीनदोस्त झालेले घर शासकीय खर्चाने बांधून देणे. आरोपत्र खालच्या न्यायालयात पाठविण्यात आल्यानंतर पूर्ण प्रदान करण्यात येईल.
१६	खोटा पुरावा सादर करणे (कलम ३ (२)(एक) आणि (दोन))	किमान रक्कम रुपये २,५०,०००/- किंवा झालेल्या हानीबद्दलची किंवा सोसाव्या लागलेल्या इजेची नुकसान भरपाई आरोपपत्र न्यायालयाकडे पाठविण्यात आले असल्यास ५०% आणि न्यायालयाने सिध्दपराध ठरविल्यानंतर ५०% प्रदान करण्यात येईल.
१७	ज्यासाठी १० वर्ष किंवा त्याहून अधिक शिक्षा होऊ शकते असे भारतीय दंड	गुन्ह्याचे स्वरुप आणि गांभिर्य विचारात घेऊन गुन्ह्यास बळी पडलेल्या व्यक्तीस किमान रक्कम रुपये १,२०,०००/- अनुसुचित विनर्देशकपूर्वक अन्यथा नमूद केलेले असल्यास ती रक्कम कमी जास्त होऊ शकेल.

	संहितेखालील गुन्हे करणे (कलम ३ (२))	
१८	सरकारी नोकराच्या	झालेली हानी, तोटा व स

	ब) कुटूंबातील मिळवता सदस्य	प्रत्येक प्रकरणात कमीत कमी रु. ५,००,०००/- शवपरिक्षेनंतर ७५% आणि खालच्या न्यायालयाने सिध्ददोष ठरविल्यानंतर २५% प्रदान करण्यात येईल.
२१	खून, मृत्यू, कत्तल, बलात्कार, सामुहिक बलात्कार, टोळीकडून बलात्कार, कायमची असमर्थता आणि दरोडा	वरील बाबीखाली सहाय्य म्हणून देण्यात येणाऱ्या रक्कमांबरोबरच अत्याचार घडल्याच्या तारखेपासून तीन महिन्याच्या आत पुढील प्रमाणे आणखी सहाय्य देण्यात येईल. (एक) मरण पावलेल्या अनुसूचित जातीच्या आणि अनुसूचित जमातीच्या व्यक्तींच्या विधवांना आणि त्यांच्यावर अवलंबून असलेल्या अन्य व्यक्तींना दरमहा रुपये ३०००/- किंवा मरण पावलेल्या व्यक्तीच्या कुटूंबातील एका व्यक्तीस नोकरी देण्याची किंवा आवश्यक असल्यास संपूर्ण रक्कम देवून शेतजमीन, घर विकत घेण्यासाठी तरतूद करण्यात येईल. (दोन) अत्याचाराला बळी पडलेल्या व्यक्तीच्या मुलांच्या शिक्षणाचा आणि देखभालीचा संपूर्ण खर्च आश्रमशाळा / निवासीशाळामध्ये मुलांना प्रवेश देण्यात येईल. (तीन) तीन महिन्याच्या कालावधीसाठी भांडी, तांदूळ, गहू, डाळी, कडधान्य इत्यादींची तरतूद करणे.
२२	संपूर्णपणे जमीनदोस्त झालेले/ जळून खाक झालेले घरे.	ज्या ठिकाणी घर जळून गेले आहे किंवा जमीनदोस्त झाले आहे, अशा ठिकाणी ते सरकारी खर्चाने दगड विटांचे बांधकाम करुन बांधून देणे.

बलात्कार (Rape) / बालकांवरील लैंगिक अत्याचार (Sexual Assault) आणि ॲसिड हल्ला (Acid Attack) यामध्ये बळी पडलेल्या महिला आणि बालकांना अर्थसहाय्य व पुनर्वसन करण्यासाठी " मनोधैर्य " योजना राज्यात सुरु करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

महिला व बाल विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांकः संकीर्ण-२०११/ प्र.क्र.६ / का-२,

नवीन प्रशासन भवन, ३ रा मजला,

मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.

तारीख: २१ ऑक्टोबर, २०१३.

<u>प्रस्तावना</u> —

बलात्कार (Rape) / बालकांवरील लैंगिक अत्याचार (Sexual Assault) / ॲसिड हल्ला (Acid Attack) करणाऱ्या गुन्हेगारांना गंभीर शिक्षा देणे आवश्यक असतानाच या गुन्ह्यातील पिडीत महिला व बालकांना प्रतिष्ठा व आत्मविश्वास पुर्ण स्थिती परत

अनुषंगाने बलात्कार (Rape) / बालकांवरील लैंगिक अत्याचार (Sexual Assault) / ॲसिड हल्ला (Acid Attack) यामध्ये पिडित महिला आणि बालकांना अर्थसहाय्य व पुनर्वसन करण्यासाठी " मनोधैर्य " ही योजना महाराष्ट्र राज्यात सुरु करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

शासन निर्णय—

बलात्कार / बालकांवरील लैंगिक अत्याचार / ॲसिड हल्ल्यातील पिडीत महिला व बालक यांना पुन:स्थापक न्यायाची खात्री देण्यासाठी महाराष्ट्र राज्यात "मनोधैर्य" ही योजना दिनांक २.१०.२०13 पासून सुरु करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. या योजनेची अमलबजावणी खालीलप्रमाणे करण्यात येईल :-

i) ही योजना महाराष्ट्र राज्यात दिनांक २.१०.२०13 पासून घडलेल्या घटनांसाठी अमलात येईल.

ii) बलात्कार / बालकांवरील लैंगिक अत्याचार / ॲसिड हल्ल्यात बळी पडलेल्या महिला, बालके व त्यांच्या वारसदारांना तातडीने आर्थिक मदत आणि मानसोपचार तज्ञाची सेवा उपलब्ध करुन देण्यात येईल.

iii) बलात्काराची (Rape) व्याख्या ही, भारतीय दंड संहिता (IPC) मधील कलम ३७५ व ३७६, ३७६(२), ३७६(A), ३७६(B), ३७६ (C), ३७६(D) आणि ३७६ (E) प्रमाणे राहील. त्याचप्रमाणे बालकांवरील लैंगिक अत्याचार (Sexual Assault) ची व्याख्या Protection of Children from Sexual Offence Act, २०१२ (POCSO) मधील कलम ३, ४, ५ व ६ मध्ये निश्चित केल्याप्रमाणे राहील आणि ॲसिड हल्ला (Acid Attack) ची व्याख्या ही भारतीय दंड संहिता (IPC) कलम ३२६(A) आणि ३२६(B) प्रमाणे राहील.

iv) बलात्कार / बालकांवरील लैंगिक अत्याचार / ॲसिड हल्ल्यात बळी पडलेल्या महिला, बालके व त्यांच्या वारसदारांना गरजानुसार निवारा, समुपदेशन, वैद्यकीय मदत, कायदेशीर सहाय्य, शिक्षण व व्यावसायिक प्रशिक्षण यासारख्या आधार सेवा उपलब्ध करुन पुन:स्थापक न्याय देण्यात येईल.

v) या योजनेंतर्गत बलात्कार व बालकांवरील लैंगिक अत्याचार प्रकरणी किमान रु.२,००,०००/- (रुपये दोन लाख फक्त) व विशेष प्रकरणामध्ये कमाल रु.३,००,०००/- (रुपये तीन लाख फक्त) अर्थसहाय्य अनुज्ञेय राहील. त्याचप्रमाणे ॲसिड हल्ल्यात जखमी झालेल्या महिला व बालकास त्यांचा चेहरा विद्रुप झाल्यास अथवा कायमचें अपंगत्व आल्यास रु.३,००,०००/- (रुपये तीन लाख फक्त) आणि ॲसिड हल्ल्यात इतर जखमा झालेल्या महिला व बालकांना रु.५०,०००/- इतके अर्थसहाय्य अनुज्ञेय राहील.

vi) महिला व बाल विकास विभागामार्फत प्रस्तुत योजनेअंतर्गत बलात्कार / बालकांवरील लैंगिक अत्याचार / ॲसिड हल्ला पिडित महिला व बालक यांना अर्थसहाय्य देण्यात येणार असल्यामुळे गृह विभागाच्या किंवा अन्य विभागाच्या योजनामध्ये सदर पिडितांना अर्थसहाय्य अनुज्ञेय राहणार नाही.

vii) पोलीस ठाणे अमलदार / पोलीस अधिकारी यांनी एफ.आय.आर. दाखल होताच जिल्हा क्षती सहाय्य व पुनर्वसन मंडळाचे अध्यक्ष (जिल्हाधिकारी / निवासी उपजिल्हाधिकारी), जिल्हा पोलीस अधीक्षक, जिल्हा शल्य चिकित्सक / जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांना ई-मेलव्दारे अथवा एसएमएसव्दारे थोडक्यात माहिती सादर करतील. जेणेकरुन पिडित महिला व बालकाच्या मदतीकरीता जिल्हा मंडळाची बैठक तातडीने बोलाविण्यात येईल. त्याचप्रमाणे जिल्हा शल्य चिकित्सक व मुंबईत अधिष्ठाता, सर. जे.जे.रुग्णालय / कामा रुग्णालय यांचेमार्फत तातडीने वैद्यकीय सेवा उपलब्ध करुन देता येईल व आवश्यकतेनुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांना अनुज्ञेय असलेल्या शासन मान्यता प्राप्त खाजगी रुग्णालयात औषधोपचारासाठी दाखल करण्यात येईल. या कार्यवाहीत

स्थापन करण्यात येत आहे. यापुढे याचा उल्लेख " जिल्हा मंडळ " असा करण्यात येईल. बलात्कार / बालकांवरील लैंगिक अत्याचार / ॲसिड हल्ल्यात बळी पडलेल्या पिडीत महिलांना व बालकांना तातडीने मानसिक आधार मिळण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्यात प्रशिक्षित " Trauma Team" नियुक्त करण्यात येईल. घटना घडल्यावर " Trauma Team " महिला / बालक अथवा यथास्थिती त्यांच्या कुटुंबियांची तात्काळ भेट घेवून, त्यांना समुपदेशन, मार्गदर्शन, व इतर सवलती देण्यासाठी त्यांची मदत करेल. जिल्हा स्तरावरील " Trauma Team " मध्ये प्रामुख्याने महिला समुपदेशक, वैद्यकीय अधिकारी, सहाय्यक व्यक्ती (Support person) व पोलिस अधिकारी यांचा समावेश असेल व त्यांना आवश्यक प्रशिक्षण देण्यात येईल. याबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सूचना स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येतील.

३. जिल्हास्तरावर जिल्हा क्षति सहाय्य व पुनर्वसन मंडळ (District Criminal Injuries and Rehabilitation Board) ची रचना खालील प्रमाणे राहील.

१	जिल्हाधिकारी	- अध्यक्ष
२	ग्रामीण क्षेत्रासाठी पोलीस अधीक्षक आणि शहरी क्षेत्रासाठी पोलिस आयुक्त नामनिर्देशित करतील असा पोलिस उप आयुक्त दर्जाचा अधिकारी	- सदस्य
३	जिल्हा शल्य चिकित्सक	- सदस्य
४	जिल्हा सरकारी वकील व शासकीय अभियोक्ता	- सदस्य
५	अध्यक्षांच्या मान्यतेने जिल्ह्यातील महिलांच्या व मुलांच्या सक्षमीकरणासाठी सामाजिक क्षेत्रात काम करणारा तज्ञ व्यक्ती	- सदस्य
६	जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी	- सदस्य सचिव

मुंबई शहरासाठी जिल्हा शल्य चिकित्सक यांच्याऐवजी अधिष्ठाता, सर.जे.जे. रुग्णालय, मुंबई यांची आणि मुंबई उपनगरासाठी अधिष्ठाता, कामा रुग्णालय, मुंबई यांची नियुक्ती करण्यात येईल. त्याचप्रमाणे मा.उच्च न्यायालयातील सरकारी वकील व शासकीय अभियोक्ता यांची मुंबई उपनगर

आणि मुंबई शहर यासाठी नियुक्ती करण्यात येईल. जिल्हाधिकारी यानी वरील प्रमाणे जिल्हा मंडळ सदस्य नियुक्तीबाबत आदेश तात्काळ निर्गमित करावेत.

४. <u>जिल्हा मंडळाचे कार्ये खालीलप्रमाणे राहील :-</u>

i) बलात्कार / बालकावरील लैंगिक अत्याचार / ॲसिड हल्ला याबाबतची माहिती संबंधीत पोलीस तपास अधिकारी यांचेकडून प्राप्त झाल्यावर यथास्थिती पिडीत महिला व बालक किंवा तिच्या वारसदारास अर्थसहाय्य करणे / पुनर्वसन करण्याबाबत यथोचित निर्णय घेणे. FIR ची माहिती मिळाल्यापासून ७ दिवसाच्या आत मंडळाची बैठक घेणे व अर्थसहाय्याची रक्कम १५ दिवसाच्या आत अदा करणे. तथापि, विशिष्ट परिस्थितीत सदर कालावधी वाढविण्याचे अधिकार जिल्हा मंडळाला राहतील.

ii) ॲसिड हल्ल्यात महिला व बालक यांचा चेहरा विद्रुप झाल्यास किंवा कायमचे अपंगत्व आल्यास मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्देशाप्रमाणे रु.३,००,०००/- (रुपये तीन लाख फक्त) इतके अर्थसहाय्य धनादेशाव्दारे तात्काळ अदा करणे आणि ॲसिड हल्ल्यात जखमी झाल्यास रु. ५०,०००/- (रुपये पन्नास हजार फक्त) इतके अर्थसहाय्य धनादेशाव्दारे तात्काळ अदा करणे.

iii) भूलथापा देवून / फसवून / लग्नाचे वा इतर आमिष दाखवून केलेल्या बलात्काराच्या प्रकरणात प्रथम खबरी अहवाल दाखल झाल्यानंतर रु.२,००,०००/- रकमेच्या ५०% रक्कम धनादेशाव्दारे अदा करणे आणि न्यायालयात दोषारोपपत्र दाखल झाल्यावर उर्वरित ५०% अर्थसहाय्य धनादेशाव्दारे अदा करणे

vi) पिडीत महिला व बालक आणि फिर्यादी याची ओळख गुप्त ठेवणे.

vii) या योजनेमध्ये शासकीय किंवा अशासकीय संस्थाशी समन्वय साधून, जिल्हा मंडळ पिडीत महिला व बालकास कायदेशीर मदत, निवारा, समुपदेशन, वैद्यकीय मदत, शिक्षण व व्यवसायिक प्रशिक्षण, मानसोपचार तज्ञ किंवा इतर स्वरुपाच्या आधारसेवा उपलब्ध करुन देण्याबाबत सर्वोतोपरी प्रयत्न करेल.

viii) राज्य शासनामार्फत वरील घटनासंदर्भातील अर्थसहाय्य व पुनर्वसनासंदर्भात अन्य योजनाची अमलबजावणी करणे. उदा. त्यांना नोकरी, व्यवसाय उपलब्ध करुन देण्यास मदत करणे.

ix) परिस्थिती अनुरुप इतर योग्य निर्णय घेणे.

५. <u>योजनेतर्गत सहाय्य.</u>

प्रस्तुत योजनेअतर्गत खालील प्रमाणे अर्थसहाय्य अनुज्ञेय राहील.

अ.क्र.	घटनेचे विवरण	अर्थसहाय्य	
		किमान	कमाल
१	बालकांवरील लैंगिक अत्याचार (POCSO Act)	रु.२,००,००० /-	रु.३,००,०००/-
२	बलात्कार (RAPE)	रु.२,००,०००/-	रु.३,००,०००/-
३	ॲसिड हल्ल्यात चेहरा विद्रुप झाल्यास व कायम अपगत्व आल्यास	रु.३,००,०००/-	रु.३,००,०००/-
४	ॲसिड हल्ल्यात जखमी झाल्यास	रु.५०,०००/-	रु.५०,०००/-

६. <u>या योजनेअतर्गत अर्थसहाय्य देण्याची कार्यपध्दती खालील प्रमाणे राहील :-</u>

१) जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकाऱ्यांना त्यांच्या जिल्ह्यात घटना घडल्याचे निदर्शनास आल्यावर त्याबाबत स्वतःहून दखल घेवून, संबंधीत पोलीस तपास अधिकारी यांचेकडून प्रथम खबरी अहवालाची माहिती घेईल. अन्यथा पोलीस तपास अधिकारी यांच्याकडून प्राप्त माहितीच्या आधारे प्रकरणपरत्वे उपरोक्त परिच्छेद क्र.५ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे जिल्हा मंडळ यथोचित निर्णय

घेईल. संबधीत पोलीस तपास अधिकारी यांनी FIR दाखल झाल्यावर त्याची माहिती SMS किंवा E-mail व्दारे संबधीत जिल्हाधिकारी आणि जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी याना एक तासाच्या आत पाठवावी.

२) आर्थिक सहाय्य मंजूर करण्याबाबत जिल्हा मंडळाचा निर्णय अंतिम राहील. जिल्हा मंडळामार्फत देण्यात आलेल्या आदेशाची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांची राहील. त्यासाठी त्यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून अधिकार राहतील आणि आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे यांना नियंत्रक अधिकारी म्हणून अधिकार राहतील.

३) जिल्हा मंडळाकडून आदेश प्राप्त झाल्यावर जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी सदर आदेशानुसार मंजूर रक्कम संबंधीताच्या बँक खात्यात जमा करेल.

४) अ) सदर जमा केलेल्या रक्कमेपैकी ७५% रक्कम ही Fixed Deposit मध्ये किमान ३ वर्षासाठी ठेवण्यात येईल. उर्वरित २५% रक्कम पिडीत व्यक्ती / पालक याना खर्च करता येईल.

ब) मात्र ॲसिड हल्ल्यातील पिडितांना ७५% रक्कम खर्च करता येईल व उर्वरित २५% रक्कम ३ वर्षासाठी Fixed Deposit मध्ये ठेवण्यात येईल.

५) पिडीत व्यक्ती ही, अज्ञान असेल, तर अशा प्रकरणात, अज्ञान बालकाच्या उत्तम हितासाठी व तिच्या कल्याणासाठी निधीचा योग्य वापर होईल, या विषयी जिल्हा मंडळाचे समाधान झाल्यानंतर, रक्कम तिच्या Minor account बँक खात्यामध्ये ७५% रक्कम Fixed Deposit मध्ये ठेवण्यात येईल व ती रक्कम बालक १८ वर्षाचा झाल्यावर त्यास मिळू शकेल. उर्वरित २५% रक्कम बालकाच्या हितासाठी खर्च करता येईल. परंतु किमान ३ वर्ष सदर रक्कम बँकेतून काढता येणार नाही. तथापि, विवक्षित प्रकरणी शैक्षणिक व वैद्यकीय कारणासाठी सदर रक्कम जिल्हा मंडळाच्या मान्यतेने काढता येईल. सदर रक्कमेवरील व्याज बँकेमार्फत पिडीत / पालक यांच्या बचत खात्यात दरमहा जमा करण्यात येईल.

७. केंद्र शासनामार्फत सदर योजनेची अमलबजावणी सुरु होईपर्यंत सदर योजना राज्य शासनामार्फत राबविण्यात येईल. या योजनेवरील खर्च भागविण्यासाठी आवश्यक निधी उपलब्धतेबाबत स्वतंत्रपणे आदेश निर्गमित करण्यात येतील.

८. शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्र.प्रवास-१०१०/प्र.क्र.२/सेवा-५, दिनांक ३ मार्च, २०१० मधील तरतूदीनुसार जिल्हा मंडळातील अशासकीय सदस्यांना भत्ते अनुज्ञेय राहील.

९. हा शासन निर्णय नियोजन विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्र. १४९/का १४७२ दि. ११.१०.२०१३ आणि वित्त विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्र. ५५७/१३-व्यय-६ दिनांक १५.१०.२०१३ अन्वये प्राप्त सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१३१०२११६३०२८५८३० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(म.बा.हजारी)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

१. मा.राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा.मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा.मंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. मा.राज्यमंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. मा.सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

७. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.

८. सर्व अप्पर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

९. मा. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

 अ. सदर शासन निर्णयास यथोचित प्रसिध्दी द्यावी.

१०. मा. पोलीस महासंचालक, पोलीस मुख्यालय, मुंबई.

 अ. वरील शासन निर्णय राज्यातील सर्व पोलीस अधिकारी यांच्या निदर्शनास आणण्याबाबत कार्यवाही करावी.

११. महाप्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई.

१२. प्रबंधक, मा.उच्च न्यायालय, मुंबई / नागपूर / औरंगाबाद.

१३. विशेष पोलीस महानिरिक्षक, महिला अत्याचार प्रतिबंधक कक्ष, पोलीस मुख्यालय, मुंबई.

१४. सर्व निबंधक, उच्च न्यायालय, खंडपीठ नागपूर / औरंगाबाद.

१५. सर्व जिल्हा न्यायाधिश, जिल्हा न्यायालय, (संबंधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

१६. सर्व निवासी उप जिल्हाधिकारी, (संबंधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

१७. सचिव, महाराष्ट्र राज्य बालहक्क संरक्षण आयोग, वरळी, मुंबई

१८. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग, मुंबई.

१९. व्यवस्थापकीय संचालक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई.

२०. महालेखापाल १/२, (लेखा व अनुज्ञेयता)/ (लेखा परिक्षा), मुंबई / नागपूर.

२१. सर्व विभागीय आयुक्त, महिला व बाल विकास,

२२. आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

 अ. वरील शासन निर्णय महिला व बाल विकास विभागाअंतर्गत सर्व क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांच्या निदर्शनास आणावा.

२३. सर्व जिल्हा न्यायाधिश, (संबधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

२४. सर्व जिल्हाधिकारी, (संबधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

२५. सर्व पोलीस आयुक्त (शहरी), (संबधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

२६. सर्व पोलीस अधिक्षक (ग्रामीण), (संबधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

२७. सर्व विभागीय उप आयुक्त, महिला व बाल विकास (संबधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

२८. सर्व जिल्हा शल्य चिकित्सक, (संबधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

२९. अधिष्ठाता, सर.जे.जे.रुग्णालय, मुबई

३०. अधिष्ठाता, कामा रुग्णालय, मुंबई.

३१. जिल्हा सरकारी वकील, (संबधित जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

३२. सचिव, महाराष्ट्र राज्य समाजकल्याण सल्लागार बोर्ड, मुबई.

३३. सर्व जिल्हा सरकारी वकील / सरकारी अभियोक्ता, उच्च न्यायालय, मुंबई, खंडपीठ, नागपूर / औरंगाबाद.

३४. सर्व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी (जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी यांचेमार्फत)

३५. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई शहर / मुंबई उपनगर

३६. वरिष्ठ जिल्हा कोषागार अधिकारी, पुणे.

३७. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,

३८. नियोजन विभाग, कार्यासन-१४७२ / कार्यासन-१४११

३९. सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी,

४०. वित्त विभाग (व्यय-६)(अर्थसंकल्प-७), मादाम कामा रोड, मंत्रालय, मुंबई.

४१. अवर सचिव (अर्थसंकल्प), महिला व बाल विकास, मंत्रालय, मुंबई.

४२. सर्व उप सचिव / अवर सचिव / कक्ष अधिकारी, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

४३. निवड नस्ती/का-२.

१३

महाराष्ट्र शासन

तात्काळ
न्यायालयीन बाब

क्रमांक- याचिका१५१५/प्र.क्र.२५/विशा-२
गृह विभाग, दुसरा मजला, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय,
मुंबई- ४०००३२.
दिनांक : २२ आॅक्टोबरी २०१६

प्रति,

पोलीस महासंचालक,
महाराष्ट्र राज्य,मुंबई.

विषय:- कार्यकारी दंडाधिकारी यांनी अनुसरावयाच्या कार्यपध्दतीबाबत.

महोदय,

उपरोक्त विषयासंदर्भात मा. उच्च न्यायालय, खंडपीठ, नागपुर येथे क्रिमिनल ॲप्लीकेशन (अपिल क्र.११/२०१५ चंद्रभात मारोतराव चुंचावर विरुध्द महाराष्ट्र, शासन दवारा कार्यकारी दंडाधिकारी आणि तहसिलदार, पारशिवोती, नागपुर ही याचिका दाखल करण्यात आली होती. सदर याचिकेत मा. उच्च न्यायालयाने दि.२४.०२.२०१५ रोजी आदेश पारित केले आहेत. (सोबत आदेशाची प्रत जोडली आहे.) सदर आदेशामध्ये मा.उच्च न्यायालयाने नमुद केले आहे की, प्रधान सचिव,गृह विभाग यांनी क्रिमिनल रिटपिटीशन क्र.४२८/२००२ मध्ये राजेश सुर्याभान नायक विरुध्द- महाराष्ट्र शासन व इतर, मुंबई उच्च न्यायालाची दि. ०७.०६.२००६ रोजी दिलेल्या निर्णयाची प्रभावी अंमलबजावणी करणेबाबत सर्व कार्यकारी दंडाधिकारी यांना सुचना देण्यात याव्यात.

उपरोक्त नमुद निकालामध्ये मा. उच्च न्यायालयाने कार्यकारी दंडाधिकारी यांनी विविध प्रकरणात अनुसरावयाची कार्यपध्दती विहित केली आहे.

आपणास विनंती करण्यात येते की, मा. उच्च न्यायालयाने क्रमिनल रिटपिटिशन क्र. क्र.४२८/२००२ मध्ये दि.०७.०६.२००६. रोजी दिलेल्या निर्णयामध्ये कार्यकारी दंडाधिकारी यांनी आपली कर्तव्य पार पाडताना करावयाची कार्यपध्दती विहित केली असुन सदर निर्णयाची प्रभावी अंमलबजावणी करावी याबाबत सविस्तर सुचना सर्व जिल्हादंडाधिकारी व पोलीस अधिकारी यांना आपल्या स्तरावरुन देणेत यावेत व तसेच शासन कळवावे, ही विनंती.

आपला,

(दि.रा.केणी)
कक्ष अधिकारी,गृह विभाग.

सोबत:- मा.उच्च न्यायालयाच्या दि.२४.०२.२०१५ व दि.०७.०६.२००६ रोजीच्या आदेशाची प्रत.

IN THE HIGH COURT OF JUDICATURE AT BOMBAY
NAGPUR BENCH AT NAGPUR

CRIMINAL APPLICATION (APL) No. 91 OF 2015
Chandrabhan Marotrao Chunchawar
Vrs.
State of Mah. Through its Executive Magistrate and Tahsildar, Parshioni, Nagpur.

Office Notes, Office Memoranda of Coram, appearances, Court's orders of directions and Registrar's orders	Court's or Judge's orders

Shri A.B. Moon, counsel for applicant.
Mrs. Deshmukh, AGP for State.

CORAM : A.B.CHAUDHARI AND
P.N. DESHMUKH, JJ.

DATED : FEBRUARY, 24th , 2015.

This is an application under Section 482 of Code of Criminal Procedure. The application is liable to be thrown out at the threshold. However, looking to the fact that the applicant is 82 years old person and by the preliminary order made against him in Case No.115/2014 by the Executive Magistrate, Parshioni, he was asked to furnish personal bond with surety in the sum of Rs.5,000/-, we have considered the matter. The contents of the said order obviously show exercise of power under Section 116(3) of the Code of Criminal Procedure, 1976. Undoubtedly, sub-section 3 of Section 116 empowers the Executive Magistrate to make an interim order in the proceedings initiated under Section 107 of the Code of Criminal Procedure. In other words, he is empowered to make exparte interim order under the said provision. Sub-Section (3) provides for furnishing personal bond with or without surety. Looking notice, the Executive Magistrate insisted for presence of the applicant as well as surety of one person. Upon failure to furnish the same, such persons are sent to jail. This court had in the case of Rajesh s/o Suryabhan Nayak Vrs. State of Maharashtra and others, reported in

2006(5) Mh.L.J. 243 made observation about the conduct of the proceedings and the conduct of the Executive Magistrate as well as the concerned Police Officer in affecting the liberty of persons. In so far as the present case is concerned, what we find is that by a printed order the applicant has been asked to furnish personal bond with one surety in the sum of Rs.5,000/-. It appears that if surety is not furnished along with personal bond, as observed in the said judgment, there is likelihood of the applicant being sent to jail.

In so far as the applicant is concerned, who is 82 years old, we do not think that insistence for surety is justified. But then the Executive Magistrate is also competent to continue the proceedings and demand his personal bond with which jurisdiction we cannot interfere. That being so, we think the following order would sub-serve the ends of justice.

ORDER.

i) The applicant shall furnish personal bond in the sum of Rs. 5,000/- before the Executive Magistrate on the next date of hearing and the Executive Magistrate shall conduct the proceedings further without insisting for surety.

ii) The judgment in the case of Rajesh Nayak *supra* shall be taken into consideration by the Executive Magistrate in conduct of the proceedings.

Iii). We also direct the Principal Secretary, Home Department to inform all the concerned Executive Magistrate by asking them to follow the aforesaid judgment of this Court in the case of Rajesh Nayak *supra* in letters and spirit.

Bombay High Court

Rajesh S/O Suryabhan Nayak vs The State Of Maharashtra, Through ... on 7 June, 2006

Equivalent citations: 2006 (5) MhLj 243

Author: J. Patel

Bench: J Patel, B Dharmadhikari

JUDGMENT J.N. Patel, J.

1. These two writ petitions had been filed by the petitioners raising several key issues in reference to the practice and procedure followed by the Police Officers, who are vested with the powers of Executive Magistrate for conducting proceedings under Chapter VIII of the Code of Criminal Procedure, 1973 (hereinafter referred to as 'Code' for short).

2. In Criminal Writ Petition No. 428/2002 the petitioner is an Advocate, who was required to invoke the extraordinary jurisdiction of this Court, as one person by name Khobaib Raja engaged him to represent his case before the Special Executive Magistrate, Tahsil Division, city of Nagpur, in the proceedings initiated under Section 107 of the Code at the behest of Police Station Lakadganj, and has highlighted the various illegalities and irregularities being practiced in the court of Special Executive Magistrate, who also happens to be the Assistant Commissioner of Police of Kotwali Division, and has been joined in person as respondent No. 3. The main grievance of the petitioner is that in addition to the procedure adopted by respondent No. 3 and the officials working under him, respondent No. 3's behaviour is unbecoming of holding the said post, as he misbehaved, insulted and humiliated the petitioner, who is an Advocate and was appearing for his client, by giving threat and used unparliamentary words, and that inspite of the petitioner having made complaints to the Superior Officers of respondent No. 3, no action in the matter was taken. It is further contended that the person, whom the petitioner was representing, was reprimanded for engaging the petitioner and was threatened with detention in jail by respondent No. 3 through his Clerk Shri Karade, in event of his failure to pay sum of Rs. 2000/-as bribe. Therefore, according to the petitioner, the respondent No. 3 has violated the majesty and dignity of the court of Special Executive Magistrate and solemn office of Executive Magistrate held by him and in connivance with his staff has been extorting money from persons against whom proceedings under Chapter VIII of the Code are initiated in his court under duress of detaining them in jail, if their demands are not fulfilled and by discouraging such persons to engage an Advocate of their own choice by insisting upon engaging Advocate who are patronised by his office and, therefore, such conduct of the respondent No. 3 and his staff is violative of Article 21 and 22 of the Constitution of India, as it deprives personal liberty of a citizen without following the procedure established by law, which should be reasonable, fair and just. Further, their conduct in denying a person to be defended by legal practitioner of his choice is violative of his rights under Article 21 and 22 of Constitution of India.

3. In so far as Criminal Writ Petition No. 293 of 2003 is concerned, it is filed by the petitioners contending that they were called upon to execute a bond of Rs. 25000/-in a proceedings initiated by Walgaon Police under Section 151 read with Section 107, 116(3) of the Code, by insisting upon executing the bond for the sum of Rs. 25000/-with one cross-surety in the like amount belonging to rival group, as interim order passed under Section 116(3) of the Code without following provisions of

law and sent the petitioners in jail thereby curtailing their personal liberty contrary to the procedure established by law.

4. This court in both the matters has passed various interim orders including an enquiry into the allegations made by the petitioner Advocate Shri R.S.Nayak in Criminal Writ Petition No. 428 of 2002 against respondent No. 3 and the staff working with him by senior Police Officer and also obtained record and proceedings of the cases in the two petitions. By its order dated 23/9/2003 in Criminal Writ Petition No. 498 of 2002 this Court thought it proper that both the petitions can be heard together and that is how we proposed to dispose of both these petitions by common judgment and order, as the nature of allegations made in the petitions and the illegalities and irregularities, which are alleged to have been adopted by the court of Executive Magistrate are of identical nature.

5. We have heard the learned Counsel for the petitioners and so also the learned Additional Public Prosecutor, representing the respondents in both the matters and with the able assistance of the learned Counsel for the parties, we have examined the record and proceedings in the two cases. What we find is that the allegations made in both the petitions - in so far as it relates to the procedure adopted by the Police Officers who are holding post of Executive Magistrate for conducting proceedings under Chapter VIII of the Code - that it is not properly followed resulting in violation of rights of the petitioners under Articles 21 and 22 of the Constitution of India and it deserves to be streamlined, and effective vigilance on the functioning of such courts of Executive Magistrate is need of the day so that such malpractices can be prevented and their working regulated and controlled by judicial supervision by the court of Sessions and so also administrative control by Senior Police Officers, who have disciplinary control over the persons functioning in such courts including the Presiding Officers, who are of the rank of Inspector of Police and Assistant Commissioner of Police and are conferred with powers of Executive Magistrates, and conduct proceedings under Chapter VIII of the Code.

6. It is in this backdrop that we want to examine the allegations made in the two petitions against the conduct of the authorities and before we dwell on specific allegations made in these two petitions, we would like to reiterate the settled principles relating to initiation of proceedings under Chapter VIII, which provides for security for keeping the peace and for good behaviour. The provisions in this Chapter which empower courts and Magistrate to obtain security from a person to prevent him from committing offences in the future are of two kinds. Firstly, security for keeping the peace, which is contemplated under Sections 106 and 107 of the Code and secondly security for good behaviour, which is specified in Sections 108 to 110 of the Code. Rests of the chapter contains procedure and provisions which is set out in Sections 111 and 112 of the Code. We need not go into a detailed analysis of these provisions but we would like to highlight the practice and procedure which is to be adopted by person holding the post of Special Executive Magistrate or Executive Magistrate while conducting these proceedings.

7. Though the incidents of the various proceedings under this Chapter (Sections 106 to 110 of the Code) differ in material respects, there is one aspect, namely, that all these proceedings have for their object -the prevention, and not punishment of a crime. The other common aspect of all these proceedings is that they are not obligatory but confer the discretionary power on the specified court

or magistrate to exercise such power in the specified circumstance being an interference with the liberty of the individual, such power must be exercised judicially, and strictly in accordance with the procedure laid down in the relevant sections. The Magistrate must first himself consider that immediate measures are necessary for the prevention of the breach of the peace or the disturbance of the public tranquility or then commission of any offence or for the public safety and then after recording his reasons in writing, direct the person concerned to execute a bond for keeping the peace, etc. until the conclusion of the enquiry. This postulates application of his judicial mind by the Magistrate, whose order is subject to judicial scrutiny by superior Courts of Revision and superintendence. He cannot completely mortgage his decision, or abdicate his power or surrender his own responsibility in favour of the police, though it would be well within his competence, in a given case to take into account the police report for what it is worth in forming his own conclusion on the material legally available to him. But this exercise must indisputably be seen to be done and the order of the Magistrate must clearly reflect the application of the Magistrate's own judicial mind to the facts and circumstances properly placed before him. However, summary the proceedings under Chapter VIII, Cr.P.C., may be considered, they are judicial proceedings and have to be conducted in accordance with the Code and the Magistrate holding these proceedings must see that the fundamental elements of the judicial process find expression in the machinery for administering justice. It is clear that an order under Sub-section (3) of Section 116 of the Code for furnishing of bond can be made only after the commencement of the enquiry and before its completion, provided the allegations forming the basis of the parent proceeding or the allegations leading to the necessity for furnishing of interim bonds are tested by inquiry and judicial mind is applied for ascertaining whether there is prima facie justifiable basis for such a direction. Sub-section (2) of Section 116 provides that the inquiry is to be as nearly as practicable in the manner prescribed for conducting trial and recording of evidence in summons cases. Chapter XX of the Code makes provision for trial of summons cases. Until the allegations are supported by materials so as to satisfy the judicial mind that a direction for bond is called for, no order for furnishing of a bond can be given. Section 116 of the Code of 1973 corresponds to Section 117 of the Code of 1898. Sub-section (6) and (7) of the 1973 Code are new provision. Old Sub-section (3) commenced with .pending the completion of the enquiry.. The new Sub-section (3), however, starts with .after the commencement and before the completion of the enquiry.. This change has been made so as to put the matter beyond doubt that an interim bond can be called for only after commencement of the enquiry and before its completion. The amendment gives effect to the Supreme Court's decision in Madhu Limaye v. Sub-Divisional Magistrate, Momghyr (A.I.R.1971 S.C.2481)

8. The next important aspect, which has come to our knowledge by examining various record and proceedings from the file of the Executive Magistrate is the manner in which orders are passed under Section 111 and Section 116(3) of the Code. We are shocked and surprised to note that so far as the Execute Magistrate of Kotwali Division is concerned, the learned Special Executive Magistrate has got a printed form incorporating both the orders leaving certain margins so as to fill in the blanks/gaps which only go to indicate that the two orders are passed in a rigid manner without application of mind. We are afraid but have no hesitation to observe that this practice and procedure is probably followed by all the Executive Magistrates, who are Police Officers of the rank of the Assistant Commissioner of Police functioning in their respective Division throughout the city of Nagpur. The learned Additional Public Prosecutor on seeking instructions has made a statement

that this practice would be discontinued forthwith. We may remind the Presiding Officers of the courts of Executive Magistrates that both the orders i.e. 1) Under Section 111 and other under Section 116(3) of the Code has to be passed by the learned Magistrate on due application of mind. In so far as order under Section 111 of the Code is concerned, it enjoins upon the Magistrate to make an order in writing, setting forth the substance of information received, the amount of the bond to be executed, term for which it is to be in force, and the number, character and class of sureties (if any required) and the Magistrate can only proceed to pass an order under Section 111 of the Code on the basis of substance of the information received by him, which has to be spelt out in the order, which requires that there must be information of a nature which convinces him that there is likelihood of a breach of peace. The person, who gave information might not be in a position to give details, but the source of information might be sufficient to convince the Magistrate that the breach of the peace was likely and if he was convinced, the law required him to take action. Needless to say, the substance of information must be setforth in the order which depends in each case upon the circumstances of the case. Without an order under Section 111 of the Code, the Magistrate has no competence to deal with such person. In so far the order which is required to be passed under Section 116(3) of the Code -The provisions of Section 116(3) clearly mention that the order of interim bond should be passed after recording reasons therefor. The Magistrate while acting under Sub-section (3) of Section 116, Cr.P.C., has to make careful consideration as regards to the separate case of emergency as contemplated under the said section and he must be satisfied that immediate steps are necessary. The fact that the police report indicated that the members of the opposite-party were likely to create breach of the peace is not sufficient to pass an order and it cannot be said that the Magistrate has given a careful consideration to the existence of a case of emergency when he merely relies on a police report without even calling the police officer to the witness box. An order made under Sub-section (3) is bad if it is not accompanied by reasons recorded in writing why the Magistrate wants to take the emergency measures..

9. The next important thing which is required to be kept in mind by the learned Magistrate is in relation to the amount of the bond. This should be fixed with due regard to the circumstances of the case, and must not be excessive. The Magistrate should consider the station in life of the person concerned, and should not go beyond a sum for which there is a fair probability of his being able to find security. Imprisonment is provided as a protection to society against the perpetration of crime by the individual, and not as a punishment for a crime committed, it is only reasonable and just that the individual should be afforded a fair chance at least of complying with the required condition of security.

10. While passing an order under Section 116(3) of the Code, the Magistrate is also expected to be conscious about the provisions relating to requirements of the bond. Since under new Section 116(3) of the Code a Magistrate cannot demand any surety bond, in a proceeding initiated under Section 107 of the Code the question of executing the bond or the liability of furnishing the surety will no longer arise under the said Section. The relevant provisions of Section 116 of the Code reads as under:

Section 116 : Inquiry as to truth of information: -

(1) When an order under Section 111 has been read or explained under Section 112 to a person present in Court, or when any person appears or is brought before a Magistrate in compliance with, or in execution of, a summons or warrant, issued under Section 113, the Magistrate shall proceed to inquiry into the truth of the information upon which action has been taken, and to take such further evidence as may appear necessary.

(2) Such inquiry shall be made, as nearly as may be practicable, in the manner hereinafter prescribed for conducting trial and recording evidence in summons cases.

(3) After the commencement, and before the completion, of the inquiry under Sub-section (1), the Magistrate, if he considers that immediate measures are necessary for the prevention of a breach of the peace or disturbance of the public tranquility or the commission of any offence or for the public safety, may, for reasons to be recorded in writing, direct the person in respect of whom the order under Section 111 has been made to execute a bond, with or without sureties, for keeping the peace or maintaining good behaviour until the conclusion of the inquiry, and may detain him in custody until such bond is executed or, in default of execution, until the inquiry is concluded: Provided that -

(a) no person against whom proceedings are not being taken under Section 108, Section 109, or Section 110 shall be directed to execute a bond for maintaining good behaviour;

(b) the condition of such bond, whether as to the amount thereof or as to the prov on of sureties or the number hereof or the pecuniary extent of their liability, shall not be more c rous than those specified in the order under Section 111, Sub Section (4) ...onwards not relevant fo ur purpose.

11. This, we are required to highlight as a fact that in a proceedings initiated under ection 107 of the Code, it is common practice on the part of the Executive Magistrate to insist for surety bond by passing interim order under Section 116(3) Cr.P.C. The court has taken judicial notice of this that inspite of a clear cut provisions in Clause (a) of the proviso to Sub-section 3 of Section 116 of the Code of Criminal Procedure, in a proceeding initiated under Section 107 of the Code and the form No. 12 (Scheduled II) which is prescribed for executing bond under Section 107 of the Code, persons are detained in judicial custody for their failure to furnish interim surety in a proceedings initiated under Section 107 of Chapter VIII of the Code in exercise of jurisdiction not vested upon them in law. {See State of Maharashtra and Anr. v. Mangali Dewaiyya Pupalla, Mh.L.. 483, Mrs. Pramila Navin Shaha v. State of Maharashtra and Ors. 2005 All MR (Cri) 1233}. Having clarified the fact that in a proceedings initiated under Section 107 of the Code no surety/security or personal bond is required to be furnished under an interim order under Section 116(3) Cr.P.C., henceforth if it comes to the notice of this Court that a person against whom proceedings are initiated under Section 107 of the Code is detained in judicial custody for failure on his part to furnish interim surety/security Bond or personal Bond pursuant to an order passed under Section 116(3) of Cr.P.C. The State shall be liable to pay compensation to such person for violation of his fundamental right enshrined under Article 21 of the Constitution of India and the aggrieved person may also take recourse to other remedies available to him under the general law viz to prosecute the said magistrate for wrongful confinement and appropriate compensation for wrongful detention.

12. It will be fruitful to mention at this stage that there is a practice on the part of Executive Magistrate for insisting upon surety from caste, creed and religion other than that of the person against whom proceedings are initiated under the nomenclature .cross surety.. We may like to impress upon the Executive Magistrate, exercising powers under Chapter VIII of the Code, that such insistence of cross-surety irrespective of the nature of the case is unwarranted and most of the time it is insisted upon so as to deprive a person of his personal liberty so as to make it beyond his reach to fulfill such a condition. This is in addition to the practice of quoting excessive and prohibitive amount as sum of surety, though Clause (b) of proviso to Section 117 of the Code clearly provides that the amount of every bond shall be fixed with due regard in the circumstances of the case and shall not be excessive.

13. Concept of cross-surety has to be understood in the context of the peculiar facts and circumstances of the case, which is being dealt by the Executive Magistrate. One can understand that in a given case where proceedings are initiated against persons of the rival group to give security in keeping the peace of the opposite party. It has been so ordered in Criminal Writ Petition No. 293 of 2003 wherein the Executive Magistrate has specified that in order to keep peace and tranquility in village Kamunja, as there was probable and imminent danger of likelihood of breach of peace due to the rival claim and possession over the mosque Madarsa of Kamunja between two sect of Muslim namely 'Sunni' and 'Tablig', and hence such an order was required to be passed.

14. In reference to the grievance made by the Petitioner' Advocate Shri R.S.Nayak in Criminal Writ Petition No. 428 of 2002 an enquiry was conducted according to order passed by this Court by the Joint Commissioner of Police wherein the petitioner as well as his client was examined and the enquiry report dated 29/1/2003 came to be submitted to the court does prima facie makes out a case in favour of petitioner except for the issue of demand of bribe of Rs. 2000/-by the A.C.P. through his staff police constable Mr.Karade. Mr.B.T. Nighinglova, Joint Commissioner of Police, Nagpur in his report itself has mentioned that the concerned A.C.P. who was conferred with the powers of Executive Magistrate Kotwali Division has been transferred and so also his staff and all the ACPs in charge of the Division, who are conferred and vested with powers of Executive Magistrate under the Commissionerate are instructed to strictly adhere to provisions of Chapter VIII of Code. The Respondent/State was kind enough to immediately respond to the interim orders passed by this Court from time to time and also filed affidavit of the then principal Secretary (Spl.), Government of Maharashtra, Home Department that they would streamline the procedure and exercise of powers by the Executive Magistrate and special Executive Magistrate under Chapter VIII of the code. But as suggested by this Court in the case of Surendra v. State of Maharashtra and Ors. 2001 (4) Mh.L.J.601, the Government is, however, of the opinion that considering the present scenario and the law and order situation it may not be feasible to revert back to the 1980's position and entrust this powers to judicial magistrate. The State has also, in the affidavit filed by the then Commissioner of Police Shri Jayant Umaranikar referred to the Circular dated 28th April, 2003 which provides for guidelines to the Executive Magistrate and Special Executive Magistrate while dealing with Chapter Case i.e. proceedings under Chapter VIII of the Code so as not to violate fundamental rights of citizens as enshrined under Article 21 of the Constitution of India. The same has been reiterated by the subsequent affidavit filed by the present Commissioner of Police. This court has been assured that in future the proceedings under Chapter VIII of the Code would be

conducted in proper order. Respondent No. 2/The Commissioner of Police in his affidavit dated 22/3/2006 has also taken cognizance of the fact that the office of the Special Executive Magistrate and Executive Magistrate functioned till late hours in night and has noted that said officer would function in accordance with the guidelines issued by the Government of Maharashtra vide Circular dated 28/4/2003 and those instructions have been issued to all the ACPs vide Circular dated 20/3/2006 to conduct and hold their courts only during working hours and further to take prior permission from concerned Zonal Deputy Commissioner of Police, if there is any urgent case to be dealt with after working hours and in that case subsequently send the report to the Commissioner of Police stating the reason holding proceedings after office hours (the said circular is annexed as Annexure R-2). In view of the fact that the commitment made by the Commissioner of Police in his affidavit dated 22/3/2006 is on solemn affirmation, we accept it as an undertaking given to this Court and make it clear that in future if any violation of the undertaking takes place, this Court would take serious cognizance of such breach in addition to directing the State to initiate appropriate action against the persons found guilty of misuse of the powers vested in them under Chapter VIII of the Code.

15. We only propose to forewarn Police Offices vested with powers under Chapter VIII of the Code that they should also remember that the party against whom proceedings are initiated under Chapter VIII of the Code is entitled to forthwith receive copy of the order which may result in curtailing their liberty before they are remanded to judicial custody, either for their failure to execute necessary bond with or without sureties or at the conclusion of the proceedings, as it has come to our notice, on going through the present state of affairs in the office of Special Executive Magistrate Kotwali Division, that the staff functioning in the office of Special Executive Magistrate, Kotwali Division are careless in issuing certified copy of such orders which are amenable to revisional, appellate and writ jurisdiction of the courts and though such orders as a matter of practice are in printed forms depriving a person of certified copy of such orders, is nothing but an attempt on the part of the court of Special Executive Magistrate and its staff to deprive them of procedural justice.

16. By way of illustration, proceedings initiated by Shri Dhamke the present Special Executive Magistrate against one Pramod Dinakrrao Samarth vide Chapter Proceedings No. 64 of 2006 and interim order under Section 116(3) of the code was placed on record. It came to be passed in a proceedings initiated under Section 110 of the Code, which are all in printed form, clearly indicating that the orders under Section 111 of the Code as well as 116(3) of the Code have been passed by the Special Executive Magistrate without application of mind, as the proceedings initiated under Section 110 of the Code is not maintainable against said Pramod Dinkarrao Samarth for the simple reason that it does not confirm and meet the requirements of Section 110 of the Code. It is in this proceedings that an application for grant of certified copy was made by the counsel for the accused on 22/3/2006 and there is an endorsement from the office of Special Executive Magistrate, Kotwali Division, Nagpur that copies would be delivered within three days. Such practice deserves to be highly deprecated.

17. Assistant Commissioner of Police Shri Dhamke, who is the Special Executive Magistrate of Kotwali Division was personally present in the court and the learned Additional Public Prosecutor

Smt.Neeta Jog on seeking instructions from him assured this Court that he will forthwith discontinue this practice of passing orders in printed form and further assured the court that certified copies of the order would be forthwith furnished to the person or his Advocate, who are appearing in his court and in future he will take all the necessary precautions to see that there is no violation of any right statutory or procedural of a citizen who is facing any proceedings in his court. We hope that such assurance given to the court would be followed in letter and spirit not only the by the Special Executive Magistrate of Kotwali Division but all divisions in the city of Nagpur so that miscarriage of justice is avoided and persons are not left at the mercy of the whims and caprice of the Police Officers, who are conducting chapter proceedings as Special Executive Magistrates.

18. In so far as grievance of Advocate Mr.Nayak is concerned, we have taken serious note of the same. We would like to bring it to the notice of the State the concept, object and scope of life and personal liberty as enshrined in Article 21 of the Constitution of India by quoting the observation of Shri K.Ramaswamy, J. in the case of Kartar Singh v. State of Punjab, . His Lordship while dealing with the constitutional validity of the draconian law i.e. Terrorist and Disruptive Activities (Prevention) Act, 1987 observed as under - .The right to life with human dignity of person is a fundamental right of every citizen for pursuit of happiness and excellence. Personal freedom is a basic condition for full development of human personality. Article 21 of the Constitution protects right to life which is the most precious right in a civilised society. The trinity i.e. liberty, equality and fraternity always blossoms and enlivens the flower of human dignity. One of the gifts of democracy to mankind is the right to personal liberty. Life and personal freedom are the prized jewels under Article 19 conjointly assured by Arts. 20(3), 21 and 22 of the Constitution and Article 19 ensures freedom of movement. Liberty aims at freedom not only from arbitrary restraint but also to secure such conditions which are essential for the full development of human personality. Liberty is the essential concomitant for other rights without which a man cannot be at his best. The essence of all civil liberties is to keep alive the freedom of the individual subject to the limitations of social control envisaged in diverse articles in the chapter of Fundamental Rights Part III in harmony with social good envisaged in the Directive Principles in Part IV of the Constitution. Freedom cannot last long unless it is coupled with order. Freedom can never exist without order. Freedom and order may coexist. It is essential that freedom should be exercised under authority and order should be enforced by authority which is vested solely in the executive. Fundamental rights are the means and the directive principles are essential ends in a welfare state. The evolution of the State from Police State to a Welfare State is the ultimate measure and accepted standard of democratic society which is an avowed constitutional mandate. Though one of the main functions of the democratic Government is to safeguard liberty of the individual, unless its exercise is subject to social control, it becomes anti-social or undermines the security of the State. The Indian democracy wedded to rule of law aims not only to protect the fundamental rights of its citizens but also to establish an egalitarian social order. The individual has to grow within the social confines preventing his unsocial or unbridled growth which could be done by reconciling individual liberty with social control. Liberty must be controlled in the interest of the society but the social interest must never be overbearing to justify total deprivation of individual liberty. Liberty cannot stand alone but must be paired with a companion virtue; virtue and morality; liberty and law; liberty and justice; liberty and common good; liberty and responsibility which are concomitants for orderly progress and social stability. Man being a rationale individual has to live in harmony with equal rights of others and

more differently for the attainment of antithetic desires. This intertwined network is difficult to delineate within defined spheres of conduct within which freedom of action may be confined. Therefore, liberty would not always be an absolute licence but must arm itself within the confines of law. In other words there can be no liberty without social restraint. Liberty, therefore, as a social conception is a right to be assured to all members of a society. Unless restraint is enforced on and accepted by all members of the society, the liberty of some must involve the oppression of others. If liberty be regarded a social order, the problem of establishing liberty must be a problem of organising restraint which society controls over the individual. Therefore, liberty of each citizen is borne of and must be subordinated to the liberty of the greatest number, in other words common happiness as an end of the society, lest lawlessness and anarchy will tamper social weal and harmony and powerful courses or forces would be at work to determine social welfare and order. Thus, the essence of civil liberty is to keep alive the freedom of the individual subject to the limitation of social control which could be adjusted according to the needs of the dynamic social evolution. The modern social evolution is the growing need to keep individual to be as free as possible, consistent with his correlative obligation to the society. According to Dr.Ambedkar in his closing speech in the Constituent Assembly, the principles of liberty, equality and fraternity are not to be treated as separate entities but in a trinity. They form the union or trinity in the sense that to divorce one from the other is to defeat the very purpose of democracy. Liberty cannot be divorced from equality. Equality cannot be divorced by liberty. Nor can equality and liberty be divorced from fraternity. Without equality, liberty would not produce supremacy of law. Equality without liberty would kill individual initiative. Without fraternity, liberty and equality would not become a natural course of things. Courts, as sentinel on the qui vive, therefore must strike a balance between the changing needs o the society for peaceful transformation with orders and protection of the rights of the citizen. One of the functions of the State is to maintain peace and order in the society. As its part, State is not only the prosecutor of the offender but also the investigator of crime. To facilitate such investigation police has been given wide powers to arrest the suspect without warrant, interrogate him in custody search and seize incriminating material, to collect the evidence and to prosecute the offender. Deprivation of dignity of person, self-respect and inviolable right to life, would only be within the prescribed limits set down by laws; assiduously supervised by courts; and executive excesses strictly be limited. Excessive authority without liberty is intolerable. Equally excessive liberty without authority and without responsibility soon becomes intolerable. Lest the freedoms and fundamental rights become sacrificial objects at the altar of expediency. Unrestricted liberty makes life too easy for criminal and too difficult for law-abiding citizens. In a free society too many crooks blatantly break the law, blight young lives, traffic in drugs and freely indulge in smuggling and claim fundamental rights to exploit weak links of law, indulge in violence and commercial camouflage. Our values are drastically eroded because many a man with no more moral backbone than a chocolate eclair claim the freedom and free action which results inevitably in increasing the members of violent criminals. In the midst of clash of interest, the individual interest would be subservient to social interest, yet so long as jubi jus, ibi remedium is available the procedure prescribed and the actions taken thereon by then law-enforcement authority must be the test of the constitutional mandates..

19. We hope . this is sufficient to remind the State of the sacrosanct fundamental rights particularly under Article 21 of Constitution of India and that it will take all steps to protect it and would take all

necessary preventive steps so that life and personal liberty of a citizen is not trampled by the Poli Officers, who are vested with powers of Special Executive Magistrate/Executive Magistrate to conduct proceedings under Chapter VIII of the Code. Further, we may add the observations of Hidayatullah, J in respect of another right vested in a citizen under Article 22(1) of the Constitution of India by quoting His Lordship's observation in the case of State of M.P. v. Shobharam, wherein His Lordship has observed -

When our Constitution lays down in absolute terms a right to be defended by one's own counsel, it cannot be taken away by ordinary law and it is not sufficient to say that the accused who was so deprived of this right, did not stand in danger of losing his personal liberty. If he was exposed to penalty, he had a right to be defended by counsel. If this were not so then instead of providing for punishment of imprisonment, penal laws might provide for unlimited fines and it would be easy to leave the man free but a pauper. And to this end without a right to be defended by counsel. If this proposition were accepted as true we might be in the Middle Age. The Criminal Procedure Code allows the right to be defended by Counsel but that is not a guaranteed right. The framers of the constitution have well thought of this right and by including the prescription in the Constitution have put it beyond the power of any authority to alter it without the Constitution being altered. A law which provides differently must necessarily be obnoxious to the guarantee of the Constitution. There is nothing in the worth of the Constitution which permits any authority to alter this condition even on grounds of public interest as is the case with the guaranteed rights in Article 19. Not by a niggling argument be lessened the force of the declaration so explicit in its terms or whittle down its meaning by a specious attempt at supposed harmony between rights which are not interdependent. There are three rights and each stands by itself. The first is the right to be told the reason of the arrest as soon as an arrest is made, the second is the right to be produced before a Magistrate within twenty-four hours and the third is the right to be defended by a lawyer of one's choice. In addition there is the declaration that no person shall be deprived of his personal liberty except by procedure established by law. The declaration is general and insists on legality of the action. The rights given by Article 22(1) and 20 are absolute in themselves and do not depend on other laws. There is no force in the submission that if there is only a punishment of fine and there is no danger to personal liberty the protection of Article 22(1) is not available. Personal liberty is invaded by arrest and continues to be restrained during the period a person is on bail and it matters not whethe

and is nothing short of contempt of court. In the enquiry conducted by Joint Commissioner of Police, as per report the Special Executive Magistrate and its staff stands exonerated of the allegations of extortion of money though the evidence given by Advocate Nayak and his client confirms to the allegations made in the petition that a sum of Rs. 2000/-were demanded from client of Advocate Nayak to settle the case rather than contest the proceedings initiated by him by engaging legal practitioner of his choice which was his legal right. The report cuts a very sorry figure in the manner in which proceedings are conducted in the court of Special Executive Magistrate. We are conscious of the fact that it is very difficult to prove these allegations but it is equally true that such allegations cannot be said to be unfounded.

21. Taking into consideration that the State and the Commissioner of Police has assured this Court that in future such occasion would not arise and they have taken necessary steps to prevent such practices, we find that almost all the prayers made by the petitioners are complied with and so far as claim of compensation made by the petitioner for the ill-treatment meted out to him by respondent No. 3 it can be left open and if the petitioner feels it proper, he may take appropriate steps, as observed by this Court in the case of Deelip Bhikaji v. State of Maharashtra and Ors. 2003(2) Mh.L.J.629.

22. In so far as the reliefs claimed in Criminal Writ Petition No. 293 of 2003 are concerned, the petitioners had already approached the court of Chief Judicial Magistrate, Amravati under Section 123(2) and (3) of Criminal Procedure Code which granted them relief of reducing the quantum of bond from Rs. 25000/-to Rs. 15000/-, probably by this time the proceedings must have come to an end and, therefore, the petition has become infructuous. Therefore, in our view no relief can be granted as sought for. These two petitions , therefore, stand disposed of. Rule is made absolute accordingly.

NOTIFICATION

Law and Judiciary Department
Madam kama marg,
Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai-400032.
Dated 22th July, 2014.

The Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989

No. SPC 1314/C.R.108/IX : In exercise of the powers conferred by section 14 of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989 (33 of 1989) the Government of Maharashtra, with the concurrence of the Hon'ble Chief Justice of the Bombay High Court of Judicature at Mumbai, hereby appoints Shri Abhay Sopanrao Waghwase, District Judge-5 and Additional Sessions Judge, Thane as a Special Judge, at Thane for trial of cases under Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989 .

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(S.D.Darne)
Legal Advisor-cum-Joint Secretary

No. SPC 1314/C.R.108/IX
Law and Judiciary Department,
Mantralaya, Mumbai- 400032,
Dated 22th July, 2014.

Copy forwarded with compliments for information to-

1) The Registrar General, High Court , Mumbai,
2) Principal Judge, District & Sessions Court, Thane,
3) Director General of Police, Mumbai,
4) Secretary, Social Justice & Special Appears Department, Mantralaya, Mumbai,
5) Shri Abhay Sopanrao Waghwase, District Judge-5 and Additional Sessions Judge, Thane,
6) Commissioner of Police, Amravati, Pune, Nagpur, Aurangabad, Nashik, Thane,
7) District Magistrate, Thane,
8) The Home Deptt. (Special), Mantralaya, Mumbai,
9) District Government Pleader, Thane,
10) The Manager, Government Central Press, Mumbai with a request to publish the Notification in Maharashtra Government Gazette, Extra-ordinary, Part IV-A and to send 10 copies thereof to this Department,
11) Desk Officer-14 Law and Judiciary Department, Mantralaya, Mumbai
12) Select File.

(S.D.Darne)
Legal Advisor -cum-Joint Secretary

क्र.आविवि/आर २००४/प्र.क्र.८/का.३(७)
आयुक्त,आदिवासी विकास
महाराष्ट्र राज्य, नाशिक
दिनांक २२/११/२००४

विषय- अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक)
अधिनियम १९८९ सुधारित नियम १९९५

आदिवासी विकास विभागाच्या प्रकल्प अधिकाऱ्यांना जिल्हा दक्षता व
नियंत्रण समितीच्या बैठकांना आमंत्रित करणेबाबत

संदर्भ- १) शासन निर्णय ; समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य,व क्रीडा विभाग
मंत्रालय, मुंबई क्रमांक जीवनिस-१०९५/प्र.क्र.१२३/मावक-२ दिनांक
७ जानेवारी १९९६

२) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य,व क्रीडा
विभाग मंत्रालय, मुंबई क्रमांक मुदीए १०९५ /प्र.क्र.१६३/मावक २/ दिनांक
२५ सप्टेंबर १९९७.

अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ व त्याखालील अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम १९९५ - भाग दोन ची अंमलबजावणी प्रभावीपणे, योग्य रितीने व काटेकोरपणे होण्यासाठी व ती होते किंवा कसे याचा आढावा घेण्यासाठी शासनाच्या समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व पर्यटन विभाग, निर्णय क्रमांक जिदनिस- १०९५ / प्र.क्र. १२३ / मावक २, दिनांक ७/१२/१९९५ अन्वये संबंधित जिल्हाधिकारी (जिल्हा दंडाधिकारी) यांचे अध्यक्षतेखाली जिल्हा दक्षता व नियंत्रण समितीची स्थापना करण्यात आलेली आहे.या समितीमध्ये जिल्हा पोलीस अधिक्षक, अनुसूचित जाती जमातीचे राज्य शासनाचे ३ राजपत्रित अधिकारी सदस्य म्हणून तसेच जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी सदस्य सचिव म्हणून पदसिध्द नियुक्त असतील तसेच संसद सदस्य व विधानसभा व विधान परिषदेवर निवडून आलेले सदस्य तसेच सर्व शासकीय तसेच अशासकीय संस्थामधील अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (५ सदस्य) आणि अशासकीय संस्थामधील मागासवर्गीय (सदस्य संख्या ३ पर्यंत मर्यादित) या सदस्यांच्या नियुक्त्या संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी मा. मुख्यमंत्र्यांच्या मान्यतेने कराव्यात असे आदेश आहेत.

या समितीची कार्ये खालील प्रमाणे असतील अशा शासनाच्या सुचना आहेत.

१) अनुसूचित जाती , अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ व त्याखालील अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम १९९५ भाग दोन ची अंमलबजावणी जिल्ह्यात योग्य रितीने व काटेकोरपणे होते किंवा कसे याचा आढावा घेणे तसेच या संदर्भातील प्रकरणांचा आढावा घेणे.

२) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम , १९८९ व त्या खालील नियमांतील अत्याचारग्रस्त अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमातीचे व्यक्तींना देण्यात येणारे आर्थिक सहाय्य / मदत नियमानुसार देण्यात येते किंवा कसे, याबाबतच्या प्रकरणांचा आढावा घेणे.

३) अत्याचारग्रस्त अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती चे व्यक्तींचे पुनर्वसन इत्यादी नियमानुसार व तात्काळ करण्यात येते आहे किंवा कसे , यासंदर्भातील प्रकरणांचा आढावा घेणे.

४) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम , १९८९ अंतर्गत पोलीसात दाखल करण्यात आलेले गुन्हे / न्यायालयात दाखल करण्यात आलेली प्रकरणे यांचा आढावा घेणे.

५) या अधिनियमाची काटेकोरपणे अंमलबजावणी संबंधित संस्था / अधिकारी / कार्यालयाकडून होते आहे किंवा कसे, याचा आढावा घेणे.

६) या अधिनियमांतर्गत नियमाचे उल्लंघन अथवा अंमलबजावणीसंबंधी शासनास प्राप्त होणाऱ्या विविध अहवालाचा / प्रकरणांचा आढावा घेणे.

या बाबत सर्व जिल्हाधिकाऱ्यांना सूचीत करण्यात येते की, जिल्हा दक्षता व नियंत्रण समितीच्या बैठकीमध्ये आदिवासी विकास विभागाचे संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांना निमंत्रित सदस्य म्हणून बोलाविण्यांत यावे. संबंधित प्रकल्प अधिकारी एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांना सूचित करण्यांत येते की, आयोजित बैठकीस त्यांनी स्वतः उपस्थित राहून अनुसूचित जमातीवर होणाऱ्या अत्याचार प्रतिबंधाबाबत कार्यवाही होण्यासाठी सर्वतोपरी प्रयत्न करावेत.

आदिवासी विकास विभागातील क्षेत्रीय अधिकारी व महसूल विभागातील क्षेत्रिय अधिकारी यांचे कार्यक्षेत्र भिन्न असल्यामुळे आदिवासी विकास विभागाचा शासन निर्णय क्र.आस्था-१०८९/प्र.क्र.९९/का.१५, दिनांक १५/१/१९९२ च्या परिपत्रकामध्ये विभागातील सर्व क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांचे कार्यक्षेत्र दर्शविलेले आहे, त्या परिपत्रकाची प्रत सोबत सुलभ संदर्भासाठी जोडलेली आहे.

या विषयाबाबत ठरविण्यांत आलेल्या माहितीची विहित प्रपत्रे संबंधित विभागाच्या क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांनी आदिवासी विकास विभागाच्या क्षेत्रिय , विभागीय तसेच या कार्यालयास पाठवाव्यात असेही सूचित करण्यांत येत आहे.

कृपया या परिपत्रकाची पोच यावी.

(किशोर गजभिये)
आयुक्त, आदिवासी विकास,
महाराष्ट्र राज्य, नाशिक

प्रति-
जिल्हाधिकारी (सर्व)
प्रतिलिपी :-
संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
विशेष पोलिस महानिरिक्षक, मुंबई (नागरी हक्क संरक्षण) महाराष्ट्र राज्य शासकीय भवन कुलाबा
विभागीय आयुक्त, मुंबई , पुणे , नाशिक , अमरावती, नागपूर , औरंगाबाद,
अपर आयुक्त, आदिवासी विकास नाशिक , ठाणे, अमरावती , नागपूर
पोलिस आयुक्त , (सर्व)
जिल्हा पोलीस अधिक्षक (सर्व)
विभागीय समाज कल्याण अधिकारी (सर्व)
मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा परिषद (सर्व
प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प (सर्व)
जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी (सर्व)
जिल्हा समाज कल्याण , जिल्हा परिषद (सर्व)

C:\S(1)\Bhamre\Atrocity Act.doc

Office ... Spl. ... Dak No. Crime, Date ..., ... No. 8472

सविनय सादर
पो. अ. शि. (Crime)
यांना माहिती व पुढील योग्य त्या कार्यवाही करिता

पोलीस उप अधि. (मुख्या.)

पोलीस अधिक्षक (मुख्या.)

९. अनु.जाती /जमाती (अ.प्र.) कायद्यातंर्गत नोंदविलेल्या गुन्ह्यात सर्वच आरोपी सवर्ण हिन्दु असणे आवश्यक नाही. एक सवर्ण हिन्दु व इतर आरोपी आदिवासी दलित असले तरीही गुन्हा होतो. सवर्ण आरोपीवर अ.जा.ज. (अ.प्र.) कायद्यान्वये कारवाई करता येते. तर दलित आदिवासी आरोपींवर अन्य कायद्यान्वये कारवाई करता येते.

त्याकरीता खालील नमुद घटक प्रमुखांना विनंती करण्यात येते की, भविष्यामध्ये तपासात उपरोक्त प्रमाणे त्रुटी / उणीवा राहाणार नाहील या करीता प्रस्तुत कायद्याखाली दाखल गुन्ह्यांचे तपासी अधिकारी यांना योग्य सुचना देण्यात याव्यात. आणि त्यांचे तपासावर परिणामकारक पर्यवेक्षण ठेवण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

(सही) १६-१०-०४

(पि. न. राऊत)
विशेष पोलीस महानिरीक्षक, (ना.ह.स.)
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

प्रति,

सर्व पोलीस आयुक्त,

सर्व पोलीस अधिक्षक,

प्रत सस्नेह अग्रेषित,

पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई (लक्षवेध :- कार्यासन क्र. २०(९))

सर्व विशेष पोलीस महानिरीक्षक, परिक्षेत्रीय

प्रत माहिती करीता

पोलीस अधिक्षक, ना.ह.सं. पुणे/ नाशिक/कोल्हापुर/औरंगाबाद/ अमरावती/नागपुर

पोलीस उप अधिक्षक, मुंबई पथक, ना.ह.सं.

No.PCR-3092/15-SPL-6,
Home Department (Special),
Mantralaya, Bombay-400-032.
April 23, 1992.

To

The DG & IG of Police,
Maharashtra State,
Bombay.

All Special Is.G. of Police,

All Dy Is.G. of Police,

All District Magistrates,

All Superintendents of Police.

Sub:-Special measures to deal with the atrocities or offences on Scheduled Castes/Scheduled Tribes and Nomadic Tribes/Vimukta Jatis.

Sir,

The guidelines on special measures and procedures to deal with atrocities or offences on S.Cs/S.Ts and D.T./N.T. are issued in detail by the Govt. vide Government Circulars Nos. (1) SPL-6/UOM-2778/3157, dated the 14th October 1978 and (2) No.PCR-3080/1221-SPL-6, dated the 8th November 1980. Inspite of these Government Orders, the numbers of atrocities on the S.Cs/S.Ts xxxxxxxxxxxx in the State have not been decreased considerably. Some major incidents of atrocities on S.Cs/S.Ts have occurred in the recent past.

2. The members of Parliament belonging to the S.Cs/S.Ts. submitted a memorandum to the President of India on atrocities against S.Cs/S.Ts. In that memorandum, it has been stressed that major causes of atrocities on S.Cs. and S.Ts are mainly due to land reforms measures, its half-hearted and tardy implementation at district levels. The disputes are more acut where the oppressed are illeterate or suffer from the illusion that law is on their other side. If resisted, they are harmed and sometimes killed like animals.

3. The Government considered the above position and pleased to direct as follows:-

i) The District Magistrates and the Superintendent of Police should identify the vulnerable and highly sensitive areas based on the social behaviour in the past. The arm licences to dominating and intimidating persons or groups of persons should not be given. The arm licences from the elements so identified should also be withdrawn. In all such areas, the District Magistrates and Superintendents of Police

Cont'd...2.

should submit monthly reports in demi-Official letter forms to the DG & IG of Police, Maharashtra State, Bombay as the case may be about situation in their districts and the steps they have taken to meet out justice to the oppressed and curb high handedness of the higher castes.

2) The District Magistrates and S.D.Ms./S.Ps. and D.S.Ps. should make frequest visits to the identified areas to infuse confidence and sense of security amongst the S.Cs/ S.Ts. people.

3) At the time of allotment of surplus land including evacue the demarcation should be conducted under the direct supervision of revenue and police authorities and possession handed over to them on the spot in their presence under their signatures.

The abive guidelines should be followed scrupulously.

Yours faithfully,

Misar

(B.J. Misar)
Principal Secretary to the Government of Maharashtra,
Home Department.

स. ता. मुंबई
२३ JAN 2017

अत्याचाराचे बळी ठरणाऱ्या अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमातींच्या व्यक्तींना नवीन अत्याचार प्रतिबंधक नियमान्वये देण्यात येणाऱ्या नुकसान भरपाईबाबत...

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
शासन निर्णय क्र.: युटीए २०१६/प्र.क्र. २९८/सामासु
मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : २३ डिसेंबर, २०१६

वाचा :- १. शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग क्र.: युटीए १६२१/३/टी रोएन पंचवीस दि. २९ नोव्हेंबर, १९८२.

२. अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, ९८९ चे सुधारित नियम, १९९५.

३. सहसचिव, कल्याण मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन यांना लिहिलेले अर्धशासकीय पत्र क्र.: ११०१२/३/८९/पीसीआर (डेस्क), दि. १७-०४-१९९५.

४. शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग क्र.: युटीए१०९५/प्र.क्र.१६९/मावक-२ दिनांक २४ सप्टेंबर, १९९७

५. शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग क्र.: युटीए२०१२/प्र.क्र.२५१/सामासू दिनांक २१ ऑगस्ट, २०१३

६. सहसचिव, सामाजिक न्याय आणि अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन यांना लिहिलेले अर्धशासकीय पत्र क्र.: ११०११/२४/२०१६पीसीआर (डेस्क), दि. १०.०५.२०१६ (दिनांक १४-०४-२०१६) अधिसूचनेसहीत.

प्रस्तावना : नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९५ अन्वये अस्पृश्यता पाळणे व ती पाळण्यास उत्तेजन देणे हा गुन्हा समजण्यात येत असून त्यासाठी सदर अधिनियमांत शिक्षेची तरतूद करण्यात आलेली असून अनुसूचित जाती/जमातीवर होणाऱ्या अत्याचारांना पायबंध घालण्यासाठी अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ लागु करण्यात आलेला आहे. त्या अधिनियमात १९९५ मध्ये केंद्र शासनाने सुधारणा महाराष्ट्र राज्यात लागू करण्यात आलेल्या आहेत.

केंद्र शासनाने सुधारित केलेल्या अनुसूचित जाती, जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ सुधारित नियम १९९५ च्या अधिन राहून दि.२१ ऑगस्ट,२०१३ च्या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट "अ"

मध्ये नमूद केलेल्या अत्याचाराचे प्रकार किंवा गुन्ह्याचे प्रकार व त्यासाठी विहित केलेले सुधारित दर यानुसार नुकसान भरपाई देण्यात येते. केंद्र शासनाने सदर नियमात दुरुस्ती केली असून नुकसान भरपाईच्या रकमेत दिनांक १४/०४/२०१६ च्या अधिसूचनेनुसार वाढ केलेली आहे. त्याच धर्तीवर केंद्र शासनाच्या सुधारणासहीत राज्यामध्ये नुकसान भरपाईच्या रकमेत वाढ करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय : केंद्र शासनाने सुधारित केलेल्या अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ सुधारित नियम २०१६ च्या अधिन राहून सोबतच्या परिशिष्ट "अ" मध्ये नमूद केलेल्या अत्याचाराचे प्रकार किंवा गुन्ह्याचे प्रकार किंवा त्यासाठी केंद्र शासनाने दिनांक १४/०४/२०१६ च्या अधिसूचनेनुसार विहित केलेल्या सुधारित दराप्रमाणे नुकसान भरपाई देण्याचा निर्णय राज्य शासनाने घेतला आहे.

२. ही सुधारित नुकसान भरपाई दि. १४.०४.२०१६ पासून अंमलात येईल.

३. याबर होणारा खर्च मागणी क्रमांक एन-३ २२२५ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण, ०१, अनुसूचित जातीचे कल्याण, ८००, इतर खर्च, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना- राज्य योजनांतर्गत योजना, (०२) जिल्हा परिषदांना सहायक अनुदाने, (०२)(०३) अत्याचाराचे बळी ठरणा-या अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या कुटुंबातील सदस्यांना आर्थिक सहाय्य देण्याची योजना (वि.घ.यो.) (राज्य हिस्सा) (२२२५ २४४२) ३१, सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) व मागणी क्रमांक एन-३ व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण २२२५ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण, ०१, अनुसूचित जातीचे कल्याण, ८००, इतर खर्च, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना-राज्य योजनांतर्गत योजना, (०२) जिल्हा परिषदांना सहायक अनुदाने, (०२)(०४) अत्याचाराचे बळी ठरणा-या अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या कुटुंबातील सदस्यांना आर्थिक सहाय्य देण्याची योजना (के.पु.यो. ५० टक्के) (२२२५ २४५१ २४५१) ३१, सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) या लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात येऊन त्याखाली वेळोवेळी केलेल्या मंजूर तरतुदीमधून भागविण्यात यावा.

४. (१) जिल्हा दंडाधिकारी, पोलीस अधिक्षक व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी हे जेथे अत्याचार झाला असेल त्या जागेला किंवा त्या क्षेत्राला जिवितहानी आणि संपत्तीचे नुकसान यांचा अंदाज घेण्याकरीता भेट देतील आणि बळी पडलेल्या व्यक्ती व सहाय्य मिळण्यास पात्र असलेले त्यांच्या कुटुंबातील सदस्य आणि त्यांच्यावर अवलंबून असणा-या व्यक्तींची सूची तयार करील. (२) पहिल्या माहिती अहवालाची (F.I.R.ची) नोंद संबंधित पोलीस ठाण्याच्या वहीत नोंदणी केलेली आहे आणि आरोपीला ताब्यात घेण्याकरीता प्रभावी उपाय केलेले आहेत, याची पोलीस अधिक्षक खात्री करून घेईल. (३) पोलीस अधिक्षक घटना स्थळांच्या चौकशीनंतर ताबडतोब अन्वेषण अधिका-यांची नियुक्ती करील आणि या भागात पोलीस पथके पाठविल व त्याला योग्य आणि आवश्यक वाटत असतील, असे इतर प्रतिबंधनात्मक उपाय करील. (४) जिल्हा दंडाधिकारी अत्याचाराला बळी पडलेल्यांना, त्यांच्या कुटुंबियांना आणि त्यांच्यावर अवलंबून असणा-या व्यक्तींना, ताबडतोब या नियमांना जोडलेल्या प्रमाणकानुसार रोख रक्कम किंवा वस्तुच्या स्वरुपात किंवा दोन्ही पुरविण्याची तरतूद करील अशा त्वरीत मदतीत अन्न, पाणी, वस्त्र, निवारा, वैद्यकीय मदत, परिवहन

सुविधा आणि मानवी जीवनात आवश्यक असलेल्या इतर बाबी यांचा सुधा समावेश असेल. (५) पोटनियम ४ नुसार अत्याचारात बळी पडलेल्या व्यक्तीला किंवा त्यांच्यावर/तिच्यावर अवलंबून असणा-या व्यक्तींना मृत्यू किंवा दुखापत किंवा संपत्तीचे नुकसान या करीता देण्यात आलेले सहाय्य त्यावेळी अंमलात असलेल्या अन्य कोणत्याही कायद्यान्वये त्या बाबतीत नुकसानभरपाई मागण्याच्या अन्य कोणत्याही हक्क, मागणी व्यतिरिक्त असेल. (६) उपरोक्त पोटनियम ४ मध्ये नमूद केलेले सहाय्य आणि पुनर्वसन सुविधांची जिल्हा दंडाधिकारी यांच्याकडून या नियमांना जोडलेल्या अनुसूचितील दिलेल्या प्रमाणकानुसार तरतूद करण्यात येईल. (७) बळी पडलेल्या व्यक्तींना पुरविण्यात आलेले सहाय्य आणि पुनर्वसन सुविधांचा अहवाल जिल्हा दंडाधिकारी आणि पोलीस अधिक्षकांकडून विशेष न्यायालयाला सुध्दा पाठवण्यात येईल. विशेष न्यायालयाची जर अशी खात्री पटली असेल की, बळी पडलेल्या व्यक्तींना किंवा त्यांच्यावर अवलंबून असलेल्या व्यक्तींना वेळेवर सहाय्य दिले गेलेले नाही किंवा सहाय्याची रक्कम किंवा भरपाई पुरेशी नाही किंवा इतर अशा प्रकरणात सहाय्य किंवा इतर कोणत्याही प्रकारच्या मदतीने पूर्णत: देण्याचा ते आदेश देऊ शकतील.

५. **जातीयतेच्या कारणावरुन** अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमातीच्या कुटुंबांवर /व्यक्तीवर अत्याचार घडल्यास सदर गुन्हयाची नोंद नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम१९५५ व (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ खाली झालेली असल्यास आवश्यक त्या गुन्हयात वैद्यकीय प्रमाणपत्र आवश्यक सर्व गुन्हयांमध्ये जातीचा दाखला आवश्यक आहे.तसेच संबधित अत्याचार पिडीताचे आधारकार्ड DBT (थेट लाभ हस्तांतरण) शी संलग्नीत असावे.

६ अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ सुधारित नियम २०१५ च्या नियम १२ (४) अन्वये अत्याचारग्रस्त व्यक्ती किंवा कुटुंबांना जिल्हा दंडाधिकारी मदत मंजूर करतील व या मदतीचे वाटप जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी करतील. जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी यांना सदर नुकसान भरपाई अदा करण्याच्या शक्ती प्रदान करण्यात येत आहेत. त्यांनाच आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

७. संबंधित जिल्ह्यातील जिल्हा दक्षता व नियंत्रण समितीच्या मासिक बैठकीत या विषयाबाबत व त्या अन्वये देण्यात येणा-या नुकसानभरपाईचा आढावा घेऊन जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी आपला अहवाल, आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे व आयुक्त एकत्रित अहवाल शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग क्र. : युटीए१०९५/१२४३२-डी-७, दि. २० डिसेंबर, १९७६ च्या प्रोफॉर्माप्रमाणे शासनास सादर करतील.

८. केंद्र शासन सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय,नवी दिल्ली यांच्या दि.14 एप्रिल 2016 च्या अधिसूचनेची इंग्रजी प्रत सोबत जोडली आहे.

९. या आदेशामधील वाक्यरचनेमध्ये काही संदेह असल्यास सोबत जोडलेल्या केंद्र शासन सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय,नवी दिल्ली यांच्या दि.१४ एप्रिल २०१६ च्या अधिसूचनेच्या इंग्रजी प्रतीमधील वाक्यरचना विचारात घ्यावी.

१०. हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. ३९८/२०१६/व्यय-१५, दि२५-०९-२०१६ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

23/12/2016

(ज्ञा.ल.सुळ)
उप सचिव ,महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मुख्यमंत्र्यांचे खाजगी सचिव
सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव
सर्व राज्यमंत्री यांचे स्वीय सहाय्यक
मुख्य सचिव यांचे उप सचिव
अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव मंत्रालयीन सर्व विभाग
सर्व विभागीय आयुक्त,
आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
पोलीस महानिरीक्षक, मुंबई.
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
सर्व सहायक आयुक्त, समाज कल्याण
संचालक राष्ट्रीय अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती आयोग, पुणे
आयुक्त आदिवासी विभाग, नाशिक
सर्व पोलीस आयुक्त
सर्व पोलीस अधिक्षक
पोलीस महानिरिक्षक (पीसीआर)
विशेष न्यायालयाचे सर्व जिल्हे
महालेखापाल (लेखापरिक्षा व लेखा अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र 1-2, मुंबई/नागपूर
सर्व जिल्हाकोषागार अधिकारी
अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई
सर्व जिल्हापरिषदांचे समाजकल्याण अधिकारी, वर्ग-2
महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मुंबई
सचिव, भारत सरकार, सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली
संचालक, भारत सरकार, सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई
निवडनस्ती सामासु

पो. भ. स. भ. रा. मुंबई
23 JAN 2017

अत्याचाराचे बळी ठरणा-या अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमातींच्या व्यक्तींना नवीन अत्याचार प्रतिबंधक नियमान्वये देण्यात येणा-या नुकसान भरपाईबाबत...

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
शासन निर्णय क्र.: युटीए २०१६/प्र.क्र. २९८/सामासु
मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : २३ डिसेंबर, २०१६

वाचा :- १. शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग क्र.: युटीए १६२१/३/टी रोएन पंचवीस दि. २९ नोव्हेंबर, १९८२.

२. अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, ९८९ चे सुधारित नियम, १९९५.

३. सहसचिव, कल्याण मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन यांना लिहिलेले अर्धशासकीय पत्र क्र.: ११०१२/३/८९/पीसीआर (डेस्क), दि. १७-०४-१९९५.

४. शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग क्र.: युटीए१०९५/प्र.क्र.१६९/मावक-२ दिनांक २४ सप्टेंबर, १९९७

५. शासन निर्णय, सम

मध्ये नमूद केलेल्या अत्याचाराचे प्रकार किंवा गुन्ह्याचे प्रकार व त्यासाठी विहित केलेले सुधारित दर यानुसार नुकसान भरपाई देण्यात येते. केंद्र शासनाने सदर नियमात दुरुस्ती केली असून नुकसान भरपाईच्या रकमेत दिनांक १४/०४/२०१६ च्या अधिसूचनेनुसार वाढ केलेली आहे. त्याच धर्तीवर केंद्र शासनाच्या सुधारणासहीत राज्यामध्ये नुकसान भरपाईच्या रकमेत वाढ करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय : केंद्र शासनाने सुधारित केलेल्या अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ सुधारित नियम २०१६ च्या अधिन राहून सोबतच्या परिशिष्ट "अ" मध्ये नमूद केलेल्या अत्याचाराचे प्रकार किंवा गुन्ह्याचे प्रकार किंवा त्यासाठी केंद्र शासनाने दिनांक १४/०४/२०१६ च्या अधिसूचनेनुसार विहित केलेल्या सुधारित दराप्रमाणे नुकसान भरपाई देण्याचा निर्णय राज्य शासनाने घेतला आहे.

२. ही सुधारित नुकसान भरपाई दि. १४.०४.२०१६ पासून अंमलात येईल.

३. यावर होणारा खर्च मागणी क्रमांक एन-३ २२२५ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण, ०१, अनुसूचित जातीचे कल्याण, ८००, इतर खर्च, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना-राज्य योजनांतर्गत योजना, (०२) जिल्हा परिषदांना सहायक अनुदाने, (०२)(०३) अत्याचाराचे बळी ठरणा-या अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या कुटुंबातील सदस्यांना आर्थिक सहाय्य देण्याची योजना (वि.घ.यो.) (राज्य हिस्सा) (२२२५ २४४२) ३१, सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) व मागणी क्रमांक एन-३ व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण २२२५ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्ग यांचे कल्याण, ०१, अनुसूचित जातीचे कल्याण, ८००, इतर खर्च, पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना-राज्य योजनांतर्गत योजना, (०२) जिल्हा परिषदांना सहायक अनुदाने, (०२)(०४) अत्याचाराचे बळी ठरणा-या अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या कुटुंबातील सदस्यांना आर्थिक सहाय्य देण्याची योजना (के.पु.यो. ५० टक्के) (२२२५ २४५१ २४५१) ३१, सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर) या लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात येऊन त्याखाली वेळोवेळी केलेल्या मंजूर तरतुदीमधून भागविण्यात यावा.

४. (१) जिल्हा दंडाधिकारी, पोलीस अधिक्षक व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी हे जेथे अत्याचार झाला असेल त्या जागेला किंवा त्या क्षेत्राला जिवितहानी आणि संपत्तीचे नुकसान यांचा अंदाज घेण्याकरीता भेट देतील आणि बळी पडलेल्या व्यक्ती व सहाय्य मिळण्यास पात्र असलेले त्यांच्या कुटुंबातील सदस्य आणि त्यांच्यावर अवलंबून असणा-या व्यक्तींची सूची तयार करील. (२) पहिल्या माहिती अहवालाची (F.I.R.ची) नोंद संबंधित पोलीस ठाण्याच्या वहीत नोंदणी केलेली आहे आणि आरोपीला ताब्यात घेण्याकरीता प्रभावी उपाय केलेले आहेत, याची पोलीस अधिक्षक खात्री करून घेईल. (३) पोलीस अधिक्षक घटना स्थळांच्या चौकशीनंतर ताबडतोब अन्वेषण अधिका-यांची नियुक्ती करील आणि या भागात पोलीस पथके पाठविल व त्याला योग्य आणि आवश्यक वाटत असतील, असे इतर प्रतिबंधनात्मक उपाय करील. (४) जिल्हा दंडाधिकारी अत्याचाराला बळी पडलेल्यांना, त्यांच्या कुटुंबियांना आणि त्यांच्यावर अवलंबून असणा-या व्यक्तींना, ताबडतोब या नियमांना जोडलेल्या प्रमाणकानुसार रोख रक्कम किंवा वस्तुच्या स्वरुपात किंवा दोन्ही पुरविण्याची तरतूद करील अशा त्वरीत मदतीत अन्न, पाणी, वस्त्र, निवारा, वैद्यकीय मदत, परिवहन

सुविधा आणि मानवी जीवनात आवश्यक असलेल्या इतर बाबी यांचा सुधा समावेश असेल. (५) पोटनियम ४ नुसार अत्याचारात बळी पडलेल्या व्यक्तीला किंवा त्यांच्यावर/तिच्यावर अवलंबून असणा-या व्यक्तींना मृत्यू किंवा दुखापत किंवा संपत्तीचे नुकसान या करीता देण्यात आलेले सहाय्य त्यावेळी अंमलात असलेल्या अन्य कोणत्याही कायद्यान्वये त्या बाबतीत नुकसानभरपाई मागण्याच्या अन्य कोणत्याही हक्क, मागणी व्यतिरिक्त असेल. (६) उपरोक्त पोटनियम ४ मध्ये नमूद केलेले सहाय्य आणि पुनर्वसन सुविधांची जिल्हा दंडाधिकारी यांच्याकडून या नियमांना जोडलेल्या अनुसूचितील दिलेल्या प्रमाणकानुसार तरतूद करण्यात येईल. (७) बळी पडलेल्या व्यक्तींना पुरविण्यात आलेले सहाय्य आणि पुनर्वसन सुविधांचा अहवाल जिल्हा दंडाधिकारी आणि पोलीस अधिक्षकांकडून विशेष न्यायालयाला सुध्दा पाठवण्यात येईल. विशेष न्यायालयाची जर अशी खात्री पटली असेल की, बळी पडलेल्या व्यक्तींना किंवा त्यांच्यावर अवलंबून असलेल्या व्यक्तींना वेळेवर सहाय्य दिले गेलेले नाही किंवा सहाय्याची रक्कम किंवा भरपाई पुरेशी नाही किंवा इतर अशा प्रकरणात सहाय्य किंवा इतर कोणत्याही प्रकारच्या मदतीने पूर्णत: देण्याचा ते आदेश देऊ शकतील.

५. **जातीयतेच्या कारणावरुन** अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमातीच्या कुटुबांवर /व्यक्तींवर अत्याचार घडल्यास सदर गुन्हयाची नोंद नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम१९५५ व (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ खाली झालेली असल्यास आवश्यक त्या गुन्हयात वैद्यकीय प्रमाणपत्र आवश्यक सर्व गुन्हयांमध्ये जातीचा दाखला आवश्यक आहे.तसेच संबधित अत्याचार पिडीताचे आधारकार्ड DBT (थेट लाभ हस्तांतरण) शी संलग्नीत असावे.

६ अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम, १९८९ सुधारित नियम २०१५ च्या नियम १२ (४) अन्वये अत्याचारग्रस्त व्यक्ती किंवा कुटुंबांना जिल्हा दंडाधिकारी मदत मंजूर करतील व या मदतीचे वाटप जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी करतील. जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी यांना सदर नुकसान भरपाई अदा करण्याच्या शक्ती प्रदान करण्यात येत आहेत. त्यांनाच आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

७. संबंधित जिल्ह्यातील जिल्हा दक्षता व नियंत्रण समितीच्या मासिक बैठकीत या विषयाबाबत व त्या अन्वये देण्यात येणा-या नुकसानभरपाईचा आढावा घेऊन जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी आपला अहवाल, आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, पुणे व आयुक्त एकत्रित अहवाल शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग क्र. : युटीए१०९५/१२४३२-डी-७, दि. २० डिसेंबर, १९७६ च्या प्रोफॉर्माप्रमाणे शासनास सादर करतील.

८. केंद्र शासन सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय,नवी दिल्ली यांच्या दि.14 एप्रिल 2016 च्या अधिसूचनेची इंग्रजी प्रत सोबत जोडली आहे.

९. या आदेशामधील वाक्यरचनेमध्ये काही संदेह असल्यास सोबत जोडलेल्या केंद्र शासन सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय,नवी दिल्ली यांच्या

१०. हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. ३९६/२०१६/व्यय-१५, दि२५-०९-२०१६ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

23/12/2016

(ज्ञा.ल.सुळ)
उप सचिव ,महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मुख्यमंत्र्यांचे खाजगी सचिव
सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव
सर्व राज्यमंत्री यांचे स्वीय सहाय्यक
मुख्य सचिव यांचे उप सचिव
अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव मंत्रालयीन सर्व विभाग
सर्व विभागीय आयुक्त,
आयुक्त, समाजकल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
पोलीस महानिरीक्षक, मुंबई.
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
सर्व सहायक आयुक्त, समाज कल्याण
संचालक राष्ट्रीय अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती आयोग, पुणे
आयुक्त आदिवासी विभाग, नाशिक
सर्व पोलीस आयुक्त
सर्व पोलीस अधिक्षक
पोलीस महानिरिक्षक (पीसीआर)
विशेष न्यायालयाचे सर्व जिल्हे
महालेखापाल (लेखापरिक्षा व लेखा अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र 1-2, मुंबई/नागपूर
सर्व जिल्हाकोषागार अधिकारी
अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई
सर्व जिल्हापरिषदांचे समाजकल्याण अधिकारी, वर्ग-2
महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मुंबई
सचिव, भारत सरकार, सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली
संचालक, भारत सरकार, सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई
निवडनस्ती सामासु

शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व पर्यटन विभाग
क्रमांक : युटीए-१०७५/१२४३२-डी-७, दिनांक २० डिसेंबर, १९७६ चे सोबतचे सहपत्र

PROFORMA

Report on the atrocities on members of Scheduled Castes and Scheduled Tribes and monetary relief sanctioned thereof in District.

1.	Date of Occurrence of the incident	:	
2.	Village and Taluka	:	
3.	Whether Victim belong to SCs/STs	:	
4.	By which Community people, the atrocity is committed	:	
5.	Brief facts of the incident	:	
6.	Nature and extent of Loss a) Number of earning members Involved in incident and out of whom i) Number Died : ii) Number permanently Incapacitated : iii) Number temporarily incapacitated :	:	
	b) Number of non-earning members Involved in incident and out of whom i) Number Died : ii) Number permanently Incapacitated : iii) Number temporarily incapacitated :'		
7.	Number and Value of Property lost a) I) Number of houses burnt : ii) Value of houses burnt : b) i) Number of families whose property was lost : ii) Value of property was lost.	:	
8.	Category-wise quantum of relief sanction due to a) Death : b) Permanent Incapacitation : c) Temporary Incapacitation : d) Burning of houses/s : e) Loss of movable property :	:	
9.	Total relief sanctioned	:	

शासन निर्णय क्र. युटीए-२०१६/प्र.क्र.२९८/सामासु, दि. २३ डिसेंबर, २०१६ चे सहपत्र.

परिशिष्ठ अ

नियम १२ (४)

सहाय्य म्हणून द्यावयाच्या रक्कमेची मानके

अ.क्र.	अपराधाचे नाव	सहाय्याची किमान रक्कम
१.	कोणतेही खाण्यास किंवा पिण्यास योग्य नसलेले घाणरडे खाण्यास देणे व इतर उपद्रवी वस्तु घालणे अधिनियमाचे कलम ३(१) (a)	पीडित व्यक्तीला रु. १,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली (१) अ.क्र. (२) आणि (३) करीता प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यानंतर १०% व अनु.क्र.(१), (४) व (५) करीता प्रथम माहिती अहवाल प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम (२) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम (३) आरोपीस अनु.क्र. २ व ३ च्या आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास ४०% व त्याचप्रमाणे अनु.क्र. १,४, व ५ च्या आरोपाखाली दोषसिध्द ठरविल्यास २५% रक्कम.
२.	मलमुत्र, विष्ठा, जनावराचे शव किंवा कोणतेही घाणेरडे पदार्थ एकत्रित ठेवणे किंवा जमा करणे अधिनियमाचे कलम ३(१) (b)	
३.	अपमानित किंवा त्रास देण्याच्या हेतूने मलमुत्र, केरकचरा, जनावराचे शव एकत्रित ठेवणे किंवा जमा करणे अधिनियमाचे कलम ३(१)(c)	
४.	चपल्लांचा हार घालणे किंवा नग्न किंवा अर्धनग्न मिरवणूक काढणे अधिनियमाचे (कलम ३(१)(d)	
५.	बळजबरीने असे कृत्य करण्यास भाग पाडणे जसे कपडे काढणे, बळजबरीने डोक्यावरचे केस किंवा मिशा काढणे चेहरा वा शरीरावर रंग लावणे किंवा काळे फासणे अधिनिमाचे कलम ३(१) (e)	
६.	जमिनीचा गैरप्रकारे भोगवाटा करणे किंवा शेती करणे, इ. अधिनियमाचे कलम ३(१) (f)	पीडित व्यक्तीला रु. १,००,०००/- मदत. जिथे आवश्यक असेल तेथे संबंधीत राज्य सरकार किंवा संघराज्य प्रशासन द्वारे सरकारी खर्चाने जमीन /जागा/पाणी पुरवठा परत मिळवून देण्यात येईल.
७.	जमीन किंवा जमिनीचा भाग बेकायदेशीरपणे बळकावणे किंवा	

	कब्जा करणे किंवा त्या संबंधीच्या अधिकारामध्ये बाधा आणणे ज्यामध्ये वन अधिकाराचा समावेश आहे. अधिनियमांचे कलम ३(१)(g)	पिडीत व्यक्तीला मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली पुढीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम (iii) आरोपीस कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्द/शिक्षा झाल्यास २५% रक्कम
८.	भिक मागण्यास लावणे किंवा वेठबिगारी करावयास लावणे अधिनियमांचे कलम ३(१)(h)	पीडीत व्यक्तीला रु. १,००,०००/- पर्यंत मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५% रक्कम.
९.	मनुष्याचे किंवा जनावराचे मृत शरीर घेऊन जाणे किंवा त्यांच्यासाठी कबर खोदणे/ खड्डा खोदण्यासाठी बळजबरी करणे अधिनियमांचे कलम ३(१)(i)	
१०.	अनुसूचित जातीच्या किंवा अनुसूचित जमातीच्या व्यक्तींना हाताने मैला साफ करण्यास भाग पाडणे किंवा त्यासाठी प्रयत्न करणे अधिनियमांचे कलम ३(१) (j)	
११.	अनुसूचित जातीच्या किंवा अनुसूचित जमाती या प्रवर्गातील स्त्रीला देवदासी बनण्यासाठी भाग पाडणे किंवा त्यासाठी प्रयत्न करणे किंवा त्याचे समर्थन करणे. अधिनियमांचे कलम ३(१)(k)	
१२.	मतदान किंवा नामनिर्देशन दाखल करण्यापासून प्रतिबंध करणे अधिनियमांचे कलम ३(१)(L)	पीडीत व्यक्तीला रु. ८५ ,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे

१३.	स्थानिक स्वराज्य संस्था/नगर पालिका मधील अधिकार पदावर असलेल्यांना पदाधिकारी/अधिकारी यांना कर्तव्य पार पाडण्यास अडसर करणे किंवा त्यांच्या कर्तव्यात अडथळे आणणे किंवा बळजबरी करणे अधिनियमांचे कलम ३(१)(m)	(i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५% रक्कम
१४.	निवडणूकीत हिंसाचारानंतर सामाजिक व आर्थिक बहिष्कार टाकणे अधिनियमांचे कलम ३(१)(n)	
१५.	एखाद्या विशिष्ट उमेदवारास मतदान करणे किंवा मतदान न करणे यासाठी सदर अधिनियमांतर्गत कोणताही गुन्हा करणे अधिनियमांचे कलम ३(१)(o)	
१६.	खोटी, विद्वेषपूर्ण, तापदायक कायदेशीर कार्यवाही करणे अधिनियमांचे कलम ३(१) (p)	पीडीत व्यक्तीला रु. ८५,०००/- इतकी मदत किंवा विधी विषयक केलेल्या वास्तविक खर्चाची प्रतिपूर्ती व नुकसान भरपाई यापैकी जी रक्कम कमी असेल ती मदत खालीलप्रमाणे देण्यात येईल., (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम (iii) आरोपीस आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५% रक्कम.
१७.	कोणत्याही लोकसेवकास खोटी व थिल्लर माहिती देणे अधिनियमांचे कलम ३(१)(q)	पीडीत व्यक्तीला रु. १,००,०००/- इतकी मदत किंवा विधी विषयक केलेल्या वास्तविक खर्चाची प्रतिपूर्ती व नुकसान

		भरपाई यापैकी जी रक्कम कमी असेल ती मदत खालीलप्रमाणे देण्यात येईल. (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम . (iii) आरोपीस आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५% रक्कम
१८.	सार्वजनिक जागेत उद्देशपूर्वक अपमान किंवा अपमानाच्या हेतूने धाकदपटशा आणि मानहानी करणे अधिनियम कलम ३(१)(r)	पीडीत व्यक्तीला रु. १,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५% रक्कम.
१९.	सार्वजनिक ठिकाणी जातीयवाचक शिवीगाळ करणे किंवा जातीसंबंधी अपशब्द वापरणे अधिनियम कलम ३(१)(s)	
२०.	धार्मिक मानल्या जाणाऱ्या अथवा श्रध्दास्थान असलेल्या स्थळांना हानी पोहविणे, नष्ट करणे किंवा बिटंबना करणे अधिनियमांचे कलम ३(१)(t)	
२१.	शत्रुता, घृणा व वैमनस्यच्या भावनेला उत्तेजन देणे. अधिनियमांचे कलम ३(१) (u)	
२२.	श्रध्दास्थान असलेल्या दिवंगत व्यक्तीविषयी अपशब्द वापरणे किंवा कोणत्याही वस्तू व साधनाद्वारे विटंबना करणे. अधिनियमांचे कलम ३(१) (v)	

२३.	अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या स्त्रियांना उद्देशपूर्वक लैंगिक हेतूसूचक लैंगिक भावना निर्माण करण्यासाठी अंगविक्षेप करणे व तिच्या संमतीशिवाय स्पर्श करणे अधिनियमांचे अंतर्गत गुन्हा करणे कलम ३(१)(w)	पीडीत व्यक्तीला रु. २,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम (iii) आरोपीस आरोपीखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्द/शिक्षा झाल्यास २५% रक्कम.
२४.	भारतीय दंड प्रकिया संहितेचे कलम ३२६ व (१८६० चे ४५) जाणिवपुर्वक ॲसिड टाकणे किंवा ॲसिड टाकण्याचा प्रयत्न करणे {कलम ३(२) (va) अधिनियमांच्या अनुसूचीसह वाचावे}	क) पीडीत व्यक्तीचा चेहरा २ % किंवा त्यापेक्षा जास्त भाजला असेल तसेच डोळे,कान,नाक, तोंड आणि शरीर ३० % पेक्षा जास्त भाजले असेल अशा पीडीतास रुपये ८,२५,०००/- **(अक्षरी रुपये आठ लाख पंचवीस हजार फक्त)** मदत केली जाईल. ख) ज्या पीडीत व्यक्तीचे शरीर १० % ते ३० % दरम्यान भाजले असेल अशा पीडीत व्यक्तीस **रुपये ४,१५,०००/- (अक्षरी रुपये चार लाख पंधरा हजार फक्त)** मदत केली जाईल. ग) ज्या पीडीत व्यक्तीचे शरीर चेहऱ्या व्यतिरिक्त शरीर जर १० % पेक्षा कमी भाजले असेल अशा पीडीत व्यक्तीस रुपये ८५,०००/- **(अक्षरी रुपये पंचाऐंशी हजार फक्त)** मदत केली जाईल. या व्यतिरिक्त ॲसिड हल्ला झालेल्या पीडीत व्यक्तीचा संपूर्ण उपचार करण्याची जबाबदारी शासनाची राहिल . उपरोक्त क ते ग मध्ये नमुद पिडीत व्यक्तीला मदत देण्याची कार्यप्रणाली खालील प्रमाणे -

		(i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर ५० % रक्कम (ii) वैद्यकीय अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर ५० % रक्कम.
२५.	भारतीय दंड प्रकिया संहिता कलम ३५४ (१८६० चे कलम ४५) अन्वये महिलांवर तिचा विनयभंग करण्याच्या हेतूने हल्ला करणे किंवा गुन्हेगारी बळ प्रयोग करणे. {कलम ३(२) (va) अधिनियमांच्या अनुसूचीसह वाचावे}	पीडीत व्यक्तीला रु. २,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर ५० % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर २५ % रक्कम. (iii) कनिष्ठ न्यायालयात सदर प्रकरणाची न्यायप्रक्रिया (Court Trial) समाप्तीनंतर २५% रक्कम.
२६.	भारतीय दंड प्रकिया संहिता कलम ३५४ अ (१८६० चे ४५) नुसार लैंगिक शोषण किंवा लैंगिक छळासाठी शिक्षा अधिनियमांचे {कलम ३(२) (va) अधिनियमांच्या अनुसूचिसह वाचावे}	पीडीत व्यक्तीला रु. २,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर ५० % रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर २५ % रक्कम (iii) कनिष्ठ [illegible]

२८.	भारतीय दंड प्रक्रिया सहिते अंतर्गत कलम ३५४सी (१८६० चे ४५) अन्वये इतरांचे वैषयिक सुख अनुभवत असताना ते पाहण्याची विकृती {कलम ३(२) (va) अधिनियमांच्या अनुसूचिसह वाचावे }	पीडीत व्यक्तीला रु. २,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर १० % रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास ४०% रक्कम.
२९.	भारतीय दंड प्रक्रिया सहितेच्या अंतर्गत कलम ३५४डी (१८६० चे ४५) अन्वये पाठलाग {कलम ३(२) (va) अधिनियमांच्या अनुसूचिसह वाचावे }	पीडीत व्यक्तीला रु. २,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर १० % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास ४०% रक्कम.
३०.	भारतीय दंड प्रक्रिया सहितेच्या अंतर्गत कलम ३७६बी (१८६० चे ४५) अन्वये पती-पत्नी विभक्त असताना पतीने पत्नीबरोबर संभोग {कलम ३(२) (va) अधिनियमांच्या अनुसूचिसह वाचावे }	पीडीत व्यक्तीला रु. २,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) वैद्यकीय तपासणी आणि वैद्यकीय अहवालाची पुष्टी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर ५०% रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर २५ % रक्कम (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५ % रक्कम.
३१.	भारतीय दंड प्रक्रिया सहितेच्या अंतर्गत कलम ३७६सी (१८६० चे ४५) अन्वये प्राधिकारात असलेल्या एखाद्या व्यक्ती कडून संभोग	पीडीत व्यक्तीला रु. ४,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे

	{कलम ३(२) (va))अधिनियमांच्या अनुसूचिसह वाचावे }	(i) वैद्यकीय तपासणी आणि वैद्यकीय अहवालाची पुष्टी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर ५०% रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर २५ % रक्कम. (iii) कनिष्ठ न्यायालयात सदर प्रकरणाची न्यायप्रक्रिया (Court Trial) समाप्तीनंतर २५% रक्कम.
३२.	भारतीय दंड प्रक्रिया सहितेच्या अंतर्गत कलम ५०९ (१८६० चे ४५) अन्वये ज्याद्वारे स्त्रीला लज्जा उत्पन्न होईल त्या उद्देशाने शब्द प्रयोग वापरणे अथवा इशारा किंवा हातवारे करणे. {कलम ३(२) (va) अधिनियमांच्या अनुसूचिसह वाचावे }	पीडीत व्यक्तीला रु. २,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्द/शिक्षा झाल्यास २५ % रक्कम.
३३.	पाणी दुषित किंवा खराब करणे {अधिनियमांचे कलम ३(१) (x)}	पाणी दूषित करण्यात आल्यानंतर ते स्वच्छ करुन पुर्ववत करण्यासाठीचा लागणारा संपुर्ण खर्च करण्याची जबाबदारी राज्य शासनाची असेल. या व्यतिरिक्त रुपये ८,२५,०००/-(अक्षरी आठ लाख पंचवीस हजार फक्त) इतकी रक्कम सामुहिक संपत्तीचे जतन करण्यासाठी जिल्हा प्रशासन स्थानिक संस्थेच्या सल्ल्यानुसार जिल्हा दंडाधिकारी यांच्याकडे जमा ठेव ठेवतील.
३४.	सार्वजनिक प्रवेश करण्याचे / आश्रयाचे रुढीपात्र अधिकार नाकारणे किंवा पोचण्यासाठी अडथळे निर्माण करणे अधिनियमांचे कलम ३(१) (y)	पीडीत व्यक्तीला रुपये ४,२५,०००/- (अक्षरी चार लाख पंचवीस हजार फक्त) तसेच रुढी परंपरेने प्राप्त प्रवेश मार्गाचा अधिकार पुर्ववत परत मिळणेसाठी लागणारा खर्च राज्य शासन करेल.

		त्यासाठी पीडीत व्यक्तीला मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्द/शिक्षा झाल्यास २५ % रक्कम
३५.	बळजबरीने घर,गांव किंवा रहिवास सोडण्यास विवश करणे, जबरदस्ती करणे अधिनियमाचे कलम ३(१) (z)	अशा गुन्हयाच्या बळी ठरलेल्या प्रत्येक व्यक्तीला त्याचा घरात, गावात किंवा रहिवाशाच्या इतर जागेत राहण्याचा हक्क पुर्नस्थापित करण्याची कार्यवाही शासन करेल. जर त्याचे घर जमीनदोस्त झाले असल्यास सदरचे घर शासकीय खर्चाने बांधून देणे त्यासाठी रु. १,००,०००/- नुकसान भरपाई देण्यात येईल.

	अ) समाईक मिळकतीच्या साधनांचा वापर इतरांबरोबर कोणत्याही परिसरात किंवा दफन भूमीत किंवा स्मशान भूमीत किंवा कोणत्याही नदीचा वापर, ओढा, धबधबा, विहीर, हौद, पाण्याचे नळ, किंवा इतर पाण्याची जागा किंवा स्नानाचे घाट किंवा सार्वजनिक वाहतुक किंवा रस्ते यांचा उपयोग किंवा वापर करणे (अधिनियमाचे कलम ३(१) (za)/अ)	पाण्याची जागा किंवा स्नानाचे घाट किंवा सार्वजनिक वाहतुक किंवा रस्ते यांचा उपयोग किंवा वापर करण्याचा अधिकार पुर्नस्थापित करण्याबाबतची कार्यवाही व त्यासाठी लागणारा संपूर्ण खर्च शासन करेल. यासाठीपीडीत व्यक्तीला रुपये १,००,०००/-पिडीत व्यक्तीला मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५ % रक्कम.
	ब) सार्वजनिक जागेत मोटार सायकल वर सवारी करणे किंवा चालविणे किंवा पादत्राणे घालणे किंवा नवीन कपडे परिधान करणे किंवा लग्नाची वरात काढणे किंवा लग्नाच्या वरातीदरम्यान घोडयावर आरुढ होणे किंवा इतर कोणत्याही वाहनांवर बसणे (अधिनियमाचे कलम ३(१) (z a)/बी	ब) सार्वजनिक जागेत मोटार सायकल वर सवारी करणे किंवा चालविणे किंवा पादत्राणे घालणे किंवा नवीन कपडे परिधान करणे किंवा लग्नाची वरात काढणे किंवा लग्नाच्या वरातीदरम्यान घोडयावर आरुढ होणे किंवा इतर कोणत्याही वाहनांवर बसणे याबाबतचा अधिकार पुर्नस्थापन करण्याबाबतची कार्यवाही व त्यासाठी लागणारा संपूर्ण खर्च शासन करेल. यासाठी पीडीत व्यक्तीला रुपये १,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम.

		(iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५% रक्कम.
	क) कोणत्याही सार्वजनिक प्रार्थनास्थळी प्रवेश करणे जे सार्वजनिक किंवा कोणत्याही व्यक्तीसाठी खुले आहेत जे त्याच धर्माचे भाग आहेत किंवा कोणत्याही धर्माचे उत्सव किंवा सामाजिक किंवा सांस्कृतिक उत्सव ज्यामध्ये यात्रा, जत्रा आहेत त्या काढणे किंवा त्यामध्ये भाग घेणे. {अधिनियमांचे कलम ३(१) (/सी}	क) कोणत्याही सार्वजनिक प्रार्थनास्थळी प्रवेश करणे जे सार्वजनिक किंवा कोणत्याही व्यक्तींसाठी खुले आहेत, जे त्याच धर्माचे भाग आहेत किंवा कोणत्याही धर्माचे उत्सव किंवा सामाजिक किंवा सांस्कृतिक उत्सव ज्यामध्ये यात्रा,जत्रा आहेत त्यामध्ये भाग घेणे किंवा त्या काढणेबाबतचा अधिकार अधिकाराचे पुर्नस्थापन करण्याबाबतची कार्यवाही व त्यासाठी लागणारा संपूर्ण खर्च शासन करेल. यासाठी पीडीत व्यक्तीला रुपये १,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५% रक्कम.
	ड) कोणतेही सार्वजनिक शैक्षणिक संस्था, रुग्णालय, औषधालय, प्राथमिक आरोग्य केंद्र, दुकान किंवा सार्वजनिक करमणुकीच्या ठिकाणी किंवा इतर कोणत्याही किंवा सार्वजनिक वापरासाठी प्रवेश असलेल्या ठिकाणी सार्वजनिक उपयोगासाठी वापरता येत	ड) कोणतेही सार्वजनिक शैक्षणिक संस्था, रुग्णालय, औषधालय, प्राथमिक आरोग्य केंद्र, दुकान किंवा सार्वजनिक करमणुकीच्या ठिकाणी किंवा इतर कोणत्याही किंवा सार्वजनिक वापरासाठी प्रवेश असलेल्या ठिकाणी सार्वजनिक उपयोगासाठी वापरता येत असलेल्या कोणत्याही वस्तु किंवा भांडे यांचा उपयोग

	असलेल्या कोणत्याही वस्तु किंवा भांडे यांचा उपयोग करणे. {अधिनियमांचे कलम ३ (१) (झेड)/डी}	करण्याचा अधिकार पुर्नस्थापित करण्याबाबतची कार्यवाही व त्यासाठी लागणारा संपूर्ण खर्च शासन करेल.यासाठीपीडीत व्यक्तीला रुपये १,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५ % रक्कम.
	इ) कोणताही व्यवसाय करणे किंवा कोणताही व्यापार करणे किंवा व्यवसाय किंवा इतर कोणत्याही क्षेत्रात नोकरी किंवा काम करणे ते किंवा ज्यामध्ये इतर समाजाच्या सभासदांना त्यामध्ये पोहोचण्याचा किंवा शिरकाव करण्याचा हक्क आहे. {अधिनियमांचे कलम ३ (१) (झेड ए)/इ}	इ) कोणताही व्यवसाय करणे किंवा कोणताही व्यापार करणे किंवा व्यवसाय किंवा इतर कोणत्याही क्षेत्रात नोकरी किंवा काम करणे ते किंवा ज्यामध्ये इतर समाजाच्या सभासदांना त्यामध्ये पोहोचण्याचा किंवा शिरकाव करण्याचा हक्क आहे त्याबाबतचा अधिकार पुर्नस्थापित करण्याबाबतची कार्यवाही व त्यासाठी लागणारा संपूर्ण खर्च शासन करेल. यासाठी पीडील व्यक्तीला रुपये

३७.	चेटकीन किंवा जादुटोणा करणारी स्त्री असा आरोप असलेल्या स्त्रीस शारीरिक अथवा मानसिक हानी पोहचविणे {अधिनियमांचे कलम ३(१) (झेडबी)}	पीडीत व्यक्तीचा झालेला अपमान, अनादर, अप्रतिष्ठा, क्षती, बदनामी याला अनुसरुन देय नुकसानभरपाई म्हणून पीडीत व्यक्तीला रु. १,००,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५ % रक्कम.
३८.	सामाजिक व आर्थिक बहिष्कार टाकणे किंवा तशी धमकी देणे {अधिनियमांचे कलम ३(१) (झेडसी)}	अन्य व्यक्तीबरोबर असणारी सामाजिक व आर्थिक समानता पुर्नस्थापित करण्याबाबतची कार्यवाही व त्यासाठी लागणारा संपूर्ण खर्च शासन करेल. पीडीत व्यक्तीस रुपये १,००,०००/- (अक्षरी एक लाख रुपये फक्त) मदत म्हणून दिली जाईल. मदत म्हणून देण्यात येणारी संपूर्ण रक्कम कनिष्ठ न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होताच देण्यात यावी.
३९.	खोटा पुरावा देणे किंवा खोटा पुरावा तयार करणे {अधिनियमांचे कलम ३(२) (i) आणि (ii)}	पीडीत व्यक्तीस रुपये ४,५०,०००/- (अक्षरी चार लाख पन्नास हजार रुपये फक्त) मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली [illegible]

४०.	भारतीय दंड प्रक्रिया संहितेच्या अंतर्गत १८६० च्या ४५ नुसार [illegible]	पीडीत व्यक्ती किंवा त्यांच्यावर अवलंबून असणा-या व्यक्तींना रक्कम रुपये [illegible]

	सरकारी नोकराच्या कार्यवाहीचा बळी ठरणे {अधिनियमांचे कलम ३(२)(vii)}	देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) प्रथम माहिती अहवाल (FIR) प्राप्त झाल्यावर २५ % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम. (iii) आरोपीस सदर आरोपाखाली कनिष्ठ न्यायालयाने दोषसिध्दी/शिक्षा झाल्यास २५ % रक्कम.
४३.	विकलांगता अनेक विकलांगताबाबत मुल्यांकन करण्यासाठी मार्गदर्शन पध्दत सामाजिक न्याय व सशक्तीकरण मंत्रालयाच्या अधिसुचना क्र. १६-१८/९७ एन दिनांक ०१/०६/२००१ च्या अधिसूचने अन्वये ठरविण्यात आलेली मार्गदर्शक तत्वे. परिशिष्ट-II जोडले आहे. अ) १०० टक्के विकलांगता	पीडीत व्यक्तीला रुपये ८,२५,०००/- (अक्षरी आठ लाख पंचवीस हजार रुपये फक्त) मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे १) वैद्यकीय तपासणी आणि वैद्यकीय अहवालाची पुष्टी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर ५०% रक्कम २) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम
	ब) जिथे विकलांगता १०० टक्के पेक्षा कमी असेल परंतु ५० टक्के पेक्षा जास्त	पीडीत व्यक्तीस रुपये ४,५०,०००/- (अक्षरी रु. चार लाख पन्नास हजार फक्त) मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे १) वैद्यकीय तपासणी आणि वैद्यकीय अहवालाची पुष्टी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर ५०% रक्कम २) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम.
	क) जिथे विकलांगत ५० टक्के पेक्षा कमी	पीडीत व्यक्तीस रुपये २,५०,०००/- (अक्षरी रु. दोन लाख पन्नास हजार फक्त) मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे

		१) वैद्यकीय तपासणी आणि वैद्यकीय अहवालाची पुष्टी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर ५०% रक्कम २) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम.
४४	बलात्कार किंवा सामुहिक बलात्कार (i) भारतीय दंड प्रक्रिया संहितेच्या अंतर्गत कलम ३७५ (१८६० चे ४५) अन्वये	पीडीत व्यक्तीस रुपये ५,००,०००/- (अक्षरी रु. पाच लाख फक्त) मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) वैद्यकीय तपासणी आणि वैद्यकीय अहवालाची पुष्टी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर ५०% रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर २५ % रक्कम (iii) कनिष्ठ न्यायालयात सदर प्रकरणाची न्यायप्रक्रिया (Court Trial) समाप्तीनंतर २५% रक्कम.
	(ii)सामुहिक बलात्कार भारतीय दंड प्रक्रिया संहितेच्या अंतर्गत कलम ३७६डी (१८६० चे ४५) अन्वये	पीडीत व्यक्तीस रुपये ८,२५,०००/- मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे (i) वैद्यकीय तपासणी आणि वैद्यकीय अहवालाची पुष्टी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर ५०% रक्कम (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर २५%रक्कम (iii) कनिष्ठ न्यायालयात सदर प्रकरणाची न्यायप्रक्रिया (Court Trial) समाप्तीनंतर २५% रक्कम
४५	हत्या किंवा मृत्यु	पीडीत व्यक्तीस रुपये ८,२५,०००/- (अक्षरी रु. आठ लाख पंचवीस हजार फक्त) मदत देण्याबाबतची कार्यप्रणाली खालीलप्रमाणे

		(i) शवविच्छेदन अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर ५० % रक्कम. (ii) न्यायालयात आरोपपत्र दाखल होईल त्या नंतर ५० % रक्कम.
४६	खून, मृत्यु, हत्याकांड, बलात्कार, सामुहिक बलात्कार, कायमची असमर्थता आणि दरोडा यामधील पिडीतास अतिरिक्त सहाय्य	वरीलप्रमाणे अदा करण्यात आलेल्या अर्थसहाय्याच्या बाबींच्या रक्कमाशिवाय अतिरिक्त अर्थसहाय्याच्या रक्कमांची मदत अत्याचाराच्या दिनांकापासून ३ महिन्याच्या आत करण्यात यावी. (i) अनुसूचित जातीच्या व अनुसूचित जमातीच्या मृत व्यक्तींच्या अवलंबिताना रुपये ५,०००/- प्रति महिना मुळ निवृत्ती वेतन जसे शासनाच्या शासकीय कर्मचा-यांना अनुज्ञेय आहे, महागाई भत्यासह व मृत व्यक्तीच्या कुटुंबाच्या एका व्यक्तीस नोकरी आणि आवश्यक असल्यास शेतजमीन, घर मालकी हक्काच्या खरेदीने घेण्यासाठी तरतूद करण्यात येईल. (ii) पीडित व्यक्तीच्या मुलांचे शिक्षण व मुलांचे निर्वाह / आश्रयांचे भार ज्या शाळेस संपूर्ण निधी शासनाकडून प्राप्त होतो अशा शाळेत होईल. (iii) तीन महिन्यांच्या कालावधीसाठी भांडी, तांदूळ, गहू , डाळी, कडधान्य इत्यादींची तरतूद करणे.
४७	संपूर्णपणे जमीनदोस्त झालेले/ जळून खाक झालेली घरे	ज्या ठिकाणी घर जळून गेले आहे किंवा जमीनदोस्त झाले आहे अशा ठिकाणी ते सरकारी खर्चाने दगड विटांचे बांधकाम करुन बांधून देणे.

NOTIFICATION

126/15 (7)

Law and Judiciary Department
Madam Kama Marg,
Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai-400032.
Date : 24. 07.2015.

The Scheduled

No. SPC 1315/C.R.98/D-IX : In exercise of the powers conferred by section 14 of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes

03 NOV 2006

आ.क्र. 17881

जिल्हा दक्षता व नियंत्रण समितीवर विशेष निमंत्रित बोलावणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
शासन परिपत्रक क्रमांक - जिदनिस-२००६/प्र.क्र.३८२/मावक-२,
मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : २४ ऑगस्ट,२००६

वाचा : 1) शासन निर्णय सामाजिक न्याय,सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग,
क्रमांक:जिदनिस-१०९५/प्र.क्र.१२३/मावक-२, दिनांक ७ डिसेंबर,१९९५

परिपत्रक

अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) नियम, १९९५ मधील तरतुदीनुसार संदर्भाधिन शासन निर्णय दिनांक ७.१२.१९९५ अन्वये वरील नियमांच्या प्रभावी अमलबजावणीसाठी तसेच अत्याचाराच्या प्रकरणाचा आढावा घेण्यासाठी राज्यात जिल्हा स्तरावर जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा दक्षता व नियंत्रण समित्यांची स्थापना करण्यात आली आहे. सदर समितीवर संबंधित जिल्ह्याचे शासकीय अभियोक्ता व सहायक संचालक,सरकारी अभियोग यांना विशेष निमंत्रित म्हणून बोलाविण्यात यावे.

२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेब साईटवर उपलब्ध करुन देण्यात आला असून त्याचा संगणक क्रमांक २००६०८२४१२००३७००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सं.मा. बिलवंत)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,
मा. राज्यपाल यांचे सचिव
मा. मुख्यमंत्र्यांचे खाजगी सचिव
मा. उपमुख्यमंत्र्यांचे खाजगी सचिव
मा. मंत्री / राज्यमंत्री (सामाजिक न्याय) यांचे खाजगी सचिव
सामान्य प्रशासन विभाग,मंत्रालय,मुंबई
गृह विभाग,मंत्रालय,मुंबई
विधी व न्याय विभाग,मंत्रालय,मुंबई
वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२

महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२, (लेखा परीक्षा)/(लेखा अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर
सहसंचालक, भारत सरकार(पीसीआर डेस्क), सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली
पोलीस महानिरिक्षक, मुंबई
सर्व जिल्हा दंडाधिकारी,
सर्व जिल्हाधिकारी,
संचालक, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
संचालक, वि.जा.भ.ज.इमाव व विमाप्र कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
आयुक्त अपंग कल्याण महाराष्ट्र राज्य, पुणे
अधिदान व लेखाअधिकारी, मुंबई/निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
सर्व विभागीय समाजकल्याण अधिकारी
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
सर्व विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी
सर्व समाजकल्याण अधिकारी, गट-अ, जिल्हा परिषद
सर्व कार्यासने, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
निवड नस्ती, मावक - २

अनुसूचित जाती/जमातीमधील व्यक्तींविरुध्द खुन/बलात्कार/ सामुदायिक हल्ला इत्यादी सारखा गंभीर स्वरुपाचा गुन्हा घडल्यास जिल्हादंडाधिकारी व जिल्हा पोलीस अधिक्षक यांनी अनुसूचित जाती/ जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) कायदा १९८९ व नियम १९५५ च्या नियम १२(१) मधील तरतुदीनुसार कारवाई करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन,

गृह विभाग

शासन निर्णय क्रमांक पीसीआर—०७०९./१९५४/प्र.क्र.५६४/विशा—६,

मंत्रालय, मुंबई— ४०००३२ दिनांक :— २५ ऑगस्ट २००९

शासन निर्णय :—

अनुसुचित जाती/जमाती यांच्यावरील अत्याचार रोखण्यासाठी व सामाजिक ऐक्य व सलोखा निर्माण करण्यासाठी भारतीय घटनेमधुन अस्पृश्यतेचे/अत्याचाराचे समुळ उच्चाटन केले आहे. या प्रश्नांचे सार्वत्रिक स्वरुप लक्षात घेवून भारत सरकारने अनुसुचित जाती जमाती (अत्याचार प्रतिबधक) कायदा १९८९ भारतात सर्वत्र लागू केला आहे. या अधिनियमांतर्गत असलेल्या अधिकारानुसार केंद्र शासनाने अनुसूचित जाती, जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम १९९५ तयार केला आहे.

अनुसुचित जाती/जमातीवरील अत्याचारास प्रतिबंध करण्यासाठी वरीलप्रमाणे तरतुद असली तरी अनुसूचित जाती / जमाती यांच्यावरील अत्याचाराच्या घटना राज्यात वारंवार घडत असल्याने या संदर्भात अस्तित्वात असलेल्या कायदयाची प्रभावी अंमलबजावणी करणेकरीता उपाययोजना करण्यासाठी मा.राज्यमंत्री (गृह) यांच्या अध्यक्षतेखाली घेण्यात आलेल्या बैठकीवेळी अनुसुचित जाती/जमातीमधील व्यक्तीविरुध्द खुन / बलात्कार / सामुदायिक हल्ला इत्यादी सारखा गंभीर स्वरुपाचा गुन्हा घडल्यास तातडीने उपाययोजना करणेबाबत संबधित यंत्रणांना सुचना देण्याचे आदेश निर्गमित करावेत असे ठरले त्यानुसार पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात येत आहे.

अनुसुचित जाती / जमातीमधील व्यक्तींविरुध्द खुन/ बलात्कार/ सामुदायिक हल्ला इत्यादी सारखा गंभीर स्वरुपाचा गुन्हा घडल्यास अनुसूचित जाती / जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) कायदा १९८९ व नियम १९५५ च्या नियम १२ १) मधील तरतुदीनुसार संबधित जिल्हादंडाधिकारी व जिल्हा पोलीस अधिक्षक यांनी

२४ तासांत घटनास्थळास प्रत्यक्ष भेट देऊन तातडीने प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करुन त्याबाबतचा अहवाल विभागीय महसूल आयुक्त व विशेष पोलीस महानिरीक्षक यांना सादर करावा. तद्नंतर विभागीय आयुक्त व विशेष पोलीस महानिरीक्षक यांनी आपल्या स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह अहवाल ३ दिवसात शासनास (मुख्य सचिव/अ.मु.स.(गृह)) यांना सादर करावा.

अशा प्रकरणात कसूर केल्यास त्याबाबत गंभीर दखल घेवून संबधित अधिकाऱ्यांविरुध्द कायदयातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(रा.सो.स्वर्गीया)

उप सचिव, गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य,
पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
अपर पोलीस महासंचालक (नागरी हक्क संरक्षण), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
सर्व विभागीय महसूल आयुक्त,
सर्व परिक्षेत्रीय विशेष पोलीस महानिरीक्षक,
सर्व जिल्हादंडाधिकारी,
सर्व पोलीस आयुक्त,
सर्व जिल्हा पोलीस अधिक्षक,
निवड नस्ती, विशा–६

अनुसूचित जाती /जमातीमधील व्यक्तींविरुध्द खून / बलात्कार / सामुदायिक हल्ला इत्यादी सारखा गंभीर स्वरूपाचा गुन्हा घडल्यास जिल्हादंडाधिकारी व जिल्हा पोलीस अधिक्षक यांनी अनुसूचित जाती/ जमाती (अत्याचार प्रतिबंध)कायदा १९८९ व नियम १९९५ च्या नियम१२(१) मधील तरतुदीनुसार कारवाई करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन,

गृह विभाग

शासन निर्णय क्रमांक- पीसीआर-१००९/१३१४/प्र.क्र.५६४/विशा-६,

मंत्रालय, मुंबई- ४०००३२, दिनांक :- २५ ऑगस्ट, २००९.

शासन निर्णय :-

अनुसूचित जाती / जमाती यांच्यावरील अत्याचार रोखण्यासाठी व सामाजिक ऐक्य व सलोखा निर्माण करण्यासाठी भारतीय घटनेमधुन अस्पृश्यतेचे/ अत्याचाराचे समुळ उच्चाटन केले आहे. या प्रश्नांचे सार्वत्रिक स्वरुप लक्षात घेवून भारत सरकारने अनुसूचित जाती, जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक)कायदा १९८९ भारतात सर्वत्र लागू केला आहे.या अधिनियमांतर्गत असलेल्या अधिकारानुसार केंद्र शासनाने अनुसूचित जाती, जमाती (अत्याचार-प्रतिबंधक) नियम १९९५ तयार केला आहे.

२. अनुसूचित जाती / जमातीवरील अत्याचारास प्रतिबंध करण्यासाठी वरीलप्रमाणे तरतुद असली तरी अनुसूचित जाती / जमाती यांच्यावरील अत्याचाराच्या घटना राज्यात वारंवार

२४ तासांत घटनास्थळास प्रत्यक्ष भेट देऊन तातडीची प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करून त्याबाबतचा अहवाल विभागीय महसूल आयुक्त व विशेष पोलीस महानिरीक्षक यांना सादर करावा.तद्नंतर विभागीय आयुक्त व विशेष पोलीस महानिरीक्षक यांनी आपल्या स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह अहवाल ३ दिवसात शासनास (मुख्य सचिव /अ.मु.स.(गृह)) यांना सादर करावा.

अशा प्रकरणात कसूर केल्यास त्याबाबत गंभीर दखल घेवून संबंधित अधिकाऱ्याविरुध्द कायद्यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(रा.सो.स्वर्गीया)

उप सचिव, गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

मुख्य सचिव,महाराष्ट्र राज्य,
पोलीस महासंचालक , महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
अपर पोलीस महासंचालक (नागरी हक्क संरक्षण), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
सर्व विभागीय महसूल आयुक्त,
सर्व परिक्षेत्रीय विशेष पोलीस महानिरीक्षक,
सर्व जिल्हादंडाधिकारी
सर्व पोलीस आयुक्त.
सर्व जिल्हा पोलीस अधिक्षक,
निवड नस्ती, विशा-६.

जिल्हा दंडाधिकारी यांचे कार्यालय
क्र. डीसीबी/ 2 /आरक्षण/9668/05
सोलापूर, दि. 7 - 10 -

मा. उपविभागीय दंडाधिकारी,

प्रति

यांना पुढील योग्य त्या कार्यवाहीसाठि

(ड) अत्याचार झालेल्या पिडितांचा किंवा साक्षीदाराचा जबाब नोंदवून घेणे.

(ई) चौकशी करणे आणि दोषारोप पत्र, विशेष न्यायालयात किंवा एकमेव विशेष न्यायालयात साठ दिवसांच्या आत दाखल करणे, आणि जर विलंब झाला तर त्या कारणांची लेखी नोंद देणे.

(फ) कागदपत्रांचे किंवा इलेक्ट्रॉनिक लेखांची व्यवस्थित तयारी करणे, रचना करणे आणि भाषांतर करणे.

(ग) या अधिनियमात किंवा नियमात विनिर्दिष्ट केलेले इतर कोणतेही कर्तव्य करणे. परंतु असे की, लोकसेवकाच्या विरूध्द केलेले याबाबतीतील दावे हे कार्यालयीन चौकशीअन्वये शिफारशीनंतर केले जातील.

(३) पोट–कलम (२) मध्ये नमूद केलेली लोकसेवकाची कोणतीही कर्तव्यांची हयगय केली असल्यास त्याची दखल विशेष न्यायालय किंवा एकमेव विशेष न्यायालयाने घ्यावयाची आहे आणि लोकसेवकाविरूध्द दंडात्मक कारवाई करण्याची ते शिफारस करतील.

कलम ५. लागोपाठच्या अपराधसिध्दीसाठी वाढीव शिक्षा :

या प्रकारणाखालील अपराधाबद्दल अगोदरच सिध्दापराधी ठरवण्यात आलेल्या ज्या कोणत्याही व्यक्तीला दुसऱ्या अपराधाबद्दल किंवा दुसऱ्या अपराधानंतरच्या कोणत्याही अपराधाबद्दल सिध्दापराधी ठरवण्यात येईल, त्या व्यक्तीला एक वर्षापेक्षा कमी नसेल परंतु त्या अपराधासाठी तरतूद केलेल्या शिक्षेच्या मुदतीएवढी असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची शिक्षा होईल.

कलम ६. भारतीय दंड संहितेच्या विशिष्ट तरतुदी लागू करणे :

या अधिनियमाच्या इतर तरतुदींना अधीन राहून, भारतीय दंड संहिता (१८६० चा अधिनियम क्र. ४५) याचे कलम ३४, प्रकरण तीन, प्रकरण चार, प्रकारण पाच, प्रकरण पाच–क, कलम १४९ आणि प्रकरण तेवीस यांच्या तरतुदी भारतीय दंड संहितेच्या प्रयोजनांसाठी ज्याप्रमाणे लागू होतात त्याप्रमाणे, शक्य होईल तेथवर, या आधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी लागू होतील.

कलम ७. विवक्षित व्यक्तीची मालमत्ता सरकारजमा होणे :

(१) या प्रकरणाखाली शिक्षापात्र असलेल्या कोणत्याही अपराधाबद्दल एखाद्या व्यक्तीला सिध्दापराध ठरवण्यात आलेले असेल त्या बाबतील, विशेष न्यायालय, त्या व्यक्तीला कोणतीही शिक्षा देण्याबरोबरच आणखी, व्यक्तीच्या मालकीच्या ज्या कोणत्याही जंगम किंवा स्थावर किंवा दोन्ही प्रकारचा मालमत्तेचा तो अपराध करण्यासाठी वापर करण्यात आलेला असेल ती मालमत्ता सरकारजमा होईल, असे लेखी आदेशाद्वारे घोषित करू शकेल.

(२) कोणत्याही व्यक्तीवर या प्रकरणाखालील कोणत्याही अपराधाचा दोषारोप करण्यात येईल त्या बाबतीत, तिचा खट[illegible]

राज्यातील अस्पृश्यता निर्मूलनार्थ उपाय योजना

महाराष्ट्र शासन,
समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग,
शासन परिपत्रक क्रमांक: युटीए-१०९६/१३४०२/प्र.क्र.२४८/मावक-२,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : २६ जुलै, १९९६.

प रि प त्र क

महाराष्ट्र राज्यातील अस्पृश्यता निर्मूलनार्थ व मागासवर्गीयांविरील अन्याय अत्याचा-रांना पायबंद घालण्यासाठी शासनाकडून वेळोवेळी उपाय योजना करण्यात येत असते. तथापि, काही जिल्ह्यांचे गावांचे ठिकाणी अस्पृश्यता पाळली जात असून मागासवर्गीयांवर अन्याय अत्याचार होत असल्याचे निदर्शनास आल्याने अस्पृश्यता निर्मूलनार्थ व मागासवर्गीयांवरील अन्याय/अत्याचार थांबविण्याकरीता प्रभावी उपाय योजना आखण्याचे दृष्टीकोनातून अनुसूचित जाती कल्याण समितीने त्यांचे पहिला अनुपालन अहवाल [१९९५-९८] नुसार शासनास दिलेले अभिप्राय व शिफारशी लक्षात घेऊन खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्याच्या दृष्टीने शासन आदेश या परिपत्रकान्वये देण्यात येत आहे.

२. शासन यंत्रणेतील जिल्हा व तालुका स्तरावर काम करीत असलेल्या संबंधित जिल्हाधिकारी, जिल्हा पोलिस प्रमुख, तहसिलदार, गटविकास अधिकारी, जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी, विस्तार अधिकारी व समाजकल्याण निरीक्षक [नागरी हक्क संरक्षण] यांनी संबंधित जिल्ह्यातील तालुक्यातील गावांमध्ये मागासवर्गीय व सवर्ण यांच्यामध्ये जातीय तणाव अथवा जातीय अत्याचाराची परिस्थिती निर्माण न होता त्यांच्यामध्ये शांतता, सामंजस्य व सलोखा प्रस्थापित होण्यासाठी त्या तालुक्यातील गावांतील परिस्थितीचा आढावा घेण्यासाठी आठ-वड्यातून दोन दिवस त्या गावांमध्ये मुक्काम करावा, मुक्कामाच्या दिवशी गावांत मागास-वर्गीय व सवर्ण यांच्यासोबत सहभोजनाचा कार्यक्रम आयोजित करावा याकरीता गावांतील प्रत्येक मागासवर्गीय व सवर्ण कुटुंबाला, काही वेळा सवर्ण व दलित वस्ती मध्ये आळीपाळीने जेवण घेऊन येण्याचे आवाहन करून हा सहभोजनाचा कार्यक्रम यशस्वी होईल असे पहावे. गावांतील सर्व मंदिरात किर्तन/भजनाचा कार्यक्रम आयोजित करावा व या कार्यक्रमास गावांतील मागासवर्गीय व सवर्ण यांना सहकुटुंबाने आमंत्रित करून त्यांच्या एकत्रित उपस्थितीत हा कार्यक्रम यशस्वी रित्या पार पाडावा. याप्रमाणे राष्ट्रीय सण उदा. १४ एप्रिल [समता दिवस] २६ जाने-वारी [प्रजासत्ताक दिन] यासारख्या दिवशी गावांमध्ये मागासवर्गीय व सवर्णांना एकत्रित आमंत्रित करून झेंडा वंदन, देश-राष्ट्रभक्तीपर व अस्पृश्यता निवारणार्थ भाषणे, गीते-लोकनाट्य, पथनाट्य, सांस्कृतिक यासारखे कार्यक्रम तसेच एकत्रितपणे छोट्या छोट्या स्पर्धा लहान-थोर व्यक्तींसाठी उदा. फुगडी, समता गोष्टी, वेशभूषा, नकाशा तसेच कबड्डी, महिलांसाठी हळदी-कुंकू इत्यादींचे आयोजन काही वेळा दलित वस्त्यांमध्ये तर काही वेळा सवर्णांचे वस्त्यांमध्ये करून दोन्ही समाजाचे एकत्रिकरण व परस्पर अपेक्षित अधिकाधिकांच्या उपस्थित करण्यात यावे. तसेच

...२/-

महासंचालक, उ पोलीस
महानिरीक्षक म. रा. मुंबई

(139)

विशेषत: मागासवर्गीयांची मंदिर प्रवेशाची स्थिती, सद्य चालविण्यासाठी त्याचे मंदिर प्रवेशासाठी संबंधित ज्या ज्या जिल्ह्यांत जी काही देवळे असतील त्या देवळांतून त्या त्या देवांच्या उत्सव व उरूस तसेच विविध जयंतीनिमित्त मंदिराचे विश्वस्तांचे सहमतीने व त्यांचे उपस्थितीत जयंती, उत्सवाचे आयोजन करावे. प्रत्येक मंदिराचे दारावर "हे मंदिर सर्व जाती धर्माचे व्यक्तींसाठी खुले असून कोणासही प्रवेशास बंदी नाही" असे फलक लावण्यात यावेत. व ज्या मंदिरात मागासवर्गीयांना प्रवेशास मज्जाव करण्यात आल्याचे आढळून आल्यास संबंधितांवर नियमानुसार नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९५५ व अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती [अत्याचार प्रतिबंधक] अधिनियम, १९८९ व अनुसूचित जाती अनुसूचित जमाती [अत्याचार प्रतिबंधक] नियम, १९९५ अन्वये योग्य ती कारवाई तात्काळ करावी.

वर नमूद केल्याप्रमाणे सर्व संबंधित अधिकाऱ्यांनी कार्यवाही अवलंबून त्याबाबतचा आढावा सविस्तर व दर्जा जिल्हा दक्षता व नियंत्रण समितीच्या बैठकीमध्ये घेऊन त्याचा त्रैमासिक अहवाल, व आवश्यकतेनुसार बैठकीतील कार्यवृत्तातील काही शिफारशी/सूचना असल्यास त्याही जिल्हाधिकारी तथा समितीचे अध्यक्ष यांनी संचालक, समाजकल्याण, पुणे यांचेकडे पाठवून त्याची प्रत सचिव, समाजकल्याण यांना सादर करावी. अशाप्रकारे शासनाने दिलेल्या आदेशानुसार सर्व संबंधितांकडून प्रत्यक्ष कार्यवाही होते किंवा नाही तसेच xxxx विहित कालावधीत त्याबाबतचा अहवाल संबंधितांकडून प्राप्त होतो किंवा कसे याबाबतचा पाठपुरावा करून संचालक, समाजकल्याण, पुणे यांनी सविस्तर अहवाल दर सहा महिन्यांनी अनुसूचित जाती समितीला पाठवावा व त्याची प्रत सचिव, समाजकल्याण यांना सादर करावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सही/-xxx
[प. वि. सोनावणे]
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

प्रकरण क्र. १९

महाराष्ट्रातील मागासवर्गीयांची यादी

महाराष्ट्र शासन

क्रमांक :- संकीर्ण -२००८/यादी/प्र. क्र. ५५३/मावक-५
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२.
फोन नं. २२०२९५२६ फॅक्स २२८३६६८८
दिनांक :- २६ सप्टेंबर, २००८

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त (महसूल)
सर्व जिल्हाधिकारी, सर्व जिल्हे,
सर्व उपजिल्हाधिकारी, सर्व जिल्हे,
सर्व उपविभागीय अधिकारी, सर्व जिल्हे,
सर्व सदस्य सचिव, विभागीय जाती प्रमाणपत्र पडताळणी समिती,
सर्व विभागीय समाजकल्याण अधिकारी,
सर्व विशेष, जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी,

विषय :- महाराष्ट्र राज्याची अनुसूचित जाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्गाची यादी.

महाराष्ट्र राज्यातील अनुसूचित जाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्गाची [illegible]

महाराष्ट्रातील मागासवर्गीयांची यादी

अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती आदेश (सुधारणा) कायदा १९७६
(१९७६ चा १०८ वा) मधील परिशिष्ट १ मधील भाग -१० मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे
अनुसूचित जाती (आरक्षण १३ %)

<table>
<tr><th>अ.क्र.</th><th>जाती</th><th>अ.क्र.</th><th>जाती</th></tr>
<tr><td>१)</td><td>अगेर</td><td rowspan="3">१२)</td><td rowspan="3">भंगी, मेहतर, ओलगाना, रुखी, मलकाना, हलालखोर, लालबेगी, बाल्मिकी, कोरार, झाडमल्ली,</td></tr>
<tr><td>२)</td><td>अनमुक</td></tr>
<tr><td>३)</td><td>आरेमाला</td></tr>
<tr><td>४)</td><td>आरवा माला</td><td>१३)</td><td>बिंदला</td></tr>
<tr><td>५)</td><td>बहना, बहाना</td><td>१४)</td><td>ब्यागारा</td></tr>
<tr><td>६)</td><td>बाकड, बंट</td><td>१५)</td><td>चलवादी, चत्रया</td></tr>
<tr><td>७)</td><td>बलाही, बलाई</td><td>१६)</td><td>चेत्रदासर, होलया दासर, होलेया दसारी</td></tr>
<tr><td rowspan="2">८)</td><td rowspan="2">बसोर, बुरुड, बांसोर, बांसोडी,</td><td>१७)</td><td>डक्कल, डोक्कलवार</td></tr>
<tr><td>१८)</td><td>ढोर, कक्कय्या, कंकय्या, डोहोर</td></tr>
<tr><td>९)</td><td>बेडाजंगम, बुडगा जंगम</td><td>१९)</td><td>डोम, डुमार</td></tr>
<tr><td>१०)</td><td>बेडर</td><td>२०)</td><td>येल्लमलवार, येल्लमलवंडलु</td></tr>
<tr><td rowspan="5">११)</td><td rowspan="5">भांबी, भांभी, असादरु, असोदी, चामडिया, चमार, चमारी, चांभार, चमगार, हरळय्या, हराळी, खालपा, माचीगार, मोचीगार, मादर, मादिग, मोची, तेलगू मोची, कामाटी मोची, राणीगार, रोहिदास, नोना, रामनामी, रोहित समगार, सतनामी, सूर्यवंशी, सूर्यरामनाम,</td><td>२१)</td><td>गंडा, गंडी</td></tr>
<tr><td>२२)</td><td>गरोडा,गारी</td></tr>
<tr><td>२३)</td><td>घासी,घासीया</td></tr>
<tr><td>२४)</td><td>हल्लीर</td></tr>
<tr><td>२५)</td><td>हलसार, हसलार, हुलसवार, हुलसवार.</td></tr>
</table>

अ.क्र.	जाती	अ.क्र.	जाती
२६)	होलार, व्हलार	४५)	माला सन्यासी
२७)	होलय, होलेर, होलेया, होलिया	४६)	मांग, मातंग, मिनिमादिग, दखनी-मांग, मांग-म्हशी, मदारी, गारुडी, राधेमांग
२८)	कैकाडी (अकोला, अमरावती, भंडारा, बुलढाणा, नागपूर, वर्धा व यवतमाळ जिल्हे व राजूरा तालूका सोडून चंद्रपूर जिल्हा यात)	४७)	मांग-गारोडी, मांग-गारुडी
२९)	कटिया, पथरिया	४८)	मन्ने
३०)	खंगार, कनेरा, मिरधा	४९)	मस्ती
३१)	खाटिक, चिकवा, चिकवी	५०)	मेंघवाल, मेंघवार
३२)	कोलूपुल-वंडलु	५१)	मिठा, अयलवार
३३)	कोरी	५२)	मुक्री
३४)	लिंगडेर	५३)	नाडीया, हादी
३५)	मादगी	५४)	पासी
३६)	मादिगा	५५)	सांसी
३७)	महार, मेहर, तराळ, धेगू-मेगू	५६)	शेणवा, चेणवा, सेडमा, रावत
३८)	माहयावंशी, धेड, वणकर, मारु-वणकर	५७)	सिंधोल्लू, चिंदोल्लू
३९)	माला	५८)	तिरगार, तिरबंदा
४०)	माला दासरी	५९)	तुरी
४१)	माला हन्नाई		
४२)	माला जंगम		
४३)	माला मस्ती		
४४)	माला साले, नेटकानी		

विमुक्त जाती -अ (V.J.)

(आरक्षण ३%)

अ.क्र.	जाती		तत्सम
१)	बेरड	-	अ)**, ब) नाईकवाडी, क) तलवार, ड) वाल्मिकी
२)	बेस्तर	-	संचलू वड्डार
३)	भामटा	-	अ) भामटी, ब) गिरणी वडडार, क) कामाटी, ड) पाथरूट इ) टकारी (मुस्लिम धर्मीयांसह), फ) उचले, ग) घंटीचोर
४)	केकडी (मुंबई, ठाणे, कुलाबा, रत्नागिरी, नाशिक, धुळे, जळगाव, पुणे, अहमदनगर, सातारा, सांगली, कोल्हापूर, सोलापूर, औरंगाबाद, बीड, परभणी, उस्मानाबाद, नांदेड, जिल्हे व चंद्रपूर जिल्हयातील राजूरा तालुका यात)	-	अ) धोंतले ब) कोरवा क) माकडवाले किंवा कोंचीकोरवा ड) पामलोर इ) कोरवी
५)	कंजारभाट	-	अ) छारा, ब) कंजार, क) नात
६)	कटाबू	-	----
७)	बंजारा	-	अ) गोर बंजारा, ब) लंबाडा / लंबारा, क) लंभाणी ड) चरण बंजारा, इ) लभाण, फ) मथुरा लभाणा ग) कचकीवाले बंजारा, ह) लमान बंजारा इ) लमाण / लमाणी, ज) लबान, क) *** ल) धाली / धालीया, ग) धाडी / धारी, न) सिंगारी ब) नावी बंजारा, प) जोगी बंजारा, क्य) **, र) **स) बंजारी
८)	****	-	पाल पारधी
९)	राज पारधी	-	अ) ***, ब) गाव पारधी, क) हरण शिकारी, ड)*

१०)	राजपूत भामटा	-	अ) परदेशी भामटा, ब) परदेशी भामटी
११)	रामोशी	-	-
१२)	वडार	-	अ) गाडी वड्डर, ब) जाती वड्डर, क) माती वड्डर ड) पाथरवट, इ) संगतराश / दगडफोड्या, ई) वड्डर
१३)	वाघरी	-	अ) सलात, ब) सलात वाघरी
१४)	छप्परबंद (मुस्लिम धर्मीयासह)	-	

भटक्या जमाती — ब (N. T. B)

(आरक्षण २.५ %)

अ.क्र.	जाती		तत्सम
१)	गोसावी	-	१) बावा २) बैरागी ३) भारती ४) गिरी गोसावी ५) भारती गोसावी ६) सरस्वती पर्वत ७) सागर ८) बान किंवा वान ९) तीर्थ आश्रम १०) अरण्य घरभारी ११) संन्यासी १२) नाथपंथी गोसावी १३) पुरी
२)	बेलदार	-	ओड, मुस्लीम बेलदार, बेलदार बेलदार कापेवार, मुन्नर कापेवार, मुन्नर कापु, तेलंगा, तेलगी, पेंटरेडडी, बुकेकरी,
३)	भराडी	-	अ) बाळ संतोशी ब) किंगरीवाले क) नाथबावा ड) नाथ जोगी, गारपगारी इ) नाथपंथी डबरी गोसावी ई) नाथ, जोगी, नाथपंथी उ) डवरी
४)	भुते	-	भोपे
५)	**	-	----------
६)	चित्रकथी	-	----------
७)	गारुडी	-	सापगारुडी (मुस्लीम धर्मियांसह)
८)	लोहार	-	घिसाडी, घिसाडी लोहार किंवा गाडी लोहार किंवा चितोडी लोहार, रजपूत लोहार, पांचाळ लोहार, खाती, खातवाढी, जिनगर, चितोडीया-लोहार,
९)	गोल्ला	-	गोल्लेवार, गोलेर, गोलकर
१०)	गोंधळी	-	----------
११)	गोपाल	-	अ) गोपाल भोरपी ब) खेळकरी
१२)	हेळवे	-	१२) हिलव
१३)	जोशी	-	अ) बुडबुडकी, ब) डमरुवाले, क) कुडमुडे, ड) मेंढगी, इ) सरोदे, सरोदी, फ) सहदेव जोशी, म) सरवदे, ह) सरोदा
१४)	काशी कापडी	-	-----------
१५)	कोल्हाटी	-	डोंबारी
१६)	मेराळ	-	अ) दांगट, ब) वीर

१७)	मसनजोगी	-	१)सुदगडसिध्द, २) मपनजोशी, ३) शारदाकार / शार्दाकार / शारदाकाळ / बालासंतु
१८)	नंदीवाले	-	तिरमल
१९)	पांगूळ	-	----------
२०)	रावळ	-	राऊळ किंवा रावळयोगी
२१)	सिक्कलगर	-	कटारी, सेक्कलगर (मुस्लिम धर्मिय), शिख-शिकलीगार, शिख-शिकलीकर, कातारी शिकलगार, मुस्लिम शिकलगार, शिकलीगार, शिकलीगर, शिकलगार, शिकीलगर, शिकलकर, शिकलीकर, शिकलकरी, सिकलकर, सिकलीकर, सिकीलगर, सिकीलकर, सिकलीघर, सिक्कलकर, सिकलीगर, सिकलगर, सिक्कलीगर, सायकलगर, सैकलकर, सैकलगर,
२२)	बगळले	-	----------
२३)	वैदू	-	----------
२४)	वासुदेव	-	----------
२५)	भोई	-	१) झिंगा भोई २) परदेशी भोई ३) राजभोई ४) भोई ५) कहार ६) गोडिया कहार ७) धुरिया कहार ८) किरात ९) मछुआ १०) मांझी ११) जातिया १२) केवट १३) ढीवर १४) धीवर १५) धीमर १६) पालेवार १७) मछेंद्र १८) नावाडी, भोई नावाडी, तारु-नावाडी १९) मल्हार २०) मल्हाव २१) बोई २२) गाढव भोई २३) खाडी भोई २४) खारे भोई २५) ढेवरा २६) भनारा, भनारी, भनारे
२६)	बहुरुपी	-	अ) बोहरशी, ब) बहुरुपिया, क) भोरपी, ड) रायरंध्र, इ) अय्यार व अय्यारी
२७)	ठेलारी (धुळे, नाशिक, जळगाव, व औरंगाबाद जिल्ह्यात)	-	----------
२८)	ओतारी	-	अ) ओतनकर, ब) ओतकर, क) वतारी, ड) ओझारी इ) वतकर, वतकरी, वतनकर, वतोकर, ओतकरी, ओतोकारइ वतोकार

भटक्या जमाती क (N.T.-C)
(आरक्षण ३.५%)

अ.क्र.	जाती		तत्सम
२९)	धनगर	-	१) अहिर, २) डांगे ३) गटरी ४) हंडे ५) तेलवर ६) हटकर ७) हाटकर ८) शेगर, सगर, सेगर ९) खुटेकर १०) तेलंगी ११) तेल्लारी १२) कोकणी-धनगर १३) कानडे १४) वऱ्हाडे धनगर १५) झाडे १६) झेंडे १७) कुरमार १८) माहुरे १९) लाडसे २०) सनगर २१) धनवर २२) गडारिया २३) गड्री २४) गढरी २५) डंगेधनगर व डोंगरी धनगर

भटक्या जमाती ड (N.T.-D)
(आरक्षण २%)

अ.क्र.	जाती		तत्सम
३०)	वंजारी	-	वंजार, वंजारा

भटक्या जमाती ब (N.T.-B)

(आरक्षण २.५%)

३१)	मरीआईवाले, कडकलक्ष्मीवाले, मरगम्मावाले	-	----------
३२)	गिहरा / गहरा	-	----------
३३)	गुसाई / गोसाई	-	----------
३४)	मुस्लीम मदारी, गारुडी, सापवाले व जादूगर	-	----------
३५)	भारतीय इराणी	-	----------
३६)	गवळी, मुस्लीम गवळी, गवलान, ग्वालवंश	-	----------
३७)	दरवेशी, वाघवाले-शाह (मुस्लीम धर्मीय), अस्वलवाले	-	----------

महाराष्ट्रातील सर्व इतर मागास वर्गाची यादी
(आरक्षण -१९ %)

अ.क्र.	जाती	अ.क्र.	जाती
१)	अलितकार	१९)	चमथा
२)	वगळले	२०)	चांदलगडा
३)	वगळले	२१)	चरण किंवा गढवी
४)	बडीआ	२२)	चारोडी
५)	बजानिआ	२३)	चिप्पा, छिपा
६)	बाजीगर	२४)	दास किंवा दांगडीदास
७)	बुट्टाल	२५)	दावगर
८)	भांड, छप्परभांड, मुस्लीम भांड	२६)	देपला
९)	भवैया किंवा तारगल	२७)	देवळी
१०)	भाविण	२८)	देवदिग, देवाडिगा,
११)	भिस्ती किंवा पखाली, सक्का	२९)	वगळले
१२)	वगळले	३०)	ढोली, हश्मी/डफली
१३)	बारी किंवा बारई	३१)	वगळले
१४)	बेरीया	३२)	वगळले
१५)	बेसदेवा	३३)	वगळले
१६)	भडभुंजा, भूजवा, भुंजवा, भुर्जी, भरडभुंजा, भुरंजी, भुंज	३४)	वगळले
१७)	भाटा	३५)	गंधारप
१८)	भट, भाट	३६)	गुजराथ बोरी

अ.क्र.	जाती	अ.क्र.	जाती
३७)	वगळले	५९)	वगळले, चितारी-जिनगर
३८)	वगळले	६०)	जाडी
३९)	गढवी	६१)	वगळले
४०)	वगळले	६२)	कम्मी
४१)	वगळले	६३)	कापडी
४२)	गोचाकी	६४)	वगळले
४३)	गुरव	६५)	खाटी
४४)	वगळले.	६६)	वगळले
४५)	गवंडी, गुर्जर-कडीया	६७)	वगळले
४६)	हलेपैक	६८)	वगळले
४७)	वगळले	६९)	कोंगाडी
४८)	वगळले	७०)	कोचर
४९)	जगीवासी	७१)	वगळले
५०)	जजाक	७२)	कचोरा
५१)	जतिया	७३)	कादेरा
५२)	जातिगर	७४)	कासाटी
५३)	जव्हेरी, परजीया सोनी	७५)	कसबी
५४)	वगळले	७६)	वगळले
५५)	जोगिण	७७)	वगळले
५६)	जोहारी	७८)	वगळले
५७)	जुलाहा, अन्सारी	७९)	वगळले
५८)	जंगम.	८०)	कुचबंध
		८१)	कुछारिया

अ.क्र.	जाती	अ.क्र.	जाती
८२)	कुंभार किंवा कुम्हार, कुंभारा, कुलाला, मुल्या,	१०१)	म्हाली
		१०२)	मिठा
८३)	कुणबी (पोटजाती-लेवा कुणबी, लेवा पाटील, लेवा पटीदार, मराठा कुणबी व कुणबी मराठा)	१०३)	वगळले
		१०४)	मथुरा
८४)	वगळले	१०५)	नामधारी
८५)	कची,	१०६)	नामधारी पैक
		१०७)	निरशिकारी
८६)	काठी	१०८)	नावी, न्हावी (सलमानी, हजाम), बारिक, नाभिक, नापित, म्हाली, बालंद, हडपद, हज्जाम, नावीसेन, सलमानियॉं,
८७)	कासार (पोटजाती-कंचार, कचारी)		
८८)	लाभा	१०९)	नेथुरा
८९)	लडीया, लडीया, लरिया	११०)	नोनीया, लोनिया, लुनिया, नुनिया
९०)	लडाफ, लड्डाफ (नद्दाफ), मन्सुरी	१११)	नक्काशी
९१)	लखेरीया	११२)	नीली
९२)	वगळले, हडाड/ मिस्त्री (लुहार, लुवार)	११३)	नीलकांती
९३)	माच्ची	११४)	नेकार जाडा
९४)	मानभाव, महानुभाव भोपी, मानभाव भोपी	११५)	पधारिया
९५)	वगळले	११६)	पडीयार
९६)	मारवार बोरी	११७)	पात्रदावरु
९७)	मे	११८)	फासेचरी
९८)	मिना	११९)	फुडगी
९९)	महली	१२०)	पखाली, सक्का
१००)	मेदार	१२१)	पांचाळ

अ.क्र.	जाती	अ.क्र.	जाती
१२२)	पांका	१४१)	सरानिया
१२३)	पेर्की, पेरकेवाड, पेरीका, पेरीके, पेरका	१४२	वगळले
१२४)	पुतली गर	१४३)	वगळले
१२५)	परीट किंवा धोबी, तेलगू मडेलवार (परीट)	१४४)	वगळले
		१४५)	सुप्पालिंग.
१२६)	पाटकर, सोमवंशीय सहस्त्रार्जुन क्षत्रिय, पटवेकरी, पटवेगार, पटेगार, पट्टेगार, पटवी, क्षत्रिय पाटकर, खत्री, क्षत्रिय	१४६)	सुथारिया (सिंध मधील)
		१४७)	साहिस, साईस, शिस
१२७)	फुलारी,	१४८)	सपेरा
१२८)	राचेवर	१४९)	शिलावट
१२९)	राईकर, रायीकर	१५१)	वगळले
१३०)	बंडी	१५२)	वगळले
१३१)	रचबंधिया	१५३)	शिंपी, इद्रिसी / दर्जी, साईसुतार, जैन शिंपी, श्रावक शिंपी, शेतवाळ, शेतवाल, सैतवाळ, सैतवाल, मेरु शिंपी / मेरु क्षत्रिय शिंपी.
१३२)	रंगारी		
१३३)	रँग्रेझ		
१३४)	राओत, रावत, राऊतीया		
१३५)	रंग्रेज (भावसार, रंगारी)	१५४)	सोनार
१३६)	वगळले		
१३७)	वगळले	१५५)	तांडेल
१३८)	वगळले	१५६)	वगळले
१३९)	वगळले	१५७)	तारगला
१४०)	संजोगी	१५८)	थेटवार

अ.क्र.	जाती	अ.क्र.	जाती
१५९)	धोरीया	१८०)	वगळले
१६०)	तांबट, त्वष्टा कासार, कासार	१८१)	तेली, तिळवण तेली, मराठा तेली, तराणे तेली, देशकर तेली, एरंडेल तेली, लिंगायत तेली, एकबैल तेली, दोन बैल तेली सावतेली, एक बहिया तेली
१६१)	थोग्ती		
१६२)	वडी		
१६३)	वगळले	१८२)	माळी (पोटजाती-फुलमाळी, फुले, हळदे, काचा, कडू, बावने, अधप्रभू, अधशेटी, जिरे, उंडे, लिंगायत माळी इ.) बागवान (मुस्लीम धर्मीय) भारत बागवान, मरार, मराळ, कोसरे, गासे वनमाळी, सावतामाळी, चौकळशी, वाडवळ, राईन (बागवान), पाचकळशी, तत्सम जाती: सोमवंशीय-पाठारे क्षत्रिय, पाठारे- क्षत्रिय-पाचकळशी, पाठारे क्षत्रिय, सुतार सास्टीकर, घोडेखाउ, एस.के.
१६४)	वंसफोड, हिंदू धरकार		
१६५)	वगळले		
१६६)	वथी		
१६७)	वगळले		
१६८)	येरकुला		
१६९)	आगरी, आगळे किंवा काळण	१८३)	लोणारी
१७०)	भावसार	१८४)	वगळले
१७१)	कुरहीनशेट्टी	१८५)	तलवार-कानडे / कानडी
१७२)	नीलगार, निली, निराळी	१८६)	रधवी (विदर्भ जिल्हयातील)
१७३)	कोसकांती देवांग	१८७)	भंडारी, बावर्ची / भटीयारा (मुस्लीम धर्मीय)
१७४)	सुतार, सुथार, वाढई, बाढी, वढई बाढई, बढई,वाढी, वाडी, वधाई, पोटजाती: झाडे सुतार,पांचाळ सुतार,	१८८)	गानली किंवा गांडली
		१८९)	पोवार किंवा पवार (पोवार किंवा पवारआडनावे) भोयर, भोइर, भोयीर
१७५)	फुलगुडी	१९०)	काथार, काथार वाणी, कंठहार वाणी, नेवी धाकड, मिटकरीवाणी, वाणी, वोरळ (लिंगायत वाणी किंवा लाडवाणी सोडून), बोराळ, बोरुळ, बोरड, तांबोळी,
१७६)	वगळले		
१७७)	पिंजारा, पिंजारी, मन्सुरी		
१७८)	वगळले		
१७९)	भिलाला		

अ.क्र.	जाती	अ.क्र.	जाती
१९१)	मोमीन, अन्सारी	२१४)	धालिया बंजारा
१९२)	फकीर बंदरवाला	२१५)	शिंगाडया बंजारा
१९३)	वगळले	२१६)	बाओरिया
१९४)	घडशी	२१७)	कोळी बारीया
१९५)	तांबोळी, (मुस्लीम धर्मीय पानफरोश)	२१८)	बथिनी
१९६)	अनुसूचित जातीतून ख्रिश्चन धर्म स्विकारलेले	२१९)	बेगरी
१९७)	लंझाड, लझाड	२२०)	भाम्पटा किंवा घंटीचोर किंवा परदेशी
१९८)	यादव,	२२१)	पोंग
१९९)	लाडसी	२२२)	दासर
२००)	वगळले	२२३)	उचिला
२०१)	वगळले	२२४)	भांडदुरा, बिल्लवा, थिया, बेलछेडा
२०२)	अत्तार	२२५)	खारवी, धीरवी भोई
२०३)	ओधिया .	२२६)	भोयर
२०४)	बादक, बारव	२२७)	बिंदली
२०५)	बगळू	२२८)	बुरबुक
२०६)	मारवार बाओरी, मारवार वाघरी	२२९)	चादर
२०७)	उदासी, वगळले	२३०)	चक्रवदय-दासर
२०८)	वालसंथनम	२३१)	चांडाळ
२०९)	मथुरा बंजारा	२३२)	चेन्नू किंवा चेन्ववार
२१०)	शिंगाडे बंजारा	२३३)	चिमूर
२११)	लंबाडे	२३४)	चिनाला
२१२)	फानडे बंजारा	२३५)	डाकालेरु
२१३)	सुनार बंजारा	२३६)	दर्जी

अ.क्र.	जाती	अ.क्र.	जाती
२३७)	वगळले	२५९)	किरार
२३८)	कुरबा, कुरुबार	२६०)	ख्रिश्चन कोळी
२३९)	हरकांत्रा, मांगेली, मांगेले, पागे, संदुरी	२६१)	कोराचार किंवा कोरवे
२४०)	वॅटस, भडवाल, रजाक	२६२)	कोडकू सह कोरवा
२४१)	डोम्मारा	२६३)	कोमाकपू
२४२)	गाडाबा किंवा गोडबा	२६४)	कोंडू
२४३)	गंगाणी	२६५)	लखारी
२४४)	गारोडी	२६६)	लोहार-गाडा, दोडी, खतवली, पांचाळ, पंचाल
२४५)	गोल्लेर	२६७)	चुनारी
[illegible]	[illegible]		

अ.क्र.	जाती	अ.क्र.	जाती
२८१)	पंचमा,	३०५)	बनाडी
२८२)	पंडा	३०६)	येनाडिवाड्स
२८३)	फर	३०७)	येरगोलावाड किंवा थेल्ला पामालवाडस
२८४)	पिंजारी	३०८)	ओडेवार
२८५)	पुरवाली	३०९)	मण्यार (बांगडीवाला), मण्यार, मणियार व मणेरी
२८६)	राचभोया	३१०)	जातगार
२८७)	राउतिया	३११)	कराडी
२८८)	संगारी	३१२)	कुंकुवाले
२८९)	संताल	२९९)	भडाई
२९०)	साऊन्ता किंवा सोन्ता	३००)	गणिगा, गांची

अ.क्र.	जाती	अ.क्र.	जाती
३१५)	कोहळी	३३७)	नालबंद
३१६)	खाटिक, कुरेशी खाटिक, कसाई	३३८)	कुलेकडगी, कुल्लेकडगी, कुलाकडगी, कुल्लाकडगी
३१७)	डांगरी		
३१८)	वेडू (वाघरी)	३३९)	मुजावर
३१९)	धावड	३४०)	मुलाणा, मुलाणी, मुलाणे
३२०)	निऱ्हाळी (निराळी)	३४१)	ईस्ट इंडियन, ईस्ट इंडियन ख्रिश्चन, ईस्ट इंडियन कॅथॉलिक
३२१)	चित्रकथी हरदास	३४२)	नेवेवाणी
३२२)	बेस्ता, बेस्ती, बेस्तल्लु	३४३)	वगळले, वाणी
३२३)	परिवार	३४४)	मुस्लीमधर्मीय काकर
३२४)	सावकलार	३४५)	दोरीक
३२५)	हणबर	३४६)	पटवा
३२६)	दोडे गुजर, गुजर, लेवे गुजर, रेवे गुजर, रेवा गुजर, सुर्यवंशी गुजर, बडगुजर, तत्सम जाती :- लोंढरी / पेंढारी		
३२७)	पहाड / पहाडी		
३२८)	गडरिया		
३२९)	मच्छिमार (दाल्दी)		
३३०)	भालदार		
३३१)	अलकरी		
३३२)	पेंढारी		
३३३)	यलम / येलम / यल्लम		
३३४)	महात / माहूत, महावत		
३३५)	फकीर		
३३६)	लोध, लोधा, लोधी		

माहिती अधिकार अधिनियम २००५ च्या
अंमलबजावणीबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन परिपत्रक क्र.संकिर्ण २०१५ /प्र.क्र.(२२१/१५) सहा.
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक- २६.१०.२०१५.

पहा- मा.राज्य मुख्य माहिती आयुक्त यांचे दि. २.७.२०१५ चे आदेश.

परिपत्रक:-

माहिती अधिकारातील अनेक प्रकरणात अर्जदारांनी अभिलेख तपासण्याची मागणी केलेली नसतानाही अर्जदारांना कार्यालयात अभिलेख तपासण्यासाठी जन माहिती अधिकाऱ्यांकडून बोलाविले जाते. त्यांच्याकडे कागदपत्राचे गठ्ठे ठेऊन त्यांना माहिती शोधण्यास सांगण्यात येते अशी तक्रार श्री. शैलेश गांधी यांनी मा.राज्य मुख्य माहिती आयुक्त यांचेकडे दि.२१.९.२०१५ रोजी केली होती. या प्रकरणी आवश्यक सूचना देणारे परिपत्रक सर्व शासकीय कार्यालयासाठी निर्गमित करावे असे आदेश मा.राज्य मुख्य माहिती आयुक्त यांनी माहिती अधिकार अधिनियम २००५ मधील कलम १९ (८) (क) नुसार दि. २.७.२०१५ रोजी दिले आहेत. या अनुषंगाने सर्व विभागांना सूचित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. तदनुसार शासन पुढीलप्रमाणे सूचित करीत आहे.

२. उपरोक्त पार्श्वभूमी लक्षात घेता, माहिती अधिकार अधिनियम २००५ अन्वये माहिती मिळण्यासाठी अर्जदाराने मागणी केलेली माहिती व्यापक स्वरूपाची (voluminous) नसेल तर अर्जदारास कार्यालयात अभिलेख तपासण्यासाठी बोलाविण्यात येऊ नये. अशा प्रकरणात अर्जदाराने मागीतलेली माहिती, अर्जदारास विहित शुल्क आकारून उपलब्ध करून देण्यात यावी.

३. अर्जदाराने मागणी केलेली माहिती फारच व्यापक (voluminous) स्वरूपाची असेल तर ती पाहण्याची व तपासण्याची संधी देऊन अर्जदारास आवश्यक असलेल्या कागदपत्राच्या प्रती विहित शुल्क आकारून उपलब्ध करून देण्यात यावी.

४. अर्जदाराने मागणी केलेली माहिती व्यापक स्वरूपाची (voluminous) असेल तर किंवा त्याने अभिलेख तपासणीसाठी अर्ज केलेला असेल अशावेळी अर्जदारास अभिलेख तपासण्यास बोलाविण्यापूर्वी त्या अभिलेख्यांची एक निर्देशसूची तयार करावी व संबंधीत धारिकेतील पृष्ठांना क्रमांक देण्यात यावेत. अर्जदारास अभिलेख तपासण्यास बोलाविताना सोयीची वेळ तसेच तीन तारखा कळविण्यात याव्यात. सदर वेळ वा तारखा अर्जदारास सोयीची नसल्यास त्याला संबंधीत जन माहिती अधिकाऱ्यास संपर्क करण्यास कळविण्यात यावे.

५. अर्जदार अभिलेख तपासण्यासाठी येणार असलेल्या दिनांकास संबंधीत जन माहिती अधिकाऱ्यास महत्वाच्या कारणास्तव कार्यालयाबाहेर जावे लागणार असल्यास त्याने त्याच्या सहकारी अधिकारी किंवा अधिपत्याखालील कर्मचाऱ्याकडे अभिलेख तपासणीसाठी देण्याची जबाबदारी सोपवावी.

६. उपरोक्त परिपत्रकातील तरतूदी सर्व मंत्रालयीन विभाग प्रमुखांनी त्यांच्या अधिपत्याखालील विभाग प्रमुख, सार्वजनीक प्राधिकरण तसेच सर्व संबंधीतांच्या निदर्शनास आणून द्याव्यात व तदनुसार आवश्यक कार्यवाही करण्याबाबत त्यांना सूचित करण्यात यावे.

७. सदर परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा सांकेतांक क्र. २०१५१०२६१५१९३३१००७ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

Rajendra
Shivanand Arwari

Digitally signed by Rajendra Shivanand Arwari
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra,
ou=Under Secretary, postalCode=400032,
st=Maharashtra, cn=Rajendra Shivanand Arwari
Date: 2015.10.26 15:20:42 +05'30'

(रा.शि.अरवारी)
शासनाचे अवर सचिव.

प्रति,

१) मा.राज्यपाल यांचे सचिव,
२) मा.मुख्यमंत्री / मा.उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव/सचिव.
३) सचिव, मुख्य सचिवांचे कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
४) राज्य मुख्य माहिती आयुक्त, राज्य माहिती आयोग, महाराष्ट्र राज्य मुंबई.
५) सर्व राज्य माहिती आयुक्त, राज्य माहिती आयोग, महाराष्ट्र राज्य मुंबई.
६) *प्रबंधक, मूळ न्याय शाखा, उच्च न्यायालय, मुंबई
७) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई
८) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई
९) सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
१०) प्रबंधक, लोकआयुक्त व उपलोकआयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई
११) मंत्रालयीन विभागाचे सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव
१२) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई
१३) सर्व मंत्रालयीन विभाग (प्रशासकीय अधिपत्याखालील सर्व विभाग प्रमुख/ कार्यालय प्रमुख यांच्या निदर्शनास आणण्याच्या विनंतीसह)
१४) सर्व विभागीय आयुक्त
१५) महासंचालक, यशदा, पुणे
१६) सर्व जिल्हाधिकारी
१७) निवडनस्ती, सा.प्र.वि. कार्यासन सहा.

*पत्राने

पो. म. स. म. स. मुंबई
0 6 2 0
14 DEC 2016 18704 9/16
41 4 9

अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ व त्याखालील नियम १९९५ अंतर्गत श्री. सुमित मल्लिक, अपर मुख्य सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग (राजशिष्टाचार), मंत्रालय, मुंबई यांची समन्वय अधिकारी (नोडल ऑफिसर) म्हणून नियुक्ती करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

शासन निर्णय क्र. युटीए-२०१६/प्र.क्र.३१०/सामासु

मंत्रालय विस्तार इमारत, मुंबई -- ४०० ०३२.

दिनांक :२६ ऑक्टोबर, २०१६

वाचा : १) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक संकीर्ण-२००२/प्र.क्र. २३०/मावक-२, दिनांक ४ जुलै, २००३

२) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक संकीर्ण-२००२/प्र.क्र. २३०/मावक-२, दिनांक १३ ऑगस्ट, २००३

३) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक संकीर्ण-२००२/प्र.क्र. २३०/मावक-२, दिनांक २९ ऑक्टोबर, २००३

४) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक युटीए-२०१०/प्र.क्र. १८२/सुधार-१, दिनांक २१ ऑगस्ट, २०१०.

५) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक युटीए-२०१०/प्र.क्र. १८२/सुधार-१, दिनांक २७ जानेवारी, २०११.

६) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक युटीए-२०१०/प्र.क्र. १८२/सुधार-१, दिनांक १८ फेब्रुवारी, २०१३.

७) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक युटीए-२०१०/प्र.क्र. १८२/सामासु, दिनांक २३ एप्रिल, २०१३.

API/Crime

Noted sir
23/12/16
API Pangsk

प्रस्तावना : अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीवर होणा-या अत्याचारास आळा बसण्याकरीता केंद्र शासनाने अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ पारीत केला असून त्या अंतर्गत अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम १९९५ तयार करण्यात आले आहेत. सदरहू नियमातील नियम क्र. ७ नुसार उक्त कायद्यांची अंमलबजावणी करणा-या अधिका-यांच्या कामामध्ये समन्वय राखण्यासाठी राज्य स्तरावर समन्वय अधिकारी (नोडल ऑफिसर) म्हणून संदर्भ क्रमांक ७च्या शासन निर्णयान्वये

आ.क्र. 12355
नागरी हक्क संरक्षण विभाग
(गुन्हे / अर्ज शाखा)
दिनांक 16/12/2016
कार्यालय अधिक्षक
पोलीस निरीक्षक

श्री. पी.एस. मीना, अपर मुख्य सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग (सा.वि.स. व वि.चौ.अ.) मंत्रालय, मुंबई यांची नेमणूक करण्यात आली होती. सद्यस्थितीत, श्री. मीना, अ.मु.स. हे सेवानिवृत्त झाल्यामुळे त्यांच्याऐवजी अन्य समन्वय अधिकारी (नोडल ऑफीसर) यांची नियुक्ती करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :- अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम १९९५ च्या नियम ९(१) नुसार संदर्भ क्र. ७ च्या शासन निर्णयान्वये श्री. पी.एस. मीना, अपर मुख्य सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग (सा.वि.स. व वि.चौ.अ.) मंत्रालय, मुंबई यांची अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ व त्याखालील नियम १९९५ अंतर्गत समन्वय अधिकारी म्हणून नेमणूक करण्यात आली होती. तथापि ते सेवानिवृत्त झाल्यामुळे त्यांच्याऐवजी श्री. सुमित मल्लिक, अपर मुख्य सचिव, सामान्य प्रशासन, मंत्रालय, मुंबई यांची अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ व त्याखालील नियम १९९५ अंतर्गत समन्वय अधिकारी (नोडल ऑफीसर) म्हणून नेमणूक करण्यात येत आहे.

२. समन्वय अधिकारी (नोडल ऑफीसर) दर तीन महिन्यानंतर खालील बाबींचा आढावा घेतील.

१. या नियमांतर्गत नियम ४ मधील उपनियम (२) आणि (४), नियम ६ व नियम ८ मधील (xi) अंतर्गत राज्य शासनास प्राप्त होणारे अहवाल.

२. या अधिनियमांतर्गत दाखल झालेल्या प्रकरणांची सद्यस्थिती.

३. अत्याचार प्रवण क्षेत्रातील कायदा व सुव्यवस्थेबाबत स्थिती.

४. अत्याचार पिडीत व्यक्तींना अर्थसहाय्य त्वरीत देण्याबाबत उपाययोजना करणे.

५. अत्याचार पिडीत व्यक्ती किंवा त्यांच्यावर अवलंबून असलेल्या व्यक्तींना रेशन, कपडे, निवारा, कायदेविषयक सल्ला, प्रवास खर्च, दैनिक भत्ता आणि वाहनांची व्यवस्था करणे.

६. अशासकीय संस्था, अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती संरक्षण कक्ष, विविध समित्या व कायद्याअंतर्गत इतर तरतुदी अंमलात आणणारे सर्व अधिकारी यांच्या कार्याचा आढावा.

३. समन्वय अधिकारी (नोडल ऑफीसर) आपला अहवाल सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांना दर तीन महिन्यांनी सादर करतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(डॉ. सुरेंद्रकुमार बागडे)
सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मा. मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव,

C:\Users\avinash.gangurde\Desktop\VIJAY/File Name : अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती. GR

सर्व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
श्री. सुमित मल्लिक, अपर मुख्य सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
प्रधान सचिव, विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
सचिव (सा.न्या. व वि.स.वि.) मंत्रालय, मुंबई.
सर्व मंत्रालयीन विभागाचे सचिव/प्रधान सचिव/ अ.मु.स.
पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
विशेष पोलीस महानिरीक्षक, नागरी हक्क व संरक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई
महालेखापाल, महाराष्ट्र 1/2, मुंबई/नागपूर
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी तथा जिल्हादंडाधिकारी
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
आयुक्त, समाजकल्याण महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण विभाग
सर्व सहायक आयुक्त, समाजकल्याण विभाग
सर्व समाजकल्याण अधिकारी, गट-अ, जिल्हा परिषद.
निवड नस्ती, सामासु.

-------------xxxxxxxxxxx-------------

अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ व त्याखालील नियम १९९५ अंतर्गत श्री. श्याम तागडे, प्रधान सचिव, अल्पसंख्याक विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांची समन्वय अधिकारी (नोडल ऑफिसर) म्हणून नियुक्ती करण्याबाबत.

नागरी हक्क संरक्षण विभाग (गुन्हे / अर्ज शाखा)

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

शासन निर्णय क्र. युटीए-२०१६/प्र.क्र.३१०/सामासु

मंत्रालय विस्तार इमारत, मुंबई - ४०० ०३२.

दिनांक : २७ सप्टेंबर, २०१७

वाचा : १) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक संकीर्ण-२००२/प्र.क्र. २३०/मावक-२, दिनांक ४ जुलै, २००३

२) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक संकीर्ण-२००२/प्र.क्र. २३०/मावक-२, दिनांक १३ ऑगस्ट, २००३

३) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक संकीर्ण-२००२/प्र.क्र. २३०/मावक-२, दिनांक २९ ऑक्टोबर, २००३

४) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक युटीए-२०१०/प्र.क्र. १८२/ सुधार-१, दिनांक २१ ऑगस्ट, २०१०.

५) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक युटीए-२०१०/प्र.क्र. १८२/ सुधार-१, दिनांक २७ जानेवारी, २०११.

६) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक युटीए-२०१०/प्र.क्र. १८२/ सुधार-१, दिनांक १८ फेब्रुवारी, २०१३.

७) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक युटीए-२०१०/प्र.क्र. १८२/ सामासु, दिनांक २३ एप्रिल, २०१३.

८) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक युटीए-२०१६/प्र.क्र. ३१०/ सामासु, दिनांक २६ ऑक्टोबर, २०१६.

प्रस्तावना :

अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीवर होणा-या अत्याचारास आळा बसण्याकरीता केंद्र शासनाने अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ पारीत केला असून त्या अंतर्गत अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम १९९५ तयार

करण्यात आले आहेत. सदरहू नियमातील नियम क्र. ७ नुसार उक्त कायद्यांची अंमलबजावणी करणा-या अधिका-यांच्या कामामध्ये समन्वय राखण्यासाठी राज्य स्तरावर समन्वय अधिकारी (नोडल

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१७०९२७११४१५०९०२२ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(दिनेश वाघमारे)
सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१) मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२) सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव,
३) सर्व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
४) मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५) सर्व मंत्रालयीन विभागाचे अ.मु.स./ प्रधान सचिव/ सचिव
६) श्री. श्याम तागडे, प्रधान सचिव, अल्पसंख्याक विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७) पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
८) विशेष पोलीस महानिरीक्षक, नागरी हक्क व संरक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
९) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई
१०) महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
११) सर्व विभागीय आयुक्त,
१२) सर्व जिल्हाधिकारी तथा जिल्हादंडाधिकारी
१३) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
१४) आयुक्त, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१५) सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण विभाग
१६) सर्व सहायक आयुक्त, समाजकल्याण विभाग
१७) सर्व समाजकल्याण अधिकारी, गट-अ, जिल्हा परिषद.
१८) निवड नस्ती, सामासु.

सं. ११/१-२५०१३/८/८३-जीपीए-११
भारत सरकार, गृह मंत्रालय

...

नई दिल्ली, दिनांक २८ फरवरी, १९८४

सेवा में

गृह सचिव
सभी राज्य सरकारों और संघ शासित क्षेत्र प्रशासन।

विषय :- मामलों की शीघ्र जांच करना और सशस्त्र सेना के अपराधियों के साथ व्यवहार।

महोदय,

मुझे यह कहने का निदेश हुआ है कि इस मंत्रालय के ध्यान में यह बात लाई गई है कि

अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ अंतर्गत पिडित व्यक्तींना सहाय्य करण्यासाठी तात्काळ जात प्रमाणपत्र देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग,
शासन परिपत्रक क्र - सीबीसी-१०९७/प्र.क्र. २७६/मावक-५
मंत्रालय विस्तार भवन मुंबई ४०००३२
दिनांक - २९ सप्टेंबर १९९७

वाचा - शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्र. राउस-१०९५/ प्र.क्र.९३/ मावक-२, दिनांक ७ नोव्हेंबर १९९६

परिपत्रक - भारत सरकारने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक)अधिनियम, १९८९ भारतात सर्वत्र लागू केला आहे. या अधिनियमांतर्गत असलेल्या अधिकारानुसार केंद्र शासनानेअनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबं

247

NOTIFICATION

Law and Judiciary Department
Madam Kama Marg,
Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai-400032.
Date : 29.07.2016.

Read:- G.R.No.युटीए २०११/प्र.क्र.०३/सुधार-१, dated 17-11-2011 issued by Social Justice Department, Government of Maharashtra.

Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989.

No. SPC 1316/C.R.106/D-IX : In exercise of the powers conferred by sub-section (1) of section 14 of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989, as amended by Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Amendment Act, 2015, the Government of Maharashtra, with the concurrence of Hon'ble The Chief Justice of the High Court, Bombay, hereby appoints **Shri. Omprakash Parameshwarlal Jaiswal, District Judge-2 and Additional Sessions Judge, District-Nagpur** (In place of Shri. P. S. Tarare, the then District and Additional Sessions Judge) to preside over the **"Exclusive Special Court"** established under the said Act at **Nagpur**, for the trial of cases/offences under the said Act.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(N.P.Dhote)
Legal Advisor-cum-Joint Secretary

No.SPC 1316/C.R.106/D-IX
Law and Judiciary Department
Madam Kama Marg,
Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai-400032.
Date: 29.07.2016.

Copy forwarded with compliments for information to-

1) The Registrar General, High Court , Mumbai.
2) Secretary, Social Justice & Special Appears Department, Mantralaya, Mumbai.
3) Director General of Police, Mumbai.
4) Principal District & Sessions Judge, Nagpur.
5) District Magistrate, Nagpur.
6) Commissioner of Police, Nagpur.
7) Shri Omprakash Parameshwarlal Jaiswal, District Judge-2 and Additional Sessions Judge, District-Nagpur, (Through The Registrar General, High Court, Mumbai)
8) The Home Deptt. (Special), Mantralaya, Mumbai.
9) Public Prosecutor, Nagpur.
10) The Manager, Government Central Press, Mumbai with a request to publish the Notification in Maharashtra Government Gazette, Extra-ordinary, Part IV-A and to send 10 copies thereof to this Department.
11) Desk Officer-14 Law and Judiciary Department, Mantralaya, Mumbai
12) Select File.

(N.P.Dhote)
Legal Advisor-cum-Joint Secretary

अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९ अंतर्गत पिडित व्यक्तींना सहाय्य करण्यासाठी तात्काळ जात प्रमाणपत्र देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग,
शासन परिपत्रक क्र - सीबीसी-१०९७/प्र.क्र. २७६/मावक-५
मंत्रालय विस्तार भवन मुंबई ४०००३२
दिनांक - २९ सप्टेंबर १९९७

वाचा - शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्र. राउस-१०९५/ प्र.क्र.९३/ मावक-२, दिनांक ७ नोव्हेंबर १९९६

परिपत्रक - भारत सरकारने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक)अधिनियम, १९८९ भारतात सर्वत्र लागू केला आहे. या अधिनियमांतर्गत असलेल्या अधिकारानुसार केंद्र शासनानेअनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) नियम १९९५ तयार केला आहे सदरहू नियम भारत सरकारचे कल्याण मंत्रालयाने राजपत्र-असाधारण, भाग-२, खंड-३,, दिनांक ३१ मार्च १९९५ अन्वये प्रसिध्द केले आहे. या नियमांच्या अनुषंगाने या विभागाव्दारे संदर्भाधीन वाचा येथे नमुद केलेल्या शासन निर्णयान्वये या नियमांचे अंमलबजावणीसाठी मा. मुख्यमंत्री महोदयांचे अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय उच्चाधिकार दक्षता व नियंत्रण समितीची स्थापना शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्र राउस -१०९५/प्र.क्र.९३/मावक-२ दिनांक ७ नोव्हेंबर १९९६ अन्वये करण्यात आलेली आहे.

२. अशा प्रकारे स्थापन करण्यात आलेल्या वरील समितीची राज्यस्तरीय बैठक दिनांक २२.९.१९९७ रोजी मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली आयोजित करण्यात आली होती व सदर बैठकीत असे निदर्शनास आले की, फिर्यादी व्यक्तीकडे जाती प्रमणपत्र नसल्याने विशेष न्यायालयात आरोपपत्र (Charge Sheet) दाखल करता येत नाही. तेव्हा सर्व उप विभागीय अधिकारी (महसूल) तसेच तत्सम सक्षम अधिकारी यांना निदेष देण्यात येत आहेत की, त्यांनी अर्ज आल्यापासून अशा प्रकरणामध्ये दोन दिवसांत नियमानुसार जातीचे प्रमाणपत्र देण्याची कार्यवाही करावी. संबंधित जिल्हयाच्या जिल्हा समाज कल्याण अधिका-यांनी संबंधित जिल्हयाच्या पोलीस निरीक्षक (नाहस) यांच्याशी संपर्क साधून अशा प्रकरणामध्ये माहिती घेउन संबंधित जात पमाणपत्र मिळवून देण्यासाठी संबंधित उपविभागीय अधिकारी (महसूल) तथा तत्सम सक्षम अधिका-यांशी स्वतः जातीने संपर्क साधून संबंधित फिर्यादी व्यक्तीस आवश्यक ते जात प्रमाणपत्र मिळवून देण्याबाबत कार्यवाही करावी. संबधित पोलीस अधिकारी यानीही स्वतः जातीने उपविभागीय अधिकारी (महसूल) तथा तत्सम सक्षम अधिका-यांशी संपर्क साधून अशा फियांदी व्यक्तीस तसेच त्यांच्या कुटुंबियास सर्वोतोपरी सहकार्य करावे.

३. या संदर्भात शासन असेही कळवित आहे की, वरील प्रकरणात वर नमूद केलेल्या शासन यंत्रणेतील अधिका-यांकडून कसूर झाल्यास त्याबाबतची शासनाद्वारे गंभीरपणे दखल घेऊन संबंधित अधिका-याविरुध्द विभागीय स्वरुपाची कार्यवाही करण्यात येईल, याबाबतचीही नोंद संबंधित अधिका-यांनी घ्यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

सही/-

NOTIFICATION

Law and Judiciary Department
Madam kama marg,
Hutatma Rajguru Chowk,
Mantralaya, Mumbai-400032.
Dated 30th December, 2013.

duled
es and
duled
es
vention
rocities)
1989.

No. SPC 1313/C.R.187/IX : In exercise of the powers conferred by section 14 of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989 (33 of 1989) the Government of Maharashtra, with the concurrence of the Hon'ble Chief Justice of the Bombay High Court of Judicature at Mumbai, hereby appoints Shri Pramod Shravan Tarare, District Judge-7 and Additional Sessions Judge, Nagpur and Shri Shivaji Bhagwanrao Kachare, Ad-hoc District Judge-1 and Additional Sessions Judge, Aurangabad as a Special Judge, at Nagpur District and Aurangabad District respectively for trial of cases under Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(S. S. Shinde)
Solicitor-cum-Joint Secretary

No. SPC 1313/C.R.187/IX
Law and Judiciary Department,
Mantralaya, Mumbai- 400032,
Dated 30th December, 2013

Copy forwarded with compliments for information to-

1) The Registrar General, High Court, Mumbai (by letter),
2) Principal Judge, District & Sessions Court, Aurangabad, Nagpur
3) Director General of Police, Mumbai,
4) Secretary, Social Justice & Special Appears Deparmet, Mantralaya, Mumbai.
5) Shri Pramod Shravan Tarare, District Judge-7 and Additional Sessions Judge, Nagpur
6) Shri Shivaji Bhagwanrao Kachare, Ad-hoc District Judge-1 and Additional Sessions Judge, Aurangabad
7) Commissioner of Police, Mumbai, Pune, Nagpur, Aurangabad, Nashik.
8) District Superintendents of Police, Nagpur, Aurangabad
9) District Public Prosecutors, Nagpur, Aurangabad
10) The Home Deptt. (Special), Mantralaya, Mumbai,
11) The Manager, Government Central Press, Mumbai with a request to publish the Notification in Maharashtra Government Gazette, Extra-ordinary Part [illegible] and to send 10 copies thereof to this Department,
12) Desk Office [illegible] Department, [illegible]

औरंगाबाद महसूली विभागात नामसाधर्म्याचा फायदा घेऊन अनुसूचित जमातीची बोगस जात प्रमाणपत्रे, पडताळणी समितीचे बनावट वैधता प्रमाणपत्रे प्राप्त करणे इ. ची सखोल तपासणी करण्यासाठी गठीत केलेल्या "विशेष तपासणी समिती" ला मुदतवाढ देण्याबाबत-

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांकः एसटीसी-२०१६/प्र.क्र.६१/का.१०
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
तारीखः ३१ जानेवारी, २०१७

वाचा -

१) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, क्रमांकः एसटीसी-२०१६/प्र.क्र.६१/का.१०, दिनांक १ जुलै, २०१६.

२) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, क्रमांकः एसटीसी-२०१६/प्र.क्र.६१ /का.१०, दिनांक १७ सप्टेंबर, २०१६.

३) आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यांचे पत्र क्रमांकः आसप्रस/प्र.क्र. २०/का. [illegible]

केलेली आहे. त्याअनुषंगाने, सदर विशेष तपासणी समितीस अहवाल सादर करण्यासाठी मुदतवाढ देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

औरंगाबाद महसूली विभागात नामसाधर्म्याचा फायदा घेऊन अनुसूचित जमातीची बोगस जात प्रमाणपत्रे, अवैध मार्गाने अनुसूचित जमातीची बनावट जात प्रमाणपत्रे व पडताळणी समितीचे बनावट आदेश, न्यायालयाचे बनावट निर्णय तयार करणे इ. ची सखोल तपासणीसाठी उपरोक्त संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णयानुसार गठीत केलेल्या व संदर्भ क्र. २ येथील शासन निर्णयानुसार फेररचना करण्यात आलेल्या "विशेष तपासणी समितीस" अहवाल शासनास सादर करण्यास दिनांक १.१.२०१७ पासून सहा महिन्यांच्या कालावधीसाठी मुदतवाढ देण्यास शासन मान्यता देत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७०१३११७३००२६०२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

Laxmikant G Dhoke

Digitally signed by Laxmikant G Dhoke
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=Deputy Secretary, postalCode=400032, st=Maharashtra, cn=Laxmikant G Dhoke
Date: 2017.01.31 17:34:46 +05'30'

(ल. गो. ढोके)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा.मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
३. मा.मंत्री (आदिवासी विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा.राज्यमंत्री (आदिवासी विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. सर्व मा.विधीमंडळ सदस्य, महाराष्ट्र विधानमंडळ, विधान भवन, मुंबई
६. अपर मुख्य सचिव (गृह), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई
७. प्रधान सचिव (सेवा), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. प्रधान सचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई

१०.प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११.सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२.सचिव (सा.वि.स.), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१३.सचिव, विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१४.पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१५.विभागीय आयुक्त, औरंगाबाद महसूल विभाग, औरंगाबाद
१६.विशेष पोलीस महानिरीक्षक, परिक्षेत्र औरंगाबाद, औरंगाबाद
१७.विशेष पोलीस महानिरीक्षक, परिक्षेत्र नांदेड, नांदेड
१८.विशेष पोलीस महानिरीक्षक, कोकण परीक्षेत्र, कोकण भवन, नवी मुंबई
१९.आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
२०.आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक
२१.सर्व विभागीय आयुक्त
२२.सर्व विशेष पोलीस महानिरिक्षक
२३.सर्व पोलीस उपमहानिरिक्षक
२४.सर्व पोलीस आयुक्त
२५.सर्व जिल्हाधिकारी
२६.सर्व जिल्हा पोलीस अधीक्षक
२७.सर्व अपर आयुक्त, आदिवासी विकास
२८.सर्व सह आयुक्त तथा उपाध्यक्ष, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती,
२९.सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प,
३०.सर्व मंत्रालयीन विभाग,
३१.सर्व कार्यासने, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३२.निवड नस्ती

MINISTRY OF WELFARE

New Delhi, the 31st March, 1995

NOTIFICATION

G.S.R 316(E) – In exercise of the powers conferred by sub-section (1) of Section 23 of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989 (33 of 1989), the Central Government hereby makes the following rules, namely:-

1. Short title and commencement. – (1) These rules may be called the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Rules, 1995.

(2) They shall come into force on the date of their publication in the Official Gazette.

2. Definitions:- In these rules, unless the context otherwise requires:-

(a) "Act" means the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act, 1989 (33 of 1989);

(b) "dependent", with its grammatical variations and cognate expressions, includes wife, children, whether married or unmarried, dependent parents, widowed sister, widow and children of pre-deceased son of a victims of atrocity;

(c) "identified area" means such area where State Government has reason to believe that atrocity may take place or there is an apprehension of reoccurrence of an offence under the Act or an area prone to atrocity;

(d) "Non-Government Organisation" means a voluntary organisation engaged in the welfare activities relating to the scheduled castes and the scheduled tribes and registered under the Societies Registration Act, 1860 (21 of 1860) or under any law for the registration of documents or such organisation for the time being in force;

(e) "Schedule" means the Schedule annexed to these rules;

(f) "Section" means section of the Act;

(g) "State Government", in relation to a Union Territory, means the Administrator or the Union Territory appointed by the President under Article 239 of the Constitution;

(h) words and expressions used herein and not defined but defined in the Act shall have the meanings respectively assigned to them in the Act.

3. Precautionary and Preventive Measures.- (1) With a view to prevent atrocities on the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes, the State Government shall:-

(i) identify the area where it has reason to believe that atrocity may take place or there is an apprehension of reoccurrence of an offence under the Act.

(ii) order the District Magistrate and Superintendent of Police or any other officer to visit the identified area and review the law and order situation;

(iii) if deem necessary, in the identified area cancel the arms licences of the persons

not being member of the Scheduled Castes or Scheduled Tribes, their near relations, servants or employees and family friends and get such arms deposited in the Government Armoury;

(iv) seize all illegal fire arms and prohibit any illegal manufacture of fire arms:

(v) with a view to ensure the safety of person and property, if deem necessary, provide arms licences to the members of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes;

(vi) constitute a high power State-level committee, district and divisional level committees or such number of other committees as deem proper and necessary for assisting the Government in implementation of the provisions of the Act;

(vii) set-up a vigilance and monitoring committee to suggest effective measures to implement the provisions of the Act;

(viii) set-up Awareness Centres and organise Workshops in the identified area or at some other place to educate the persons belonging to the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes about their rights and the protection available to them under the provisions of various Central and State enactments or rules, regulations and schemes framed thereunder;

(ix) encourage Non-Government Organisations for establishing and maintaining Awareness Centres and organizing Workshops and provide them necessary financial and other sort of assistance;

(x) deploy special police force in the identified area;

(xi) by the end of every quarter, review the law and order situation, functioning of different committees, performance of Special Public Prosecutors, Investigating Officers and other Officers responsible for implementing the provisions of the Act and the cases registered under the Act.

4. SUPERVISION OF PROSECUTION AND SUBMISSION OF REPORT:-

(1) The State Government on the recommendation of the District Magistrate shall prepare for each District a panel of such number of eminent senior advocates who has been in practice for not less than seven years, as it may deem necessary for conducting cases in the Special Courts. Similarly, in consultation with the Director Prosecution/incharge of the prosecution, a panel of such number of Public Prosecutors as it may deem necessary for conducting cases in the Special Courts, shall also be specified. Both these panels shall be notified in the Official Gazette of the State and shall remain in force for a period of three years.

(2) The District Magistrate and the Director of Prosecution/in-charge of the prosecution shall review at least twice in a calendar year, in the month of January and July, the performance of Special Public Prosecutors so specified or appointed and submit a report to the State Government.

(3) If the State Government is satisfied or has reason to believe that a Special Public Prosecutor so appointed or specified has not conducted the case to the best of his ability and with due care and caution, his name may be, for reasons to be recorded in writing, denotified.

(4) The District Magistrate and the officer-in-charge of the prosecution at the District level, shall review the position of cases registered under the Act and submit a monthly report on or before 20th day of each subsequent month to the Director of Prosecution and the State Government. This report shall specify the actions taken/proposed to be taken in respect of investigation and prosecution of each case.

(5) Notwithstanding anything contained in sub-rule (1) the District Magistrate or the Sub-Divisional Magistrate may, if deem necessary or if so desired by the victims of atrocity engage an eminent Senior Advocate for conducting cases in the Special Courts on such payment of fee as he may consider appropriate.

(6) Payment of fee to the Special Public Prosecutor shall be fixed by the State Government on a scale higher than the other panel advocates in the State.

5. INFORMATION TO POLICE OFFICER IN-CHARGE OF A POLICE STATION:

(1) Every information relating to the commission of an offence under the Act, if given orally to an officer in-charge of a police station shall be reduced to writing by him or under his direction, and be read over to the informant, and every such information, whether given in writing or reduced to writing as aforesaid, shall be signed by the persons giving it, and the substance thereof shall be entered in a book to be maintained by that police station.

(2) A copy of the information as so recorded under sub-rule (1) above shall be given forthwith, free of cost, to the informant.

(3) Any person aggrieved by a refusal on the part of an officer in-charge of a police station to record the information referred to in sub-rule (1) may send the substance of such information, in writing and by post, to the Superintendent of Police concerned who after investigation either by himself or by a police officer not below the

(iv) take effective and necessary steps to provide protection to the witnesses and other sympathisers of the victims;

(v) provide immediate relief to the victims.

7. INVESTIGATING OFFICER:

(1) An offence committed under the Act shall be investigated by a police officer not below the rank of a Deputy Superintendent of Police. The investigating officer shall be appointed by the State Government /Director General of Police/Superintendent of Police after taking into account his past experience, sense of ability and justice to perceive the implications of the case and investigate it along with right lines within the shortest possible time.

(2) The investigating officer so appointed under sub-rule (1) shall complete the investigation on top priority within thirty days and submit the report to the Superintendent of Police who in turn will immediately forward the report to the Director General of Police of the State Government.

(3) The Home Secretary and the Social Welfare Secretary to the State Government, Director of Prosecution the officer in-charge of Prosecution and the Director General of Police shall review by the end of every quarter the position of all investigations done by the investigating officer.

8. SETTING UP OF THE SCHEDULED CASTES AND THE SCHEDULED TRIBES PROTECTION CELL:

(1) The State Government shall set up a Scheduled Castes and the Scheduled Tribes Protection Cell at the State head quarter under the charge of Director General of Police/Inspector General of Police. This Cell shall be responsible for:-

(i) conducting survey of the identified area;

(ii) maintaining public order and tranquility in the identified area;

(iii) recommending to the State Government for deployment of special police force or establishment of special police post in the identified area;

(iv) making investigations about the probable causes leading to an offence under the Act;

(v) restoring the feeling of security amongst the members of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes;

(vi) informing the nodal officer and special officer about the law and order situation in the identified area;

(vii) making enquiries about the investigation and spot inspections conducted by various officers;

(viii) making enquiries about the action taken by the Superintendent of Police in the cases where an officer in-charge of the police station has refused to enter the information in a book to be maintained by that police station under sub-rule (3) of rule 5;

(ix) making enquiries about the wilful negligence by a public servant;